

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

DE
EPISCOPIIS
 LIBER II.

CAPUT I.

De Electione Episcoporum.

I.

Episopus aliquando successores sibi designasse, non tamen sine suffragio populi & Episcoporum vicinorum, dixi sub finem libri præcedentis. Severus quidem Episcopus Milevitanus sibi vivens successorem delegerat Episcopum, neque populi rationem habuerat. Sed secutas inde in populo querelas, notat Augustinus *epist. 110*. Eas vero ut excluderet Augustinus, dum ipse quoque successorem sibi Eradium presbyterum constituere intendisset, in solenni actu toti populo Hipponensi, presentibus Episcopis vicinis, voluntatem suam exposuit, eaque ut rata habeatur, multis verbis petiit. Inter alia ait: *Sicut novit charitas vestra, in Milevitanâ Ecclesiâ modo fui. Petierant enim me fratres, & maxime servi DEI, qui ibi sunt, ut venirem, quia post obitum beate memoriae fratris & coepiscopi mei Severi nonnulla ibi perturbatio populi timebatur. Veni: & quomodo voluit Dominus adjuvit nos pro suâ misericordiâ, ut cum pace Episcopum acciperent, quem vivus designaverat Episcopus eorum. Hoc enim eis cum innotuisset, voluntatem præcedentis & decedentis Episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, unde nonnulli contristabantur: quia frater Severus credidit, posse sufficere, ut Successorem suum apud clericos designaret: ad populum inde non est locutus, & erat inde aliquorum nonnulla tristitia. Quia plura, tristitia fugata est, gaudium successit, ordinatus est Episcopus, quem præcedens Episcopus designaverat. Ergo ne aliquis de me queratur, voluntatem meam, quam credo DEI esse, in omnium vestrâ notitiam profero. Presbyterum Eradium mihi successorem volo. A populo acclamatum est: DEO gratias &c. Qui ergo in Milevitanâ Ecclesiâ à Severo omisus fuerat populi consensus, ne idem in Ecclesiâ Hipponensi post mortem suam contingeret, ut murmur apud indignantem plebem excitaretur, præterire eum Augustinus noluit,*

Gg

præ-

præsertim cum non suam, aut Erællii successoris, sed Ecclesiæ suæ utilitatem propositam habuerit. Scio, inquit, *postobitus Episcoporum per ambitiosos atq; contentiosos solere Ecclesias perturbari, & quod sæpe expertus sum & dolui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic prospicere civitati.* Et ex hâc ratione, si Episcopus cum consensu Cleri & populi Successorem sibi constituat, excusari id, cæteris paribus, poterit.

II. Isti verò tales casus uti extraordinarii sunt, ita non facile constitutio successoris admittenda, cum præsertim plurimis corruptelis ea res obnoxia sit. Idcirco optimè statutum fuit in Concilio Antiocheno c. 23. Episcopo *non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in sine vitæ.* Maxime autem caverunt veteres, ne jure hereditario Episcopatus ad successores devolverentur, aut ad unam aliquam familiam quasi adstringerentur. Qui canones Apostolorum composuit, septuagesimum sextum hunc in modum concepit: *Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificari, & pro libitu Episcopatus dignitatem conferre. Episcopatus enim heredes facere, & ex humano affectu largiri ea, quæ DEI sunt, fas non est. Non enim licet Ecclesiam DEI in heredes conferre. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione multetur.* Nec igitur probari potest, quod Polycrates Ephesinus Episcopus, Victori Papæ rescribens apud Nicephorum *lib. 4. cap. 37.* dicat, se octavum esse, qui ex familiâ suâ tenuerit Episcopatum eundem. Et sunt tamen gentes, quibus id ferè solemne est, ut ex eâ, quæ semel placuit, familiâ plures sibi constituant Episcopos. Ita nihil omnino profecit Ericus Rex Daniæ, cum consuetudinem illam abrogare vellet, & Æschylus Archiepiscopus Lundensis à populo postularetur, contradicentibus scil. Danis, ad aliam familiam, quam præcedentium Archiepiscoporum, sacerdotium transferri debere.

III. Per electionem plus sibi semper consultum putavit Ecclesia, eò quod Episcopi non nascantur, sed fieri debeant. Cumq; virtutes & qualitates Episcopi accuratè descriptæ sint in sacris literis, non poterunt illæ explorari commodius quam per electionem. Quâ ratione autem electio istiusmodi instituenda & perficienda sit, multâ cum contentione hodiè disputatur. In eo conveniunt omnes, ab Ecclesiâ illâ, de cujus regimine agitur, Episcopum eligi debere, sed quibus terminis Ecclesia illa circumscribenda sit, quibus electio ista competat, aut quibus competere debeat, non una omnium est sententia. Cui praxis hodierna in Romanâ Ecclesiâ perspecta est, ignorare non potest, ad solos canonicos eligendi potestatem translata esse exclusâ omni reliquâ Ecclesiâ. Sed pristinos mores qui inveniuntur, reprehendet, non Clericis tantum, quotquot in Ecclesiâ fuerint, sed populo etiam jus eligendi commune fuisse, tantum abest, ut id paucis quibusdam Canonicis proprium dici queat. Atq; id fortè nemo negabit, nisi

nisi cui in Sole caligare volupe fuerit. Circa antiquos tamen mores, quousque populus admissus fuerit ad electionem Episcopi, adhuc valde disquiritur.

IV. Nonnulli enim plebem eatenus admissam contendunt, non ut ipsa quoque eligeret, sed ut de electo, quem scilicet elegerant Episcopi provinciales, & populo proposuerant, testimonium daret, suumque vel assensum vel dissensum declararet. Volunt scilicet illi, jus electionis ad Episcopos præsentibus, testimonium autem, consensum & electionis comprobationem ad plebem pertinuisse, ac proinde totum electionis arbitrium penes Episcopos fuisse, usque adeò ut multas legere sit Episcopales electiones celebratas ab Episcopis sine plebe, à plebe autem sine Episcopis nullas. Alii autem non assensum tantum aut testimonium populo adscribunt, sed ipsum etiam suffragium, & votum electivum, in ipso electionis actu. Utrique plurimis veterum testimoniis instructi in arenam descendunt, suamque masculè propugnant sententiam, in hoc uno convenientes, injustè excludi populum ab electione suorum Episcoporum. Quæ thesis, dum ab utrisque defenditur, haud in magno equidem ponam discrimine, per assensum tantum, an per suffragia decisiva populus ad electionem Episcopi concurrat. Sufficit si dissentire liceat populo & electum reprobare, quo ipso electionis quodammodo particeps sit, ut electus dici nequeat, nisi quem populus probaverit.

V. Apostoli, cum post Judæ excessum in numerum suum cooptandus esset alius, perpetuam exemplo suo legem posteritati dederunt, quâ ratione in electionibus ministrorum Ecclesiæ procedendum sit. Act. I, 15. seqq. Primum enim proponitur, totam congregatam fuisse Ecclesiam: *In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat autem turba nominum simul fere centum viginti.* Discipuli ergo illi seu fratres, in quorum medio surrexit Petrus & quos allecutus fuit, non fuerunt tantum Apostoli reliqui & Collegæ decem, sed ultra centum alii, quos fratrum nomine insigniri moris erat & styli Apostolici. Petrus autem loquendi facit initium, *καὶ ὡς ἑρμῆς, καὶ ὡς ἐμπίστευθῆς ὡς καὶ Ἰσραὴλ τὴν μίμνην, καὶ ὡς Ἰσραὴλ πρῶτος,* uti Chrysostr. loquitur, h. e. *ut calidi vir ingenii ut gregem fidei sue commissum habens à Christo, ut primus chori Apostolici.* Proposuit autem Petrus, in locum Judæ substituendum & eligendum, nunc esse alium ex hoc cœtu, qui Christum in terris vidisset, quique earum rerum, quarum ipse extitisset ἀπόπτης, testimonium præbere posset. Tum verò statuerunt duos. In plurali loquitur: *ἐσηγορευ.* Quinam vero? Non tanti facti dux Petrus, non ab eo excitati & cum eo sentientes reliqui Collegæ, & Apostoli, sed Chrysostr. teste, πάντες. hom. 3. in Act. Apost. Omnes scilicet illi, qui tunc præsentibus erant, & ad quos Petrus verba fecerat. Nec enim ratio apparet, cur pluralitas illa

ad Apostolos tantum restringi debeat. Similiter de oratione & precibus quod sequitur, non Apostolis tantum convenit, sed reliquo toti cœtui. Quis enim dicere velit, Apostolos solos orasse, reliquos aliud egisse? De iisdem autem dicitur, quod oraverint, de quibus dictum fuerat, quod statuerint, aut stiterint ex numero suo duos. Iidem etiam deinceps *ἔδωκαν κλήρας αὐτῶν*, sortem coniecerunt in istos duos. Ipsa contextus analogia ostendit & cogit fateri, illos ipsos, quos ante compellaverat Petrus, & in quorum medio surrexerat, statuisse ex se duos istos, Barsabam scilicet & Matthiam, precibus eos Domino obtulisse, & sortitionem fecisse.

VI. Ad eundem modum electio Diaconorum peracta fuit, *Act. VI, 2. seq.* Apostoli enim convocantes multitudinem discipulorum dixerunt: *Deligite, fratres, ex vobis viros septem, idoneo testimonio ornatos, plenos Spiritus & sapientiâ, quos huic usui præficiamus.* --- Placuit autem hic sermo toti præsentî multitudini: *Et elegerunt Stephanum &c.* Quos statuerunt in conspectu Apostolorum: Qui adhibitis precibus imposuerunt eis manus. Disertis verbis dicitur, totam præsentem multitudinem elegisse, quæ multitudo non ex Clericis tantum constabat, sed ex omnibus illis, qui Christo nomen dederant, quique præsentibus tunc erant. Eos jubent Apostoli *Ἐπισκέψασθε ἀνδρας* h. e. recensere & lustrare quasi, viros inter se, atque dispicere, utrum sint, qui muneri huic apti & idonei essent. Atque ista *Ἐπισκέψασθε* talem inspectionem denotat, quæ fit cum cura & sollicitudine aliquâ, ne animus fallatur, & ne pro digno habeatur, qui talis non sit. Hanc *Ἐπισκέψασθε* præviâ elegerunt deinceps Stephanum & reliquos: *ἐξελέξαντο*, inquit Apostolus, hoc est, ex pluribus optimos designarunt, eosque ab reliquis separarunt, quippe quos maximè idoneos huic officio habuerunt, quosque propterea in conspectum Apostolorum statuerunt, ut ei muneri præficerentur. Quicquid hic refertur factum fuisse, id omne adscribitur multitudini discipulorum congregatæ. Tota & universa Ecclesia, quæ tunc præsens erat, inquisivit primum in cœtu suo, utrum tales invenirentur, quales desiderarant & descriperant Apostoli; repertos tota & universa Ecclesia elegit, electos Apostolis, ut permanens impositionem confirmarent, exhibuit.

VII. Ex hoc verò processu negant Bellarminus & alii, regulam constitui debere, secundum quam electiones ministrorum Ecclesiæ fieri oporteat. Confidenter nimis Thomas Bilsonus Episcopus Wintoniensis de *perpet. Eccles. Christi gubern. c. 7. pag. 107.* negat, Apostolos hanc electionis formam ut generalem & perpetuam omnibus in posterum Ecclesiis præscripsisse: *Exempla, ait, multum distare à præceptis: Ex facto singulari regulam generalem non posse constitui sine maximâ & manifestissimâ ratione, quæ conclusionem coherentem & necessariam esse demonstrat.* Similia ferè habet Hugo

Gro-

Grotius de imp. summar. pot. circa sacr. c. 10. n. 3. Sed optimè respondet David Blondellus apol. de Episc. & presb. sect. 3. Ea omnia præcepti vim includere; quæ ad imitandum proposita sunt, nec nudam legem, sed praxi quodammodo amictam repræsentare. Facta enim ista singularia divino consilio ad imitandum proposita, & ab Apostolis usitata non nuda exempla, sed exemplaria sacra & normæ divinæ sunt, ad quas posterorum omnium facta & consilia universa dirigi debeant, si præsertim religiosa veterum per tot secula imitatio observetur, qui exemplis istis ad imitandum propositis, præcepti vim inesse, firmiter persuasum habuerunt. Nec insubida proinde est argumentandi ratio, quam à minori ad majus inducit Blondellus: *Si in extraordinariâ & planè singulari Apostoli designatione Christianæ multitudini suum jus constitit, quanto magis in ordinariâ & quotidianâ ministrorum electione constare debet? at in extraordinariâ & planè singulari Apostoli designatione, Christianæ multitudini suum jus constitit. Ergò multo magis in ordinariâ & quotidianâ ministrorum electione constare debet, ut quomodo cum Apostolis Mattiam Apostolum designavit, cum Clero ministros quoscunq; ad seculi finem eligat.*

VIII. Ut de praxi & usu veteris Ecclesiæ aliquatenus constet, operæ pretium erit nonnulla hæc testimonia congerere, quæ concurrentiam plebis in electione Episcoporum & reliquorum Ecclesiæ ministrorum apertissime ostendunt. Initium faciemus à constitutionibus, quæ dicuntur Apostolicæ. Etsi enim earum tanta nec sit antiquitas, nec autoritas, qualem mentiuntur, ipsiq; in Ecclesiâ Latinâ Primpilares, Bellarminus, Baronius, Perronius, Albaspinæus, Petavius & alii, pro apocryphis eas habeant, negari tamen nequit, antiquitatis aliqua vestigia, qualia præsertim circa concilii Nicæni tempora in usu fuerunt, in illis quandoq; inveniri. Unde non pigebit ex lib. 8. cap. 4. sequentia exscribere, si quis fortè fuerit, qui earum auctoritatem, Francisci Turriani exemplo, dejectam esse nolit. *Ego igitur primus Petrus dico, ordinandum esse Episcopum, ut omnes pariter antea constituimus, scilicet, de quo in nullâ re sit querela, & qui sit à cuncto populo ex optimis quibusq; electus. Quo nominato & placente populus in unum congregatus unâ cum presbyteris atq; Episcopis presentibus die Dominico consentiat. Qui verò inter reliquos princeps Episcopus est, percontetur presbyteros & populum, an ipse sit, quem præesse petunt: & illis annuentibus rursus percontetur, an tribuant ei omnes testimonium, quod dignus sit hoc magno & illustri munere præsidendi. --- Rursus tertio interrogent, utrum sit ministerio dignus, & cum tertio annuerint, & dignum esse assensu fuerint, petatur ab omnibus ut præbeant signum assensus, (σύνθημα i. e. signum ali-quod, ex quo colligi possit omnium consensus) & cum promptâ voluntate dederint, audiantur, & δόξας τῶν ἱερῶν, ἀκρίτως ἔστωσαν.* Si consentire omnes, si σύνθη-

μὴ δᾶρε omnes, si audiri omnes in electione Episcopi debent, non poterit sanè excludi populus à tali actu, qui propter electionem institutus est.

IX. Autor istarum constitutionum fertur vulgò Clemens Romanus, sed falso, uti pleriq; hodiè agnoscunt rerum Ecclesiasticarum periti. Paucioribus dubium est de epistolâ ad Corinthios, quam anno hujus seculi trigésimo tertio sub ejus nomine Oxonii edidit, latinè vertit, & notis brevioribus illustravit Patritius Junius. In eâ parilis sententia habetur de universâ Ecclesiâ suffragio. Hæc enim sunt Clementis verba: *Apostoli nostri per Jesum Christum Dominum nostrum cognoverunt contentionem de nomine Episcopatus futuram. Propter hanc itaq; causam perfectâ præscientiâ præditi constituerunt prædictos, (scil. Episcopos) καὶ μετὰ τὸ ἴπνομένην δεδώκασιν Ἐκ δεῖναις formam dederunt, ut iis defunctis probati alii Viri in eorum ministerium succederent, Ἐκ. ab illis vel deinceps ab aliis Viris celebribus, universâ Ecclesiâ sibi gratum esse testante, constituti Ἐκ. Non omnibus quidem, uti dixi, probata est hujus epistolæ autoritas, sed esse tamen eam valdè antiquam, nemo negabit, qui structuram & stylum ejus accuratiùs expenderit. Testimonium autem istud Ecclesiæ non significat nudam & tacitam saltem approbationem, sed consensum & suffragium. Συνευδοκίας τ᾽ Ἐκκλησίας πάσης, h. e. consentiente & calculum suum addente universâ Ecclesiâ. Συνευδοκίᾳ enim idem est, quod συνεπαίνῳ συγκατάθεμαι, assentior, consentio, συνεπικυρῶ, συνεπιψηφίζω, simul ratum habeo, calculum unâ adjicio.*

X. Eandem sententiam homil. 6. in Levit. tenuit Origenes Vir capacissimi ingenii & doctrinæ singularis, dum ita commentatur: *Licet ergò Dominus de constituendo Pontifice præcepisset Ἐλεγisset, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur ergò in ordinando Sacerdote etiam populi presentia, ut sciant omnes Ἐ certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille elegitur ad sacerdotium, Ἐ hoc attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Hoc est autem, quod Ἐ Apostolus præcipit in ordinatione Sacerdotis dicens: Oportet autem illum Ἐ testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Legitur apud Gratianum c. licet 8. q. 1. Ubi imprimis notandum venit, quod ait de retractatione, quæ nihil aliud est, quàm revocatio ejus, quod gestum est, & hæc retractatio cuivis ex populo adscribitur, certissimo argumento, populum in electione Episcoporum suum addere debere ψήφισμα, liberumq; habere suffragium vel comprobandi personam propositam, vel rejiciendi.*

XI. Origeni σύγχρονος fuit Cyprianus Carthaginensis Episcopus, cujus admodum illustre est testimonium, quod habetur in epistolâ ejus 68. Plebs, inquit, obsequens præceptis dominicis --- maximè habeat potestatem vel eligendi

gendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus de divina autoritate descendere, ut sacerdos plebe presente, sub omnium oculis deligatur & dignus atq; idoneus publico iudicio ac testimonio comprobetur. --- Quod postmodum secundum divina magisteria observatur in actis Apostolorum, quando de ordinando in locum Juda Episcopo Petrus ad plebem loquitur. --- Quod utiq; idcirco tam diligenter & caute convocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altius ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet. --- Propter quod diligenter de traditione divina & Apostolica observatione servandum est & tenendum, quod apud nos quoq; & serè per provincias universas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui prepositus ordinatur, Episcopi ejusdem provincie proximi quiq; conveniant, & Episcopus deligatur plebe presente, quæ singulorum vitam plenissime novit & uniuscujusq; actum de ejus conversatione perspexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini Collegæ nostri ordinatione, ut de universæ fraternitatis suffragio, & de Episcoporum, qui in presentia convenerant, quiq; de eo ad vos literas fecerant, iudicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur. Nempe ita mos erat, ut defuncto Episcopo alieujus civitatis, in ipsum illum locum, in quo sedes vacabat, convenirent Episcopi comprovinciales, & unà cum plebe de novo Episcopo eligendo deliberarent atq; decernerent.

XII. Idem procedendi modus obtinuit tempore Constantini, uti patet ex Eusebii de vit. Constant. lib. 3. cap. 60. & 62. Cum tamen Antiocheni Eustathio Episcopo suo deposito, Eusebium Cæsariensem Episcopum sibi antistitem dari postulassent, autor fuit Constantinus Imperator, ne id facerent, & sùadet Episcopis Antiochiæ congregatis ut Euphronium & Georgium presbyteros & alios, quos ad Episcopatum idoneos judicaverint, in medium proferentes ea decernant, quæ Apostolorum traditioni conveniunt. Præmittit autem, se ex literis Episcoporum percepisse, populum & Episcopos in hoc concordés fuisse, ut Eusebius ex Ecclesiâ Cæsareensi in Antiochenam transfertur. Ωσε, inquit, κατὰ γε τὴν ἑλθεῖν ἢ τὴν, τὸ ὑμῶν πρὸς παραιρέσιως σύνεσιν τε ἢ βέλησιν Εὐσεβίου τὸν ἱερότατον Ἐπίσκοπον τῆς Καισαρείων ἐκκλησίας Ἰππὶ τῆ Ἀντιοχείων παροικίᾳ ζῶει. *Ut juxta populi & prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem Eusebius sanctissimus Cæsariensium Episcopus Antiochene Ecclesiæ presideret.* Et in ipsâ ad populum Antiochenum, quam eâ de re scripsit epistolâ refert, perlegisse se acta, & percepisse ex illis, velle populum sibi Eusebium illum σφραγίσσειν vindicare aut adsciscere, & monet ut alium potius sibi eligant Episcopum, πρὸ δὲ τὴν πρέπουσαν εἰσενέγκασθε εἰς Ἰππὶ τῆσιν ἀνδρῶν, ἃ ζητεῖτε. h. e. curam ac diligentiam convenientem adhibete, ut talem virum, cujusmodi opus habetis, perquiratis. Non ruda ergò presentia, sed Ἰππὶ τῆσιν etiam populo concedebatur tempore Constantini.

XIII. Non

XIII. Non alia tempore Concilii Nicæni fuit procedendi ratio: Post examen enim causæ, quæ propter Meletii Episcopi Lycopolitani schisma graviter Ecclesiam affligerat, hæc ratione cum eo transactum fuit, ut nomen Episcopi ipse retineret, tantumque Episcopali munere & functione deinceps abstineret, illi, quos ordinaverat, post impetratam ordinem sibi collatorum confirmationem & sufficientem attestationem, officiis, muneribus & functionibus sacris relinquerentur, essent verò inferiores illis, qui ab Alexandro primæ sacros ordines suscepissent, possent autem in illorum locum, qui defuncti fuerint, provehi, si modo idonei sint & à populo eligantur. Sic enim se habent verba in epistolâ Synodicâ apud Socratem *lib. 1. c. 9.* *II verò, qui ab ipso constituti sunt, sanctiore ordinatione confirmati ad communionem admittantur, eâ lege, ut honorem quidem ac ministerium suum retineant, secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in unâquâq; parœciâ & Ecclesiâ versantur, à charissimo Collegâ nostro Alexandro prius ordinati. Adeò ut his quidem nulla facultas suppetat, quos visum fuerit, eligendi, aut nomen cujusquam suggerendi, aut omninò quicquam gerendi sine consensu Episcopi Catholice Ecclesiæ, qui Alexandro subiectus est. Illi verò qui DEI juvante gratiâ vestrisq; precationibus nullo unquam in schismate deprehensi sunt, sed in Catholicâ & Apostolicâ Ecclesiâ absq; labe ullâ perseverant, potestatem habeant eligendi & proponendi nomina eorum, qui in clerum allegi meruerint, cuncta deniq; peragendi juxta legem & sanctionem Ecclesiæ. Quod si quempiam eorum, qui in Ecclesiâ censentur, diem suum obire contigerit, tum in defuncti locum atq; honorem provehantur ii, qui nuper adsciti sunt, modo digni videantur, & ὁ λαὸς ἁγιότιμος, & populus eos eligat, suffragante nihilominus, plebisq; judicium confirmante Alexandrina Urbis Episcopo.*

XIV. Alexandro Episcopo in Ecclesiâ Alexandrinâ successerat Athanasius, in cujus exitium omnes Arianorum curæ cogitationesq; conversæ erant. Cumq; ille ex Galliis, quò relegatus fuerat, Constantini junioris literis instructus Alexandriam rediisset, adversarium mox habuit Eusebium Nicomediensem Arianæ sectæ addictum, qui cum suâ factione effecit, ut Athanasio denuò ejecto Gregorius Cappadox substitueretur. Ejus verò hanc substitutionem graviter perstrinxit Julius I. Episcopus Romanus in *epist. ad Orientales Antiochiæ congregatos*, quam refert ipse Athanasius *apol. 2.* & recenset Severinus Binius *tom. 1. Concil. pag. 405.* Inter alia exprobrat Gregorio, quod nullum à populo Alexandrino suffragium habuerit, imò plane ignotus fuerit eidem. *Ubi, inquit, est istiusmodi Ecclesiasticus canon aut istiusmodi traditio Apostolica? ut in pace agente Ecclesiâ & Episcopis concordibus cum Episcopo Alexandria Athanasio immittere Gregorium peregrinum & externum hominem, neq; Alexandria baptizatum, neq; plebi cognitum, neq; postulatum à presbyteris, eumq; Antiochiæ creare Episcopum, atq; inde deducere Alexandriam &c.*

XV. E con-

XV. E contrario verò, cum de ipso etiam Athanasii Episcopatu disceptaretur, & Eusebius Nicomedienfis Episcopus cum suis sociis objecisset, quod à sex aut septem Episcopis clanculum & in loco obscuro Athanasius in præfulem electus fuisset, quodque adeò defuisset plebis consensus, apologiam pro eo in epistolâ Synodicâ scripsit Synodus Alexandriæ congregata, his verbis: *Nos autem contra cum totâ civitate & universâ provinciâ testamur, omnem multitudinem populûmq; Catholica Ecclesia in unum coactum, quasi in speciem unius corporis & animæ, clamoribus, vociferationibusq; postulasse, Athanasium Ecclesiæ Episcopum dari, idq; publicis votis à Christo expetisse, nosq; uti faceremus, per multos dies ac noctes jurejurando obtestatos fuisse, cum interea nec ipsi ab Ecclesiâ discederent, neque nobis discedendi facultatem permetterent, hoc nostrum totiusq; civitatis & universæ provinciæ testimonium, nec mali quicquam de eo, quod ab ipsis fit, pronunciamus.* Habetur hæc epistola Synodica apud ipsum Athanasium apol. 2. Idem Athanasius in epist. ad solitar. vit. agentes acerbè perstringit Constantii & Arianorum violentiam, docetque, & Apostolorum constitutionem & consuetudinem Ecclesiæ inveteratam ab eis proculcari prorsus & everti. *Hic, (ait, loquitur autem de Constantio Imperatore) excogitavit, quo pacto legem alteraret, dissolvens Domini constitutionem per Apostolos traditam & mores Ecclesiæ immutans, novumq; ipse excogitans constituendorum Episcoporum modum. Ex aliis quippe locis & quinquaginta mansionum intervallo distitis ad populos nolentes cum militibus Episcopos mittit, qui loco justitiæ, quæ de illis esset apud populos, minas & literas ad iudices deferunt.* Improbat scilicet quod populis obtrudantur Episcopi planè in vitis & renitentibus, & quidem adhibitâ vi militari.

XVI. Athanasio æqualis fuit Hilarius urbis Pictavorum Aquitaniæ secundæ Episcopus. Is simulatq; ejus sedis electus fuisset Antistes, gravissimâ mox invektivâ infectatus Episcopos Arianos supplicem libellum ad Constantium Imperatorem dedit, quo malis illis, quibus hæctenus ab Arianis affecta fuerat ecclesia, finem imponi, & Episcopos orthodoxos recens in exilium ejectos restitui, multis verbis precatus est. Libellum istum recenset Cardinalis Baronius ad ann. CCCLV. n. 72. seqq. Inter alia his verbis alloquitur Imperatorem: *Permittat lenitas tua populis, ut quos voluerint, quos putaverint, quos elegerint, audiant docentes & divina mysteriorum solennia concelebrent, & pro incolumitate & beatitudine tuâ preces offerant.* Petit, ut restituantur Episcopi, quos populi voluerunt olim, & elegerunt. *Et hoc obsecramus, inquit porro, ut eos, qui adhuc, egregii videlicet Sacerdotes, qui tanti nominis præpollent dignitate aut in exilio aut in desertis locis tenentur, jubas ad sedes suas remeare, ut ubique grata libertas sit & jucunda letitia.* Ideo scilicet, quod ita recuperent populi Episcopos, quos olim elegerunt.

XVII. Circa ista tempora habitum fuit Concilium Laodicenum, cujus canon decimus tertius contrarium planè innuere videtur, populum scilicet ad electiones Episcoporum haudquaquam admittendum esse. Verba sunt ista ex versione Dionysii Exigui: *Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium provebendi.* In hunc canonem ita commentatur Theodorus Balsamon: *A presenti quoque canone ostenditur, quod antiquitus non solum Episcopi eligebantur à populi multitudine, sed etiam Sacerdotes, quod vetitum est.* Et Johannes Zonaras: *Multitudini non Episcopos tantum, sed Sacerdotes quoque, eligendi potestate interdictum fuit.* Si vera hæc sunt interpretamenta, in hoc primum Concilio, quod anno CCCLXIII. sub finem habitum fuit, exclusus fuit populus ab electionibus. Sed enim necesse non est, ut tam generaliter verba adducta accipiantur, cum nec praxis insecuta tale quid confirmaverit, neque hæc fuerit Patrum in Concilio Laodicensi congregatorum intentio, ut populum prorsus excluderent ab electionibus ministrorum Ecclesiæ, sed ut turbulentos motus compescerent, quibus illi non expectato Episcoporum iudicio, nec reliquorum ordinum sententiâ seditiosè admodum Episcopum sibi postulabant. Sensus igitur hic est, non debere plebi soli permitti, ut sine Clero & Magistratu electionem Episcopi aut alterius ministri Ecclesiæ faciat, non ut prorsus non eligat, sed ut nunquam excluso vel posthabito Clero universam electionis potestatem ad se trahat, atque ita Cleri suffragia eludat. Salva etiam res est, si dicamus, per Synodum Laodicenam non excludi viros in populo honoratos, *λαμπροτάτους ἢ πρώτους τῆς πόλεως*, sed infimam plebeculam ad inordinatos motus maximè proclivem, & nihil non tentantem, ut cupiditatibus suis indulgeat. Sic enim etiam Justinianus seculo sexto *τὰς πρώτους τῆς πόλεως* adhiberi voluit, uti infra plenius dicemus. Populum autem non omnem à Patribus Laodicenis exclusum fuisse, patet non tantum ex *can. 5.* ejusdem Concilii, ubi soli excluduntur audientes, h. e. pœnitentium aut catechumenorum certus ordo; sed etiam ex canone præcedente duodecimo, ubi dicitur, eligi debere plurimo tempore probatos, tam verbo fidei, quam rectæ conversationis exemplo. Probatio autem rectè institui non poterat, nisi adhibitis ex populo testibus, quibuscum conversatus fuerat eligendus.

XVIII. Non aliter tum temporis observatum fuit in Cappadociâ. Cum enim post Diamei Cæsarensis Episcopi obitum Ecclesiâ vacaret, & de Successore deliberatio institueretur, disidentibus ab initio civibus, mox consentientibus, & unâ voce Eusebium Catechumenum petentibus, Episcopus ille ordinatus fuit, teste Gregorio Nazianzeno *in orat. de obitu patris.* Eusebio hoc defuncto successit Basilus, juxta vota Cleri, Monachorum, Honoratorum, Curia, & plebis, uti idem testatur Gregorius *d. l. 5. epist. 22.*
Unde

Unde patet, etiam monachos admissos fuisse, quorum hodiè vix ulla habetur ratio. Idem Nazianzenus orat. 21. laudat electionem Athanasii, quod totius populi suffragiis firmata fuerit. *Totius, inquit, populi calculo;* ἡφ' ὧν ἡ λαὸς πάντων, non secundum pravum, quod postea pervicit exemplum, nec per eadem Tyrannicè, sed Apostolicè & spiritualiter ad Marci thronum evehitur. ἡφ' ὧν hic adscribitur populo, h. e. suffragium, quale in comitiis olim per calculos dari solebat.

XIX. Similem procedendi modum in electione Nectarii & Flaviani Episcoporum observatum fuisse, discimus ex Concilio Constantinopolitani, quod anno CCC LXXXII. celebratum fuit, epistolâ Synodicâ ad Occidentales, cujus hæc sunt verba: *Per Dei miserationes reverendissimum & DEO dilectissimum Episcopum Nectarium in Oecumenicâ Synodo, communi concordia, sub DEO dilectissimi Regis Theodosii conspectu, universo clero, totâq; civitate suffragium ferente ordinavimus. Vetustissima autem vereq; Apostolica, que in Antiochiâ Syriæ est, Ecclesia, in quâ primâ honorandum Christianorum nomen editum est, reverendissimum & DEO dilectissimum Episcopum Flavianum Provinciales & Orientalis diæceseos concurrentes, totâ Ecclesiâ, que velut unâ voce virum honoravit, suffragante, canonicè ordinaverunt, quam legitimam ordinationem, χειροτονίαν, etiam admisit Synodi communitas.*

XX. Sic & Chrysostronus homil. 14. in acta, cum retulisset factum Apostolorum, & velut exemplar proposuisset, illicò addit: ἅρα ἡ νόμος ἡ ἐδδ, sic & hodiè fieri oportet, non aliter scilicet ac si legem dedissent Apostoli, quæ observari ab universâ Ecclesiâ deberet. Idem lib. 3. de Sacerdot. c. 15. suffragii jus ita tribuit populo, ut eum ferè dominum honoris collati declaret. *Publica, inquit, festa spectato, in quibus Ecclesiasticarum dignitatum electiones maxime fieri lex est, & tam multis sacerdotem criminationibus petitem videbis, quanta subditorum multitudo est; quotquot enim dandi honoris domini sunt, πάντες γὰρ οἱ δέουσι ἕως τὴν πύλην, in multas tunc partes dividuntur.* Ex quo simul discimus, quàm libera olim fuerint populi suffragia, quibusq; censuris expositi Candidati. Quod autem ait Chrysostronus, in multas partes dividi populum, id ex accidenti fit, & inter corruptelas referendum est, propterea tamen eligendi jus populo non denegandum. Sed & diffensionibus istiusmodi talibus componendis præscriptus est modus in Concilio Carthaginensi III. can. 40. qui quingagesimus est in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ. Eum Gratianus c. illud dist. 23. recenset his verbis: *Illud statuendum est, ut quando ad eligendum Episcopum convenierimus, si qua contradictio fuerit suborta (quia sæpe talia sunt facta apud nos) non presumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres tantum accedere, sed postulentur ad numerum supra dictum duo vel tres, & in eadem plebe cui ordinan-*

duſ eſt, diſcutiantur primò perſona contradicentium: poſtremò etiam illa, quæ obijciuntur, pertractentur: *Et cùm purgatus fuerit ſub aſpectu publico, ita demum ordinetur &c.*

XXI. Quæ hætenus recensuimus teſtimonia, ſeculi tertii & quarti hiftoriam Eccleſiaſticam concernunt. Pergimus nunc ad ſeculum quintum, in quo primùm occurrit autoritas Hieronymi, qui dum in nuptias & conjugium ſatis acerbè invehitur, obiter quaſi hanc movet quæſtionem, *lib. 1. adverſus Jovinian.* cur cœlibes non ſemper ad ſacerdotium ſumantur? Et poſt unam atque alteram rationem adductam addit etiam hanc: *Nonnunquam erat plebîſq; vulgîq; iudicium, & in Sacerdotibus comprobandis unusquîſq; ſuis moribus favet, ut non tam bonum quàm ſui ſimilem quærat præpoſitum. Evenit aliquoties, ut mariti, quæ pars major in populo eſt, maritiſ quaſi ſibi applaudant, & in eo ſe arbitrentur minores non eſſe virginibus, ſi maritum virgini præferant.* Quibus verbis non obſcurè prodit, quales ſuo tempore populi fuerint partes in eligendis Sacerdotibus, & incuſat mores vulgi, quod eligere plerumq; ſoleant ſibi ſimilem, atque ſic affectibus ſuis indulgeant. Sic & *comment. in Ezechielem c. 33.* populo tribuit poteſtatem eligendi, dum ait: *Speculator terræ Judææ vel Rex poteſt intelligi vel Propbeta. Speculator autem Eccleſiæ vel Episcopos vel presbyter, qui à populo electus eſt. --- Unde magnoperè formidandum eſt, ne ad hoc officium accedamus indigni, & aſſumpti à populo, negligentia nos demus atq; deſidia, & quod his pejus eſt, deliciîſq; ventriq; & otio ſervientes, honorem nos accepiffe putemus, non miniſterium.*

XXII. Maximè autem illuſtria in hoc ſeculo ſunt teſtimonia Romanorum Pontificum, Cœleſtini, & Leonis, quibus perſpicuum redditur, populum cujuſq; Eccleſiæ in electionibus Rectorum ſuorum ad ipſa etiam ſuffragia ferenda admiſſum fuiſſe. Sic enim in *epiſtolâ 2. quæ eſt ad Episcopos Gallie* ſcribit Cœleſtinus: *Nullus invitis detur Episcopos. Cleri, plebîſ & ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur.* Si non deſideria tantùm populi audienda ſunt, ſed conſenſus etiam ejus requiri debet, & ſi non invitis dandus eſt Episcopos, ſuffragia eorum ut accedant neceſſe eſt. Quia verò affectibus ſuis ſæpè indulget populus & præcipiti deſiderio in perſonam fertur, quæ minus idonea eſt ſacro huic muneri, Episcoporum hoc eſt officium, ut per interpretationem canonum ad ſaniora conſilia errantes reducant, & quibus limitibus poteſtas eorum circumſcripta ſit, debito modo explicent. Sic enim idem loquitur Cœleſtinus *epiſt. ſeq. 3. cap. 3.* *Docendus eſt populus, non ſequendus. Noſq; ſi neſciunt, eos, quid liceat, quidve non liceat, commonere, non hîſ conſenſum præbere debemus.* Elegerant ſcil. ſibi aliquæ civitates Episcopos ex Laicis, quod improbat Pontifex, & rectiùs doceri vult populum.

XXIII. Pari modo Leo I. Pontifex eum demum pro Episcopos haberi vult, ad cujuſ electionem populi acceſſit conſenſus. *Nulla ratio finit, inquit,*

quit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus ex-
 petiti, nec à provincialibus Episcopis cum metropolitani iudicio consecrati, &c.
 apud Gratian. c. 1. dist. 62. Et alibi: *Metropolitano defuncto, cum in locum*
eius alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem Metropolita-
nam convenire debent, ut omnium Clericorum atq; omnium civium voluntate
discussa ex presbyteris ejusdem Ecclesie vel ex diaconibus optimis eligatur. Apud
 eundem Gratianum c. *metropolitano* 19. dist. 63. Et oppidò memorabile
 est, quod in causâ Hilarii Arelatenlis Archiepiscopi idem Leo in epist. 89. ad
 Episcopos per Viennensem provinciam constitutos scribit, & inter alia im-
 probat, non adhibitum fuisse ab Hilario consensum populi. Infirmâ atque
 ægrâ valetudine correptus erat Projectus Episcopus. Illi nescienti alium
 superposuerat Episcopum Hilarius, nec in consilium adhibuerat cives.
 Utrumq; reprehendit Leo, dum ait: *Epistola quoq; ingesta est civium ipsius &*
numerosa subscriptione singulorum firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena
querimoniis, quod Projecto Episcopo suo agrotare liberum non fuisset, ejusq; Sa-
cerdotium in alium præter suam notitiam esset translatum, & tanquam in vacuam
possessionem ab Hilario perversore heredem viventis inductum. --- Apparet er-
 gò quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse præsumptioni sui fraterne mortis cre-
 didit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam,
 qui hunc dolorem, in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus
 esset, injecit. --- Expectarentur certè vota civium, testimonia populorum, que-
 reretur Honoratorum arbitrium, electio clericorum, que in Sacerdotum solent or-
 dinationibus ab his, qui norunt patrum regulas, custodiri. --- Teneatur subscri-
 ptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui
 præfaturus est omnibus, ab omnibus eligatur &c. Quid clarius dici posset pro
 stabiliendo suffragio populi? Utriusq; consensus hic requiritur & Cleri &
 populi, qui hic describitur secundum varias hominum condiciones.

XXIV. Leonis hujus tempore celebratum fuit in Urbe Chalcedone
ἡ δὲ Σύνοδος istud Concilium, cujus acta adhuc leguntur integra. In eo duo
 insignia occurrunt exempla ad rem præsentem facientia. In *actione* enim
 decimâ sextâ deliberatum fuit, qualia *πρεσβυτεία* concedi debeant Archiepi-
 scopo Constantinopolitano, & utrum ille deinceps ordinare debeat metro-
 politas in Asianâ & Ponticâ & Thracicâ diocæsesibus. Et probè observan-
 dum est, actum ibi fuisse de constitutione metropolitanorum, quæ videtur
 præcipuo & eximio aliquo jure pertinere ad Episcopos diocæseos. Nihilo-
 minus tamen statuerunt iudices, ordinandi metropolitanos potestatem
 dandam esse Constantinopolitano Episcopo, secundum hunc modum, ut
 decreto factò à Clericis uniuscujusq; metropolis, & possessoribus atq; clarissimis,
 super hæc & à reverendissimis Episcopis provinciæ omnibus aut plurimis eligi quem-
 cunq; præfati metropolitane Ecclesie Episcopi dignum esse probaverunt. Rursus

in actione undecima examinata fuit Basiani & Stephani de Episcopatu Ephesino contentio, qualiter sese haberet utriusq; electio & ordinatio. Uterq; consensum Cleri & populi se habuisse jactitabat. Stephanus dicebat: *Dignè me quadraginta Episcoporum Asianorum decreto & nobilium & plebis, & totius reverendi cleri & omnis civitatis ordinaverunt.* Vicissim Basianus dicebat: *Me autem cum multâ necessitate & vi inthronizaverunt in eadem civitate Ephesi populus & clerus & Episcopi, quorum unus, Episcopus Olympius hic est.* Non alia ab utroq; potuit commodior Episcopatus hæcenus gesti ratio dari, quàm quod ab initio intervenerit autoritas totius civitatis; alter etiam coactum se cathedram ascendisse profitebatur, quod multum faciebat ad tituli bonitatem adferendam.

XXV. Cæterum omitti nequit insigne juris hujus popularis exemplum, quod suo tempore & se procurante contigisse refert Synesius Cyrenæus, Pentapolitanæ Ptolemaidis Episcopus *epist. 67.* Missus is fuerat à Theophilo Episcopo Alexandrino Palæbiscam, ut ibi Episcopum constitueret. Populo autem illic loci renitente, quid contigerit, hæc refert ad Theophilum: *Conventu populi habito -- & accommodatâ ad suffragia habenda oratione instituta, ut vel persuaderem, vel si succederet, invitos adducerem, ut de Episcopo eligendo deliberarent, populi in religiosissimum Paulum studium evincere minime potui. --- Ex iis manifestissimos quosq; sive quis altius vociferaretur, sive crepidinem nactus, & eam conscendens Patronum agere vellet, & sermonem contenderet, tanquam precio comparatos, ac conjuratos lictorum manibus traditos, & ex conventu pulsos exturbari jussi. --- Conventum dimisi, & ad quartum diem adesse jussi, ultimi exempli diras imprecatus, si qui mercede conductus, aut private utilitatis causa, aut favore, aut deniq; ullâ aliâ re ductus, quæ privatim interesset, quicquam contra debitum Ecclesiæ obsequium proferret. Commodum dicta dies advenerat, & jam populus aderat ad reclamandum & certandum compositus &c.* Hæc & alia plura Synesius, ex quibus patet, quæ & quales fuerint partes populi in eligendo Episcopo, quodq; necessarium duxerit Synesius in comitiis rem eam agitari. Erat autem Palæbiscæ vicus Pentapolis ad confinia Libyæ siticulosæ, ut ipse describit Synesius.

XXVI. Eodem hoc seculo quinto vixit Apollinaris Sidonius, qui *lib. 4. epist. 25.* Domnulum suum certiore reddidit, quid acciderit circa electionem novi Episcopi Cabillonensis, & quam variè suffragia sua dederit populus ibi præfens. *Nequeo differre, inquit, quin grandis communiōe te gaudii festinus impertiam, nimirum nosse cupientem, quid Pater noster in Christo pariter & Pontifex Patiens, Cabillonum profectus, more religionis, more constantiæ suæ fecerit, Cum venisset in oppidum supra scriptum, provincialium Sacerdotum prævio partim, partim comitante Collegio, scil. ut municipio summus aliquis antistes ordinaretur, cujus Ecclesiæ disciplina nutabat, postquam junior Episcopus Paulus discesserat.*

ferat, decesseratque. Exceperunt Pontificale concilium varia voluntates oppidanorum, nec non & illa, qua bonum publicum semper evertunt, studia privata: qua quidem Triumviratus accenderat competitorum: quorum hic antiquam natalium prerogativam, reliqua destitutus morum dote, ructabat: hic per fragores parasiticos, culinarum suffragio comparatos, Apitianis plausibus imperebatur: hic apice votivo si potiretur, tacita pactione promiserat Ecclesiastica plausoribus suis praepraedia fore &c. Quorsum verò populo sibi conciliando tantam adhibuissent operam Candidati, si nullam ex ejus suffragiis spem concipere licuisset?

XXVII. Inclinate hoc seculo Romanam sedem tenuit Gelasius, cuius ex epistola ad Philippum & Gerontium Episcopos fragmentum, quod recenset Gratianus c. 11. dist. 63. satis ostendit, quantum pondus eo tempore in electionibus Episcoporum habuerint suffragia populi. Plebs Diotrensis, inquit, data nobis petitione desievit diu, se sine Rectoris proprii gubernatione despergi: ac, sicut asseritur, is qui à vobis jam probatus dicitur, à paucis & tenuibus putatur electus, cum ad vos pertineat universas adsiduam admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione consentiant. Et ideo, fratres charissimi, diversos ex omnibus saepe dicti loci parocciis & presbyteros & diaconos & universam turbam vos oportet saepius convocare: quatenus non, prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem vobis admonentibus sibi querant sola divinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas à constitutis possit revocare rescriptis. Vult scilicet, ut doceatur populus & commoneatur, & quidem frequentius, quid liceat, quid ve non liceat, uti supra dixit Coelestinus, ut hac ratione tandem in unum omnium fiat consensus.

XXVIII. Possent verò tum ex dictis, tum ex sequentibus seculis testimonia adduci multo plura, nisi in manifestâ luce versaremur. Unicam tamen ex seculo sexto Justiniani Imperatoris constitutionem facere non possum, quin addam. Videtur enim illa continere jus novum, quo non quidem excluderetur prorsus ab electionibus Episcoporum populus, sed adhibebatur tamen temperamentum aliquod, ita ut aliqui tantum admitterentur, & maxima electionis pars penes metropolitanum staret. Clericis enim & civibus Honoratis, qui unâ olim cum Episcopis de electione consulebant, concessit, ut soli eam peragerent, exclusâ ab hac deliberatione vili plebecula: Illi verò conjunctis sententiis tres maximè dignos eligerent, eorumq; nomina Metropolitano transmitterent, cujus in arbitrio erat, è tribus illis, quem maximè idoneum judicaret, Episcopum designare & ordinare. Describitur hic modus procedendi in l. 42. C. de Episcop. & Cler. item in Novell. 123. c. 1. & Novell. 137. c. 2. his ferè verbis: Sancimus, ut quoties usu venerit Episcopum ordinari, convenient clerici & primores civitatis,

tis, cui ordinandus est episcopus: & propositis sanctis Evangelis super tribus personis psephismata fieri, -- ut ex tribus ita electis personis melior eligatur electione & iudicio ordinantis. Jus istud, quod toti populo olim compete-
bat, restrinxit Justinianus ad Honoratos cives, & qui conspicuæ erant autoritatis, nec id quidem omne, sed *ᾠρονευστικὸν* tantum aliquod, aut *πρεσβευτικὸν*, ut deliberarent scil. cum clero civitatis de tribus personis, quarum nomina proponere possunt Metropolitanis, cujus in arbitrio erat determinare, cui ex illis tribus Episcopatus conferri deberet.

XXIX. Olim verò, cum Ecclesia vacabat alicubi, conveniebant in eum locum Episcopi reliqui provinciales, & vel ipsi, quos idoneos esse iudicabant, proponebant Clero & populo, ut ex eorum suffragiis, numquid impedimentum obstatet, manifestum fieret, aut verò populum sibi Episcopum postulantem audiebant, & ulterius consultabant. Utroq; enim casu Episcopis congregatis iudicium & *ἀνάκρισις* de personis in medium propositis compete-
bat. Quod si in Synodo illâ præsens erant metropolitanus, ordinatio fieri statim poterat. Sin minus, decretum ad eum ab omnibus Electoribus subscriptum mittebatur, atque ille tùm prævio examine, in metropoli noviter electum ordinabat. Hic ferè erat processus olim observari solitus, qui tamen variabat nonnunquam, tùm locorum, tùm aliarum circumstantiarum ratione. At Justinianus certam præscripsit regulam, & populo atq; clero Ecclesiæ vacantis probulevma tantum aliquod concessit; metropolitanis verò ultimam & propriè sic dictam electionem. Non dubito autem metropolitanum habuisse penes se synodum reliquorum Episcoporum comprovincialium, cum quibus discusso probulevmate ad se misso, electio proficeretur. Peractum enim fuit examen noviter electi, tùm & ordinatio ejusdem in præsentia plurium Episcoporum, uti deinceps exponam.

XXX. Non adduxissem tam copiosè pro populari hoc jure testimonia, nisi Bellarminus Cardinalis *lib. 1. de cler. c. 7.* id nec diuturnum, nec ubiq; in Ecclesia receptum, & ex conniventia Papæ Romani permissum fuisse contenderet. Quæ quidem sententia haudquaquam probata videtur Dionysio Petavio *lib. 1. de Ecclesiast. hierarch. cap. 13. n. 4.* qui aperte docet, populare istud jus pro lege habitum in Ecclesiâ. *Sunt & alia*, inquit, *non pauca in historiis exempla moris ejusdem in primis Ecclesiæ temporibus. Qui in jus deinceps legemq; transiit. Nam ut ab Episcopis, aut unâ etiam à clero eligerentur Episcopi, recepta per omnes Ecclesias canonum decreta sanxerunt. Ut autem in iis renunciandis Laicorum insuper suffragia locum haberent, in occidente potissimum lex & consuetudo tenuit &c.* Cumque observasset Petavius pro contrariâ sententiâ nonnullos adduci canones, ad eos hunc in modum respondet: *Verum si quis diligenter canonum illorum verba perpendat, dubitabit, an ex iis satis probari possit, populo jus illud ereptum. Nam de Episcopis tantummodo*

pre,

prescribunt, quæ sint eorum partes in Episcoporum electione, præcipue Metropolitanæ. --- De populo nihil in utramvis partem definiunt, quia de solis Episcopis agebatur &c.

XXXI. Contigit tamen sequioribus temporibus, ut populus jure eligendi privaretur, sicubi indignum elegisset. Fidem facit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, in epistola ad Ludovicum III, quæ duodecima est in editione Jacobi Sirmondi tom. 2. ubi sic ait: *Quod scripsistis, vota omnium, qui commorarentur in Belnacensi Ecclesia, in Odacrum concordare, non est mirum, si stulti & improbi ac cupiditate cæcati toties taliter agunt, non correcti de rejectione prave sue electionis in Fromoldum, & reprobo Rodulfo & a se electo Honorato sacro Episcopali ordini adhuc fidei doctrina incongruo, perdidit electionem, sicut ostensum est illis in Synodo & per sacras regulas non ulterius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire, sed subsequi, & non se ab eâ debere excidere.* Idem Hincmarus ad Clerum & plebem ejusdem Beluacensis Ecclesiæ hunc in modum rescripsit: *Præoscere vos deniq; volo, qui, si personam à sacris canonibus deviam scienter vobis adduxeritis, non solum ex eâ pontificem non habebitis; sed & nostrum ac Coepiscoporum nostrorum judicio refutatâ rationabiliter electione nostrâ incongruâ, talem secundum Laodicenses canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non debeat consentire.* Quæ sint istæ sacræ regulæ, secundum quas amittatur jus eligendi, non occurrit. Contrarium rescripsit olim Honorius Imperator ad Bonifacium I. Pontificem: *Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus. Sed illum in sede Apostolicâ permanens censemus, quem ex numero clericorum novâ ordinatione divinum judicium & universitatis consensus elegerit.* Refertur apud Gratianum c. si duo dist. 79. Non subsistebat hic electio prima, nec tamen propterea populus excluditur, sed ad novam electionem admittitur.

XXXII. Quæ diximus hæcenus, uberrimè comprobant, in Ecclesiâ vacante & clerum & populum illius Ecclesiæ convenisse ad celebrandam electionem. Per Clerum autem intelligebantur non solum clerici civitatis, sive, ut hodiè dicuntur, canonici Ecclesiæ cathedralis, & Rectores parœciarum civitatis; sed etiam, postquam monasteria specialem istam, quæ hodiè conspicua sunt, formam acceperunt, Clerici monasteriorum, itemq; presbyteri rusticanarum parœciarum, qui vicarios suos mittebant, cum testimoniis, quibus consensum suum ac illorum, qui in eorum parœciis habitabant, exponebant. Sic enim legitur in formulâ II. apud Hincmarum: *Quæ electio non tantum à civitatis clericis erit agenda; verum & de omnibus monasteriis ipsius parochiæ & de rusticanarum parochiarum presbyteris occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes. Sed & Laici nobiles ac*

cives adesse debebunt. Quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.

XXXIII. Populi verò non ubique nec omni tempore eadem videtur habita fuisset ratio. Alibi enim & aliquando tota universitas admittitur; aliquando autem Viri Honorati tantum & nobiliores, qui populum representabant, ita ut nihilominus integrum maneret cui vis ex plebe dissentium suum, ejusque rationem exponere. Nunquam autem populus ab eligendi actu per tot secula penitus exclusus fuit. Etsi enim in quibusdam canonibus nulla omnino populi fiat mentio, sed Episcopis tota ea cura commissa videatur; in illis tamen juri plebis expressis verbis derogatum haudquam fuit; sed quod primum vetustioribus canonibus stabilitum, & consuetudine inveteratam receptum fuerat, id ita in usu suo & exercitio relinquerebatur, nec opus erat, ut quid porro de re, quæ in viridi & quotidiana praxi observabatur, decerneretur. Utrum autem jus electionis ad Episcopos tantum, qui congregati erant, pertinuerit, testimonium autem, assensus, & electionis comprobatio ad plebem, uti volunt nonnulli, difficile erit asserere. Quorum enim votum, voluntas, consensus, *ἀνευσις*, suffragium, *ψῆφος*, arbitrium, iudicium, electio &c. requiritur, uti talibus vocabulis populi & plebis jura promiscue à Patribus exponi solent, ab illis sanè plus requiritur, quam nudus assensus & nuda acclamatio, etsi non negem, suffragia illa quandoque per acclamationem facta fuisse. Ego puto non uniformem semper & ubique observatum fuisse processum. Potuerunt enim Episcopi proponere nomina eorum, qui ad Episcopatum idonei essent, potuit & populus. Illud frequentius usurpatum videtur; hoc rariùs & quandoque cum periculo seditionis. Nec opus fuit singulorum suffragia exquirere, si nemo fuit ex populo præsentem, qui dissentiret. Sic enim etiam tacito consensu potuit approbari ille, cujus nomen propositum fuerat, si præsertim nulli essent competitores. Sufficit nobis per aliquot seculorum historiam ostendisse, populum olim ab electionibus Episcoporum nunquam exclusum fuisse.

XXXIV. Videtur autem ne quidem per constitutiones Justiniani supra adductas populus reliquus prorsus exclusus fuisse. Etsi enim primum tantum civitatis faciant mentionem, factum tamen id puto exinde, quia reliquus populus ad ejusmodi conventus rariùs accedebat, cum negligi à plebe plerumque soleat, ex quo nullum sperari poterit compendium. Nullibi verò per modum constitutionis inserta inveniuntur verba, quæ expresse & aperte populo jus suffragii denegarent. Quod verò longo deinceps usu observatum fuit, ut primores tantum civitatis vice populi suffragium darent, id Græcis seculo octavo prorsus displicuisse, argumentum præbet decretum, quod anno DCCXXCI. in Concilio Niceno II. promul-

mulgatum fuit. Sic enim se habet canon ejus Concilii tertius: *Omnem electionem Episcopi vel presbyteri vel diaconi, quæ sit à magistratibus, irritam manere, ex canone dicente: Si quis Episcopus secularibus magistratibus usus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes, qui cum eo communicant. Oportet enim eum, qui ad Episcopatum promovendus est, ab Episcopis eligi; quemadmodum à sanctis Patribus Nicææ decretum est in canone, qui dicit: Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus, qui sunt in provinciâ, constitui &c.*

XXXV. Placuit hæc ratione Græcis, ut non populi tantum & fratres subrostrani, sed ipsi etiam magistratus, qui per primates civitatis in constitutionibus Justiniani intelliguntur, quique longo hæctenus usu ad electiones Episcoporum accesserant, deinceps à jure eligendi arcerentur, & Episcopi à solis provincialibus Episcopis posthac eligerentur. Uti vero solent homines institutorum suorum autoritatem undecunque arcessere: ita & Patres isti Nicæni, ne propter novitatem suspectum redderent hoc suum decretum, ad antiquos provocarunt canones, Apostolicum scilicet, uti vocant, trigessimum primum, & Concilii Nicæni I. canonem quartum, sed infelici successu & per interpretationem alienam prorsus ac minimè convenientem. Apostolicus enim canon hoc tantum intendit, non debere quenkumque ad Episcopatum promoveri per brachium seculare, ita ut prævaleat autoritas magistratus propter potestatem, quam gerit. Non tamen inde sequitur, magistratum prorsus excludi debere à jure eligendi. Canon autem quartus Concilii Nicæni I. de ordinatione accipiendus est, non de electione. Et sic eum reddidit ex Græco etiam Dionysius Exiguus: Episcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in provinciâ, Episcopis ordinari.

XXXVI. Vera scilicet explicatio petenda est ex vero significato verborum *καθίστασθαι* & *τῆς χειροτονίας*, quæ in d. can. 4. inveniuntur. Utrumque etiam habetur in Scripturis. Paulus enim revocat in memoriam Tito suo, cujus rei gratiâ eum in insulâ Cretâ reliquerit, *Tit. I, 5.* Hujus rei gratiâ reliqui te in Cretâ, ut ea, quæ desunt, corrigas, *ἢ καταστήσας κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, & constituas per civitates presbyteros.* Et de Paulo & Barnabâ dicitur *Act. XIV, 23.* *Χειροτονήσαντες ἢ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν &c.* *& cum constituisent illis per singulas Ecclesias presbyteros.* Quod Paulo ergo in epistolâ ad Titum est *καθίστασθαι*, hoc Lucæ est *χειροτονεῖν*, in actis. Et fatendum quidem est, *χειροτονίας* vocabulum apud Aristophanem, Demosthenem, Thucydidem aliosque vetustiores Græcos suffragiorum per manus porrectas declarationem significare. Ita enim mos erat, ut eligentes attollerent manus & per hanc sublationem numerarentur suffragia eligentium, uti explicat Zonaras *ad can. 1. Apost.* Istum apud Athenienses &

per Asiæ civitates receptum morem, ut indignum Romanâ gravitate exagitat Cicero pro Flacco: Sic sunt expressa, inquit, ista præclara, quæ recitantur psephismata, non sententiis neque auctoritatibus declarata, nec jurejurando constricta, sed porrigendâ manu profundendoque clamore multitudinis concitate. Inde verò *Χειροτονίας* vocabulum simpliciter pro constitutione & creatione alicujus officialis usurpari solet, et si nulla adhibeatur manuum extensio aut correctio, uti plurimis exemplis probat Seldenus de Synedr. lib. 1. cap. 14. Apud Ecclesiasticos tamen Scriptores ut plurimum istud ad Ordinationis actum restringitur, & hinc rectè in hunc sensum explicatur canon primus Apostolicus. Nec aliter canonem quartum Concilii Nicæni I. explicarunt Africani can. 13.

XXXVII. Nihilominus tamen Commentatores Græci auctoritatem Synodi Nicæne II. sequentes & ex suorum temporum observatione atque praxi crediderunt ita etiam accipi debere canonem quartum Concilii Nicæni primi. Hæc enim sunt verba Theodori Balsamonis: Cum enim antistitum electio à civium multitudine olim fieret, hoc divinis Patribus non placuit, ne à Laicis, sacris dedicatorum hominum vita discerperetur: & decreverunt, à provincialibus Episcopis uniuscujusque provincie Episcopum eligi &c. Eadem est Zonaræ & Aristeni sententia. Eadem & Matthæi Monachi five Blastaris in Syntagm. alphabet. lit. X. cap. 1. Sic igitur apud Græcos omnes in universum Laici jure eligendi Episcopos privati fuerunt, quos ipsos confidentius adhuc & majore cum *πρεσβυτερια* exclusit Synodus, uti vocatur Oecumenica octava, five Constantinopolitana IV. can. 22. cujus verba hunc in modum descripsit Bartholomæus Caranza: Sancta & universalis Synodus definit, neminem Laicorum principum vel potentum semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel contentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestativorum vel cæterorum Laicorum habere conveniat, sed potius silere ac attendere sibi, usquequo regulariter à Collegio Ecclesia suscipiat finem electio futuri pontificis. Quisquis autem secularium Principum & potentum, vel alterius dignitatis Laicæ adversus communem ac consentaneam atque canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit.

XXXVIII. In Ecclesiâ Occidentali diutius quidem retinuit populus jus eligendi Episcopos, nec tamen ultra seculum duodecimum, nisi forte apud Gallos, qui pertinaciores fuisse videntur. Seculo enim duodecimo soli sibi canonici Ecclesiarum cathedralium jus istud vindicare cœperunt, neque id invitis Pontificibus Romanis, qui variis deinceps constitutionibus jus istud confirmarunt, quod sibi & sacræ monarchiæ utilius esse observarent, in paucorum & sibi obnoxiorum hominum manu jus istud existere, quam

quàm inter plures diffundi, aut etiam à principibus exerceri. Sed Ecclesiarum inde statum multo deteriorem factum exemplo comprobat Cranzius in metrop. lib. 6. cap. 12. Magdeburgensis Ecclesia ad initium regni Lotharii tumultuabatur super Episcopis. Tres enim de ejus Pontificatu contenderunt. Ad eum intumuerunt Canonici, jam liberalem electionem nacti: Sperabat sibi quisque & amicis & insuitâ ambitione contenderant, pro Episcopatu adipiscendo. Nec finis erat contentionum, donec Luderus, sive Lotharium dixeris, omnibus destitutis suaserit, ut Nortbertum, virum religiosum, ordinis Præmonstratensium, sumerent Archiepiscopum &c. Sanè facilius corrumpi possunt suffragia paucorum, quàm plurium, & ambitus crimen citius inter illos & cum illis committitur, quàm si cum pluribus res agenda fuerit.

XXXIX. Quales autem fuerint Canonici tum temporis, in primis seculares qui vulgo dicuntur, idem exponit Cranzius in metrop. lib. 3. c. 15. Admonet hoc nomine, quod in annalibus ubiq; lego, per Ecclesias vixisse fratres ordine utiq; canonico sub regulâ, D. Augustini. Sed ubi abjectum est hoc nomen, ut erubescant deinde dici fratres, hoc retinentes, ut canonici sine regulâ, cum canon sonet regulam, & domini dici ament, fugit cum nomine fratris charitas, illi nomini cognata, & succedit amor excellentiæ propriæ & contentio sine fine. Et porro lib. 4. cap. 1. Qua occasione fratres licentiis de claustris egressi, mulierum consortia primò petebant absconse, inde in majorem dissolutionem abierunt. Paulatim ergo defervescente in Clero religione apud Ecclesias ex monachis regulares Canonici, & ex his seculares, ut nunc vocantur, canonici prodierunt. Quid autem ex hac deinceps resolutione sit oriturum, quis novit? Interpretemur, oro, vocabulum. Si canon est regula, canonici sunt regulares. Quid ergo fiet de Canonico seculari, nisi ut regularis sit irregularis: aut, si id malumus, regularis sine regula &c. Et lib. 7. c. 50. Sub hoc Pontifice (Bernardo) in Ecclesiâ Paderbornensi adhuc observantia regularis inter Canonicos viguit, & sub eo commutatio facta videtur de regulari observantiâ ad statum Canonicorum secularium. Sed querimus quid sit canonicus secularis. Nam interpretato nomine, si canon est regula, canonicus est regularis secularis: Ergo secularis Canonicus est regularis secularis: & expressius, regularis sine regulâ, aut regularum irregulatio &c. Et hi sunt illi, quibus jus eligendi Episcopos nunc competit.

XL. Quâ violentiâ autem & quibus artibus Canonici jus istud solis sibi vindicaverint primùm, Ecclesia Cantuariensis in Angliâ docere potest. Electionis jus, ut in aliis omnibus Ecclesiis clero populoq; olim commune, clerus tandem penes se retinuerat, excluso populo. Et tum Episcopi suffraganei unâ cum canonicis ad electionem Archiepiscopi Cantuariensis diu concurrebant. Tandem verò etiam Episcopi exclusi fuerunt, ita ut potestas eligendi ad solos deinceps canonicos pertineret. Factum id circa annum Domini MCLXXXIV. remq; gestam his verbis refert Franciscus God-

winus in vita Balduini: Post mortem Roberti Archiepiscopi lis enata est, inter Episcopos suffraganeos provincie Cantuariensis, & Ecclesie Cantuariensis monachos, (ita dicebantur canonici Ecclesie Cantuariensis, quod regulares essent, & vitæ instituto à Monachis parum differrent. Vid. Franc. Florens in dissertat. Canon. ad c. 9. X. de vit. & honest. cler.) de jure novi Archiepiscopi eligendi, quod utriq; magnâ contentione sibi vindicabant. Et negari certè non poterat (quod etiam ex precedentibus satis liquet) ab utriq; jus hujusmodi usurpatum fuisse. Rex igitur cupidus moderatum aliquem & sedato ingenio præditum huic sedi præficiendi, cum Monachorum cœtu primum egit hæc de re, ac postea deinde cum Episcopis. Et ne qua dissensio inter illos exoriretur, petitum est in primis, uti conjunctis votis in unum aliquem talem consentirent. Id quod à monachis adeò non probatum est, ut appellatione factâ causæ cognitionem ad tribunal Pontificium transtulerint, ubi novem mensium spacio magnis utriusq; partis sumptibus lis agitata est. Episcopi tandem potiores evaserunt. Rescripto nempe papali imperatum est, ut conjuncti simul omnes tam Monachi quàm Episcopi suffraganei unum aliquem eligerent. Cumq; ad tempus & locum designatum Monachi non convenirent, suis calculis Episcopi Archiepiscopum creaverunt, Balduinum Wigornensem Episcopum. Hanc electionem, ut irritam redderent, à Monachis vehementer sudatum est, qui tamen profitentur, non alium potius se electuros, sed exemplum non placere. Rex igitur, qui Balduino mirificè favebat, rogare monachos non destitit, donec tandem impetrasset, ut eundem ipsi quoq; electione factâ designarent; sed hæc lege atq; conditione, ut ipse Episcoporum electioni, & Episcopi eligendi sibi in perpetuum cederent & renunciarent. In sequentium Archiepiscoporum electionibus Monachi plerumq; clam agentes Episcoporum suffragia prævenerunt, donec Papa Romanus manum quasi injiceret, & invitis ipse pro lubitu Archiepiscopos obtruderet, quod in sequentibus *Byzantijs* prolixius describit idem Godwinus.

XLI. Postquam ita Canonici jus eligendi episcopos sibi proprium fecerunt, nata deinceps est distinctio modorum, quibus electio perfici solet. Isti plerumque tres referuntur, per inspirationem scilicet, per scrutinium, & compromissum. Qui, quales fuerint, quidque circa eos observandum sit, videri possunt juris Canonici Doctores, in primis Paulus Laymannus in *quest. Canon. de prelat. Eccles. cap. 7. & 8.* Istam enim tractationem, utpote recentioris Ecclesie inventum, ad nos non arbitramur pertinere. Sed nec modum illum, qui fit per inspirationem, vix erit ut hodiè usurpari dicamus. Unde Johannes Andreas ad c. quia propter X. de elect. & electipot. alludens ad fabulam aut commentum, quo Archiepiscopi Ravennates ad volantis & capiti insidentis columbæ indicio creari dicebantur, quod & in aliis accidisse refertur, columbam illam longius avolasse exclamat, per corvum aut noctuam fugatam, nunquam posthac redituram. Sanè dubitare licet, utrum

Spiri

Spiritus S. præfens esse velit in tali Collegio, quod æmulatione, invidia, ambitione & plurimis aliis vitiis haud raro infectum & corruptum est, quodq; in disfidia & contentiones partium studio facillimè dissolvitur.

CAP. II.

De Jure Principis circa electionem Episcoporum.

I.

Quæ diximus hætenus de jure populi circa electionem Episcoporum, multo fortius concludunt pro asserendo jure Principis circa eandem. Si enim populo electio sui Episcopi commissa fuit & committi debuit, Principi, qui caput est populi, nullo modo ea denegari debet. Imò verò, quia caput præcipuum est membrum in corpore animali, & reliquis partibus omnibus dominatur, idcirco etiam principi præcipuæ in hoc negotio & primæ debebuntur partes, neq; excludi ille adeò ullo modo poterit. Etsi autem in primitivâ Ecclesiâ nemo inter principes esset, qui jus hoc sibi vindicaret, quiq; de electionibus Episcoporum curam atq; sollicitudinem gereret, sed obfisterent potiùs, pleriq; omnes atque Episcopos prorsus sublato cuperent, quod per integra tria secula Magistratus summi idololâtricis cultibus dediti existerent; adversus caput tamen, ne caput sit, neve pedibus & reliquo corpori præsit, nulla temporis longinquitas valebit. Siquidem divina dispositio, quæ caput in corpus imperium habet, perpetua atq; æterna lex est, & quæcunq; membrorum contraria usurpatio non præscriptionem efficiet, sed confusionem & everfionem ejus ordinis, quem DEUS esse voluit.

II. Ex quo autem Imperatores Romani Christo nomen dederunt, ceperunt illi simul jus hoc suum exercere, & electionibus Episcoporum judicia sua pro re nata interponere. De Theodosio seniore refert Sozomenus *lib. 7. c. 8.* cum in Concilio Constantinopolitano II. de electione Episcopi Constantinopolitani ageretur, & in partes scinderentur Episcopi illic congregati, mandasse Imperatorem Episcopis, ut nomina eorum, quos quisque Episcopatu dignos judicaret, in chartâ perscriberent, unumq; ex omnibus eligendi facultatem sibi ipsum reservasse, tandemq; eum ex indiculo sibi tradito Nectarium virum Senatorii Ordinis, & honestissimæ famæ, sed nondum sacro lavacro initiatum, elegisse. Factum id anno CCCLXXXI. Nectario hoc defuncto circa annum CCCXCVIII. successit Johannes Chrysostomus, quem cum populus simul & clerus uno consensu elegerent, Imperator quoq; comprobavit, misitq; qui eum adducerent, referente eodem Sozomeno, *lib. 8. cap. 2.* Johanni successit Arsacius frater Nectarii,
Arfa-

Arfacio Atticus, Attico Sifinnius, quorum omnium promotioni sine dubio manum admovit Imperator. Colligi id potest ex relatione Socratis de eo, quod Sifinnio defuncto contigisse scribit, *lib. 7. cap. 29.* Post obitum Sifinnii, inquit, propter homines inanis gloriæ studiosos, placuit Imperatoribus neminem ex Ecclesiâ Constantinopolitanâ ad Episcopatum promovere, licet multi Philippum, nec pauciores Proclum ordinari summo studio contenderent. Peregrinum igitur hominem Antiochiâ evocare satius visum est. &c. Et hæc ratione Nestorius in sedem Constantinopolitanam evectus fuit.

III. Maximiano, qui Nestorio successerat, vitâ defuncto Theodosius junior Imperator, ne rursus de eligendo Episcopo ambigeretur, eaq; res tumultum in Ecclesiâ excitaret, absq; ullâ cunctatione nondum deposito Maximiani corpore, Episcopis, qui aderant, mandavit, ut Proclum in Episcopali solio collocarent, referente eodem Socrate *lib. 7. cap. 40.* Nec dubium est, etiam in sequentium Episcoporum Constantinopolitanorum electionibus Imperatoris suffragium vel prævenisse reliquorum vota, vel accessisse. De Epiphaniî constitutione, quæ facta fuit anno DXX. in relatione Synodicâ ad Hormisdam Papam hæc habentur verba: *Nam post obitum sanctæ recordationis quondam Archiepiscopi & Patriarchæ Jobannis Constantinopolitane civitatis, DEUS --- dedit nobis sanctum Pastorem & Patriarcham Epiphanium. --- Unde secundum rectam & probabilem fidelissimi & Christianissimi nostri Principis & piissimæ Regine & gloriosissimorum communis Reip. procerum sententiam, nostra quoq; etiam omnium in hæc Urbe habitantium testificatione iudicium Pauli non est in eo fraudatum &c.* Et ipse Epiphanius in epist. ad eundem Hormisdam: *DEUS pro suâ bonitate & misericordiâ meam respexit parvitatem, & post obitum sanctæ memoriæ quondam Archiepiscopi & Patriarchæ Jobannis sedem Sacerdotalem sanctæ Ecclesiæ Catholicæ regni Urbis mihi conferre dignatus est sententiâ & electione Christianissimi & justissimi Principis nostri Justini & piissimæ Regine, quæ ei ad omne studium communicat divinum, sequentiumq; eorum, his quibus est bona conversatio, & qui regis honoribus sunt sublimiores, simul & Sacerdotum & Monachorum & fidelissimæ plebis consensus accessit.* Eodem modo Agapetus Papa Romanus in epistolâ encyclicâ Petro Hierosolymitanorum Episcopo refert, quâ ratione Anthimo ex sede Constantinopolitanâ remoto Menna suscectus fuerit: *Cui, inquit, licet præter ceteros serenissimorum Imperatorum electio arriserit, similiter tamen & totius Cleri ac populi consensus accessit, ut & à singulis eligi crederetur &c.* Et Gregorius Magnus *lib. 6. epist. 6.* laudat Mauritium Imperatorem, quod electionem novi Episcopi Constantinopolitani non præcipitaverit, sed post longas circumstantiarum omnium discussiones Cyriacum tandem Ecclesiæ illi præfici voluerit. *Non enim, inquit, parvæ potuit esse mercedis, quod Johanne sanctæ memoriæ de hæc luce subtrahito, ad ordinandum sacerdotem pietas vestra diu hesitavit, tempus paulo longius*

gius distulit, cum metu omnipotentis DEI consilium quaesivit, ut videlicet causa DEI cum magno debuisset timore disponi.

IV. Nec verò in Oriente tantum hæc observabatur ratio, sed etiam in Occidente. Sic enim, postquam Johannes primæ Justinianæ in Illyrico Episcopus factus esset, univèrsis per Illyricum Episcopis rescribit Gregorius Magnus lib. 4. epist. 7. *Quia ergo ex epistolis, quas ad nos per Maximianum presbyterum & Andream diaconum direxistis, in persona Johannis fratris & coepiscopi nostri consensum omnium vestrum & serenissimi Principis convenisse cognovimus voluntatem, magna nos exultatio habuit. Et ad ipsum Johannem epist. seq. 8. Quia igitur suscepta fratrum & coepiscoporum nostrorum relatio, ad locum vos sacerdoti totius Concilii unito consensu & serenissimi Principis voluntate declarat accersiri &c.* Haud aliter in Ecclesiâ Mediolanensi observatum fuit. Decefferat Auxentius Arianæ perfidiæ magister præcipuus. Cumq; de successore deliberandum esset, monuerat Valentinianus Imperator Episcopos congregatos, vellent talem in pontificali sede constituere, qui & in fidei doctrinâ orthodoxus esset, & testem doctrinæ conversationem haberet bonam. Ibi tum petiit Synodus, ut magis ipse decerneret Imperator & successorem faceret, quippe quod & pietate & prudentiâ excellenter instructus esset. Sed respondit Imperator: *Super vos est talis electio. Vos enim gratiâ divinâ potiti & illo splendore fulgentes melius poteritis eligere &c.* Vid. Gratian. c. Valentinianus dist. 63. Valde errant, qui ex his Imperatoris verbis conficiunt, aut nullum jus ei competere circa electionem Episcopi, aut si maximè id concedatur, illo tamen eum se abdicasse, & renunciassè. Agnoverunt sanè Episcopi tum congregati sacrum hoc Imperatoris jus, dum ab eo solo electionem perfici volunt. An putabimus etiam Episcopos hæc suâ petitione juri suo renunciassè? Noluit acceptare Imperator provinciam delatam, sed ab ipsis Episcopis eam sustineri voluit, quod crypto Arianos difficile esset ab Orthodoxis dignoscere, & hoc propriè ad Episcoporum munus spectaret. *Major est, inquit Imperator apud Theodoretum lib. 4. c. 6. hæc provincia, quam que viribus nostris sustineri possit: proinde vos divinâ repleti gratiâ, & illius splendore illuminati multo melius hoc Episcopi deligendi negotium transigetis.* Auxentio superflite fœdè polluta erat Arianis dogmatibus Ecclesia Mediolanensis, & multum proinde intererat, ut præficeretur ei, qui rectius de DEO & divinis personis sentiret, quiq; verbum divinum purè & sine hæresi doceret. Et quis verò potiùs talem eligeret, quam Episcopi congregati, qui ex Theologiâ professionem facerent, quiq; heterodoxiam ab orthodoxiâ ut discernèrent, maximam vitæ partem consumpissent? Non ergò colligere inde licet, fateri Imperatorem, nullam sibi in electionis negotio competere potestatem. Hanc enim Episcopi potiùs negare debuissent; sed eam ipsi ultrò agnoscunt. Modestiæ causâ

dum ultro citroque agunt utriq; & invicem sibi has partes deferunt, dumq; Imperator τὸ Βέλιον in suâ responsione attendit, quis inde conficiet, nullum ei competere jus, nullam potestatem? Quam ipsam exseruit deinceps, postquam relatio sibi ab Episcopis de Ambrosii electione facta fuisset, quippe quam non comprobavit solum, sed & jusit Ambrosium adhuc catechumenum ex templo sacris initiari mysteriis & Episcopum ordinari, idq; Vicario in mandatis dedit, ut rebus perficiendis instaret, uti idem refert Theodoretus d. l.

V. Relationem illam ad Valentinianum Principem ab Episcopis ideò factam putat Cardinalis Baronius ad ann. 374 n. 6. quod Imperatoriis sanctionibus vetitum esset, ne decuriones vel publicis obligati functionibus adsciscerentur in clerum, per l. 3. § 9. Cod. Theod. de Episc. & Cler. Ambrosius autem trium provinciarum, Insubriæ scil. Liguriæ & Æmiliæ præfectus esset. At verò nondum probavit Baronius, ad præfectos provinciarum extendi debere constitutiones, quæ de curialibus aut decurionibus propositæ fuerunt. Sed & ipse Valentinianus, ad quem relatio facta dicitur, decennio abhinc, antequam Ambrosius ad Episcopatum evectus fuit, legem promulgaverat, quâ curialibus ad clericatum aspirare permiserat, si alterutrum ex his facerent, vel in propinquos curiæ pro se substitutos bona sua transferrent, vel bonis curiæ cederent. Constitutio extat in l. 59. C. Th. de decur. Præstito horum alterutro nullo opus erat assensu Imperatoris, nullâve ad impetrandum eum relatione. Potius igitur est, ut statuamus, ideò factam fuisse relationem, quod necessarium ducerent Episcopi, & reliquus populus, ad electionem concurrere debere consensum & suffragium Imperatoris.

VI. Ut plura ex Occidentis Ecclesiis conquiramus exempla, nulla nos cogit necessitas, quandoquidem de se abundè testari potest sedes Romana, qualiter ad Imperatores & Reges Italiæ de electione Pontificum relatio fieri, & eorum consensus requiri debuit. Tempore Odoacri Regis post obitum Simplicii Papæ Basilii Patritius disertè vetuit, ne Papa eligeretur, nisi consentiente Principe. Oratio ejus, quâ allocutus est Episcopos congregatos, refertur in actis Synodi III. Romanæ sub Symmacho, his verbis: *Quanquam studii nostri & religionis intersit, ut in Episcopatus electione concordia principaliter servetur Ecclesiæ, ne per occasionem seditionis status civitatis vocetur in dubium; Tamen admonitione beatissimi Viri Papæ nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc vobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum & venerabilis Ecclesiæ detrimentum, cum de hâc luce transire contigerit, non sine nostrâ consultatione cujuslibet celebraretur electio.* Hanc Basilii orationem acriter perstringit Baronius ad ann. 483. n. 11. putans, non eam fuisse Simplicii mentem, ut Laici con-

con-

consultationem admitteret, sed vel interpretatione pravâ in alia omnia inflexa fuisse ejus verba, vel prorsus conficta & commentitia. *Vides, inquit, quibus artibus seculares potestates immiscere se conata sint in electione Romani Pontificis. Potuit fortasse rogasse eum Simplicius Papa, ut ad comprimendas turbas, dissidiaq; vitanda præsto esset future electioni successoris Pontificis, non autem ut absq; ejus consultatione electio haud fieret.* At non ait Basilius, rogatum se esse, sed mandatum à Simplicio fuisse Episcopis, & quidem sub obtestatione, ut successorem non constituerent sine consultatione Basili, quum tum erat Præfectus Prætoris. Conficta autem ea omnia fuisse à Basilio, tantum abest, ut probet Baronius ex verbis Cresconii Ecclesiæ Tiburtinæ Episcopi, ut potius ipse Cresconius pravâ interpretatione videatur explicasse verba Basili. Verba ejus hæc sunt: *Hic perpendat sancta Synodus, ut prætermittis personis religiosis, quibus maxime cura est de tanto Pontifice, electionem Laici in suam redegerint potestatem, quod contra canones esse manifestum est.* At verò prætermittas nunquam voluit personas religiosas Basilius, sed hæc tantum fuit ejus intentio, ne sine suo consensu electio ab eis perficeretur.

VII. Odoacrum secutus Theodoricus Gothus eandem exercuit potestatem, & Pontificem Romanum sine suo consensu eligi noluit. Indignè id fert Baronius *ad ann. 526. n. 22.* & pessimè propterea Theodoricum proscindit. *Cujus quidem rabies, inquit, semel contra Ecclesiam Romanam concepta nequaquam tanti Pontificis (h. e. Johannis) obitu finem invenit, sed quod nullus unquam Ethnicorum Principum ausus fuerat, iste meditatus, implevit, nimirum ut captivam duceret ipsam Romanam Ecclesiam, Apostolicæ sedis Episcopi electionem atq; nominationem ipse sibi procaciter arrogans.* Sc. Interjectâ deinceps Athalarici Regis epistolâ, dum tempora insequentia & successum juris istius Regii intuetur, non obscure Justinianum Imperatorem ejusq; successores perstringit num. 24. & 25. his verbis: *Accepisse tamen postea tanta præsumptio noscitur moderationem illam, ut ex pristino usu Clerus deligeret Romanum pontificem, quem tamen Rex suo confirmaret assensu, quam quidem ab Arianis Italia Regibus vindicatam sibi tyrannicè auctoritatem, iis de dio sublati, Orientalis Orbis Imperatores sibi pariter arrogarunt. -- Vidisti, Lector, quinam auctor fuerit redigendi sub servitutem Romanam Ecclesiam, ut electioni vel nominationi Romani Pontificis immiscerent se Reges? non nisi sevus barbarus, dirus Tyrannus, & impius Arianus: quem DEUS absq; dilatione, dissimulatione ve, quâ frequentius uti solet cum peccatoribus, repentina immissa cœlitus vindicta prostravit, & post acceleratum dirum exitium ad inferos perpetuo relegavit. Talem qui emulantur Principem, expectent pari cum eo sententiâ judicari, nimirum ut dum inconcessa præsumunt jura Ecclesiæ invadentes, & vite presentis & eterne dispendium sentiant.* Sc. Justinianum in his verbis notari satis manifestum

est, si conferantur, quæ idem scribit Baronius ad ann. 590. n. 5. At non simul (hæc sunt ejus verba) ac Pontifex Romanus electus est, in Petri cathedra sedit, neq; sedere licuit: etenim quod sub Arianis Gothorum Regibus præsumptum diximus superioribus tomis, ut electus Pontifex, non nisi persolutâ pecuniâ confirmatus à Principe, sedere deberet, vindicatâ postea Urbe cum universâ Italiâ à Gothorum tyrannide per Justinianum Imperatorem, non minore ille tyrannide idem jus confirmandi Romanum Pontificem & pro confirmatione pecuniam exigendi sibi retinuit. Hæc & multo acerbiora ad ann. 554. n. 2. 3. Baronius de Justiniano, quem tamen alibi, in primis ad ann. 527. n. 44. immensis laudibus ornat, quemq; ut Catholicum & Ecclesiæ Romanæ addictissimum nuper exhibuit Arnoldus Corvinus peculiari tractatu.

VIII. Specialis quidem eâ de re Justiniani Constitutio non extat, sed probationis loco ex libro Pontificali, seu Anastasii Bibliothecarii commentariis de vitis Pontificum adducitur, quod scribit ille de rebus gestis sub Vigilio, Justinianum scil. ad instantiam Cleri Romani revocasse Vigilium, & qui cum eo in exilium relegati fuerant, iisque reductis dixisse Clero: *Vultis recipere Vigilium, ut fuit Papa vester? gratias ago. Minusve? hic habebunt omnes: Imperet DEUS pietati tuæ. Restitue nobis modo Vigilium, & quando voluerit eum DEUS transire ab hoc seculo tunc vestrâ præceptione donetur nobis Pelagius Archidiaconus noster &c.* Utrum verba illa vel Justiniani, vel Cleri Romani respondentis, tam severam & acrem mereantur censuram, quali hodiè notari solent in Ecclesiâ Romanâ, judicium esto penes Lectorem, si præsertim attendere velit, quâ reverentiâ Imperator ille sedem Romanam semper profecutus fuerit. Nimis iracundè & valdè intemperanter colloquium istud excepit Severinus Binius in not. dum ait: *Justinianus hoc loco sacrilegè confirmationem & abrogationem Romani Pontificis usurpat; quantâ verò totius Imperii jacturâ & clade, infra patebit. Dolendum est, quod Clerus Romanus populo Vigilium poscenti promiserit, post obitum Vigilii non alium susceptum iri Pontificem, quàm quem Imperator præsentasset: cum eâ ratione ducta sit in captivitatem Domina gentium, & Regina provinciarum facta fuerit sub tributo. Nec tamen verum est, Theodoricum primum fuisse, uti vult Baronius, qui electioni Pontificis auctoritatem suam interposuerit, quandoquidem ante ejus tempora Valentinianus Imperator viso certamine inter Damasum & Ursicinum judicem se præbuit, & Damasum in sede confirmavit, Ursicinum autem Urbe expulit. Postea etiam Honorius Imperator, cum inter Eulalium & Bonifacium novum schisma ortum esset, factâ sibi relatione à Symmacho Præfecto Urbis, confirmandi Pontificis jus sibi vindicavit. Vid. Marcus Ant. de Dominis de Rep. Eccles. lib. 4. c. 11. n. 19. 24. Nihil novi à Justiniano affectatum fuit, sed quod Basilius Patritius more stabili-*

stabilitum, & Gratianus poit c. vota 27. dist. 63. usu & constitutione stabilitum asseruerunt.

IX. Ut, quæ dicenda restant, in compendium redigam, & quam variè jus istud Regium se habuerit, quibusq; modis infirmatum aliquando, aliquando resuscitatum fuerit, exactius constet, adscribam verba Onuphrii Panvini, quæ notavit ille ad vitam Pelagii II. à Baptistâ Platinâ descriptam. Ea hæc sunt: *Gotbis Italiâ omni per Narsem patritium pulsâ, eaq; cum Urbe Româ Orientalis Imperii parte factâ, sub Justiniano Imperatore, ex auctoritate Papæ Vigiliî novus quidam in comitiis Pontificiis mos inolevit. Is fuit, ut mortuo Papâ nova quidem electio more majorum statim à Clero S. P. Q. R. fieret, verum electus Romanus Pontifex non ante consecrari, atq; ab Episcopis ordinari posset, quàm ejus electio ab Imperatore Constantinopolitano confirmata esset, ipseq; literis suis patentibus licentiam electo Pontifici concederet, ut ordinari & consecrari posset, atq; ita jurisdictionem pontificatûs tum obtineret. Pro quâ licentiâ consequendâ electio necesse erat certam pecuniæ quantitatem Imperatori transmittere. Quæ veniâ obtentâ, ipse postea consecratur, & Romanum administrabat Pontificatum. Antea enim idem dies comitiarum & consecrationis Pontificis renunciati erant. Hoc autem ideò Justinianum Imperatorem, vel ex ejus auctoritate Vigilium Papam instituisse credendum est, ut Imperator certus esset de conditionibus novi Pontificis, cujus tum maxima esse auctoritas cœperat, Imperatoribus præsertim Italiâ absentibus, ne aliquo Pontifice factioso, vel Imperatoris hoste ordinato, Urbs & Italia eo auctore ab Orientali imperio desiceret, seq; finitimis barbaris traderet, quod Silverium Papam aliquando quæsisse sibi persuadebat. Quâ ratione fiebat, ut in novis comitiis eum potissimum Romanum Pontificem crearent, quem Imperator, à quo confirmandus erat, amicam esse scirent, & de quo ille consideret, nihil in Italiâ contra Imperium moliturum barbaris præsertim Longobardis eam paulo post vexantibus. Perduravit hæc consuetudo usq; ad Benedictum II. cujus sanctitate permotus Constantinus Imperator Heraclii pronepos edito suo jussit, ut deinceps quem Clerus S. P. Q. R. Pontificem summum delegissent, is nullâ amplius Imperatoris confirmatione expectatâ more vetustissimo, statim ab Episcopis ordinaretur. Rursus Hadrianus primus hoc jus & paulo amplius Carolo Magno Francorum Regi & ejus Successoribus Regibus Francorum primùm, deinde Imperatoribus Romanorum concessit: quod successoribus ejus ab Hadriano III. ereptum Othoni I. Germanorum Regi & Romano Imperatori restituit Leo VIII. Id postremò Gregorius VII. Henrico IV. ademptum Cardinalibus & Clero S. P. Q. R. primum, deinde alii Pontifices, qui secuti sunt, Cardinalibus tantum permisere, quod ad nostrâ usq; secula perdurat &c. Hactenus Onuphrius.*

X. Ex his verbis inprimis notandum est istud, quod excusatum redat Onuphrius Justinianum ex ratione politicâ, quæ in conservando regimine maximè tum attendi debuit, barbaris præsertim Italiam incubantibus,

& exiguas istas Romani Imperii in Occidente reliquias perpetuâ quasi obfidione prementibus. Deinde, quod mutationem istam circa electionem Pontificis Romani factam dicat auctoritate Vigili Papæ. Nec igitur quisquam succensere debet Justiniano, quod jure isto auctoritate Vigili sibi concessio usus fuit; quanquam uti eo potuisset, etiamsi nunquam à Vigilio concessum fuisset, cum id Imperatori competat jure proprio & ex nullo beneficio, uti infra dicemus. Id verò usu semel receptum accuratè deinceps observatum fuit, nec licebat adeò cuiquam ad Episcopalem istam sedem promoveri, nisi accedente Imperatoris consensu. Quapropter cum Pelagius II. electus esset, non impetratâ Imperatoris approbatione, quippe quæ nec haberi tum potuit, Urbe per Longobardos obsesâ, missus est Constantinopolin Gregorius tunc Archidiaconus, ut id excusaret, uti tradit Platina in vita Pelagii II. Et idem is Gregorius de suâ quoque electione lib. 1. epist. 5. scribit: *Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem jussit. Et quidem pro jussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Unde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi sed sue pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.*

XI. De Benedicto II. quod refert Onuphrius, haud paulo explicatius recenset Platina his verbis: *Ad hunc autem Constantinus Imperator hominis sanctitate permotus, sanctionem misit, ut deinceps, quem Clerus, populus, exercitusq; Romanus in Pontificem delegisset, eundem statim verum Christi vicarium esse omnes crederent, nullâ aut Constantinopolitani Principis aut Italiae Exarchi expectatâ auctoritate, ut antea fieri consueverat. Id enim ratum erat in creando Pontifice, quod deinceps confirmasset, vel qui ejus vices in Italiâ gerebat. Similia post Platinam recenset Marcus Antonius Sabellicus ennead. 8. lib. 6. Sed si ex Platinâ quæsieris, unde id habeat, quod tam confidenter refert, non ad alium provocabit autorem, quam ad Athanasium Bibliothecarium. Ille verò eâ vixit ætate, quâ Cæsaribus auctoritatem omnem & jura eripere conabatur Curia Romana, cui ille fuit obnoxius & addictissimus ad omnia, quæ ad papalem ambitum facere visa fuere. Qui proinde ex qualibuscunque, etiam apocryphis & planè commentitiis, scriptis, in Paparum Scripniis & Bibliothecis, quibus ille præfuit, repertis historiam suam confarcinavit, ut scil. Pontificis causam modis quibuscunque; juvare posset.*

XII. Sed audiamus ipsum Anastasium: *Hic, scil. Benedictus, suscepit divales jussiones clementissimi Constantini Magni Principis ad venerabilem Clerum & populum, atq; felicissimum exercitum Romana civitatis, per quas concessit, ut persona, qui electus fuerit ad sedem Apostolicam, è vestigio absq; tarditate Pontifex ordinetur. Utrum divalis ista jussio universalis fuerit pro omnibus deinde in Sede Romanâ successoribus, an particularis & temporaria pro illo tantum, qui proximè successurus fuerit, ex verbis Anastasii colligi nequit.*

Nec

Nec incommoda sanè eorum hæc erit explicatio, si dixerimus, vacante post Leonis obitum sede, simulatq; de illius decessu Constantinopoli fama extitit, scriptas fuisse istas Imperatoris literas, ut illicò, qui electus fuisset, ordinaretur, quandoquidem Leo nondum integrum in regimine hoc suo exegerat annum, ne diutius Ecclesia Præsule suo destitueretur. Quicquid hujus sit, si vel maxime Platinæ interpretationem sequamur, parum tamen aut non diu uti Raphaël Volaterranus *antropol. lib. 22.* loquitur, observatam fuisse Divalem istam jussionem, patet exinde, quod ipse Anastasius *in vitâ Cononis*, qui Benedicto post Johannem V. successit, referat, quod *post decretum de electione Cononis factum, exercitus unâ cum clericis & populo ad excellentissimum Theodorum exarchum missos, ut mos est, direxerint.* Ad morem usitatum provocat Anastasius, ac si nihil omninò mutatum fuisset tempore Benedicti, ut adeò valdè adhuc dubitem de literis Imperatoriis & earum contentis. Sed & ita explicari potest Constantini indulgentia, quod ad ipsum Imperatorem non oporteat iter facere Constantinopolim, ut inde ejus assensus reportetur; sed propterea tamen præteriri & omitti non debeat confirmatio Exarchi, uti Cononis exemplum ostendit.

XIII. Pergimus ad Hadriani Pontificis Romani cum Karolo M. initam conventionem, de quâ in compilatione suâ hæc notavit Gratianus *sub dist. 63.* *Hadrianus Papa Romam venire Karolum Regem ad defendendas res Ecclesie postulavit. Karolus verò Romam veniens, Papiam obsedit, ibiq; relicto exercitu in sanctâ resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est, post sanctam resurrectionem reversus Papiam, cepit Desiderium Regem. Deinde Romam reversus constituit ibi Synodum cum Hadriano Papâ in Patriarchatu Lateranensi, in Ecclesiâ S. Salvatoris, quæ synodus celebrata est à 154. Episcopis religiosi & Abbatibus. Hadrianus autem Papa cum universâ Synodo tradiderunt Karolo jus & potestatem eligendi pontificem & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoq; patritiatis ei concesserunt. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere desinivit, ut nisi à Rege laudetur & investatur Episcopus, à nemine consecratur: & quicumq; contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit, & nisi respisceret bona ejus publicari præcepit.* De decreto hoc & totâ historiâ anxie hodiè disputatur, qualem fidem habeat, & num unquam tale quid contigerit, aut verò, si contigit, utrum id observatum deinceps unquam fuerit.

XIV. Augustinus Barbosa *ad istum Gratiani textum* aliquot refert opiniones. *Primam* eorum, qui textum istum planè fictitium & commentitium esse contendunt: *Alteram* eorum, qui Carolum Magnum non accepisse, sed potius repudiasse eam concessionem, nec cæteros deinde eâ usos fuisse tradunt: *Tertiò* sentire ait nonnullos, Imperatores renunciassè illi concessioni, aut certè Pontifices eam revocasse. Atq; hoc sibi probbia-

lius

lius videri asserit. Supponit ergò, reverà factum fuisse eam concessionem, ejusq; bullam Parisiis inter præcipuos Regni thesauros aservatam fuisse Glossæ & Guilielmi Benedicti fide tradit. Quæ quidem bulla si præstò esset, frustra omninò disputaretur de facto, cum nulla certior haberi possit probatio, quàm quæ fit per Instrumenta, quippe quæ notorium inducere, & rem clarissimam atq; apertissimam exhibere censentur. Dum verò incerta nobis ea res est, quid de relatione ipsâ sentiendum sit, breviter dispi-
ciamus.

XV. Profitetur Gratianus, ex historiâ Ecclesiasticâ se eam describere. Ejus verò Autorem facit Cardinalis Baronius *ad ann. DCCLXXIV. n. 10.* Sigebertum Gemblacensem, in quem propterea non aculeatis tantum, sed planè contumeliosis verbis invehitur, atque paratragordiat, eum sceleris, imposturæ & fraudis, quod talia in gratiam Henrici Imperatoris confinxerit, arguens. At verò per historiâ Ecclesiasticam, quam allegat Gratianus, non Sigeberti Chronographiam, sed Anastasii Bibliothecarii Pontificale intelligendum esse, dubitare nos non finit Baptista Platina *in vita Paschalis I.* Etsi enim in ipso Anastasii opere nihil tale hodiè inveniatur amplius, Platinæ tamen ætate in illo extitisse hæc ostendunt ejus verba: *Idem quoq; Bibliothecarius scribit, Ludovicum liberam eligendorum Episcoporum potestatem Paschali dedisse, cum antea eâ quoq; in re Imperatores consulenter: quam potestatem ab Hadriano Pontifice Carolo concessam, idem auctor refert &c.* Similia refert Onuphrius Panvinius *in vitâ Gregorii VII.* Ex quo sequitur, & Platinam & Onuphrium minus corruptum habuisse Codicem Operis Anastasiani, & relationem istam in eo hodiè desiderari. Sed & alibi truncatum & mutilatum fuisse istum Anastasii librum ostendit Claudius Salmasius *in Eucharistico ad Sirmond. pag. 464. & 664.* Multo autem antiquior est Anastasius Sigeberto, ut adeò frustra dicatur à Baronio, Sigebertum primum fuisse, qui relationem istam ex cerebro suo confinxerit. Accedit, quod expressa quoque hujus decreti mentiò fiat in oratione Gregorii VI. apud Wilhelmum Malmesburiensem *lib. 2. de gest. Reg. Anglor. cap. 13.* Ut jam taceam, non semper procedere in testimoniis Historicorum argumentationem negativè. Si enim ita argumentari promiscuè liceret, liceret utique omnia, quæ facta sunt, nec tamen ab illis adnotata, non esse facta, concludere, quod est absurdum.

XVI. Et hoc est Baronianæ adversus Sigebertum invektivæ caput. Videamus nunc etiam reliqua ejus argumenta. Dicit contra Sigebertum affirmare omnes, quod post captum Ticinum non Romam venerit iterum Carolus, sed quàm celeriter in Galliam redierit, ut adversus rebellantes Saxones expeditionem pararet. *Urgente igitur, inquit, periculossimo Saxonum bello, quis locus induciarum, & longissime moræ celebrandi adeò numerosi Concilii,*

Concilii, quod Vniversale idem nominat Sigebertus, cum tempus ipsum manifestò repugnet? Quantum rogo primum temporis intercessisset, ut Carolus post pascha reverteretur Româ Ticinum? Quantum rursus, quousq; ipse obsesâ Papiâ potiretur? Rursum quot dies intercesserunt, ut Ticino Romam postea sit reversus? Et, quod majoris momenti est, quas oportuit intercessisse moras convocandi & expectandi centum quinquaginta Episcopos hinc inde etiam è longè vocatos? Et quantum opus fuerit in tantâ Synodo peragendâ infumi temporis?

XVII. Non trahet Baronium in sententiam suam quisquam, nisi itinerarium Caroli Magni, & mansiones ejus atque quotidianas mutationes specialiter exhibuerit. Difficultates verò objectas omnes superabit, qui secum perpendet, primum, non adeò celerem fuisse Caroli in Franciam reditum, ut non potuerint ea, quæ Sigebertus refert, ab eo perfici, præsertim cum Ticinum & regnum Italiæ noviter acquisitum firmamentum aliquod exegerit, in quo constituendo moram aliquam trahere oportuit. Sic enim annales Francorum anno 774. referunt: *Rex Carolus subactâ & pro tempore ordinatâ Italiâ in Franciam revertitur.* Poëtafter anonymus antiquus lib. 1. *annal.*

Dedita cum Francis hæc Urbs clarissima (Papia) cunctis.

Exemplo fuerat reliquis. Nam protinus omnes

Tradiderunt Carolo sese concorditer Urbes

Ejusdem regni. Quod jam sibi jure subactum

Disposuit, quantum potuit pro tempore tali.

Deinde, non ipsum Karolum bellum movisse adversus rebellantes Saxones, sed, uti in annalibus Francorum legitur, misisse quatuor Scaras in Saxoniam. Tertio, Concilium istud Romæ habitum non constituisse Episcopis evocatis per literas tractorias è provinciis, sed iis tantum, qui Romæ tum convenerant vel in comitatu Karoli, vel aliis ex causis ad Episcopum Romanum; fuisse ἐνδημῶντες Episcopos, non verò οὐρανοῦθεν. Quarto, universalem Synodum à Sigeberto dici pro universâ, uti explicat Gratianus, sed & universalem dici aliquando eam, quæ est Episcoporum & Metropolitanorum cum suo Patriarchâ. Vid. Christoph. Justell. *ad cod. canon. Eccles. African. pag. 30.* Quinto, frustra disquiri de tempore, quo Româ Ticinum & vicissim Ticino Romam iter emensus fuerit Karolus. Solitus enim ille fuit festinanter & rapidè conficere iter, uti ipse testatur Anastasius, *repentinum ejus adventum in stuporem & extasin conjecisse Hadrianum.* Et uti ex itinerario Antonini Augusti constat, ab Urbe Româ Mediolanum usque proximam Ticino Urbem computari tantum M. P. DXXVIII. Sexto, in ipsâ Synodo non fuisse necessariam prolixam disquisitionem de rebus, quæ tum agebantur, Carolo scil. & Hadriano concordibus, idemq; & unum sentientibus. Nec est ergò, ut fingamus temerè dubia, & nodum in scirpo quæramus, ubi nihil est addubitandum.

XVIII. Sed pergit Baronius: *Sed quid in his immoramur, cum Eginhardus, qui Caroli Magni lateri inhaerebat, & vitam ejus scripsit, omnem de his auferat dubitationem, dum expresse affirmat, ipsum Carolum non nisi quater Romam se contulisse. Quod si verum esset, quod turpiter nimis Sigebertus mentitur, non quater sed quinque Romam venisse Carolum dicendum esset, contra Eginhardum, & omnes qui res gestas Caroli persecuti sunt &c.* Fateor, non caritutum argumentum hoc pondere suo, si Eginhardus ipse quatuor istas Caroli profectioes speciatim enumerasset & recensuisset; sed quia in genere dicit, Carolum quater tantum Romam venisse, dubios nos reddit, quatenus intelligi verba illa debeant. Sanè negari nequit, Carolum venisse Romam primum ipso hoc anno D C C L X X I V. deinde anno D C C L X X X. tertio, anno D C C L X X X V I. novissimè anno D C C C. uti constat ex Adelmi *amali*. & aliis Scriptoribus historiæ Francicæ. Sed potuerunt illi, ut & ipse Eginhardus duplicem illum adventum, qui ex Sigeberti mente anno D C C L X X I V. contigit, pro uno habere, tum, quod intra brevissimum temporis spacium alter alterum exceperit, tum, quod ex Italiâ non discessisset Carolus, sed, dum Ticinum expugnat, quasi in suburbiis Romæ consistere videretur. Sed & limitari potest quaternarius ille ab Eginhardo relatus numerus ad religiosos Caroli adventus, quibus vota sua exsolvere destinaverat. Sic enim loquitur Eginhardus: *Nec ille toto Regni sui tempore quicquam duxit antiquius, quam ut Urbs Roma suâ operâ suoq; labore veteri polleret autoritate, & Ecclesia S. Petri non solum per illum tuta ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesiis esset ornata ac ditata. Quam cum tantum penderet, tamen intra XLVII. annorum, quibus regnaverat spacium, quater tantum illo votorum solvendorum ac supplicandi causâ profectus est.* Quia igitur adventus ille, quem refert Sigebertus, non votorum solvendorum ac supplicandi causâ institutus fuit, sed ut ordinaretur Respublica tum Ecclesiastica tum civilis, non venire debuit ille in censum & computum Eginhardi. Potius igitur est, ut justam aliquam inquiramus explicationem, quam ut Historico fidem derogemus.

XIX. His Baronii argumentis tria alia subnectit illustrissimus Petrus de Marca *de concord. Sacerd. & imper. lib. 8. cap. 12. n. 9.* quibus Synodum istum à Sigeberto commemoratam falsitatis convinci posse putat, Baroniana enim illa tam exquisita non esse judicat, ut persuadere queant. Primum est, quod isto decreto tribuatur Carolo patritiatus dignitas, quam tamen jure hereditario possederit ex pactis initis inter Pipinum Regem & Stephanum II. Papam. Sanè argumentum hoc non exiguam vim habere videtur, quandoquidem quod quis jam habet, dari ei non potest. Tabulæ quidem fœderis in Cariliaco icti à Pipino cum Stephano non extant, quæ clarius rem omnem exponere possent. Interim certum est, Carolum ab ipsis

ipsis Pontificibus decessoribus Hadriani patritium dictum fuisse. In literis à Baronio ad ann. 755. num. 2. ex bibliothecâ Vaticanâ depromptis hæc habetur inscriptio: *Dominis excellentissimis filiis Pipino Regi & nostro spirituali compatri, seu Carolo & Carolomanno Regibus & utrisq; patritiis Romanorum &c.* Ad eundem modum scribit Stephanus IV. Papa: *Dominis excellentissimis filiis Carolo & Carolomanno Regibus Francorum & patritiis Romanorum &c.* Sed & de iplo Hadriano refert Anastasius, eum Carolo adveni-enti direxisse obviam venerandas cruces, id est, signa, *sicut mos est ad exar-ebum aut patritium suscipiendum.* Si ergo multis retrò annis Carolus jam habuit dignitatem patritiatus, quid est, quod ab Sigeberto, Hadrianum dignitatẽ patritiatus Carolo concessisse? Sed enim salva res est, si dicamus, concessionem illam de confirmatione accipiendam esse, ita ut confirmata denuò ab Hadriano fuerit dignitas jam ante Carolo collata. Nec enim infrequens est Scriptoribus concessum dicere id, cujus ante concessi aliqua fit renovatio.

XX. Secundum argumentum petit Marca ex testimonio Flori Diaconi Lugdunensis libro de electionib. Episcopor. cujus hæc sunt verba: *Sed & in Romanâ Ecclesia usque in presentem diem cernimus absq; interrogatione Principis, solo dispositionis iudicio & fidelium suffragio legitime Pontifices consecrari &c.* Scripsit ea Florus circa annum DCCCXX. Ex quo sequitur, minus cognitam ei fuisse hanc Hadriani & totius Synodi constitutionem. Vidit hoc telum & alexipharmacum præparavit Vir Clarissimus Stephanus Baluzius in commentar. ad istum Flori locum, cum præsertim praxis ejus temporis prorsus contrarium ostenderet. Idcirco necessariò aliquam verbis Flori censet adhibendam esse interpretationem, quam his verbis exponit: *Ego sic censeo, liberam quidem Clero populoq; Romano fuisse electionem Pontificis, sed ordinationem peragi non potuisse absq; assensu Principis. Istud autem sic fiebat. Mortuo Pontifice Clerus & populus Romanus alium eligebant absq; interrogatione Principis, id est, inconsulto principe. Neque enim interrogabatur Princeps, quem vellet eligi. Celebratâ demum electione mittebantur, qui Principem monerent. Is verò Legatos Romam mittebat, qui electionem examinarent. Et postquam ex inquisitione Missorum constabat, electionem ritè & canonicè celebratam fuisse, adeoque Principem non impedire, quin electus consecraretur, tum verò peragebatur ordinatio. Hoc est, ut puto, jus quod Karolo Magno collatum est in Synodo Romanâ sub Hadriano anno 774. in quâ Pontifex Hadrianus universiq; Episcopi, ceteriq; qui in Synodo aderant, tradiderunt Karolo jus & potestatem eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam sedem. Sanè existimandum non est, sensisse veteres, merum electionis jus Karolo tributum fuisse, sed tantum jus examinandi electionem eamq; cassandi, si canonicè facta non fuisset: tum verò ordinandi sedem Apostolicam, id est, ordinationem Romani Pontificis concedendi, post-*

quam constabat electionem ritè ac canonicè fuisse celebratam. Hactenus Baluzius, cui potior videtur istius Synodi Romanæ autoritas, quam ut Flori testimonio labefactari queat. Quod verò porro addit Marca de Lupi Ferrariensis epistolâ, in eâ nullam hujus Synodi & Hadriani fieri mentionem, parum roboris habet, cum in scribentis arbitrio sit, testibus, quibus velit, uti.

XXI. Tertium Marcæ argumentum studiosè prætereo, quod epistolæ Hadriani, ex quibus id depromptum est, non sint ad manûs. Sed absolvit ipse tamen Marca tandem Sigebertum à crimine imposturæ, de hoc unico eum arguens, quod secundum Karoli adventum, & habitam tum temporis Synodum confinjerit. Sed enim, dum Leonis VIII. Constitutio, quæ extat apud Gratianum *c. seq. dist. 63.* Marcam confirmavit, ut liberum pronunciaret Sigebertum ab imposturæ vitio, cur non eodem modo movere eadem potuit Marcam, ut Synodum à Sigeberto significatam statueret. Leonis ista constitutio integra extat apud Theodoricum de Niem, cujus verba huc facientia hæc sunt: *Idem enim sanctus Vir (Hadrianus) sanctum Synodum congregavit, & in presentia omnium, eorumq; autoritate domino Karolo invictissimo Regi Francorum & Longobardorum ac patritio Romano suisq; Successoribus, regnum Italia, patritiatus dignitatem & ordinationem Sedis Apostolicae concessit.* Dubitari ergò non potest de facto, nec dubitat Marca: dubitari etiam non potest de habitâ Synodo. Solum ergò de eo disceptatur, quo tempore habita ea Synodus fuerit, & utrum rectè statuerit Sigebertus adventum Caroli secundum post captam Papiam. Id verò ad institutum nostrum parum facit, nec necesse proinde est, ut prolixiores hic simus, præsertim cum jam supra rationes adduximus, quibus excusari queat Sigebertus.

XXII. Videamus nunc alteram illam Leonis constitutionem, quam similiter Baronius falsitatis arguit, Marca vero eruditè defendit. Præmittit Baronius, objici posse, nullius momenti esse ejusmodi constitutionem eò quòd non à legitimo Papâ facta sit, ut qui sederit vivente adhuc legitime creato Romano Pontifice. Sed parum confidere videtur huic objectioni ipse Baronius, quandoquidem suffectus fuit Leo Johanni XIII. à sede Romanâ dejecto & remoto. Ille autem germanus & verus Pontifex semper habitus fuit, cujus in Ecclesiâ successio extat. Ex quo fundamento Leonem hunc Benedicto V. præfert Onuphrius Panvinius. Hoc igitur argumento omisso pergit Baronius: *Nam quod imprimis ad Carolum spectat, cujus exemplo id factum dicitur, tantum abest, ut Carolus sibi arrogare voluerit, quod asseritur, electiones Episcoporum, ut potius suo promulgato decreto eas statuerit esse liberas, atq; ex sacrorum Canonum præscripto decerni.* Describit deinde decretum, quod intendit, quodque habetur apud Gratianum *c. sacrorum dist. 63.* At verò sciendum est, decretum istud non esse Caroli, sed Ludovici

vici Pii ejus filii. Deinde exorbitat nimis Baronius, dum Imperatorem per decretum istud jurē suo renuntiasse contendit, cum tamen nihil aliud in eo disponatur, quam ut electione Cleri & plebis personæ idoneæ promoveantur ad Episcopatus. Id verò non impedit, quin post electionem & ante ordinationem necessarius fuerit assensus Regius. Et proinde intelligi potest & debet istud decretum Ludovici salvà in omnibus dispositione Imperiali, uti rectè explicat Melchior Goldastus in *Repl. pro Imper. pag. 164.* Jus enim illud eligendi Episcopis concessum non fuit absolutum, sed delegatum, & hâc conditione determinatum, ut ab Episcopis electus postea confirmaretur à principe, & nemo plene investiretur, qui post electionem Ecclesiasticam non expressum assensum ab illo obtineret.

XXIII. Pergit Baronius: *Sed quid est, quod in asserto decreto Leonis dicitur, concessas esse Carolo Magno investituras ab Hadriano, cum nec ipsum quidem nomen investiturae temporibus Caroli esset in usu? Legant & scrutentur auctores omnes, qui Caroli temporibus aliquid scripserunt, si alicubi penes eorum aliquem invenerint nomen investiturae, vel usum ejus per annuli collationem & baculi.* Hinc igitur putat Baronius ex investiturae vocabulo prodi falsitatem constitutionis ab Leone VIII. factæ. At verò in memoriam revocat Baronio Fridericus Lindenbrogus in *Glossar. vocab. vestitura*, quod ipse sub anno DCCXLIII. Synodi Liptinensis decreta descripsit, in quibus legitur: *Si moritur ille, cui pecunia commendata fuit, Ecclesia cum propria pecuniâ revestita sit.* Fuit ergò vocabulum hoc in usu, antequam Carolus articulatè loqui disceret. Quin sæpè occurrit istud in Codice Legum Wisigothicarum, Langobardicarum, & aliarum gentium. Idem etiam in antiquis chartis sæpiusculè invenitur. Apud Goldastum *tom. 2. Alamannicar. antiq. charta 42.* Liutfretus Presbyter recensuit instrumentum, quod sub Pipino Caroli Magni Patre anno DCCLIV. confectum fuit. Inter alia hæc ibi habentur verba: *Trado vobis & servum meum nomine Nhidenus & Vxorem ejus Bruna & cum obâ suâ, & cum omnia quo vestiti sunt: & alium servum meum nomine Wolfbarium cum Vxore suâ Arane, cum obâ suâ & cum omnia quo vestitus est &c.* hoc est investitus & beneficiatus. Aliud antiquius refertur *chartâ 58.* ab Hirngo Lectore, quod est de traditione Pietæ comitissæ, scriptum sub Hilderico Rege, (cui Pipinus Caroli Magni Pater in Regno successit) anno DCCXLV. In eo sequentiâ hæc leguntur: *Post meum verò discessum ipsas res ad monasterium S. Galloni ad melioratas revertant absq; ullâ contradictione, vel minuatione, manu vestiti à partibus meis vel heredum meorum &c.* Manu vestiti est, pacto vel conditione feudali, vel emphyteuticariâ dare. Haud paulo apertius ritus iste investiendi continetur in *chartâ 77.* ubi Harmedeus Clericus recenset instrumentum anno DCCLXXVI. confectum, & in eo hæc verba: *Confessi sumus -- quod genitor noster Marulfus omnem hereditatem*

tatem & substantiam suam tradidit ad monasterium S. Gallonis, qui constructus est in pago Arbonense, ubi ejus sacrus requiescit corpus, & nos posthac exuti de omni re paternâ nostrâ revestivimus Wolframum monachum, & missum ipsorum monachorum per tribus diebus & patribus nostris, & per beneficium ipsorum monachorum reintravimus &c. Plurima alia ex illâ Goldasti centuriâ afferri, possent, nisi res manifesta esset, & jam satis probata.

XXIV. Vox investitura & vestitura usurpata est & in feudorum concessione, & in aliâ quâcunque bonorum alienatione & translatione, Vid. Joseph. Gibalin. de usur. lib. 4. cap. 3. art. 8. Carol. du Fresne in Glossar. Nihil enim aliud est, quam possessionis traditio, vel naturalis vel symbolica. Etsi enim hodiè vocabulum istud vix alibi usurpetur, præterquam ubi de feudis agitur, ita ut investitio seu investitura pro genuinâ feudi notâ habeatur. Frid. Brukman. vol. 2. consil. 9. n. 79. Siquidem feudum sine investitura nullo modo constitui potest, etiamsi Domino jubente quis alicujus rei nomine feudi possessionem nanciscatur, & teneat. 1. F. 25. Olim tamen cujuscunque prædii etiam allodialis traditionem significabat, uti ejus rei fidem facit instrumentum venditionis antiquum, quod recenset Barnabas Brissonius lib. 6. form. pag. 500. & 501. ubi hæc habentur verba: TU PASCUTI (qui erat venditor) FUSTE ILLUM INVESTITO. TU SEGNITI (qui emptor erat) FUSTEM MANU CAPITO. Imò verò juris qualiscunque collationem denotabat, quâ ratione officiis omnibus tum civilibus, tum Ecclesiasticis applicatum legitur. Quo imprimis faciunt verba auctoris antiqui, qui vitam Romani Episcopi Rotomagensis descripsit: Fit itaq; inter palatinos proceres de viro sancto communi assensio, qui omnes unanimiter Regi consulunt, ne grex Christi suo frandetur desiderio, sed divina protinus ad effectum ducatur electio, quo Rex gratulatus consilio, convocatis tam Episcopis, quam Abbatibus baculum illi contulit pastoralem. Inbronizatur ergò pontificali apice &c.

XXV. Verba hæc refert Fr. Juretus ad Ivonis Carnotensis epist. 157. & addit, Romanum illum claruisse sub Ludovico & Clotilde, circa annum DCXXIII. Ex quo sequitur, investituram Episcoporum à Regibus factam fuisse diu ante Carolum, nec adeò in decreto Hadriani supra memorato novum quid contineri, præter juris illius extensionem, nempe ut eo uti liceret in Regno Italiæ, quemadmodum antea faciebat in provinciis regni Francisci. Tum illud quoq; novum conceditur, quod Carolo potestas tribuitur eligendi Pontificem Romanum, uti rectè statuit Petrus de Marca de concord. sacerdot. & imp. lib. 8. cap. 19. n. 6. Sed & illud inde sequitur, malè id quod de investituris Episcoporum dicitur, applicari à quibusdam ad territoria & fundos Episcopis concessos, cum utique investituræ vocabulum etiam in rebus Ecclesiasticis multò antiquius sit, quàm integra territoria

Epi

Episcopis tribui cœperunt, quippe quod Ottonis I. tempore demum contigit. Quin si omnino jurisdictio civilis per investituram denotari debuit, non sanè illam per annulum & baculum, sed per sceptrum aut vexillum fieri oportuit. Ex dictis verò manifestum est, investituram illam, quam Episcopis olim impertitam ab Imperatoribus & Regibus diximus, fuisse effectum & signum assensus Regii, nec potuisse adeo quenquam, etsi à Clero & populo unâ voce electum, ordinari prius & consecrari, quàm de consensu Imperatoris constaret, hunc debere esse Episcopum. Consensus verò index & signum erat baculus & annulus noviter electo Episcopo traditus. Et hæ sunt illæ investituræ, propter quas tanti in Romano Imperio excitati à Pontificibus Romanis fuerunt fluctus, tantæ rerum omnium mutationes. Obiter addo, etiam inferiorem dignitatum & beneficiorum investituram factam fuisse aliquando per annulum ut plurimum autem per traditionem libri, uti patet ex Ivonis Carnotensis *epist.* 182. ad quam videri potest Joh. Baptista Sonchetus.

XXVI. Sed nondum definit Baronius falsitatis argumenta conquirere. Sequamur ergò eum *æ. nota.* Verùm, inquit, *quod dicitur id à Leone factum in Concilio habito in Ecclesiâ Salvatoris: penes quem, rogo, mentio ejusmodi concilium à Leone VIII. dicto Pontifice factum, ut quid hujusmodi sit ab eo concessum Othoni.* Potuisset verò hanc censuram prorsus omittere Baronius, si rem gestam & constitutionem Leonis attentius secum perpendisset. Nullibi enim dicitur, concilium aliquod vel provinciale vel nationale congregatum fuisse ab Leone, sed synodum tantum aliquam. Synodi autem vox haud rarò qualemcumq; cœtum etiam singularum Ecclesiarum denotat. Atque ita vocabulum istud hoc loco accipiendum esse, ipsa verba Leonis apud Gratianum ostendunt, dum ait: *Ego quoque Leo servus servorum DEI Episcopus cum toto clero ac Romano populo constituimus & confirmamus & corroboramus &c.* Clerus iste & populus Romanus, ex quibus tum temporis collectus fuerit, haud paulo explicatius refert ipsum instrumentum Decreti à Leone facti apud Theodoricum de Niem, dum in fine additur: *In his actis intersuere Senatores, proconsules, Exarchatus quidem tenentes, Regionarii, Schola Græcorum, Arabum, Judæorum & Paganorum, & de majoribus omnium platearum. Insuper Cardinales, Archiepiscopi omnes, presbyteri & Episcopi de finitimis civitatibus, processionarii, Notarii, Cancellarii, & ex omni plebe Romani Imperii.* Hoc modo se habuit Synodus à Leone congregata, ut frustra adeo exigat Baronius descriptionem ejus plenioram ab aliquo ejus temporis Historico.

XXVII. Sequitur apud Baronium porrò: *Sed & repugnant hīs omnibus praxis & leges aliorum post Carolum Successorum Imperatorum, ut quid dici possit fuisse ab Hadriano concessum eidem Carolo Magno de electione Romani Pontificis.*

rificis. Difficile hoc erit Baronio probare, quandoquidem in successoribus Hadriani sanctè custoditum fuit jus istud Imperatoris. Hadriano enim successit Leo III. huic Stephanus IV. & hoc defuncto Paschalis I. de quo sic scribit Platina: *Paschalis patriâ Romanus, patre Bonoso, nullâ interpositâ Imperatoris auctoritate Pontifex creatur: hanc ob rem, ubi Pontificatum inivit, statim Legatos ad Ludovicum misit, qui ejus rei culpam omnem in clerum & populum rejicerent, quod ab his vi coactus esset Pontificium munus obire. Acceptâ hâc satisfactione Ludovicus respondit populo & clero, majorum institutâ & pacta servanda esse, caverent, ne deinceps majestatem lederent.* Verba hæc haud obscure inferunt, etiam Leonis III. & Stephani IV. electionibus accessisse consensum Imperatorium. Ad quid enim opus fuisset deprecatione per Legatos factâ, si Imperatoris necessaria non amplius fuisset auctoritas? Et cur Ludovicus pactorum à majoribus initorum mentionem fecisset, eaque servari jusfisset, si nullus eorum amplius fuisset usus?

XXVIII. Sed audiamus Baronium probantem: *Nam audi, inquit, quæ in electione Hadriani II. Papa legantur. Cum Hadrianus &c. Legi hæc possunt apud Gratianum d. dist. 63. c. 29. Ubi obiter noto, non excusari posse Baronium, quod contrarium usum probare velit ex temporibus Hadriani, decretum non immediatè sequentibus, sed multo novioribus, omisso integro ferè seculo, faciendo saltum ab Hadriano I. ad Hadrianum II. inter quos decem alii Pontifices sedem Romanam tenuerunt. Subjicit autem Baronius: At quomodo rogo te, se injustam causam fovere cognoscentes quieverunt, si pro eis vigeat adeò amplum privilegium à tanto Pontifice Regi tanto Carolo Magno concessum? nam si illud verè datum fuisset, eos præteriri minime potuisset, vel ipsum Imperatorem Ludovicum, qui ut eadem habent res geste Hadriani II. adversus suos Legatos, talia præsumentes indignatus est, Romanos verò laudavit. Quæ enim ibi leguntur, attende: sunt ista: Audiens hoc Ludovicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens Epistolam, cunctos Romanos, qui dignum tantum peregissent officio Præsulem collaudavit. At verò audio ego Imperatorem laudantem institutum populi, non audio indignantem adversus suos legatos. Et laudavit sanè ille Romanos, non quod Missos suos præterierint, sed quod talem elegerint, quem ipse, ut tantus Domini famulus, cunctisq; gentibus, videlicet tam Romanis, quàm diversis adventis desideratus & desiderabilis Christianæ plebi præficeretur medullitè exoptavit. Uti habent verba, quæ omisit Baronius. Deinde falsum est, quod præsupponit Baronius, quieverisse Imperatores ab jure isto exercendo. Exercuisse istud Ludovicum per Missos suos in ipsâ hâc Hadriani II. electione satis probant verba à Baronio adducta. Et, si quieverunt, an putabimus illicò agnovisse eos, se injustam causam fovere? Imò verò renuntiatio juris, haudquaquam supponit injustam causam, cum renunciare quilibet possit, juri pro se introducto,*

ducto, & uti non possit illo, quod ei lex dedit. Quid verò de Ludovici renuntiatione sentiendum sit, postea videbimus.

XXIX. Et hæc quidem satis confutant ea, quæ ex c. *Cum Hadrianus* dist. 63. nobis obvertit Baronius. Cæterum totum istud Gratiani capitulum *voluntas* vitio laborare videtur, omnemq; adeò probationis vim amittet, si consideremus, primò, tribui id Gregorio IV. Pontifici. At Hadrianus II. de quo id agit, multo posterior est Gregorio, quod & annotarunt, qui jussu Gregorii XIII. jus Canonicum & decretum Gratiani reviderunt. Deinde non satis cohæret ista narratio, uti optimè animadvertit Dn. Stephani Baluzius *ad epistol. Gregorii IV.*, quam edidit cum Agobardi operibus. *Nam quomodo fieri potuit, (ipsa ejus verba referam) ut Legati omnem indignationem medullitus sedaverint, quod dicerent Romani, ita factum esse, ne presentia Missorum Imperatoris verteret in necessitatem, cum hic esset querela eorum fundus? An existimamus, Viros in aulâ educatos & longo Cesarum Sacramento imbutos adeò jurium majestatis incuriosos ac desertores fuisse, ut ea tam facile sineret convelli & obliterari? Probabilius est excusasse Romanos precipitationem ordinationis, quod raptus potius fuerit Hadrianus quam electus, neq; modum potuisse poni ardori Cleri ac populi. Addiderunt haud dubiè, scire se jus, quod Imperator haberet in electione, neq; contemnere, & provisuros, ne deinceps talia attentarentur, tolerarent modo Missi electionem Hadriani ad eumque salutandum venirent. His verbis obsequii & reverentiæ in Augustum plenis crediderim delinitos Missos, ad Hadrianum salutandum accessisse. Tum Ludovicum Imperatorem, ne Schisma in Ecclesiâ DEI faceret, hanc electionem approbasse ac laudasse. Hactenus Baluzius. Optimè sanè: Quis enim crederet, deprecari quem posse culpam, quam contumaciâ & proterviâ suâ auget? Et quis crederet, veniam quem dare delinquenti, qui in delicto perseverat? Non certè is est modus placandi animum incitatum, & leniendi irâ accensum. Molliora requiruntur verba & ad pœnitentis habitum composita, non tam aspera, & irritantia magis, quam exculantia.*

XXX. Post tot conquisita argumenta sed omni destituta nunc robore concludit tandem Baronius: *At quod dicunt eo modo datis ab Hadriano privilegiis renunciassse Imperatorem, quomodo quis renuncians, non exprimat, quia renunciat? necessaria enim omninò ejus est mentio &c.* Hoc verò iterum falsum est. Docent Jcti, renuntiationem esse vel expressam, vel tacitam l. 1. in verb. *vel palam vel tacitâ dissimulatione sit renunciatum, cod. de integr. res. min.* Ita exempli gratiâ, actus recipiendi pretium post diem legi Commissoriæ præstitutum duo demonstrat, primum, quod agens recipit, idque satis patet ex ipso actu: deinde quod renunciare censetur legi Commissoriæ l. 6. §. fin. § l. 7. ff. de Lege Commiss. Hoc autem non fit palam, sed per præsumptionem demum id colligitur, dum recipiens eligendo implementum

contractus facit actum contrarium Commissoria. Dupliciter autem ex facto aliquo colligitur talis renunciatio: vel ex actu geminato diversis temporibus facto, quâ ratione gemina mulieris intercessio post biennium ceu quædam renunciatio, aufert mulieri beneficium SCti Vellejani *l. 22. ff. ad SCt. Vellej.* Vel ex actu contrario, si quis illius, quod jure beneficii ipsi indultum fuerat, contrarium commiserit vel admiserit, *c. 20. X. de offic. deleg. l. 30. in fin. ff. de min.* Sic in officiosi testamenti querelâ, relicto legatum ab herede instituto acceptando, tacite renunciatur *l. 8. §. 10. l. 10. §. 1. ff. de inoff. test.* Sic deponens censetur renunciasse privilegio deponentibus competenti, si accipiat ufuras *l. 44. §. 1. §. ibi gloss. ff. de adm. §. peric. tutor.* Quis verò dicere nunc velit, non competiisse talia jura & privilegia, quia illis renunciatum non est verbis expressis? Convenimus tamen in hoc cum Baronio, Carolum nunquam renunciasse. E contrario verò asserimus, Reges & Principes ad electiones Episcoporum concurrere jure suo proprio, & propter imperium, quod sustinent; nec ad eò ex alterius beneficio eam potestatem accipere. Quâ de re differendum erit mox pluribus.

XXXI. De Ludovico vero pio, Caroli M. filio valdè disceptatur, an non ille jure suo cesserit; & Pontificem Romanum deinceps sine assensu suo eligi voluerit? Apud Gratianum *dist. dist. 63. c. 30.* refertur Ludovici istius pactum cum Paschali Pontifice, in quo præter donationem Pontifici factam, hanc etiam Romanis dat gratiam, *ut liceat eum, quem divinâ inspiratione & B. Petri intercessione omnes Romani uno consilio atque unâ concordia sine aliquâ promissione ad Pontificatus ordinem elegerint, sine aliquâ ambiguitate atque contradictione more Canonico consecrare, & dum consecratus fuerit, legati ad se vel ad suos Successores Reges Francorum dirigantur, qui inter se & inter illum amicitiam & charitatem & pacem consocient.* Cum igitur olim non liceret consecrare aut ordinare noviter electum, nisi accessisset consensus Regius, jure hoc suo nunc cedit Ludovicus, nec ordinationem procrastinari vult, sed post ordinationem Legatos ad se mitti jubet, non ad impetrandum consensum, sed ad pacem & concordiam stabiliendam. Constitutionem integram ex monumentis Vaticanis & quidem quatuor exemplarium collatione, uti jaçtitat, recenset Baronius *ad ann. D. CCC XVII. num. 10. seqq.*

XXXII. Fateor, magnum habituram pondus hanc constitutionem, nisi reclamaret fides historica, quæ valdè suspectam illam reddidit, quicquid etiam de Vaticanis suis exemplaribus gloriatur Baronius. Siquidem ex eadem bibliothecâ Vaticanâ aliud instrumentum à Baroniano valdè diversum recenset Raphael Volaterranus *Geograph. lib. 3.* Cætera suspitionis argumenta eruditè collegit Carolus Molinæus *ad SCt. Franciæ contra abusûs Papar. num. 119. seqq.* cujus ipsissima verba hic adscribere operæ videtur precium. *Minus obstat, inquit, c. ego Ludovicus 63. dist. ubi dicitur Ludo-*

Ludovicum I. Paschali I. jus eligendi & instituendi Romani Pontificis remiſſe. Hoc enim à ſuſpecto autore proceſſit, videlicet à præfato Bibliothecario, ut Platina in Paſchali I. Sabellicus enneaide 8. lib. 9. Volaterranus anthropol. lib. 22. teſtantur. Ut autem non eſt in favorem Papparum credendum Bibliothecario, potentatus eorum fautori, ſamuloq; domeſtico: ita non eſt credendum Gratiano monacho, qui & ipſe affectibus & ambitioni novorum ſui temporis Papparum, quantum potuit, favit, nec aliunde quàm à Bibliothecario dictum c. Ego Ludovicus, tranſſumpſit, & ſic nec aliis, qui tantum dicta ejusdem Bibliothecarii recitant, nec aliunde ſciunt, nec examinant. Sed examinando veritas eluceſcit in contrarium. Quia idem Paſchalis à populo vi coactus pontificium munus obire ante habitam autoritatem Imperatoris Legatos excuſatum & ad culpam non inſciandam, ſed in populum transferendam miſit ad Ludovicum Pium: qui, ut manſvetus erat, ſatisfactionem quidem accepit, ſed cum increpatione Cleri & populi, & adjecto præcepto majorum inſtituta pactaq; ſervandi, utq; caverent, ne deinceps majeſtatem lederent, ut expreſſè Platina & Sabellicus teſtantur. Quid autem magis contrarium aut repugnans eſt præfata & ſuſpectæ Bibliothecarii ſcripturæ? Certè vel hoc falſitatis convincitur, nec tamen uno etiam per ſe ſufficienti exemplo tantum, ſed etiam ex eo, quod tempore Eugenii II. immediati dicti Paſchalis Suceſſoris, Ludovico Pio adhuc vivo, Lotharius I. filius ejus in Imperii conſortium adſumptus Romæ politiam ordinavit, & magiſtratus inſtituit. Hoc autem fieri non potuiſſet, ſi Ludovicus Pius Romam ipſam, caput imperii, Pape dedidiſſet. Quid, quod Volaterranus Geogr. lib. 3. prætenſam illam Ludovici donationem longè aliter & difformiter, quàm Gratianus reſert; Sed ex ſcripturâ quâdam apocryphâ, quam in Bibliothecâ Pape ſeſe inveniriſſe dicit. Et ſic illius Bibliothecæ ſcripturæ, unde tam Bibliothecarius, quàm Gratianus & Volaterranus ſumpſerunt, ſibi ipſis non conſtant, & non ſolum ut domeſtica & loco ſuſpecto, ſed etiam ut variè rejiciendæ ſunt.

XXXIII. His ita firmatis, donationem ipſam, quæ à Ludovico facta dicitur, & in eodem inſtrumento continetur, fallaciſſimè confictam eſſe probat. Deinde pergit: Præterea adhuc vivo Ludovico Pio & biennio ante ejus obitum Gregorius IV. electus, nunquam voluit inire Pontificatum, niſi prius ſua electione ab Imperatore, legatisve ſuis ad hoc deſtinatis diligenter examinata & confirmata, ut omnes teſtantur, & addit Platina, quod præfatus Ludovicus hoc non faciebat ex ſuperbiâ, ſed ne jura imperii amitteret. Ergo falſum eſt, illum prius ea remiſſiſſe præfato Paſchali, ut ex Bibliothecario reſert Gratianus & alii, quia Gregorius IV. poſterior eſt & tertius à Paſchali I. & idem Ludovicus Pius adhuc vivebat, & recens adhuc fuiſſet memoria dicti prætenſi pacti inter Ludovicum & Paſchalem, ſi quod tale fuiſſet. --- Rurſus in d. c. Ego Ludovicus, non dicitur, quod Ludovicus jus eligendi & ordinandi Romani Præſulis, ad imperium ſpectans abſolutè vel ſimpliciter remiſerit, ſed ita demum, ut electio eſſet

esset omnium Romanorum & dummodo uno consilio & una concordia sine aliqua promissione fieret, & mox Legati de eâ re ad Regem Francorum dirigerentur. Et sic, si verum fuisset illud præsumptum pactum, non potuisset, electio auferri à populo & limitari ad clerum: & multo minus auferri à clero & limitari ad Cardinales, sine consensu Regis, cujus adhuc jus remaneret, si per Simoniam vel aliam corruptelam electio facta sit. Hæc Molinæus in jure Canonico versatissimus, sed qui propter præfationem opusculo allegato præfixam Regno Galliarum excedere coactus fuit, uti fatetur ipse in *tr. de Monarchiâ Francorum in fin.*

XXXIV. Dum igitur acta Ludovici pugnant cum dictâ ejus constitutione, necesse est ut statuamus, vel fabulosam & commentitiam eam esse, vel interpretatione aliqua juvandam. Et verò haudquaquam dici potest, quod exclusa per eam sit confirmatio Imperatoris. Seditioes & Simoniam abesse cupit, & tunc electum more canonico consecrare jubet. More autem canonico necessarius etiam erat assensus Imperatoris, cujus nulla omninò indictâ constitutione facta est mentio. Atqui merito retorquemus telum istud, quo Baronium pugnare diximus, quod non excidat quis privilegio, cui expressè non fuit renunciatum. Quod verò Legatos post consecrationem à Papâ ad se mitti postulat Ludovicus, eo ipso non remittit Legatorum missionem ante consecrationem, ad impetrandum Imperatoris assensum. Utraque enim stare simul potest, si consideremus, differre eas causâ efficiente & fine. Quæ enim fit ante consecrationem, ea autorem habet populum Romanum &, quidem ad obtinendam Imperatoris confirmationem. Altera autem fit ab ipso Papâ in sede suâ jam existente, ad pacem, amicitiam, & concordiam conciliandam.

XXXV. His ita sufficienter deductis haud frustra nunc conjecturari licet, assensum Imperatoris in omnibus Pontificum Romanorum electionibus requisitum fuisse, usque ad Hadrianum III. Pontificem, qui ut scribit Guilielmus continuator Anastasii *in ejus vitâ*, de electione Pontificis decrevit, ne in ipso creando Imperatoris auctoritas expectaretur, idque ideo, ut Cleri & populi libera essent suffragia. Illectum eum credit Platina hæc opportunitate, quod Carolus Crassus Imperator ab Italiâ cum exercitu discedens in Nordmannos rebellantes movisset. Ab eo tempore, quales Pontifices sedem Romanam deinceps tenuerint, ex descriptionibus eorum disci potest. Mirabitur, quisquis ad istud fastigium promotos legerit Formosum, Bonifacium VI, Stephanum VI, Romanum, Theodorum, Johannem IX. & alios, vera monstra & portenta Ecclesiastica. Ab illis enim acta, rapta omnia, cælo terram, terram inferno permistam scimus ex historiis. Idque ipsum cum animadvertisset Johannes IX. & scandala electionum ob Imperatoris exclusionem oriri secum reputasset, autor fuit in Concilio Romano à se habito, ut auctoritas Imperatoris quodammodo restitueretur.

Dixi

Dixi quodammodo, quia hoc tantum videtur concessum, ut consecratio fieret in presentia Legatorum Imperialium ad evitandos tumultus, qui in actu isto excitari solebant. Verba ejus Synodi cap. 10. ita habent: *Quia sancta Romana Ecclesia, cui DEO auctore presidemus, plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absq; Imperatoris notitia & suorum Legatorum presentia Pontificis fit consecratio, nec Canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam & scandala in ejus consecratione non permittant fieri: Volumus, id deinceps ut abdicetur & constituendus Pontifex, convenientibus Episcopis & universo Clero eligatur, expetente Senatu & populo, qui ordinandus est, sic in conspectu omnium celeberrime electus ab omnibus, presentibus Legatis Imperialibus consecratur. Nullusq; sine periculo juramentum vel promissiones aliquas novâ adinventione ab eo audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne Ecclesia scandalizetur, vel Imperatoris honorificentia minuatur.* Legitur apud Gratianum c. quia dist. 63. sed cum inscriptione falsâ, ac si Stephanus Papa ejus autor esset.

XXXVI. Sed neq; hoc quidem decretum observatum fuit; qui enim successit, Benedictus IV. ipse à Johannis lege & auctoritate Imperatoris sedem occupasse dicitur. Et quanquam eum non omnino sine laude dimittat Platina, in descriptione tamen vitæ ejus, Lectoris animum præparat, ne ad sequentium Paparum vitas obstupefcant nimium, & ob ingentia eorum flagitia pessimè de Ecclesiâ Christi sentiat. *Ubi, inquit, cum ipsis opibus lascivire cepit Ecclesia DEI, versis ejus cultoribus à severitate ad lasciviam, peperit nobis tantam licentiam peccandi, nullo principe flagitia hominum tum coercente hæc portentosa, à quibus ambitione & largitione sanctissima Petri sedes occupata est potius, quam possessa.* Et certè fuerunt circa ea tempore per tres ferè hominum ætates Pontifices Romani, si non omnes, tamen pleriq; homines monstruosi, vitâ turpissimi, usquequaq; fœdisimi, uti de illis loquitur Cardinalis Baronius *annal. tom. 10.* Sic & Gilbertus Genebrardus *lib. 4. Chronogr.* sub initium seculi decimi: *Per annos ferè 150. pontifices circiter quinquaginta à Johanne scil. VIII. (nonum facit Platina, locum quoque & numerum concedens Johannæ Papißæ) qui Nicolao I. & Hadriano II. sanctis Pontificibus successit, ad Leonem nonum usq; à virtute majorum prorsus defecerunt, apotactici, apostaticive potius, quàm Apostolici. --- E tanto Pontificum numero quinq; modo & satis tenuiter laudantur, Martinus II. Agapetus II. Johannes XVII. Sergius IV. Gregorius VI. Culpam autem ejus rei conjicit Genebrardus in Imperatores, quod libera ab ipsis non esset Pontificum Romanorum electio. Eandem sententiam repetit Thomas Stapletonus *lib. 1. de magnit. Eccles. Rom. cap. 8.* his verbis: *Ab anno DCCCLXXIV. per annos CL. pontifices circiter 50. à Johanne VIII. usq; ad Leonem IX. (exceptis quinq;) propter Germanicos Imperatores liberam & canonicam Romani pontifi-**

cis electionem impediētes, à virtute majorum plurimum deficientes parum Apostolici visi sunt. Imperatoribus verò perperam ab utroque; imputatur ejus rei culpa, quos plerosque ut pietate & virtute insignes hodiè adhuc magni facit & in exemplum proponit posteritas. Rectius omninò Cardinalis Bellarminus in *Chronol. ad ann. 1026*: His, temporibus, quibus Pontifices Romani à pietate Veterum degeneraverant, Principes seculi sanctitate florebat.

XXXVII. Quid inter Ottonem I. Imperatorem, & Lonem VIII. Pontificem actum fuerit, supra abunde discussimus. In compendium contrahit rem gestam Linthprandus, (si modo is autor est *libri 6. capitis 6.* de quo eruditos adhuc dubitare observo) dum ait: *Cives verò sanctum Imperatorem cum suis omnibus in Urbem suscipiunt, fidelitatemq; promittunt: hæc addentes & firmiter jurantes, nunquam se Papam electuros aut ordinaturos præter consensum atq; electionem Domini Imperatoris Othonis Cesaris Augusti, filiiq; ipsius Regis Othonis &c.* Non erat temerè conceptum istud à Leone Pontifice consilium, neque turpi assentationi innitebatur, sed gravissimis ex causis, & re ipsa præviâ deliberatione accuratè discussâ decretum hoc factum fuit. Audiamus rationes ejus enucleantem Carolum Sigonium *ex lib. 7. Leone Pontifice subrogato tum de statu Ecclesie reformando relatum.* Non erat nescius Leo, omnem præsentis hujus perturbationis Ecclesie fontem à se dâ Romanorum ambitione esse deductum, qui pontificatum, id est, Romæ ac totius propè Italie dominatum anxie affectantes, intestinis jam pridem seditionibus civitatem, ac comitia corrupissent. Non sine causâ Hadrianum I. Carolo Magno tribuisse, ut Ecclesiam ordinaret, & Pontificem legeret. Hadrianum III, qui liberâ ex omni parte comitia effecisset, plus dignitati, quàm quieti Ecclesie studisse. Nam libertate populo in Comitibus reddidâ, Romanos indies deteriores effectos. Nimirum hanc libidinem coercendam esse, neq; aliud frenum acrius injici posse, quàm si Hadriani I. constitutio renovetur. Itaq; relatione factâ & rein disceptationem adducta præsentem atq; assentiente conventu sic statuit &c.

XXXVIII. Leo hic VIII. cum diem suum obiisset, cœpit, quod eo auctore conclusum fuerat, populus Romanus observare, & quod Imperatoribus addixerat, jus præ cæteris in electione novi Pontificis attendere. Tunc, inquit Regino Abbas Prumientis *libr. 2. circa fin.* Legati Romanorum, Azo videlicet, protoscriniarius & Marinus, Sutriensis Ecclesie Episcopus, Imperatorem pro instituendo, quem vellet, Romano Pontifice in Saxoniam adeuntes, honorifice suscipiuntur & remittuntur. Et Otgerus Spirensis Episcopus & Linzo Cremonensis Episcopus cum eisdem Romam ab Imperatore diriguntur. Tunc ab omni plebe Romanâ Johannes Narniensis Ecclesie Episcopus eligitur, sediq; Apostolice Pontifex inthronizatur &c. Laxior adhuc videtur fuisse potestas Ottonis III. Imperatoris, quippe qui initio imperii sui, cum vix esset annorum duodecim, imperiali usus præcepto vacante sede Romanâ, quendam sui consanguineum

guineum cujusdam ducis filium illo delegit, atque ex more in sede Apostolica sublimari mandavit, uti testatur Glaber Rodulfus Monachus Cluniacensis *hystor. lib. 1. cap. 4.* Fuit autem is Gregorius V. deinceps dictus. Quo defuncto, idem Imperator Gerbertum Ravennæ Archiepiscopum, Pontificem Romanorum creavit, Sylvestrum scilicet II. apud eundem Glabrum *d. l.*

XXXIX. Continuata diu fuit hæc ratio constituendi Pontificem Romanum, ut maximè retractarius sæpè esset, & jus istud Imperatoribus extorquere conaretur populus Romanus. Nec enim sine causâ Henricus II. Imperator novum eis frenum injecit, dum in *verba sua jurare coegit, Pontificum electioni se nequaquam interfuturos, nisi jussu Imperatoris id facere cogerentur,* uti refert Platina in *vita Clementis II.* Videbat enim, pergit idem, Imperator eò licentia factiosum quemque & potentem, quamvis ignobilem devenisse, ut corruptis suffragiis tantam dignitatem consequeretur, quæ certè, nisi sanctitate & doctrinâ bene meritis volente DEO demandari cupiam non deberet. Quod de Henrico refert Platina, coactos ab eo Romanos jurare, id alii ipsi Clementi Pontifici tribuunt. Vid. Naucerus *gen. 35.* Ad istud autem, quod de corruptis suffragiis ait, commentarii vicem sustinere potest querela Caroli Sigonii *hyst. reg. Ital. lib. 8.* Libet hoc loco, inquit, in memoriam revocare, quod supra in *historiâ anni 776. referenda prædiximus, Romanos proceres private querende potentie causâ corruptis comitiis Pontificis Ecclesiam gravibus inducentos propè annos seditionibus ac sædis offensionibus implevisse. Hi suere, ut scripsi, Alberus Marchio & Albericus filius Consul, Tusculani Comites, & qui ab eis aut genus traxerunt, aut potentiam acceperunt, qui populo cleroq; aut mercede corrupto aut quâcung; aliâ ratione veteri comitiorum libertate dispoliato, amicos aut propinquos suos pro arbitrio provexerunt, homines fermè longè à reâ superiorum Pontificum disciplinâ & sanctitate remotos, ad quorum libidinem coercendam Leo VIII. Pontifex legem retulit ab Hadriano I. latam, deinde à tertio abrogatam: Ne Pontifex designatus sine Regis auctoritate iniret &c. Creditum ergò fuit istis temporibus, multo sanctius procedere electionem Romani Pontificis, si concurreret suffragium aut assensus Imperatoris, quàm si nulla ejus haberetur ratio, secus atque hodiè doceri solet, Imperatores intrusisse Episcopos in Romanam sedem planè monstruosos, & divina atque humana jura confundisse.*

XL. Primus, ut ait Johannes Aventinus *lib. 5. annal.* Gregorius VII, qui & Hildebrandus, fretus armis Nordmannorum, qui tùm per Apuliam, Calabriam, Campaniam, quas vi occupant, debachabantur, confusus etiam opibus Machtyldæ mulieris impudentis & discordiâ Germanorum, contra morem, majorum, contemptâ Imperatoris auctoritate Pontificatum Maximum occupavit. Primum eum dicit Aventinus. Quod enim Onuphrius Panvinius in *vita*
Gr.

Gregorii VII. ante eum tres alios, Stephanum nimirum IX. Nicolaum II. & Alexandrum II. sine Imperatoris autoritate electos & consecratos memorat, non videtur usquequaq; probatum. De Stephano enim IX. non est, quod solliciti simus, quandoquidem is per vim magis raptus & in cathedram collocatus fuit, quam per electionem deliberatam, uti testatur Leo Ostiensis in *Chron. Cassinens. lib. 1. c. 8.* Et est tamen, qui scribit, Agnetem Augustam Henrici IV. tutricem, penes quam summa rerum tum fuerat, ea de re edoctam assensum suum præbuisse. Jacob. Revius in *hist. Pontif. Rom. sub Stephan. IX.* Videtur verò eam in rem destinata Legatio Hildebrandi fuisse, quam obiter refert Lambertus Schafnaburgensis *ad ann. 1058.* De Nicolao II. autem manifestum est ejusdem Lamberti testimonium, haudquaquam eum sine Imperatoris autoritate Pontificatum iniisse. Primum enim refert & improbat, quod defuncto Stephano Benedictus quidam inconsulto Rege & principibus adjutus factione popularium sedem Romanam invaserit, postmodum sub anno 1059. pergit: *Romani principes satisfactionem ad Regem mittunt, se scilicet fidem quam patri dixissent, filio, quoad possent, servaturos, eoque animo vacanti Romanae Ecclesiae Pontificem usque, ad id tempus non subrogasse, ejus magis super hoc expectare sententiam, orantque sedulo, ut, quem ipse velit, transmittat, nihil ejus ordinationi obstare, si quis non per legitime electionis ostium, sed aliunde adscendisset in ovile ovium.* Rex habitam cum primoribus deliberatione, Gerardum Florentinum Episcopum, in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserant, Pontificem designat, Romamque per Godefridum marchionem transmittit. Ita Benedicto, qui sine jussu Regis & principum sacerdotium usurpaverat, reprobato, Gerardus qui & Nicolaus pontificatum obtinuit. Non ergò assensus tantum tribuitur Imperatori à Lamberto, sed jus aliquod potius, & ipsa prima designatio.

XLI. Accedit, quod ipse Nicolaus II. in decreto, quod anno 1059. de electione Romani Pontificis promulgavit, & apud Gratianum *c. in nomine dist. 23.* legitur, hujus juris, quod Imperatori competit, mentionem faciat, idque inviolatum esse cupit. *Eligatur autem Pontifex, inquit, de ipsius Ecclesiae gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia sumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui in presentiarum Rex habetur, & futurus Imperator DEO concedente speratur: & jam sibi concessimus, sicut successoribus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint &c.* Ridiculus hic est Pontifex, qui jus istud regum ex privilegio papali, & quidem personali tantum competere ait, ita ut cum persona extingatur, nec ad successores devolvatur; cum tamen Antecessores Pontifices non presentibus tantum Imperatoribus, sed eorum etiam successoribus jus istud competere profiteantur. Quod si verum est, decretum hoc Nicolai, uti à Gratiano editum legitur, non esse integrum & incorruptum, sed deprava-

depravatum & labefactatum, uti vult Cardinalis Baronius *ad ann. 1059. n. 30. seq.* dixerim ego, in ipsis illis verbis, quæ de personali privilegio agunt, vitiatum id fuisse. Sed enim quo minus istud pro suspecto habeamus, facit disceptatio Synodalis, inter Regis Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ defenso- rem, quam recenset idem Baronius *ad ann. 1062. n. 22. seqq.* ubi sub num. 30. Regius Advocatus ad hoc ipsum Nicolai Papæ decretum provocat, dum ait: *Huc accedit, quod præstantius est, quod Nicolaus Papa hoc Domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit &c.* Cui respondet Defensor: *Privilegium invictissimo Regi nostro ipsi quoq; defendimus, & ut semper plenum illibatumq; possi- deat, optamus &c.* Non negat, datum id fuisse, sed in sequentibus ait, Regem impuberem, uti eo non posse, & hinc Ecclesiam ut matrem, tutricis vicem subire, & jus, quod illi competit, supplere.

XLII. Deniq; Alexandrum II. quod attinet, negari quidem non pot- est, defuisse in ejus electione auctoritatem Imperatoriam, displicuisse ta- men id plurimis inter ipsos Romanos certum est, & hinc natum etiam inter electores dissensum. Rem gestam ita refert ipse Onuphrius: *Cum verò non paucis ex Clero & populo Romano conatus iste cum sanctissimi juramenti profanâ violatione conjunctus displiceret, legatos illi miserunt ad Henricum IV. qui jam adolefcebat, ut juxta juramentum patri suo in electione Clementis II. à Cardina- libus, Clero, populoq; Romano præstitum, & secundum privilegia sibi à prædecesso- ribus & successoribus suis Romanis Imperatoribus à sede Apostolicâ de ejusdem Pontificiæ sedis dispositione concessa, Romanum Pontificem à Cardinalibus conse- crandum eligeret, atq; Romam mitteret, ut olim Pater suus facere consueverat. Quod intelligens Hildebrandus Archidiaconus, cui jam inde à Gregorii VI. cujus discipulus & alumnus fuerat, depositione & Clementis II. per Imperatorem sub- rogatione, mirum in modum illud juramentum Cardinalium, Cleri & Populi Ro- mani Imperatori præstitum, & hæc privilegia Imperatori concessa de sanctæ sedis Apostolicæ in creandis Pontificibus dispositione, displicerent, tanquam contra ca- nones, sanctorum Patrum instituta & libertatem Ecclesiasticam facta hanc Impe- ratoris IV. dispositionem prævenit, & Cardinalibus quamprimum Pontificem Ro- manum eligere persuasit, ne si adhuc discordes invenirentur, electum ab Impera- tore, quod contra canones esse asserbat, suscipere cogerebantur. Fuit igitur Im- peratori quidem de vacante sede facta denunciatio, ab aliquibus etiam ex clero & populo petita, ut is Pontificem, quem vellet, designaret; sed to- tum istud negotium impeditum deinceps & aliorum inflexum fuit ab Hil- debrando.*

XLIII. Hildebrandus igitur ille, qui Alexandro II. succesfit, primus fuit, qui nullâ præviâ denunciatione Imperatori factâ, nec expectatâ ejus sententiâ, imò contemptâ prorsus & protervè neglectâ, postmodum ejus no-

ctis, quâ Alexander decesserat, eligi se in Pontificem Romanum passus fuit. De eo iterum Onuphrius: *Mortuo verò Alexandro II. die ejus obitûs horâ vespertinâ X. Cal. Maji Hildebrandus ipse Archidiaconus, tanquam omnium potens & unicus Ecclesiasticæ libertatis assertor, Cardinalium omnium, Cleri, Populiq; Romani consensu nullâ Imperatoris Henrici interpositâ aut expectatâ auctoritate, Pontifex Maximus pronunciatus est. Et post pauca: Ipse verò jam Pontifex factus nullo modo Imperatoris auctoritatem expectare voluit, sed consecrationem & coronationem nullâ ejusdem Imperatoris habitâ ratione accepit. Quin imò, cum privatus multo tempore ad recuperandam Ecclesiæ Romanæ auctoritatem laborasset, jam Pontifex factus ab incepto desistere indignum duxit.*

XLIV. Verè dixit Onuphrius, Hildebrandum adhuc privatum multo tempore laborasse, ut Imperatorum jus destrueret. Quid enim is eo tempore, quo Alexander II. electus fuerat, consuluerit, jam diximus. Nec enim coerceri potuit tanta ejus protervia, ut maximè essent, qui Alexandrum objurgarent, & ad saniora consilia reducere omnibus modis conarentur. Tale quid de Hannone Archiepiscopo Colonienfi refert Naucleus gener. 36. his verbis Alexandrum compellente: *Quo factum est modo, mi frater Alexander, ut præter servatos hætenus mores, præter legem olim Romanis Pontificibus præscriptam, Pontificatum Romanum à Rege & Domino meo Henrico injussus acceperis, & incipiens à Carolo multos nominavit, à quibus Pontifices vel electi fuere vel confirmati, aut eorum ab his electio affirmata. Parantem plura dicere Hildebrandus Archidiaconus, cætu Cardinalium annuente, respondit: Nullum unquam jus, nullum Imperium, Ottho Archiepiscopo, Regibus & Imperatoribus Romanis in Pontificis Romani electione fuit, & si quid per vim, si quid perperam actum sit, censurâ postea patrum correctum est. Hæc ratione prævaluit consilium Hildebrandi.*

XLV. Circa electionem Nicolai II. non minùs validum se præstitit Hildebrandus. Profectus is fuerat Florentiam. Ante abitum fidem ei dederant Clerici omnes, non prius se habituros suffragia novi Pontificis creandi, quam ipse in Urbem rediisset. Nihilominus, cum interea Stephanus IX. è vitâ discessisset, elegerant illi Mincium quendam, quem Benedicti X. nomine in sedem collocaverant. Rediens itaque Hildebrandus cum Gerardo Episcopo Florentino in omnes acerbisimè in vectus est, tum vel maximè in eos, qui fidem dederant, se ejus adventum expectaturos. Cumque hæc de re magna contentio esset, probarentq; nonnulli Benedictum ut Virum Optimum & sapientissimum: contra autem eam electionem plerique magnis clamoribus improbant, utpote minus canonicè & legitimè factam, tandem plurimorum consensu Hildebrando instante, Gerardus, ejecto Benedicto, Pontifex creatur. Ita Platina in *vit. Benedicti X.* Et si autem Gerardus, postea Nicolaus II. dictus, per Imperatoris

ris suffragium ad istud fastigium euectus fuerit, uti supra testimonio Lamberti Schafnaburgensis probavi, non videtur tamen id obtinuisse, si Hildebrandus noluisse. Quin colligitur ex relationi rei gestæ, Hildebrandum adhuc subdiaconum unicum & solum fuisse eo tempore, qui Pontifices Romanos crearet.

XLVI. Exeruit ille suam hanc arrogantiam, & animum erga Imperatores malevolentiam suffusum statim eo tempore, quo Leo IX. pontificatum iniiit. Quâ de re non pigebit hic legere, quæ idem scribit Platina. *Cum, inquit, Romani Legatos ad Imperatorem misissent oratum, ut optimum Pontificem sibi daret, is statim Baunonem Episcopum Tullensem, Virum bonum & simplicis ingenii, legatis & Ecclesia Romana obtulit. Cui quidem Romam Pontificio habitu petenti abbas Cluniacensis & Hildebrandus monachus Soana oriundus obviam facti persuaserunt, ut deposito Pontificali ornatu Romam privatus ingrederetur, quod dicerent, Henricum nullam creandi Pontificis potestatem à DEO habere, sed ad Clerum populumque Romanum id pertinere. Motus his verbis Leo, cum etiam vocem è cælo inter eundem audivisset: Ego cogito pacis cogitationes, non afflictionis, deposito pontificio apparatu, privatus Urbem ingreditur, se ipsum accusans, quod Imperatori maluerit, quam DEO obtemperare. At verò Romanus Clerus svadente Hildebrando eundem Baunonem in Pontificem eligunt, eò libentius, quod omnem auctoritatem eligendorum Pontificum ab Imperatore, ut par erat, ad Clerum transtulisset. Ex quo satis liquet, diu ante Hildebrandum id animo agitasse, ut Imperatorum jura interverteret, quam ipse pontificatum adeptus fuit. Concepit autem istud odium primum ex eo, uti supra ex Onuphrio demonstravimus, quod ab Imperatore dejiceretur Gregorius VI. cujus ipse discipulus & alumnus fuerat.*

XLVII. Hic est ille Hildebrandus, ille Gregorius, qui primus omnium in jus vocare Imperatorem, eumque excommunicare, & tandem majestate suâ exuere, subditosque ab obedientiâ ei debitâ absolvere ausus fuit. *Legō & relego, inquit Otho Frisingensis, Romanorum Regum & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quenquam ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum, nisi forte quis pro anathemate habendum ducat, quod Philippus ad breve tempus à Romano Episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius ab Ambrosio propter cruentam cædem à liminibus Ecclesie sequestratus sit &c.* Sed enim de Philippi illâ à Babylâ Episcopo factâ exclusione, quam refert Eusebius *lib. 6. hist. c. 34.* & autor Chronici Alexandrini *ad A. M. 5760.* incerta planè res est inter eruditos, quandoquidem optimi quique auctores Christianos Imperatores à Constantino M. demum numerare incipiunt, & ipse Philippus, ut ait Eusebius *περι αρχῆσαι γε ποσθύμως λέγεται*, libenter obtemperasse dicitur: Theodosius etiam *εἰξε τοῖς λόγοις*, ut scribit Theodoretus *lib. 5. c. 18.* hoc est, obtemperavit his verbis & patientem se præbuit.

buit. At Henricus Imperator voluntariè & sponte se non submitit mandato Pontificio. Unde & Godefridus Viterbiensis eandem cum Frisingensi tenet sententiam: *Ante hunc Imperatorem, inquit, non legimus, aliquem a Romano Pontifice excommunicatum.*

XLVIII. Non persequar reliqua, ut invitus tandem laudatissimus & fortissimus Imperator ad pœnitentiam suscipiendam coactus à Pontifice ad ludibrium usque fuerit. Solùm addam insignem Onuphrii Panvini locum, quo istam Pontificis *ἀλαζονείαν* perstringit. *Nam etsi, inquit, ante Romani Pontifices, tanquam religionis Christianæ capita, Christi q̄, Vicarii, & Petri Successores colerentur, non tamen eorum auctoritas ultra protendebatur, quàm in fidei dogmatibus vel asserendis vel tuendis. Caterùm Imperatoribus suberant, ad eorum nutum omnia fiebant, ab iis creabantur, de iis judicare, vel quidquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Normannorum fretus, opibus Comitisse Matildis, mulieris per Italiam potentissime, confusus, discordiaq̄ Germanorum Principum bello civili laborantium inflammatus, præter majorum morem, contemptà Imperatoris auctoritate & potestate, cum summum Pontificatum obtinisset, Cesarem ipsum, à quo si non electus, saltem confirmatus fuerat, non dicam excommunicare, sed etiam Regno, imperioq̄, privare ausus est. Res ante ea secula inaudita. Nam fabulas, quæ de Arcadio, Anastasio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror, satisq̄ hinc apparet, eos Reges atq̄ Imperatores, qui justà injustave de causâ censuris istis positivis se subtrahunt, divino judicio relinquendos.*

XLIX. Quod si jam in causas disfidii istius & iræ papalis inquiras, invenies quidem, Saxones ab initio graviter ab Imperatore offensos Pontificem excitasse, & ardentem inflammasse, sed revera Pontificem reconditum habuisse ignem alium, ex investituris Episcoporum, & institutionibus ipsorum Pontificum Romanorum ac Imperatoribus hæctenus fieri solitis, exortum, qui fomento tenui calefcens primùm & aliunde enutritus, mox in furentas erupit flammæ, & vasto incendio rotum penè Occidentem conflavit. Quæ de re denuò audiri debet Onuphrius Panvinius, de Hildebrando hæc referens porro: *Quapropter primis Pontificatûs sui annis, concilio multorum Episcoporum & Abbatum Romæ congregato legem tulit, quâ sub anathematis pœnâ omnibus Laicis, cujusvis dignitatis essent, omninò interdicit Ecclesiastici sacerdotii, ut tunc dicebatur, investituram, seu, ut nunc dicitur, collationem, haud dubiè Imperatorem Henricum IV. & reliquos Reges putans, qui omnes dignitates Ecclesiasticas ad libitum eorum conferebant. Et in vitâ Clementis III. Inoleverat quædam in omni Ecclesiâ Eatinâ & præsertim in provinciis Imperio subjectis consuetudo, quæ in Romanâ etiam aliquando fuit, ut decedentibus Ecclesiarum prælati tam Episcopis quàm Abbatibus, annulus & virga pastoralis ad Imperatorem à Clericis ejus civitatis mittebantur. Is statim in demortui Episcopi vel Abbatis locum,*

locum, unum ex familiaribus vel Capellanis suis substituens eum ad Ecclesiam pastore orbatam, nullâ Cleri vel populi electione expectatâ mittebat. Hæc autem privilegia de Episcoporum & Abbatum, ut vocant, investiturâ Imperio & Imperatoribus, temporum necessitate ita exigente, à Romanis Pontificibus Adriano I. Leone III. & VIII. concessa fuerant, Carolo nimirum Magno, & Ottoni I. Imperatoribus, hominibus sanctissimis, qui iisdem privilegiis sanctissimè utebantur, pastores idoneos Ecclesiis vacantibus vel eligentes aut eligi procurantes. Verum processu temporis omnibus, ut accidit, rectè institutis in malum labentibus, & Imperatorum perversitate & avaritiâ corruptis, cum plerosq; pecuniâ, favore, Principis seu ejusdem familiarium studio, & indignos quidem eligi contigerit, solo ut puta Principis arbitrio intercedente, non ferenda hæc esse Romanus Pontifex Gregorius VII. existimavit. Quamobrem qui in hisce privilegiis omninò abrogandis privatus multoties laborasset, nec ob Imperatorum potentiam & Romanorum Pontificum prædecessorum suorum segnitiam multum profecisset, jam Pontifex Maximus factus, quæ diu animo menteq; conceperat, executioni mandari omninò disposuit. Primò enim has electiones contra honestatem fieri sæpè clamitans, simulq; per eas jura Ecclesiastica & libertatem subversa iri demonstrans, ac per literas Imperatorem admonens, ut ab hisce desisteret electionibus eas liberè clericis & populis civitatibus, more majorum relinqui debere asserens, eum iterum & tertio admonitum & parere recusantem, diris & anathemate gravissimo persecutus est; lege prius in maximâ Episcoporum synodo latâ: nemini Laicorum, cujusvis ordinis esset, licere in negociis electionum Prælatorum se intromittere, neminem Clericum à sacrâ manu hujusmodi prælaturas accipere posse.

L. Hæc & alia decreta; quibus Dictatum nomen datum fuerat, cum promulgasset Hildebrandus, & asfiduis persecutionibus Imperatorem sibi minimè obtemperantem premeret; inter utrosq; graviores quotidie, atque inexorabiles invaluerunt discordiæ; Papat plurimum annitente, ut Rex privaretur & exueretur dignitate & potestate Regiâ; Rege verò contra nitente, & jura sua diu jam possessa strenuè defendente. Imperii, ait idem Onuphrius, vel omninò tollendi, vel in perpetuum stabiliendi causa tunc maximè tractabatur. Caesar enim Imperii jura & ea quidem summa, omninò tueri: Papa verò Ecclesie libertatem, nulla Imperialis excidii ratione habitâ asserere volebat, indignum esse clamitans à manu Laicâ Sacerdotes creari, quanquam id per trecentos serè annos à Carolo Magni tempore, sub sexaginta & amplius Romanis Pontificibus usurpatum esset. Maximè igitur Imperatori laborandum erat, ne hæc decreta starent, si Imperii jura, imò si Imperium ipsum salvum esse vellet, quod ejusmodi Papalibus edictis procul dubio dissipandum esse existimabat. Nulla sanè Imperii Germanici tempestas usq; adeò fuit sæva & summè noxia, atq; hæc: & jam tunc nondum centum post Hildebrandinam tyrannidem, annis elapsis, Otho Frisingensis, dum animum ad verteret ad solam excommunicationem

Imperatoris, quæque illam tunc temporis mala exceperunt, in hæc prorupit verba: *Tot mala, tot schismata, tot tam animarum, quam corporum pericula hujus tempestatis turbo involvit, ut solus ex persecutionis immanitate, ac temporis diuturnitate ad humanæ miseriæ calamitatem sufficeret comprobendam. Unde à quodam Ecclesiastico Scriptore densissimis Ægypti tenebris equiparatur &c.*

LI. Fuit Imperator ille crebrâ fortunæ varietate ad memoriam posteritatis præ cæteris insignis, traditurq; sexagies & bis acie collatâ dimicasse. Neq; ineruditus neque ignavus, sed fato quodam ab omnibus ita impetitus, ut rem religionis tractare sibi videretur, quisquis in illum arma produceret. Uti scribit Guilielmus Malmesburiensis *lib. 3. de gestis Reg. Angl.* Sed præ omnibus triste ei fuit atque detestandum, quod filii ambo, quos ex Bertâ uxore primâ susceperat, Conradus primùm, deinde etiam Henricus in Imperio successor, gravi eum persecutione premerent, neque alia ejus rei causa allegari posset, nisi quod excommunicatus à Pontifice Pater infelicissimus esset, & sic extra gremium Ecclesiæ viveret. Ad quod factum, & graves inde natas inter proceres Regni divisiones, respiciens, qui hisce temporibus scripsit, gravis autor libri *de unit. Eccles. conserv.* Ecce, inquit, *nostri temporis Gregorius Papa, qui & Hildebrand, cum aliquando os suum aperuit, Ecclesiam divisit, & præter ea, quæ dicta sunt supra, propheticam ollam ab aquilone in tantum accendit, ut per hos XVII. & eo amplius annos, ubiq; sint in regno Romani Imperii bella & seditiones Ecclesiarum & monasteriorum incendia & destructiones, & ut sit Episcopus adversus Episcopum, clerus adversus clerum, populus adversus populum, imò filius adversus patrem, & pater adversus filium, & frater adversus fratrem &c.* Idem auctor, quem alii Venericum Vercellensem, alii Sigebertum monachum Gemblacensem, alii Walthramum Naumburgensem fuisse putant, graviter reprehendit Gregorium sive Hildebrandum, qui, ut statueret & confirmaret partium suarum schismata, historiam illam de Ambrosio Theodosium Imperatorem à limine Ecclesiæ repellente, protulerat. Ejus mentionem feci supra sub testimonio Othonis Frisingensis. Respondet autem, Gregorium abuti exemplo & longissimè discedere à facto Ambrosii. Theodosium enim leniter quidem fuisse coërcitum Ecclesiasticâ disciplinâ; non tamen Ecclesiam divisam ab Ambrosio, vel soluto fidei sacramento separatos principes & milites Reip. ab Imperatoris sui consortio simul & obsequio, quod novo more fecerat Gregorius, qui solverat statuta sub anathemate confirmata à multis Romanis Pontificibus de investendis Episcopis per Reges & Imperatores. *Nec tale quid tentasse Ambrosium, quando pulsatus fuisset pro studio hæreticorum Valentini Imperatoris & matris ejus Justine minis atq; verberibus.* Existimandum scil. non est, reprehensionem & excommunicationem eorum, qui in gubernatione sunt, & imperium tenent, privare eos & abdicare regimine, cum utique ministro Evangelii nihil sit negotii cum politicâ gubernâ-

bernatione. Theodosius, licet ab Episcopo Ambrosio excommunicationi fuerit subjectus, nihilominus imperium retinuit, ac subditi ad obedientiam devincti manebant. Hildebrandinum ergò hoc fuit *σφισμα πολιτικόν*, sub prætextu excommunicationis Reges & Principes imperio exuere, & subditos ab obedientiæ vinculo absolvere.

LII. Nec tamen impetrari ab Imperatore Henrico poterat, ut juri suo, quod circa investituras Episcoporum habebat, renunciaret. Vice versâ Gregorio defuncto ejus decreta repetierunt & confirmarunt Victor III. in Concilio Beneventano, Urbanus II. in synodo Melfitanâ *can. 8.* & generali Claromontanâ *can. 15. & 16.* tum & Paschalis II. in synodo Pictaviensi, & demum Trecensi, cui Paschalis ipse præfuit. Hic ipse verò Paschalis post obitum admodum infelicem Henrici IV. Successorem ejus Henricum V. iisdem artibus, quibus Gregorius usus fuerat, aggressus, graviolem sibi eum invenit, quam putasset. Certatum utrinque est variis modis, & transacta res aliquando, sed mox revocata ex parte Pontificis, novisq; excommunicationum fulminibus in Imperatorem sævitum. Cumq; id porrò per successores in sede Romanâ Gelasium II. & Calixtum II. continuaretur, evenit tandem, ut Imperio multis modis attrito, alia planè rerum facies exurgeret. Imperator enim videns à se regnum paulatim deficere, & exemplum patris sui mente revolvens, atque metu anathematis, quo urgebatur, collectâ generali Curiâ apud Wormatiam investituram Episcoporum scil. anulum & baculum, in manûs legati Apostolici nomine Lamberti, qui postea fuit Papa Honorius, publicè resignavit: per quem etiam ab anathemate est absolutus. Papa quoque Imperatori tale privilegium scripsit, ut Episcopi omnes tam Cisalpini, quam citra non prius Episcopi ordinentur, quam per manûs Imperatoris deregali bus sint investiti, uti scribit Gotfridus Viterbiensis *Chron. part. 17.* sive, quam regalia de manu ejus per sceptrum suscipiant, uti loquitur Otho Frisingensis *lib. 7. c. 16.* Sed quod addit ibidem Frisingensis: *Hoc pro bono pacis sibi soli & non successoribus datum dicunt Romani.* Id, quibus cavillis Romana curia pacta sua evertere soleat, luculento potest esse argumento. Contrahit enim unusquisque non pro se tantum, sed etiam pro heredibus & successoribus suis, uti vulgatum habet Jctorum axioma. Nec obstat, quod pacta dentur personalia, quæ personam non egrediuntur, quandoquidem utrum pactum in rem sit, an in personam, non tam ex verbis, quam ex mente paciscentium æstimandum est: adeoque in dubio, quantumvis persona adjecta sit, in rem tamen esse præsumitur: quia plerumque persona pacto inferi solet, non ut pactum personale fiat, sed duntaxat, ut demonstretur, cum quo pactum factum sit.

l. 7. §. 8. ff. de pact.

LIII. Pacta.

LIII. Pacta conventa inter Imperatorem & Pontificem leguntur apud Goldastum in constitutionib. Imperialib. tom. 1. pag. 258. his verbis: Ego HENRICVS Dei gratiâ Romanorum Imperator Augustus, pro amore DEI, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Domini Papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ dimitto DEO & sanctis ejus Apostolis, Petro & Paulo sanctæq; Catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno vel imperio meo sunt, canonicam fieri electionem, & liberam consecrationem &c. Et rursus ex parte Pontificis: Ego CALIXTVS servus servorum DEI, tibi dilecto filio Henrico DEI gratiâ Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici Regni, qui ad Regnum pertinent, in præsentia tuâ fieri absq; Simoniâ & aliquâ violentiâ, ut si qua inter discordia emergerit, Metropolitanis & provincialium consilio vel judicio saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem regalia per sceptrum à Te recipiat, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii, consecratus infra sex menses regalia à te per sceptrum recipiat, & quæ ex his jure tibi debet, faciat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur &c. Idem Goldastus collegit etiam reliqua instrumenta, quæ ad rem præsentem faciunt, ex quibus historia hujus controversiæ abundè illustrari & declarari potest, præsertim si addantur Ivonis Carnotensis epistolæ & ad eas notæ Francisci Jureti, passim.

LIV. Hic fuit tandem tot disfidiorum, tot cruentissimorum bellorum & tot funestorum in Imperio motuum infelix exitus. Ita constituta magnâ sapientiâ & quodam quasi præfagio malorum, quæ ambitio & superbia Pontificum Imperio & Ecclesiæ esset in vectura, si non coërceretur, ita, inquam, constituta sancitaque à Karolo Magno jura Imperatorum & annos trecentos conservata atque defensa, seditiosa domesticorum conspiratio fatali successu in Pontificum gratiam penè uno momento elisit, atq; evertit. Neque enim negari potest, magnam hoc ipso Imperatorem & autoritatis suæ & potestatis fecisse jacturam. Ipse Onuphrius Panvinius dimidium potestatis Cæsareæ amissum fuisse lubens fatetur. Valdè gavisus est plebecula futuræ calamitatis nescia, postquam contentionis leges Wormatiæ publicatæ fuissent, secutusq; est applausus ingens populi stolidè acclamantis, & subinani futuræ tranquillitatis spe, tyrannidis pontificiæ impium & crudele jugum sibi improvidè gratulantis. Quibus malis in Ecclesiâ & Rep. hæc concessio causam præbuerit, quæ damna dederint Pontifices hæc tyrannide armati, quid non tentarint, ut labefactatam peneque projectam Imperatorum autoritatem penitus conculcarent & pesfundarent, deniq; quoties horum crudeli impulsu, Germania concitata ruerit in sese, & suo perfusa cruore maduerit, atq; rubuerit, senserunt & deplorarunt majores nostri.

LIV. Qui

LV. Qui secutus est Henricum V. Lotharius II. Imperator indignè quidem tulit hanc ab antecessore suo factam investiturarum resignationem, adeo ut de eo scribat Otho Frisingensis *Chron. lib. 7. cap. 20.* futurum eum, nisi morte præventus fuisset, *cujus virtute & industriâ corona Imperii ad pristinam dignitatem reduci potuisset*, quibus verbis sine dubio ad investiturarum restaurationem respexit, quas Otho *l. 7. c. 18.* ab Imperatore modestè insinuat, Bernardus autem Bonævallis importunè repetitas scribit, apud Baronium *ad ann. MCXXXI. num. 7.* metu tamen novorum tumultuum, & memoriâ pristinæ calamitatis prudenter abstinuit. Valdè cordata autem fuit ejusdem Imperatoris in Comitibus Aquaspensilibus in causâ Papæ cum Petro Abbate Casinensi responsio. Imploratus is fuerat ab Abbate, ut tueretur Monasterium Casinense, quod ad Cameram Imperii pertineret, adversus Rogerium Comitem Apuliæ, & ipsum Innocentium Papam, monachos suos excommunicationibus vexantem, & ejectionem minitantem. Idcirco Imperator judicis partes suscepit inter Cardinales & Monachos, imò inter ipsum Pontificem & Abbatem, quandoquidem Cardinales perpetuis relationibus à Pontifice, quid statuendum esset, decerni petierant. Tandem verò Imperator pontificii rigoris & inexpugnabilis contumaciæ pertæsus in hæc verba erupit: *Postremo, si me à spe frustratum esse vultis, neque fratres ab excommunicationis sententiâ absolvere, contestor hodiè schisma inter me & Pontificem futurum, & pro amico obsequentissimo, infestissimum fere inimicum.* Vid. Goldast. *tom. 3. Constitut. Imper. pag. 326.* Ex quo facilè divinare licet, quid sperandum fuisset, si diuturnior vita optimo Imperatori contigisset.

LVI. Eadem ista tempestas, quæ imperium Romanum tamdiu fatigavit, etiam alibi sese exeruit, & Regna vicina sædisimè crudelissimeque infestavit. Quid in Britannia tum temporis contigerit, quibusque motibus Regnum istud expositum fuerit, disci potest à veteribus Scriptoribus, qui historiam ejus gentis exposuerunt, Simeone Dunelmensi, Johanne Bromtone, Henrico Knyghtone, Matthæo Parisiensi, Guilielmo Malmesburiensi & aliis. Id omne in compendium contraxit Franciscus Godwinus Episcopus Landauensis in *vita Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis*, cujus verba, etsi prolixiora sint, non pigebit hic adscribere. Primum refert, quâ ratione post obitum Regis Guilielmi Rufi successerit frater ejus Henricus, & de hujus studio in Ecclesiarum statu emendando. Dein pergit: *Anselmum primo quoque tempore ab exilio revocandum decernit, à quo, postquam rediit, magno in honore habitus est, donec in jurium Ecclesiasticorum defensione pervicacior, etiam hunc contra se irritarit. Triennio integro exul absuerat, quo toto tempore Episcopatum investituram, pro more, qui tunc ubique inoleverat Rex prohibitu contulerat, per traditionem annuli pedis, pastoralis. Urbanus verò Pon-*

Rex haud ita pridem defunctus, in concilio nuper coacto sanciverat, praesulibus sic electis consecrationem nullo modo impertiendam. Henricus attamen Rex Episcopos à se fratresq; suo, absente Anselmo designatos consecrari sine morâ importune flagitare, seu potius pro imperio magno supercilio mandare: Anselmus è contra refragari & ingenti animi constantiâ asserere, nunquam se pro Episcopis habiturum illas, etiamsi ab aliis consecrati fuerint, qui contra canonum praescripta characterem Episcopalem suscepissent, neq; vel vite suae jacturâ contra Sedis Apostolicae definitiones acturum, nisi inde procedat remedium (haec enim sunt verba Malmeburienfis) unde omnis laboris procella super eum cecidit. Rex igitur ad Girardum Eboracensem Archiepiscopum conversus, postulat ab eo, ut electis suis consecrationis munus impendat. Non renuit ille. Dies Londini constituitur ad negotium conficiendum. Adsunt undiq; quorum intererat, nullibi apparebat impedimentum, quando derepente Gulielmus Giffardus Ecclesia Wintoniensis destinatus Antistes pedum pastorale anulumq; Regi, à quo acceperat, reddens, munere haud legitime suscepto, libenter dicit se cariturum. Cujus facti novitate, quod praeter omnem expectationem & inopinatò accidit, percussus primùm Rex, deinde exaeandescens vehementer & ingratitude hominis exosus regno ejecit, bonaq; exulis proscripsit, fisco nimirum adjudicatis omnibus ejus facultatibus, ubicunque reperitis. Tumq; Anselmum adoritur, hujus incommodi unicum, ut putabat, auctorem, ac juramentum ut praestet, imperat, à fratre suo nuper exactum. Post multas verborum controversias in hoc tandem conveniunt, ut harum omnium causarum cognitio, Pontifici summo, Paschali II. integra relinquatur, utq; Anselmus coram, Rex ceteriq; per legatum coram tribunali Pontificio litem persequantur. Praestituto die adfuerunt uterq; Anselmus suam causam acturus, Gulielmus Warlewast Exoniensis electus, praeter regiam, suam etiam sociorumque. Multa verborum contentione hinc inde lite agitata, cum Regi adeò cordi esse regni sui jura à majoribus accepta contenderet Exoniensis, ut vel diadema libentius abjiceret regnoq; cederet, quam investituras controversas amitteret, hanc responsonem Papa effulminans, sciat, inquit, Dominus tuus, Paschalem ne pro sui quidem capituli redemptione has investituras illi unquam impune permissurum. Hujusmodi Pontificis oraculo re definita revertitur uterq; Exoniensis in Angliam, Anselmus ad hospitem suum veterem Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, apud quem, Rege adhuc in sententiâ, persistente, sedecim post id temporis mensium moram traxit. Accidit interea, ut in iis regionibus Adela Comitissa Blesensis, Regis Henrici Soror morbo gravi correpta decumberet. Ad eam consolandam Anselmus non procul inde degens accessit, & non parum momenti attulisse visus est ad morbum depellendum, ut qui animae medicaturus advenerat, corpori etiam sanitatem restituisse visus fuerit. Illa igitur postquam convaluit, fratrem precibus obtundere non destitit, donec effecisset, ut de pristina pertinaciâ nonnihil remitteret. Contendebat, tunc temporis de regno cum illo Robertus Dux Normanniae frater

ejus

ejus natu maximus. Rex igitur Competitorem veritus, ambiguo adhuc Regni jure, Pontificem noluit inestum habere. Quæ causa procul dubio fuit, ut Sororis precibus facilius cederet. Accersitur Anselmus, & tam Pontificis, quàm illorum consensu in hunc modum lis tamdiu agitata componitur. Episcopi jam antea designati ut consecrentur, decretum; deinde verò ut Rex de jure investitura posthac in perpetuum cederet, loco in posterum dato Canonicis electionibus; homagium tamen Episcopi consecrandi Regi præstarent, pro Baroniâ & possessionibus ad Episcopatum suum pertinentibus &c.

LVII. Franciæ Reges licet ipsi etiam jus istud investiendi noviter electos Episcopos per baculum & anulum plurimos jam annos exercuerint, citius tamen nec inviti cesserunt Pontificum voluntati, & super isto negotio factis decretis, quàm Reges reliqui. Videntur quidem & ipsi ab initio restitisse, uti patet ex instructione Papæ Gregorii VII, quam dedit Legatis suis in causâ Episcopi Ambianensis, postquam hic absente Metropolitanano ab aliquot Episcopis consecratus fuisset, ut cognitionem causæ susciperent, & præsertim, si idem Ambianensis contra Romanæ Synodi & Apostolicæ sedis decretum de manu Laici nefandâ ambitione & temerario ausu investituram suscipere præsumpsit. Et fortè, quoad vixit Gregorius, non passi fuerunt Reges Franciæ, Regale hoc sibi imminui. Eo verò defuncto felicior fuit Urbanus II. qui in ipsâ Galliâ in Synodo Claromontanâ non repugnante Philippo Rege hoc promulgavit decretum: *ut nullus in Clericali ordine constitutus, nullusq; monachus Episcopatus aut Abbatie, aut cujuslibet Ecclesiasticæ dignitatis investituram de manu Laici suscipere audeat. Quod si præsumperit depositione mulsetur.* Canonem hunc cum aliis edidit Vir Clarissimus Stephanus Baluzius. Eodem pertinet, quod post obitum Urbani, Paschalis II. Pontifex in Galliam venit, auxiliarem manum petiturus à Rege Ludovico adversus Henricum V. Imperatorem pertinacissimè tum investituram retinentem. Quod utique minus ausus fuisset, nisi Ludovicus jure suo cessisset, aut saltem non restitisset Pontifici ubique terrarum eas prohibenti. Sed & disertè fatetur Ivo Carnotensis epist. 238. quam ad eundem Paschalem Pontificem scripsit, regnum Francorum præ cæteris Regnis sedi Apostolicæ semper fuisse obnoxium, & idcirco, *quantum ad ipsas regias personas pertinuit, nullam fuisse divisionem inter Regnum & Sacerdotium.* Et porro, *Schisma, quod in Germanico Regno tum existerat adversus Sedem Apostolicam, in Galliarum Regno non fuisse suscitatum.*

LVIII. Quod si porro consideremus, quid actum fuerit in Concilio Rhemenfi ab Callisto II. Papa præsentente Ludovico VI. Francorum Rege, manifestum omninò fiet, nullum amplius fuisse dissensum inter Regem & Pontificem. Agebatur tum summo utrinque studio, & examinabatur controversia de investituris, quam terminari volebat Pontifex & Ludovi-

cus factò hoc decreto, ut investituram rerum Ecclesiarum nihil omnino sibi Laicalis exigeret persona. Ei verò cum consentire nollet Henricus Imperator, postquam eâ de re per Legatos certior factus fuisset, ob repulsam illam excommunicatus fuit, non refragante Ludovico. Id verò quî fieri potuerit, ut Ludovicus consentiret, dubium sibi movet Illustrissimus Petrus de Marca *lib. 8. de concord. Sacerdot. & Imp. cap. 21. n. 2.* cum tamen ipse adhuc Ludovicus investituram adhuc dare solitus fuerit. Nec infubidè eâ difficultate se expedit, dum investituram bonorum Ecclesiasticorum distinguit ab investiturâ bonorum feudalium ab Ecclesiâ possessorum. Non hanc, sed illam cessisse Pontifici Ludovicum ait, cum olim Reges investituras universi patrimonii Ecclesiastici dare soliti fuissent. Tandem ait, uno verbo & quidem apertiùs responderi posse, si dicatur, *discordiam illam fuisse inter Papam & Imperatorem de investiturâ corporali disputantes, quæ jam abolita fuisset in Galliâ à tempore Concilii Claromontani.* At videtur mihi Ludovicus blanditiis Pontificis inescatus odium aliquod in Imperatorem concepisse, & si verum est, salvam sibi relictam fuisse investituram bonorum feudalium ab Episcopis possessorum, exemptione istâ suppressâ, unâ cum Pontifice plus iusto ab Imperatore exegisse. Nec enim distinctionem eam ferunt generalia ista, quæ supra adduximus decreti verba. Et si porrò de corporali tantum investiturâ dissensus & contentio inter Pontificem & Imperatorem fuisset, non arbitror, Imperatorem ceremoniæ hujus tam tenacem futurum fuisse, ut salvâ investituræ substantiâ, pro baculo tantum & annulo suo & suorum sanguine atque spiritu decertandum esse crederet. Sanè noluit Ludovicus etiam post Concilium Remensè vel Episcopum vel Abbatem creari, nisi ipse prius potestatem eligendi dedisset. De sui ipsius electione refert Sugerius Abbas S. Dionysii, monachos illius cœnobii & convitiis impetitos & carcere inclusos, quod ausi fuissent Sugerium sibi Abbatem eligere, non prius petita licentiâ à Rege. *Puer familiaris, inquit, Abbatis Ade antecessoris decessum denuntiat, communem de personâ nostrâ pleno conventu factam electionem. Sed quia inconsulto Rege factum fuerat, meliores & religiosiores fratrum, milites etiam nobiliores cum obtulissent Domino Regi electionem ut assensum præberet, multis affectos convitiis Aurelianis, castello inclusos reportat &c.* Nisi totus ego fallor, videtur mihi Ludovicus non tam cedere de jure suo voluisse, quam conspirare cum Pontifice in Imperatoris necem & imperii everisionem.

LIX. Sed & Philippum Regem, quod tam facilem se præbuerit in admittendis Papæ Urbani desideriiis, excusat illustrissimus Marca *d. l. 8. c. 19. n. 13. seq.* ex eo, quod temperamentum invenerit Pontifex, quo & regia auctoritas conservaretur, & prædecessorum suorum statuta salva manerent. Id ipsum probare intendit ex Ivonis Carnotensis *epistolâ 60.* in quâ distin-

ctio

Etio legitur inter electionem Episcoporum & concessionem Episcopatum, ita ut non hanc sed illam suis interdictis prohibuerint Pontifices, & in concessionem solum hoc intenderint, ne illa fieret amplius per baculum & anulum, quod ea vergere videretur sub tali modo in contemptum sacrorum. At verò, ut mihi videtur, Ivo totus in eo est, ut improbet factum Pontificis, & investituras Regum defendat, licet Regem ipsum in diversam sententiam adactum negare nequeat. Eò enim refero, quod *epist. 238.* scribit: *Quantum ad ipsas Regias personas pertinuit, nulla fuit divisio inter Regnum & sacerdotium, tacite innuens, Regem tantum auctoritatis Pontificis cesisse, cæterum in Regno plurimos existere, quibus ista Regis benignitas prorsus displiceat.* Ut autem Regem suum aliquo modo excuset, *epistola hâc sexagesimâ,* distinctionem proponit modo allegatam, sed parum distinctè, dum Urbanum exclusisse mox ait Reges non ab electione vel concessionem, à quâ priori tamen eos exclusit Synodus octava. Ac si plus Urbanus concessisset, cui tamen propositum erat, Regum potestatem coercere, imò prorsus adimere. Nec enim tanti fuisset corporalis investitura, quam solam ab Urbano prohibitam putat Ivo, ut tanti per totum occidentem excitari debuissent motus. Et fatetur ipse Ivo, nihil referre, sive manu, sive nutu, sive linguâ, sive virgâ fiat concessio. Denique valdè reprehendit Romanæ Ecclesiæ ministros, quod majoribus morbis neglectis operam suam irrisoribus prostituant, quo ipso, quid de Pontificum Romanorum hoc Zelo sentiat, haud obscurè prodit.

LX. Audiamus ipsa Ivonis verba, ut eo rectius de illis judicari queat: *Quod autem scripsisti, inquit, & alloquitur Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, Sedis Apostolicæ legatum, prædictum electum (Senonensem Episcopum, Daimbertum intelligit) investituram Episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum nobis ab aliquo, qui viderit, nec cognitum. Quod tamen si factum esset, cum hoc nullam vim Sacramenti gerat in constituendo Episcopo vel admissum vel omissum, quid fidei, quid sacræ religioni officiat, ignoramus: cum post canonicam electionem Reges ipsos Apostolicâ auctoritate à concessionem Episcopatum prohibitos minime videamus. Legimus enim sanctæ recordationis summos pontifices aliquando apud Reges pro electis Ecclesiarum, ut eis ab ipsis Regibus concederentur Episcopatus, ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia concessionem Regum nondum consecuti fuerant, consecrationes distulisse. Quorum exempla supposuissimus, nisi prolixitatem Epistolæ vitassimus. Dominus quoque, Papa Urbanus Reges tantum à corporali investiturâ excludit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessionem; quamvis octava synodus solum prohibeat eos interesse electioni, non concessionem. Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive linguâ, sive virgâ, quid refert? cum Reges nihil spirituale sed dare intendant, sed tantum aut votis petentium annuere, aut villas ecclesiasticas*

alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ ipsi electis concedere. -- -- Videmus nullos, aut penè nullos pro hujusmodi transgressione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas Ecclesias spoliatas, plurima scandala exorta, divisum regnum & sacerdotium, sine quorum concordia res humane nec incolumes esse possunt, nec tuta. -- -- Nec ista dico, tanquam velim adversus Sedem Apostolicam caput erigere, vel ejus salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententiis præjudicium facere, si vivis nitantur rationibus, & evidentioribus veterum patrum auctoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum piè sentientibus, ut Romanæ Ecclesiæ ministri, tanquam probati medici majoribus morbis sanandis intenderent, & non ab irrisoribus suis audirent: Culicem excolantes & camelum glutientes, mentam, rutam, ciminum & anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis. Cum per totum penè mundum flagitia & facinorosa videamus publicè perpetrari, nec eà vobis aliquà justitiæ falce refecari. Satis hinc apparet, proposuisse Ivonem non publicam, sed propriam suam sententiam & conciliationem, & iis quidem verbis, quæ & Regis jura defendere, & Pontificis intentionem utcunque mitigare queant, fuisse cæteroquin ac eorum partibus, qui in vestituras Regibus ademptus nollent.

LXI. Ut maximè verò Franciæ Reges de jure suo non nihil remiserint, certum tamen est, illis ipsis temporibus non potuisse Episcopum invito Rege sedem suam occupare. Disco id ex ejusdem Ivonis *epist. 104.* ubi refert, Regem Philippum admittere noluisse Galonem Beluacensis Ecclesiæ electum Episcopum, quod sibi timeret ab ejus adversitatibus. Ejus successor Ludovicus Crassus inaugurationem suscipere noluit Rhemis, quod ejus Ecclesiæ Præsul Rudolphus à Paschali Pontifice, cum in Galliâ ageret, Rege non rogato, institutus fuisset. Ludovicus enim factum istud indignans Gervasium unum è Palatinis in easdem infulas nominaverat, Rudolpho tamen in possessione persistente, qui propterea nec dejici poterat sine tumultu & gravi periculo. Ideoque Ludovicus Aureliæ inungi voluit & coronari ab Daimberto Senonensi Episcopo, cujus supra mentionem feci, frustra & serò nimis contradicente Rudolpho per nuncios, sub prætextu, non alterius, nisi solius Rhemensis Episcopi manu unctionem Regis fieri debere. Vid. Segerius de *vitâ Ludovici Crassi*, & continuator Ainoini monachi *lib. 5. cap. 49.* adversus quam contradictionem, Ludovici factum eruditè defendit Ivo Carnotensis *epist. 129.* Nec potuit Rudolphus Ludovico reconciliari, nisi postquam per manum & sacramentum eam fidelitatem Regi fecisset, quam prædecessoribus suis Regibus Francorum antea fecerant omnes Rhemenfes Archiepiscopi & ceteri Regni Francorum quamlibet religiosi & sancti Episcopi, uti loquitur & factum istud excusat idem Ivo *epist. seq. 190.* apud Paschalem Pontificem. De Sugerio Abbate ut impedita ejus electio ab Ludovico Crasso fuerit, dixi supra, non aliam scilicet ob causam, nisi quod

quod nulla petita ab Rege fuisset licentia eligendi. Ludovico Craſſo defuncto ſuccesſit Ludovicus junior, qui tenaciſſimus fuit hujus conſuetudinis, ita ut ortâ inter eum & Papam Romanum, qui tûm erat Innocentius II. diſſenſione, Eccleſia Gallicana turbaretur. Defuncto enim Alberico Bituricensi Archiepiſcopo mittebatur Petrus à Papâ Innocentio eidem Eccleſiæ paſtor conſecratus, ſed à Rege Ludovico repudiatus, eò quod ſine ejus aſſenſu fuiſſet ordinatus in civitatem minimè recipiebatur. Sunt verba Roberti de Monte in append. ad Sigebert. ad ann. 1141. Addit Matthæus Paris, Regem proſcriptis publicè ſacroſanctis reliquiis in præſentiâ multorum juraſſe, nolle ſe permittere, ut quamdiu ipſe viveret, Archiepiſcopus præfatus, civitatem Biturgiam intraret. Quantæ verò turbæ inde natæ fuerint, compendioſè exponit Joan de Buſhieres in hiſtor. Franc. lib. 7.

LXII. Videntur tûm facilius toleraſſe Romani Pontifices prævium Regis in Galliâ conſenſum, antequam Epicoſopus electus ordinaretur, quàm ut inveſtitura ab eo fieret per annulum & baculum. Hæc enim regale aliquod majus & iplam Epicoſopatum conſeſſionem ſignificare videbatur. At in Poloniâ ne conſenſum quidem ferre aliquando poterat Pontifex. Cùm enim in regno iſto Epicoſopatus pro lubitu & arbitrio ſuo Papa diſtribuire vellet, & Legatus ejus Hieronymus Archiepiſcopus Cretenſis hanc provinciam in ſe ſuſcepiffet, atque Caſimirus I. Rex conatibus ejus reſiſteret, nec pati vellet, ut ſine conſenſu ſuo Epicoſopi conſtituerentur, ad Colloquium ventum eſt, in quo, cum Rex concitior in hæc prorupiſſet verba, *malle ſe Regno excidere, quàm aliquem pati ſe invito fieri Epicoſopum*, Legatus contra aſterior factus vociferari cœpit, *preſtare ut tria Regna pereant, quàm ut jus & autoritas Pontificis perturbetur aut imminuatur*, teſte Cromero lib. 25. *Chronic. Polon.*

LXIII. Ut hanc de inveſtituris Epicoſoporum tractationem abſolvam, ex verbis Ivonis ſupra allegatis etiam id notatum velim, traditionem baculi & annuli, & per hanc factam inveſtituram non ſemper ſignificare collationem bonorum feudalium aut aliorum latifundiorum. Sic enim ait: *Cum Reges nihil ſpirituale ſe dare intendant, ſed tantùm aut votis petentium annuere, aut villas eccleſiaſticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Eccleſia, iſtis electis concedere &c.* Ergo ex mente Ivonis traditio annuli & baculi etiam tûm uſurpata à Regibus fuit, quando nullæ omninò villæ, nullæ agrorum partes datæ Epicoſopis electis fuerunt, ſed ſolùm, quando votis petentium annuere voluerunt. Et jam ſupra oſtendi, inveſtituræ vocabulum in negotio hoc Eccleſiaſtico in uſu fuiſſe ante Carolum Magnum, cum Epicoſopis tam opimi & inſignis terrarum tractus nondum conſeſſi fuiſſent. Et potuiſſet ſanè inveſtitura iſtiusmodi ſolâ voce aut linguâ fieri, quod id planè nihil referat, uti optime ratiocinatur Ivo; ſed voluerunt

runt tamen Imperatores & Reges corporale aliquod symbolum adhibere, ut eo majore solennitate actus ille conspicuus redderetur, quemadmodum & alias in conferendis dignitatibus ut plurimum certæ aliquæ usu recipi solent ceremoniæ.

LXIV. Quandoquidem autem tam odiosa fuit Gregorio VII. ejusque Successoribus ejusmodi ab Regibus facta Episcoporum investitura, omne posuerunt studium Viri tum temporis eruditi, quibus isti Pontificum conatus displicebant, ut excusatum ritum istum redderent, & mollioribus interpretationibus ab injuriâ, quæ illi imputabatur, vindicarent. De Ivone paulo ante dixi, quibus distinctionibus eum juvare studuerit. Ei subjungimus Walthramum Episcopum Nambürgensem, qui integrum tractatam de investituris edidit, & in eo investituras illas non tantum ratione bonorum temporalium ad Ecclesias pertinentium fieri tradit, sed etiam ita accipiendas eas scribit, ac si ab ipso Petro aut auctoritate Petri eas collatas haberet, ideò, quod noviter electus in die consecrationis suæ baculum & anulum ponat super altare, & ex eo deinceps utrumque recipiat. Verba sunt ista: *Nihil refert, sive verbo, sive præcepto, sive baculo, sive aliâ re, quam in manu tenuerit, investiat aut inthronizet Rex & Imperator Episcopum. Quia die consecrationis veniens annulum & baculum ponit super altare, & in curam pastoralem singula accipit à stola & auctoritate S. Petri. Sed congruum magis est, quod per baculum, qui est temporalis & spiritualis præcedens investitura per Regem in fundis & rebus Ecclesiæ contra tyrannos & raptores quietæ & pacificæ reddat omnia.*

LXV. His verò omnibus nihil omninò commoti Pontifices, dum altius perspiciebant, & per investituras istas majus aliquod jus ab Imperatoribus exerceri observabant, rebus suis intendere pergebant majore studio. Plus enim verò, quam possessiones tantum aliquas, & Episcopatum omninò ipsum per investituras ejusmodi collatum fuisse, ostendunt formulæ antiquæ apud Marculfum Monachum lib. 1. num. 5. 6. 7. Vacante enim Ecclesiâ petere solebant cives à Rege suo: *Quoniam sanctæ memoriæ Vir Apostolicus ille, illius Urbis Episcopus, sine adpropinquante ab hac luce migravit, tempore naturæ complenti, ne destituta sint, quod absit oves decedente pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus, ut instruere dignemini illustrem Virum illum, aut venerabilem illum cathedræ illius Successorem &c.* Hinc petitioni assensum dum præbet Rex, noviter electum Episcopum hæc formulâ commendat Metropolitano ad *χρησισίαν* impertinendam: *Et quia cognovimus, sanctæ recordationis dominum illum, Urbis illius Antistitem, evocatione divinâ ab hac luce migrasse: de cujus successore sollicitudinem congruam, unâ cum Pontificibus vel proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri Viro aut venerabili illi in ipsâ Urbe Pontificialem in DEI nomine committere dignitatem &c.* Quæ sanè formula

mula ipsius Episcopatus concessionem adscribere videtur Regibus, quippe qui committere aut conferre dignitatem Episcopalem dicuntur. Nec vana proinde est gloria, quam sibi tribuit Carlomannus in Synodo anno DCCXLII. celebratâ, dum ait: *Et per consilium Sacerdotum & Optimatum meorum ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium.* Unde & ipsi Episcopi sacrum hoc suum officium acceptum ferebant Regibus & Imperatoribus. Sic enim ad Robertum Franciæ Regem scribit Fulbertus Episcopus Carnotensis *epist. 3.* Succurrite sanctæ DEI genitricis Ecclesiæ, cui nos fideles vestros, quantum possumus, licet indignos, præesse voluistis. *Et epist. 4.* Ad vos tandem, dilectissime Domine, nostri adjutorii summa redit, cujus gratuitâ bonitate Præfulis honore fungimur.

LXVI. Diuturno scil. usû receptum apud Francos erat, ut quem Episcopum Rex elegerat, Metropolitanus ad præceptum ejusdem Regis ordinaret, ac benediceret. In supplementis Conciliorum Galliæ, quæ addidit Petrus de la Lande *fol. 64.* legitur Dagoberti Regis ad Sulpitium Archiepiscopum Bituricensis epistola, quâ petit ut Desiderium consecret in Episcopum Cadurcensem: *Ideò, inquit, nos cognoscite taliter decrevisse, ut in civitate Cadurca, ubi germanus ejus domnus Rusticus prævit, in locum ipsius, honorem Episcopatus in DEI nomine debeat accipere, quia divinâ inspirante potentia talis nostra devotio manet, ut eos quos moribus ornatos & sanctis operibus deditos perspiciamus, sicut est iste fidelissimus DEI & noster Desiderius, hos ad Episcopale culmen provehere debeamus, quia sic decet Regiam celsitudinem, ut quos cognoscit in DEI timore conversari, & fidem Catholicam integrè custodire, vel Evangelica præcepta, omnimodis ad Pontificale officium studeat promovere &c.* Ad morem hunc provocat Karolus Calvus, in libello proclamationis, quem adversus Wenilonem Archiepiscopum Senonum exhibuit in Concilio Tullensi apud Saponarias: *Mibi, inquit, à domno, & genitore meo, pie memorie Ludovico Augusto pars regni inter fratres meos Reges divinâ dispositione est tradita. In quâ parte Regni vacabat tunc pastore metropolis Senonum, quam juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo, in Capellâ meâ mihi servienti, qui more liberi Clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem Sacramento promiserat, consensu sacrorum Episcoporum ipsius Metropolis ad gubernandum commisi, & apud Episcopos, quantum ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiscopum ordinarent, obtinui &c.* Hinc igitur & Principes de jure hoc suo magnificè gloriabantur, & Episcopi ipsi haud in viti in epistolis suis id agnoscebant.

LXVII. Hæc autem & alia ejusmodi verba Pontificibus fuerunt sudes in oculis, feceruntq; , ut de juris hujus ademptione consilia caperentur. Videamus verò, quibus ex rationibus investituræ illæ primum impugna-

pugnata fuerint. In Concilio Romano anno Domini M LXXVIII. ab Gregorio VII. habito factum est hoc decretum: *Quoniam investituras Ecclesiarum contra statuta sanctorum Patrum à Laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesiâ oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur; decernimus, ut nullus Clericorum investituram Episcopatus vel Abbatie vel Ecclesie de manu Imperatoris vel Regis, vel alicujus Laice personæ Viri vel femine suscipiat. Quod si presumpserit, recognoscat investituram illam Apostolicâ autoritate irritam esse, & se ad condignam usque satisfactionem excommunicationi subjacere.* Pœna hæc Clerico tantum decernitur, qui passus fuerit ab Laico se investiri, nondum ea extensa tum fuisse videtur etiam ad investientes. Quanquam Leo Ostiensis cap. 41. statutum in hæc Synodo fuisse scribat, utrumq; plecti anathemate debere, & qui scilicet daret, & qui acciperet. Biennio autem post, anno videlicet M LXXX. in Concilio itidem Romano etiam Laicæ personæ cujuscunque conditionis expressis verbis eidem pœnæ subjectæ fuerunt. Decretum ita se habet: *Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum vel quilibet secularium potestatum aut personarum investituram Episcopatum vel alicujus Ecclesiastica dignitatis dare presumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum esse sciat.*

LXVIII. Duas igitur suæ prohibitionis causas refert Gregorius. Prima est, quod investituræ illæ contra statuta Patrum frequententur. Intelligit autem canonem 22. Concilii Constantinopolitani IV. in quo statutum fuit, *neminem Laicorum Principum vel potentum semet inserere debere electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel contentio, presertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestativorum vel cæterorum Laicorum habere conveniat &c.* Refertur apud Gratianum c. 1. & 2. dist. 63. At verò canonem illum Ivo Carnotensis haudquaquam accipere voluit de investituris aut concessionibus, uti loquitur, sed de electionibus tantum. Verba ejus adscripsimus supra. Sed nec tale fuit Concilium istud, ut canones ejus ab omnibus observati fuerint, quippe quos promiscuè omnes approbare noluerunt Episcopi Gallicani, uti testatum facit Petrus de Marca *de concord. lib. 2. c. 17. n. 3.*

LXIX. Altera Gregorii ratio est, quod observatum fuisset, plurimas ex Laicorum investituris ortas in Ecclesiâ perturbationes, & Christianam Religionem per eas conculcatam. Sed quæso ego, an justam putare liceat hanc causam, tanti ut in universâ Europâ excitari debuerint tumultus? Fateamur enim verò, corruptelas aliquando investituras polluisse, & natas subinde in Ecclesiâ fuisse perturbationes, quis inde concludet, Regum jura universali quodam dictatu aboleri & manu armatâ eripi debuisse?

Gene-

Generale est inter eruditos axioma, propter abusum non tollendum esse usum rei. Idcirco monendi fuissent prius Imperatores, Reges, Principes, ut investituris non aliter, nisi rectè, justè, piè & secundum conscientiam uterentur, quàm ut commoto toto Occidente tantæ Christianorum inter se strages ederentur, si modo justa hæc fuisset belli suscipiendi materia. At verò hæc, quæ ab Gregorio data fuit decreti sui causa, *περὸ φαν* tantum fuit, & prætextus merus; vera autem *αἰτία*, cupido imperii & infinitæ potestatis; cui accedebat spes magna facilitatis concepta ex Henrici adversâ fortunâ, post excommunicationem penè ab omnibus deserti, & intra Canusiana moenia per triduum facti supplicis. Dum igitur Simoniam tollere se simulat Papa, dum Ecclesiæ salutem intendere se profitetur, Romanam sedem evehere & Imperii majestatem destruere omnibus modis annititur. Ingenua est confessio Onuphrii in vit. Gregorii VII. quod per decreta ejus non tantum Imperator Henricus IV. sed & omnes Reges petiti, deinde Episcopi & universus clerus Gallicus, Germaniæ & Italiæ, *majestas quoque & dignitas imperii Romani eversa, quodq; longè plus erat, ea fundamenta jacta, quibus illius potestas omninò labefactabatur.*

LXX. Sed fuitne tam vitiosa & flagitiosa Henrici vita, ut tam acerbam animadversionem mereretur? Non omnes in hunc censum venire debent pravitates animi, quibus ille contaminatus fortè fuit, sed solæ illæ, quibus pollutæ fuerunt investituræ Episcoporum ab eo factæ. Hic verò ipsum audiamus Imperatorem adversus accusatores suos se defendentem, & Simoniam eum arguentes fortiter redargentem, quod his verbis refert Helmoldus. *Moguntinus, Coloniensis, Wormatiensis à Principibus missi venerunt ad Regem in curti Regiâ Higeeshem, dicentes: Fac nobis reddi coronam, annulum, & purpuram, cæteraq; ad investituram Imperialem pertinentia filio tuo deferenda. Imperator querit causam. At illi. Quid queris ea, quæ optime nostri? Scis de schismate longo, scis, qualiter Episcopatus, Abbatis & cætera omnia feceris venalia, & quomodo non sit electionis in rectoribus quibusq; constituendis, sed sola pecunie habita ratio. Pro iis & similibus sanxit autoritas Apostolica & sedit Principium unanimitas, te & regno & communionem fidelium privandum. Quibus Imperator: Vestra potestas est hæc mihi imponere & crimen impingere. Dicit Moguntine, adjuratus per nomen æterni DEI, quid exegimus vel recepimus à Te, cum te Moguntinæ præfecimus? Tu quoq; Coloniensis similiter? Illis autem fatentibus nihil pecunie aut oblatum, aut requisitum, aut acceptum hujus rei gratiâ; Rex ait: gloria DEO. Similiter & de Wormatiensi. Et iterum Rex: dignam ergò pro beneficiis nostris nobis rependitis gratiam. Eoq; facit porrò, quod plerique Scriptores Henrico parum æqui non tam Simoniam, quàm alia ejus vitia perstringunt, & ipsum jus Regium investiturarum impugnant, non tam abusum, quàm usum ipsum insectantes.*

LXXI. Et quæ verò Sedes Episcopalis Simoniam magis affecta fuit, quam ipsa Romana? Eò tùm Pontificatus devenerat, inquit Platina (in vit. Silvestri III. qui triginta annis Gregorium VII. antecessit,) ut qui plus largitione & ambitione, non dico sanctitate vite & doctrinâ valeret, is tantummodo dignitatis gradum bonis oppressis & rejectis obtineret, quem morem utinam aliquando non retinuissent tempora nostra. Sed hoc parum est, pejora, nisi DEUS caveat, visuri aliquando sumus &c. Idem hoc Simoniam vitium ipso hoc seculo undecimo in Ecclesiam Romanam invaluisse notat Glaber Rudolphus hist. lib. 5. c. 5. Ipso quoque in tempore, inquit, Romana sedes, quæ universalis jure habetur in Orbe terrarum, præfato morbo pestifero per viginti quinque annorum spacia miserimè laboraverat &c. Et Ivo Carnotensis episc. 133. in quâ purgat Ecclesiam suam ab imputato Simoniam vitio, Si autem, inquit, hanc pestem radicibus evellere non valeo, non tantum in valetudini meæ hoc imputandum est, quia ad hoc ab origine nascentis Ecclesie Romana Ecclesia laboravit, nec à gremio etiam suo tales sua quærentes penitus prævaluit eliminare. Imò verò Gregorio VII. melior omnino fuit Henricus Imperator, quippe qui, quos nosset Episcopos Simoniacos, officio movit, Hildebrandus verò, expulsos à Rege Simoniacos relocabat, & quos Regi infestis reddiderat, eos sibi familiari amicitiam reconciliabat, & multis & magnis juramentis sibi victos & obnoxios efficiens, præ aliis exaltabat. Uti ait Benno Cardinalis in descriptione vit. Hildebrandi.

LXXII. Cæterum neque hoc quidem dissimulandum est, promotos sæpè fuisse ab Imperatoribus & Regibus eos, qui toti ab aulâ penderent, quique divinam gloriam minus quærent, quam principum gratiam, & infami adulatione officium sanctissimum conspurcare non erubescerent. Nicephorus Gregoras sub Andronico Imperatore Gerasimum Patriarcham Constantinopolitanum memorat Virum simplici ingenio fuisse, sed qui ob inscitiam ad Imperatoria obsequia aptissimus esset. Addit eleganter Gregoras: Διά γὰρ τῆτο ποίητες οἱ βασιλεῖς εἰς πιάτους ἐκλέγονται τὰς ἀρχαίς, ἵνα τοῖς τέτων εὐχερῆς ὑποκύπτωσι πρὸς αἰγίμασι, καθάπερ ἀνδράποδα, & μηδὲν τῶν ἀπάντων ἐναντία φρονῶσιν, solere Reges dignitates ejusmodi talibus hominibus committere, ut obsequentes sibi habeant, perinde ut mancipia, neve esset, qui mandatis suis contradiceret. At verò, cum Ecclesie & sacrorum cura ad Reges etiam & Imperatores speciali quodammodo pertineat, quid absurdius est aut iniquius, quam si vitiorum occasione, aut quia Princeps aliquis occurrat, qui tantâ potestate abusus sit, Regalia ideò jura violari, & veteres Ecclesie regulas everti patiamur? Itaque si quod schisma inter prælatos, vel si vacantis Ecclesie defectus aliquis contingat, Principes Ecclesiasticis dignitatibus præ cæteris consulere & pacem Ecclesie procurare oportet.

LXXIII. Uti

LXXIII. Uti verò diversis temporibus diversimode se habuit procedendi in hoc negotio modus: ita probari extra casum necessitatis planè non potuit, sicubi Princeps solus, exclusâ omni reliquâ Ecclesiâ, Episcopos constituendi jus non tam vindicavit sibi quàm rapuit. Aliquando scilicet Principes ipsi eorum, quos promoveri vellent, nomina populo proponebant. Et tùm, nisi adulatoriè consentiret populus, sed liberè suffragia sua exponeret, non poterat electio talis improbari. Aliquando post cleri ac populi decretum eorum voluntas expectabatur, qui modus communissimus erat, & omnium optimè se habebat, quod ita utrinque libera magis existent suffragia. Aliquando conjungebantur duo illi actus, & eodem tempore desiderium populi & voluntas Principis ad electionem peragendam concurrebat. Quæ procedendi ratio unicum hoc videtur continere incommodum, quod præsentente principe populus eligere ferè soleat eum, quem Principi gratum & acceptum esse noverit. Aliquando verò electionem summam ad se revocabant Principes, sibi que unis jus istud vindicabant. Quod quidem nec ipsum, si ad vitandos tumultus suscipiebatur, non omnino improbari poterat, cum in ejusmodi populi dissensionibus sæpè nullus planè sperari potest exitus; Sed quia intra modum illum Principes sese non semper continebant, nec pro innatâ ingenii humani cupiditate supremum istud arbitrium intra terminos suos coerceri, facilè poterat, sæpè illud, nullo existente discrimine, nullâ urgente necessitate, in simplex & absolutum vertebatur imperium, Regesq; adeò sublatâ à clero & populo electionem libertate, Rescriptis suis Episcopatus concedebant, etiam invitis & repugnantibus populis. Id quod plurimis exemplis probatum dedit Petrus de Marca *de concord. sacerdot. & imp. lib. 8. cap. 9. & 10.* Add. Hieron. Bignon. *ad Marculfi form. pag. 451. seqq.* Francisc. Juret. *ad Ivon. Carnotens. epistola. 104.*

LXXIV. Absolutam hanc Principum in eligendis Episcopis præsumptionem, & jus imperiosum indignè sæpè ferebant Episcopi, quibus antiquæ Ecclesiæ consuetudines & constitutiones cognitæ erant, nec desinebant illi identidem istud suggillare, & Principibus aurem vellicare, ut populo redderent, quod injustè abstulissent, jus suffragii. In operibus Hincmari Archiepiscopi Remensis extat epistola *ad Ludovicum Regem*, quâ petit, ut liberam Episcopi in Bellouacensi Ecclesiâ electionem fieri permittat, & acriter reprehendit eorum sententiam, qui putant, non alium eligi debere, nisi quem Rex fieri velit. *Nam si, inquit, quod à quibusdam dicitur, ut audi- vi, quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi & clerus ac plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis, (quæ non est divina legis electio, sed humane potestatis extorsio) si ita est, ut dici à quibusdam audi- vi, ille malignus spiritus, qui per serpentem primos parentes nostros in paradiso decepit, & inde illos*

ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc p[ro]bat: quia hoc in scripturis tam veteris, quam novi testamenti non continetur, neq[ue] in Catholicorum dictis, vel sacris canonibus, nec etiam in legibus à Christianis Imperatoribus & Regibus promulgatis hoc scriptum vel decretum invenitur, sed talia dicta infernus evomuit &c. Poterat enim verò nominatio aliqua Principis præcedere electionem, sed ita, ut dissentienti potestas & suffragia libera relinquerentur. Scilicet non subjacent actus istiusmodi imperio, nisi quatenus quietem publicam labefactant, & protenus vitiosi fiunt, si qua eis infertur coactio. Rectè hinc Fulbertus Carnotensis epist. 61. Quartum verò promovit proscriptio refragantium clericorum & exiorta timore electio, verum non electio. Nam cum sit electio unius de pluribus maxime complaciti secundum liberam arbitrii voluntatem acceptio, quomodo electio rectè dici possit, ubi sic à Principe unus obtruditur, ut nec clero, nec populo, nec ipsis summis sacerdotibus ad aliam desistere concedatur &c. Et Petrus Abbas Cellensis per allegoriam epist. 2. Prorsus inaudita miseria, si hæc necessitate marer familias addicatur, ut non tanquam libera cui vult, nubat, tamen in Domino, sed cui respicit, non ens succumbat famulari, imò concubinat[is] obsequio. Ea propter Ivo Carnotensis, talem, qui per violentiam Principis consecrationem adeptus est, ne quidem pro Episcopo haberi debere contendit, epist. 27. & nec clericatu dignum, multo minus episcopali honore arguendum censet.

LXXV. Ut verò voluntas Principis ne infringere[re]t aliquando, & qui ab eo destinatus erat, securus in officio perfilteret, neve esset, qui adversus illius honorem niteretur, soliti fuerunt Principes præcipuorum Episcoporum, qui in viciniâ erant, suffragia postulare, non tam, ut ad electionem ipsi concurrerent, quam, ut adprobarent saltem voluntatem principis & personam ab eo selectam. Perspicuum id sit ex Fulberti Carnotensis epist. 88. quâ Roberto Regi Francorum hunc in modum respondet: Ex parte Celsitudinis vestre dictum est nobis, quod domnum Francionem Parisiensi Ecclesie dare vultis Episcopum, & ad hoc peragendum nostræ humilitatis habere favorem. Nobis autem videtur, quia si Episcopus, de quo agitur, aptus est Clericus, est optime literatus, & ad sermonem faciendum agilis, in quâ re omnes Episcopi decet esse, non minus quam in operatione potentes atq[ue] disertos. Unde si hoc fieri posse Canonici Domini Archiepiscopi Senonensis & Coepiscoporum nostrorum probavit sagacitas, nostrum etiam, qui de hæc discussione appellati non sumus, habetis assensum. Fuit Robertus iste, ad quem scripta est hæc epistola, ut ipse eum notat ejus filius Henricus apud Glabrum Rodolphum lib. 5. cap. 5. Simonix vitio contaminatus, idque cum non ignorasset Fulbertus, noluit simpliciter consentire, sed aliorum potiùs fidem explorari.

LXXVI. In Hispaniâ post Concilium Toletanum XII. hoc est annum DCLXXXI. ex conventionem & decreto istius Concilii speciale quid obti-

obtinuit. Antea enim Rex non prius Successorem in Episcopatu vacante deligebat, quam de obitu decessoris certior factus, & de personâ præficiendi à Clero & plebe, quorum interim deliberatio habita & decretum factum fuerat, consultus esset. Expectandum igitur erat, quoad constaret, utrum decretum hoc suum à Rege confirmatum, an alius aliquis ex Regis arbitrio constitutus esset. Poterat enim Rex suffragia Cleri & populi admittere, poterat etiam spernere, & alii Episcopatum pro lubitu suo conferre. Quandoquidem verò prorsus inutilis erat aliquando hæc ratione deliberatio & decretum Cleri & populi, & in Regis voluntatem totus ille actus tandem resolvebatur, tum & propter itinerum difficultatem & ampla terrarum spacia longius aliquod tempus requirebatur, quam ut expediri negotium hoc commodè posset. Ecclesiarum verò vacatio interim protrahebatur, maluerunt Episcopi in dicto Concilio congregati Regis dispositioni & Episcopi Toletani iudicio novi Episcopi constitutionem committere, quam antiquo illo procedendi modo ulterius insistere, uti optimè canonem sextum dicti Concilii explicat, & Garfæ Loaisæ interpretationem confutat Petrus de Marca *de concord. lib. 8. cap. 10. n. 4. § 5.* Verba canonis à Gratiano c. 25. dist. 63. hoc ordine recensentur: *Cum longè lateq; diffuso tractu terrarum, commearum impeditur celeritas nunciorum, quo aut nequeat Regibus audientibus decedentis præsulis transitus notificari, aut de successore morientis Episcopi libera principis electio expectari, nascitur sæpe aut nostro ordini de relatione talium difficultas, aut regie potestati, dum consultum vestrum subrogandis pontificibus sustinet numerosa necessitas. Vnde placuit omnibus pontificibus Hispaniæ atq; Galliciæ, ut salvo privilegio uniuscujusq; provinciæ licitum maneat, deinceps Toletano Pontifici quoscunq; regalis potestas elegerit, Et jam dicti Toletani Episcopi iudicium dignos esse probaverit, in quibuslibet provinciis, Sin præcedentium sedibus præficere præsules & decedentibus Episcopis eligere successores: ita tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus intra trium mensium spacium Metropolitani proprii præsentiam visuras accedat.*

LXXVII. Summa nostræ doctrinæ hæc est, non debere nec posse omitti in constitutione Episcoporum consensum principis, adeoque hunc omnino necessarium esse ad salutem tum Ecclesiæ tum Reipublicæ. Quod ut ulterius demonstretur, repetendum est ex capite antecedenti, invitum non esse dandum Episcopum, sed populi assensum concurrere debere ad electionem ejus, qui eidem plebi dandus est pastor. At verò princeps caput est populi, apex magistratuum, & Cleri ipsius in externo regimine Episcopus. Quomodo ergo, si membrorum requiritur assensus ad aliquod negotium, non multo magis requiretur capitis? quippe, quod omnium membrorum non nobilissimum tantum est, sed reliquis etiam imperio præest, & normam agendi præscribit. Perpetuus est consensus inter caput & reliquum corpus.

pus. Nec potest alteri bene esse, alterutrum si dolet & malè affectum est. Interest ergo utriusque, suam pro modo suo conservare integritatem, sibi; ipsi prospicere, ne ex culpâ alterius damnum aliquod sentiat. Et hoc argumentum inter alia urget Ivo Carnotensis *epist.* 60.

LXXVIII. Deinde verò ad regimen Ecclesiasticum, quod Principi competit, in primis hoc pertinet, ut sacris præficiantur personæ idoneæ & removeantur, qui doctrina & moribus officiosa ponunt. Quia enim Majestatis etiam hoc est officium, ut in verâ religione subditos suos retineat, id autem commodius fieri nequit, quàm si in eâ instituantur perpetuò & informentur, utique curare etiam debet, ut tales Doctores Ecclesiis & scholis præficiantur, qui auditores suos ex Scripturâ sacrâ ad omne opus bonum instruant, quique vitæ sanctimoniâ verâ, & non fucatâ pietate, populo exemplum præbeant. Magistratûs præcipuum hoc est axioma, quod esse debeat custos utriusq; tabulæ. Idque non ita intelligendum est, quod coërcere tantùm debeat refractarios, ne his tabulis petulanter controveniant, ne doctrinæ & cultui divino in sacris literis præscripto publicè contradicant, vel ab illo temerè se subtrahant, & vitam in flagitiis pessimè traducant, quæ sunt interdicta solum de non lædendo & non oppugnando; sed dicitur etiam Custos ob positivam & externam potestatem proponendi, promulgandi & obligandi subditos suos ad doctrinam istam & cultum publicè propositum. Qui & ipse proponi aliter non potest, quàm per ministerium Verbi & per pastores specialiter ad hoc negotium destinatos & in doctrinâ istâ probatos. Probatio autem ista cognita esse debet magistratui, ne quis Ecclesiæ præficiatur, qui lupi potius animum gerit, quàm pastoris, aut aliàs minus habilis sit, ad officium tale gerendum.

LXXIX. Sed & interest Reip. quandoq;, ne quis temerè in ordinem Clericalem recipiatur. In Concilio Aurelianensi I. quod anno DVII. celebratum est, hoc factum legitur decretum, c. 6. *De ordinationibus Clericorum id observandum esse decrevimus, ut nullus secularium ad Clericatus officium presumat accedere, nisi aut cum Regis jussione aut cum judicis voluntate.* Id quare ita constitutum sit, discere licet ex Capitularibus Karoli Magni lib. 1. cap. 120. ubi idem renovatâ constitutione sancitur: *De liberis hominibus, qui ad servitium DEI se tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quàm à nobis licentiam postulent.* Hoc idè, quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotionis hoc fecisse, quàm pro exercitu, seu aliâ functione regali fugiendâ. Quosdam verò cupiditatis causâ ab his, qui res illorum concupiscunt, circumventos audivimus, & hoc idè fieri prohibemus. Scilicet solebant quamplurimi olim partim immunitatum Ecclesiasticarum illecebris accensi, partim etiam divitiis, quibus abundare tùm cœperunt Ecclesiæ, allecti, certatim quique ut immunitatibus potirentur, seque adèò ab militaribus officiis & muneribus sub-

subducerent, vel etiam Ecclesiarum bonis sustentarentur, Clerici fieri. Quod quia in detrimentum vergebat Reip. plurimis Imperatorum Constitutionibus, quarum nonnullæ in Codice Theodosiano de decurionibus extant, coerceri oportuit.

LXXX. Maximè verò considerandum hîc venit, quod sacrorum Antistites auditorum animos flexibiles. In manu habeant, eosque sermonibus suis occupare, & quodocunque libitum fuerit, *δημαγωγίαν* exercere queant. Et sunt aliqui tam copiosâ & concitatâ facundiâ prædici, ut nunc huc, prout animi intentio fuerit, diversisq; , diverso tempore, argumentis auditores flectant, & in suam sententiam veluti rapiant. In antiquitatibus Britannicis, quas evulgandas curavit Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, in vitâ Gulielmi Warhami, illustre tale refertur exemplum, de Johanne Coletus Ecclesiæ Paulinæ Londinensis Decano. Ipsa ego referam verba, ut de hominis ingenio & arte dicendi fieri iudicium queat. Proximâ tunc sequenti quadragesima Coletus die Veneris ante Pascha, qui à Pontificiis sanctus dicebatur jussu Archiepiscopi concionem coram Rege (Henrico VII.) habens docuit, quomodo sub Christi vexillis militandum Christianis fuerit. Eo tempore Rex in Gallos bellum parabat. Ac Coletus cum de sedandis Principum discordiis, Christianisq; à bello revocandis multa, eaq; mirâ facundiâ protulisset, subjunxit, his qui sub Christi vexillis pugnant Christi humilitatem, non Alexandri aut Julii Cæsaris aut similibus Imperatorum ferociam esse proponendam. Rex aliquanto turbatus ac veritus ne suorum Ducum ac procerum animos tam pie ac disertæ orationis vi à bello in Gallos suscepto flecteret ac averteret, finitâ concione eum accersivit, --- eique suum de bello Gallico gereâdo consilium & institutum indicavit, non se id sponte sed laceffitum & coactum ac ad Regni tutelam suscepisse. Proinde quamvis in concione de Christianâ pietate gereâda & omnis vindictæ cupiditate deponendâ eleganter atq; piè dixisset, ita ut suum ipsius animum in Gallos hostiliter affectum penè mitigasset, tamen quia hoc bellum necessitatis non voluntatis, nec illatio belli, sed Gallicana vis ac injuriæ repulsio quedam esset, rogavit eum, ut alterâ concione se ac aulam suam de bello ad incolumitatem atque defensionem patriæ Christianis suscipiendo eâdem orationis facultate, quâ de humilitate tum docuit, institueret. In quo Coletus non minis Regi quam Christo officium atque obsequium præstitit. Nam de bello Christianis licito gereâdo tantâ gravitate & eloquentiâ dixit, ut non modo Regem atq; Proceres ad bellum jam propensos, sed languentes atq; timidos contra Gallos tum incenderet &c. His artibus dum non modo mirabilia, sed prodigii similia sæpè efficiunt antistites, dumque ob sanctitatem, quam præ se ferunt, populum sibi obsequentem habent, quis negabit in eorum designatione ad officium hoc publicum, Principis assensum necessarium esse? ut scilicet pacis & amantes constituentur, ut legibus Reip. adsveti, ut illi, qui boni cives sunt,

quique statu, in quo degunt contenti præsentia sequuntur, futura meliora expectent. Et fieri profectò potest, ut ne regnum quidem retineri possit, nisi curet Rex, ut fidelissimos sibi atque obsequentissimos pastores habeat. Germanisanè Imperatores gravissimas dedere pœnas juris hujus abdicati, uti omnes testantur historiae.

LXXXI. Est & alius titulus, quo Ecclesiasticarum personarum electionem vindicare sibi possunt imperantes, ipsum nempe jus patronatus in specie ita dictum. Quia enim tam profusa quondam in Ecclesias Principum quorundam fuit liberalitas & munificentia, ut cum summo imperii sui detrimento in immensum aucta hodiè inveniatur potentia Episcopalis, saltem hujus dotationis respectu ex ipsis Principiis Juris Pontificii nullo modo ab electione Episcoporum excludi poterunt principes patroni. Nam & jure æquum est, & honestati conveniens, quod in Ecclesiâ cathedrali vel Collegiali Prælatus electus ante institutionem, patrono ipsi cuicunque, etiam privato exhibendus sit, ut ipse patronus videat, sitne is conveniens & idoneus Ecclesiæ administrationi. Verba sunt Didaci Covarruvia in *recept. ad c. possessor de reg. jur. in 6. part. 2. §. 10. n. 5.* ubi ex hoc principio defendit regale Hispanicum, quod scilicet Reges Hispaniarum habeant jus præsentandi Episcopos, ideò, quia jus patronatus obtineant in Ecclesiis Cathedralibus, cum eas crexerint construxerint, & amplis patrimoniiis dotaverint. Et tale jus patronatus transit ad filios & nepotes, quorum nomine intelliguntur pronepotes & cæteri descendentes, itaque jus patronatus transit ad heredes in perpetuum. Fernand. Vasqv. *illustr. controv. lib. 1. cap. 22.* Hoc argumentum validè urget Lupoldus de Babenberg *tr. de Zelo Germ. vet. princ. cap. 8.* Omnes, inquit, prædecessores sui Reges & Imperatores non tam virtute dicti privilegii, quam ex hoc, quod erant ut plurimum patroni seu dotatores Ecclesiarum cathedralium, & majorum monasteriorum Germania, investituræ Episcopatum & Abbatiarum in ipsis Germania partibus, usq; ad tempora ejusdem Henrici facere consueverunt. Neque hoc novum fuisse dicit in sequentibus apud ipsos tantum, sed & Reges Hungariæ & Burgundiarum & Angliæ & Hispaniæ, idem prorsus fecisse, addit.

LXXXII. Huc non minus pertinet etiam illud, quod primaria intentio donationis istiusmodi Regalis sine suo prorsus destitueretur, si nulla omnino Regibus circa constitutionem Episcoporum competeret potestas. Enimverò Carolus Magnus, uti scribit Gulielmus Malmesburiensis *lib. 5. de gest. Reg. Angl.* pro contundendâ gentium illarum ferociâ, omnes penè terras Ecclesiis contulerat: consiliofissime perpendens, nolle sacri ordinis homines tam facile quam Laicos fidelitatem Domini rejicere. Præterea si Laici rebellarent, illos posse excommunicationis autoritate & potentia severitate compefcere. Multum ergò interest, ut sciat Princeps, quis sit ille, qui Ecclesiæ præficitur, utque

utque certus sit de fide ejus, cui tot populi committi debeant. Eaque propter specialibus constitutionibus Carolus obedientiam præstari voluit Episcopis, quibus pars regiminis concedita fuit, ut eo firmiter suum esset imperium sub hac tutelâ. *Præcipimus inquit lib. 5. capitular. 163. atque jubemus, ne fortè, quod absit, aliquis circa Episcopos leviter aut graviter agat, quod ad periculum totius imperii nostri pertinet. Et c. 170. necessarium judicavimus omnibus præcipere, ut honorem debitum venerabiliter Episcopis absque ullâ simulatione aut detractioe impendant, eisq; in omnibus, ut patribus obediant.*

-- Nam Episcopos & Sacerdotes, quibus omnis terra caput inclinât, per quos & nostrum pollet imperium, admodum honorari & venerari omnes monemus, nec eos lacerari, aut blasphemari, aut detrabi à quoquam volumus. Sc. Nec vitio igitur verti potuit Henrico IV. Imperatori, quod per legatum Archiepiscopum Trevirensis à Paschale II. Pontifice Episcopos ad se noviter electos mitti petierit, ut fidelitatis juramentum sibi præstent. *Nec mirum, inquit Sugerius Abbas in vit. Ludovici Crassi, etenim civitates & castella Marchias, telonea & quæq; Imperatorie dignitatis nullo modo aliter debere occupare.*

LXXXIII. Accedebat aliquando ex statu Reip. ratio alia specialior, eaque valde prægnans, & quæ vel sola sufficere poterat ad consensum Principis exquirendum. Sic enim invaluerat in Regnis quibusdam, ut in Regum consilia & consistoria atque Regni administrationem adhiberentur non alii ferè, quàm Episcopi, potioresq; Officialium numerum constituerent, ex quibus quidam Cancellarii, quidam justitarii, quidam thesaurarii Regni erant, alii alia Regis munera atque negocia procurabant. De quo equidem instituto, utrum id conveniat personis Ecclesiasticis, nolo nunc disquirere. Munus tale seriò deprecatur Nicolaus de Clemangiis *epist. 14.* Sed commoda inde resultantia nomine Richardi Archiepiscopi Cantuariensis prolixè recenset Petrus Blefensis *epist. 84.* Ubi igitur talis consuetudo recepta est, non debet invito & repugnante Principe vel unicâ hâc ex causâ quisquam ad Episcopalem dignitatem promoveri, ne, si secus observatum fuerit, obtrudatur Principi in Rep. minister, à quo majus periculum extimescendum fuerit, quàm ab hoste jurato aut perduelle aperto. Non admittit privatus aliquis famulum se invito sibi ab alio obtrusum, aut se ingerentem, cujus tamen res domestica in exiguum Orbem contrahitur, & angustis terminis continetur. Cur igitur non eodem jure eademq; potestate gaudeat Princeps, ex cujus ministerio tot hominum salus & incolumitas pendet?

LXXXIV. Possunt verò etiam aliæ subinde se ingerere causæ, propter quas ex solâ & unicâ Principis voluntate atque decreto institutio Episcopi fieri debeat. Nam sæpè erroris in Ecclesiam contra DEI verbum injecti aliter evelli nequeunt: sæpè schismata cavendi non alia præstò est

Qq 2

ratio:

ratio: sæpè Cleri suffragia factionibus, popularis electio seditionibus, perturbatur. Quò rerum statu, quin ex decisione Principis unica salutis & Ecclesiasticæ & politicæ ratio utiliter obtenta fuerit, nemo dubitare potest, qui summo tenus tantum ore historiam delibavit Ecclesiasticam. Describit Ammianus Marcellinus homo gentilis *lib. 27.* in perpetuum Christianorum opprobrium cruentis discordantis populi seditiones, quibus abuli Damasus & Ursicinus ad rapiendam sedem Romanam, scisis studiis asperimè confictati sunt, ita ut in basilicâ Sicinini uno die CXXXVII. repta cadavera peremptorum fuerint. Et laudat deinde insignem Prætextati prudentiam, quâ seditiones istæ coercitæ fuerunt. *Hæc inter, inquit, Prætextatus præfecturam Urbis sublimius curans, per integritatis multiplices actus & probitatis, quibus ab adolescentiæ rudimentis inclaruit, adeptus est id, quod raro contingit, ut cum timeretur, amorem non perderet civium, minus firmari solitum erga iudices formidatos: cujus auctoritate justisq; veritatis suffragiis tumultu lenito, quem Christianorum jurgia concitarant, pulsoq; Ursicino, alta quies pari jam proposito civium Romanorum aptissime adolesebat, gloria clari reboris plura & utilia disponentis.* Exempla alia, quibus necessaria prorsus fuit Principum intercessio, prostant passim, & addi possent multo plura, si dubitare de iis liceret.

LXXXV. Ex dictis tria hæc conficio porismata. *Primo*, principes non habere hanc potestatem circa electiones Episcoporum ex concessione aut privilegio Pontificis Romani. In quo quidem facile consentientem haberemus Cardinalem Baronium, qui concessionem talem factam esse omnino negat, & ut supra ex eo audivimus, Sigebertum Gemblacensem, fraudis, imposturæ, doli, licet conatu planè frustraneo, inculcat. Sed rectius faceret ille, si sententiam reliquorum suorum sociorum propugnaret, cum hoc utique magis faceret ad Monarchiam Romanam tuendam, uti optime ratiocinatur Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 6. c. 7. n. 125.* Qui verò ad concessiones Pontificum potestatem hanc Principum referunt, ex Hadriani & Leonis cum Imperatoribus Carolo & Ottone pactis conventis manifestam rem esse jactitant. Verum Marcus Ant. de Dominis *d. l.* pacta ista rectissime ita interpretatur, ut fuerint proprii Principum juris recognitiones & admissiones cum remotione obstaculi injusti per prohibitiones perperam & indebitè positi, ac declarationes, posse deinceps Principes suo jure uti, & se nolle id amplius impedire. Dixi supra, in decreto Hadriani nihil novum esse præter juris Regii extensionem ad eas partes Italiæ, in quas jus Pontifici Romano erat, & ut Carolus insuper potestatem haberet eligendi Pontificem Romanum ipsum. At neque hoc quidem videtur ex concessione pontificiâ resultasse, nisi per consequentiam, & quatenus fuit ex principatu, quem Karolus in Urbem Romanam & provincias Papæ

Papæ subjectas ex concessione Pontificis impetravit. Simulatque enim Adrianus Papa Carolum Patritium & Leo VIII. Ottonem Augustum & Imperatorem agnoverunt, quibus summa jam majestas in Urbem Romam & illius provincias, quas Romana Ecclesia principum dono possidebat, cum patritii & Imperatoris nomine competeret, non potuit sanè regimen istud aliter exerceri, nisi cum pleno jure isto regio, quod in Episcopos competit. Cui enim jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio explicari non potuit l. 2. ff. de jurisdict.

LXXXVI. Sequitur secundo, Regale hoc competere principibus jure proprio & vi ipsâ majestatis, quâ pollent. Licet enim Reipublicæ administratio à numine divino eum imprimis ob finem Principibus concredita sit, ut tranquillitatem publicam procurent atque conservent, & sufficere videatur, ut cives inter se quietè vivant; tamen quia cives in officio suo erga se & erga Principem non arctiore vinculo alio, quàm religionis cultu, adstringi possunt, inde est, quod ipsâ naturâ duce in nobiliores has curas vocentur Principes, studiumque suum eò intendant, certè intendere debeant, ut cives ad felicitatem æternam prosequendam excitent. Idque non poterunt assequi viâ commodiore, quàm si per Episcopos, quæ ad fidei sinceritatem & mores componendos pertinent, populis denunciari faciant. At hic multum interest, uti supra exposui, tales in Ecclesiis constitui Episcopos, qui contineant se intra cancellos vocationis suæ, qui quæ tam in prosperis quam adversis piè, prudenter, mansvetè ac patienter se gerere, populùmque sibi concreditum in obedientiâ debitâ conservare queant.

LXXXVII. Tertiò etiam hoc inde sequitur, non potuisse Imperatores & Reges juri huic renunciare. In Senatu Burdegalensi disputatum fuit aliquando, uti refert Nicolaus Boërius decis. 31. utrum Imperatores Ludovicus, Henricus primus, & Otto I. quibus & eorum prædecessoribus scilicet Carolo Imperatori & Regi Franciæ & suis successoribus fuerat concessum per Adrianum & Leonem privilegium instituendi Romanos Pontifices, ut sine eorum voluntate & consensu eligi non possent, potuerint de facto tali renunciare privilegio? Quæstio hæc haud paulo aliter formari debuisset, si & fidei historicæ & politicis rationibus respondere debuisset. Breviter quæritur: utrum Princeps juri constituendi ministros Ecclesiæ renunciare queat? Ubi dum in utramque partem disputat Boërius, non attendit ad ipsam formam regiminis hoc pertinere, ut circa sacra & Ecclesiastica, potissimum quod disciplinam externam concernit, perinde versetur princeps, ac circa civilia & administrationem secularem. Uti ergo non potest renunciare Rex regimini, ut est totum aliquod potestativum sub hoc modo, ut maneat Rex; ita nec potest renunciare parti regiminis, hoc est, potestati Ecclesiasticæ, quæ ipsi competit, & ad constituendum regimen concurrat. Potestas enim

enim Ecclesiastica & civilis in personâ principis una eademq; est, & ratione objecti tantum distinguitur, nec licet proinde salvo regimine à potestate principis objectum aliquod eximere. Quæ eadem ratio est, quod nullo argumento excusari possit exemptio Clericorum, cum ad verum hoc plane sit regimini publico, ut status in statu formetur, & in Rep. sint, qui non sint membra Reip.

LXXXVIII. Cognata investituris, de quibus hæcenus diximus; & non minore cum contentione agitata inter Reges & Pontificem Romanum fuit controversia de juramento Regibus ab Episcopis præstando. Hominium id aliquando dictum fuit, quandoq; hominiscum, ut plurimum verò homagium. Solebant enim Episcopi olim fidelitatem Regibus juramento promittere, & quidem hæc solennitate, ut manus jungerent & supponerent, quandoquidem manus communiter pro symbolo fidei habebatur. Vid. Francisc. Juret. ad Ivon. epist. 54. Quapropter, ut de Episcoporum fide certi essent Reges, solebant illi manu extertâ & suppositâ eam promittere & juramento firmare. Vid. in primis Stephanus Baluzius ad Agobard. pag. 122. seq. Id verò non minus atque investuras indignè ferentes Pontifices permittere amplius noluerunt. Primus id prohibuit Gregorius VII. Ut Clericus à Laico nunquam justificetur, inquit, nec pro terrâ, nec pro aliis rebus, quas ab illo teneat, nec sibi hominum faciat; sed omninò, quæ ab eo tenet, sibi antequam ullam patiatur injuriam, dimittat. Eum secutus Urbanus II. in synodo Claramontanâ similiter edixit can. 17. Ne Episcopus vel Sacerdos Regi vel alicui Laico in manibus ligiam fidelitatem faciat. Idem repetiit Paschalis II. Papa in Concilio Lateranensi: Patrum, inquit, nostrorum decreta renovavimus, sancientes & interdicientes, ne quisquam omninò Clericus hominum Laico faciat.

LXXXIX. Ne verò temerè prohibitionem istam factam quis diceret, conquistæ sunt rationes, sed quæ non tam ipsum promissæ fidelitatis actum, quàm ritum aliquem extrinsecus adhibitum odiosum redderent. Sic enim refert Rogerius Hovedenus *annal. part. 1. ann. 1099.* Urbanus Papa tertid hebdomada pasche magnum concilium tenuit Rome, in quo excommunicavit omnes Laicos investuras Ecclesiarum dantes & omnes easdem investuras de manibus Laicorum accipientes, nec non omnes in officium sic dati honoris consecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro Ecclesiasticis honoribus Laicorum homines fiunt, dicens nimis execrabile videri, ut manus, quæ in tantam eminentiam excreverunt, ut quod nulli angelorum concessum est, DEUM cum cuncta createm suo signaculo creent, & eundem pro salute totius mundi DEI Patris obtutibus offerant: in hanc ignaviam vel stultitiam detrudantur, ut ancille fiant earum manuum, quæ diebus ac noctibus obscenis contactibus inquinantur, sive rapinis ac injuste sanguinis effusioni additæ maculantur. Et ab omnibus est acclamatum: fiat, fiat, & in his

con-

consummatum est Concilium &c. Eandem rationem adduxit Papa Paschalis II. per interpretem Episcopum Placentinum, cum Trevirensis Archiepiscopus nomine Henrici Imperatoris inveteratum jus de investituris & fidelitatis juramento allegasset: *Si sacratas*, inquit, *Dominico corpori & sanguini manibus, laici manibus gladio sanguinolentis obligando supponat, ordini suo & sacre unctioni derogare.* Et Episcopi provinciæ Remensis in epistola, quam scripserunt è Synodo Carissiacensi ad Ludovicum Regem Germaniæ: *Manus enim chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem, & crucis signum conficit corpus & Christi sanguine sacramentum, abominabile est, quicquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem Episcopatus secularare tangat ullo modo sacramentum.*

XC. Sedenim, si sola ista ceremonia externa, quæ manus manui subijciebatur, odium sustinuit, potuisset me quidem judice ea secure omitti. Responderi enim tum idem potuisset, quod Ivo Carnotensis rescribit ad Abbatem majoris monasterii, cum is à Metropolitano suo urgeretur, ut datâ dextrâ confirmaret plenam obedientiam quam ore promiserat: *Non major, inquit, mihi videtur obligatio manûs, quam oris. epist. 234.* Et fit tam abominanda est ista manuum Clerici & Laici junctio, cur non æquè prohibita est inter eos saluatio, quæ fit per dationem & acceptionem manûs? At profectò non tam ceremoniam istam detestabantur Pontifices, quam ipsum juramentum fidelitatis, quippe per quod etiam Imperatori subjecti essent, cum tamen totum & univèrsum clerum à se solis dependere, sibi que unis obtemperare debere quàm maximè cuperent. Videntur ergò ceremoniam illam, ut minùs decentem & ab officio Clericorum alienam, primùm impugnare voluisse, ut si ex voto omitteretur ea deinceps, ipsum totum juramentum successu temporis evanesceret, & ab Imperatoribus negligeretur. Hæc enim eadem intentione etiam externam investituræ ceremoniam, quæ fiebat per baculum & anulum, suggillabant, ut eo commodiùs ipsa deinceps investitura abrogari posset. Et connexæ plerumque tum temporis erant duæ illæ controversiæ de investituris & de homagio, cum ex utraque isto per Regio impediretur, quo minùs augeri posset, potestas papalis.

XCI. Non minùs autem difficiles se præbuere Reges circa remissionem homagii, atque circa investituras. Quæ intercesserint lites inter Henricum Angliæ Regem & Anshelmum Archiepiscopum Cantuariensem docere nos potest Wilhelmus Malmesburiensis *de gest. Pontif. Anglor. lib. 1.* cujus inter alia hæc sunt verba: *Verumtamen cum Rex more Antecessorum suorum ab Archiepiscopo hominum interrogaret, & ille pro excommunicatione Romæ factâ differret, missi Romam ab utraq; parte nuncii. Jubetur interim Regi hominum facere, vel absolutis morarum nexibus regno excedere. Quin potiùs, respondit ille, inspiciantur Apostolica litera, & quod tenor earum continet, fiat. Redierant*

dierant enim jam Romam nuncii, & casto labore semitam triverant, quod Paschalis Papa sententiam antecessoris sui invidio robore tuebatur. Quid ad me de literis Apostolicis? ait Rex. Jura Regni mei nolo amittere. Exitus ejus contentio- nis hic fuit, ut post longas contradictiones acquiesceret tandem Paschalis Papa in permissione hominii. Sic enim idem Malmesburiensis lib. 2. Dire- cti Romam Legati controversiam tot annis agitatam singulari probitate sedarunt. Concessit siquidem Papa, ut Rex homagia de electis acciperet, sed nullum per bacu- lum & annulum investiret.

XCII. In Gallia eodem modo resistebat postulatis Papæ Ludovicus Crassus. Quæ inter eum & Radulfum electum aut à Paschali Pontifice potius intrusum Metropolitanum Ecclesiæ Remensis intercesserint conten- tiones, supra exposuimus. Eas ut componeret, summo studio laborave- rat Ivo Carnotensis cum Theobaldo, Priore cujusdam monasterii Parisien- sis. Quid autem effecerit, ipse refert epist. 190. ad Paschalem Pontificem. Adquievit, inquit, tandem precibus nostris (scil. Rex) & concessit, ut eum ad cu- riam suam, quæ Aurelianis in Natali Domini congreganda erat, securè adducere- mus, & ibi cum eo & cum principibus Regni de hoc negocio, quantum fieri posset, salvâ regni integritate tractaremus. Factum est ut conditum erat; & conve- nientes in curiam multiplicatis intercessoribus petitionem nostram semel & sæpius replicavimus. Sed reclamante curiâ plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus metropolitanus per manum & sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, quam prædecessoribus suis Regibus Francorum antea fecerant omnes Re- menses Archiepiscopi & ceteri regni Francorum quamlibet religiosi & sancti Epi- scopi. Quod persuadentibus & impellentibus totius Curie optimatibus, et si pro- pter mandatorum vigorem minùs licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci & fraternæ dilectioni sic expediebat.

XCIII. Cùm verò ita multifariam impedirentur conatus Pontificum Romanorum, confugiendum illis fuit ad distinctionem inter juramentum fidelitatis & homagium, ita ut illud quidem Episcopi præstare tenerentur, non verò hoc, ut scil. polluerent manus suas, quod homagium non nisi ma- nu manui subjectâ perficeretur. Hanc distinctionem proposuerunt Fri- derico I. Imperatori Legati Pontificis Hadriani IV. apud Radevicum lib. 2. Episcopos Italiæ solùm sacramentum fidelitatis sine hominio facere debere Domino Imperatori. Sed respondit Imperator: Episcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominum, si tamen & eos de nostris Regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint à Romano Præsul, quid tibi & Regi? consequenter quoq; eos ab Imperatore non pigeat audire, quid tibi & possessioni? Credebat Ponti- fex, distinctione hac oblatâ facilius sibi assensum Imperatorem. Antea enim haud paulo durius ad eum scripserat his verbis: Quid dicam de fideli- tate beato Petro & nobis à te promissâ & juratâ, quomodo eam observes, cùm ab

is qui Dii sunt & filii excelsi omnes (Episcopis videlicet) homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum sacratas manibus tuis innectis. Ei verò eadem acerbitate tum respondit Imperator: Ab iis autem, qui dii sunt, per adoptionem & regalia nostra tenent, cur homagium & regalia sacramenta non exigamus? Cum ille noster & vester, institutor ab homine Rege nihil accipiens, sed omnia bona omnibus conferens, qui pro se & Petro censum Cesari persolvit, & exemplum vobis dedit, ut ita faciatis, doceat vos, dicens: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Aut igitur regalia nostra nobis dimittant, aut si hec utilia judicaverint, qua DEI, Deo, qua Cesaris, Cesari persolvant &c. Utraque epistola habetur in appendice incerti Autoris ad dicti Radevici libb. de gestis Frederici I.

XCIV. Sanè juramentum fidelitatis distingui aliquando solet ab homagio, quod hoc ab omnibus subditis, illud verò ab illis tantum præstetur, qui feuda & beneficia possident, quanquam utrumque sæpè concurrere soleat, si vasallus scil. simul subditus fuerit. Quod si ergo Episcopi feuda habent à Regibus, illorum respectu rectè ab iis exigitur vasallagium; Si verò subditi fuerint, tenentur propter conditionem hanc suam juramentum fidelitatis aut subjectionis præstare. Idcirco in Conciliis non Hispanicis tantum, sed Gallicanis etiam sæpè fit mentio juramenti fidelitatis, ab Episcopis præstiti, ad quod servandum illi perinde, ut alii subditi, admonentur. Nec aliter conceptæ erant formulæ, nisi quæ communiter edi solebant, uti testatur juramentum, quod Hincmarus Remensis Archiepiscopus edere iussus est apud Pontigonem, quod habetur in ejusd. operibus tom. 2. num. 61.

XCIV. Verum enim verò obligent sibi Reges & Principes Episcopos suos, ut velint, adstrictissimè, prævalebit tamen apud eos juramentum, quod præstandum eis proponitur Romæ. Formula ejus præscripta est in c. 4. x. de jurejur. Aliquanto auctior est ea, quam præstitit Henricus Deus Archiepiscopus Cantuariensis his verbis: Ego Henricus Archiepiscopus Cantuariensis ab hac hora ut antea fidelis & obediens ero beato Petro, sanctæque Apostolice Romane Ecclesie, & Domino meo Domino Alexandro Pape VI. suisque Successoribus canonicè intrantibus. Non ero in consilio, aut consensu vel facto, ut vitam perdant vel membrum, seu capiantur malè captione. Consilium verò quod mihi credituri sunt per se aut nuncios ad eorum damnum me sciente nemini pandam. Papatum Romanum & Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum & defendendum salvo meo ordine contra omnem hominem. Legatum Sedis Apostolice in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Vocatus ad Synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonicè præpeditio. Apostolorum limina Romana Curia existente citra Alpes singulis annis, ultra verò montes singulis bienniis visitabo, aut per me aut per meum nuncium, nisi Apostolicè absol-

absolvar licentiã. Possessiones verò ad mensam mei Archiepiscopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo inconsulto Romano Pontifice. Sic ut me DEUS adjuvet, & hæc sancta DEI evangelia. Profectò non aliàs arctiùs obligari posset vassallus Domino suo, quam per talem aut non multum dissimilem juramenti formulam.

XCVI. Notat autem Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 4. c. 7. n. 52.* juramento isto solos ab initio Episcopi Romani suffraganeos illi ut Metropolitanò suo fuisse adstrictos. Inde verò ab reliquis etiam universi Orbis Episcopis fuisse exactum, & sic effectum, ut Papa omnium Episcoporum Monarcha agnosceretur. Quin & Archiepiscopi præstare jubentur fidelitatis & obedientiæ juramentum *c. 4. x. de elect.* Imò ipsi etiam Patriarchæ, qui in eodem dignitatis gradu cum Episcopo Romano consistunt, tali juramento fidem suam adstringere jubentur, *c. antiqua 23. x. de privileg.* His scilicet artibus coerceri oportuit potestatem Regum & Principum, quã sibi subditos volebant esse Episcopos, & hoc religionis vinculo continere & connectere necesse fuit, quæ dissolvi aliàs facile potuisset, monarchiam Ecclesiasticam.

XCVII. Autor ejus formulæ, quæ in *d. c. 4. x. de jurejur.* extat, fertur esse Gregorius VII. qui idem, uti supra diximus, prohibuit deinceps, ne quis Episcopus homagium Regibus præstaret. Et sic igitur, quod Regibus olim debebatur, ad se transtulit, ut eo felicius succresceret, quod diu animo versaverat, imperium papale. Supra audivimus, quã ratione Gregorius hic extorquere conatus fuerit Imperatoribus jus investituræ, quod infinitis antea actibus exercuerant. Utque instituti hujus sui rationem aliquam & auctoritatem proferre posset, provocavit ille ad Concilium IV. Constantinopolitanum, quod Oecumenicum VIII. vulgo dici solet. In illo namque *can. 2. § 22.* constitutum fuerat, neminem Laicorum Principum vel potentum semet inferere electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitanæ aut cujuslibet Episcopi debere. At verò in eadem Synodo constitutum etiam legitur, *can. 8.* ne Patriarchæ ab Episcopis aliam sponfionem exigent, quàm eam, quæ fieri consueverat, quâque promittere solebant, veram se fidem servaturos. Cur ergò non perinde etiam Gregorius hanc patrum auctoritatem secutus fuit? Cur ille ab eo, quod Antecessor per Legatos suos improbavit, planè diversum nunc statuit, & non sponfionem simplicem sed juratam exigit? Nempe non debuit sibi hoc usurpare Photius Patriarcha Constantinopolitanus, quod ad Monarchiam stabiliendam faceret, ne impediretur in eâ exædificandâ Episcopus Romanus. Denegandum igitur erat illi hoc axioma, quod rectius suo tempore sibi vindicaret Gregorius cum Successoribus suis.

CAP. III.
De Jure patronatûs.

I.

Breviores erimus in hâc tractatione, à quâ abstinere potuiffemus omnino, eò quod Canonistæ hodierni in Ecclesiâ Collegiatâ, cujus species est Cathedralis, jus patronatûs non admittant quoad præsentationem Rectoris, licet illi locum faciant quoad honores, & similia. Didacus Covarruvias in *releç. c. possessor de R. J. in 6. part. 2. §. 10. n. 3.* Sed & extra personam Rectoris & ejus prælaturam, nolunt excludere jus patronatûs, quoad alia beneficia inferiora. Rationem differentia reddunt istam, quia in Ecclesiis Collegiatis prælatus eligitur, istaque electio est quid merè spirituale, spiritualia autem non cadant in Laicos. Rochus de Curte de *jure patron. verb. in Ecclesiâ. n. 4.* Et quia adeò in beneficiis inferioribus non proceditur per viam electionis, facilius hinc in iis locum invenire ajunt jus patronatûs. At verò si negotium hoc ex principiis suis æstimari & expendi debeat, datas assertiones meras esse præsumptiones, ut Tertulliani verbo utar, facilè constabit. Nec enim concedimus, electionem esse quid merè spirituale, neque concedimus, spiritualia non cadere in Laicos, neque, inferiores ordines non conferri debere per electionem. Principia hæc sunt nullibi probata, nec admissa.

II. Didacus Covarruvias *d. l.* statuit, eo ipso quod Ecclesia Collegialis constituitur, simul dari & competere ipsi Collegio jus eligendi sibi prælatum, per *c. 1. §. de elect. & patronum* adeò Collegialem Ecclesiam instituentem sibi imputare debere, cum legem illam accipere teneatur, quæ ipsi actui jure inest. At verò ex positione unius argumentari non licet ad exclusionem alterius. Nec enim ex textu constat, agere in eo Lucium Papam de Ecclesiâ patronatâ. Imò verò si in Ecclesiâ Collegiatâ ab electione excludi non debent parochiani, multo minùs patronus, cui potius jus competit, excludi potest, aut debet. Parochianos autem adhiberi ad electionem presbyteri in Ecclesiâ Collegiatâ debere constat ex matrice *d. c. 1.* quam edidit Antonius Augustinus in *antiqu. colleç. r. c. 1. b. t.* ex quâ suppleri debet, quod in Raymundi compilatione deficit. Sic autem habent verba: *Nullus in Ecclesiâ, ubi duo vel tres fratres in congregatione fuerint, eligatur presbyter, nisi eorum electione, & convocatis eisdem etiam parochianis, atque in unum consentientibus &c.* Nec verò pugnare cum statu Ecclesiæ Collegiæ præsentationem prælati à Patrono factam constat ex eo, quod Covarruvias ipse *d. l.* admittit, patronum Laicum jus eligendi prælatum habere posse, si tempore constructionis Ecclesiæ aut dotationis id jus ex

Rr 2

con-

consensu Episcopi exceperit sibi. At verò quid opus est tali exceptione, si verum est, jus hoc acquiri per ipsam ædificationem & dotationem, uti statuunt Canonistæ per c. 25. §. de jur. patron. Stante hoc jure, quorsum excipitur Ecclesia Collegiata? aut, ut etiam hæc juri communi substet, quorsum alia nova contraria exigitur exceptio vel reservatio. Nihilominus tamen usitata observatum fuit, uti patet ex Innocentii III. lib. 1. epist. 21. ubi Marchio Brandenburgensis in fundatione Ecclesiæ conventualis ipsum jus præsentandi prælatum sibi reservavit; quam epistolam propterea miram, & glossas una lineâ delere dicit Franciscus Bosquetus in not.

III. Aliam rationem denegatæ laicis præsentationis in Ecclesiâ Collegiatâ reddit Gregorius IX. Pontifex in c. 51. X. de elect. eamque duplicem, primò, quia id esset perniciosum exemplo, deinde, quia redundaret in dispendium Ecclesiasticæ libertatis. Verum enimverò, quod primam rationem concernit, explicari debuisset, in quâ re pernicietas ista metuenda foret. Supra enim sufficienter probatum dedimus, ad ipsam totam Ecclesiam, uti ea ex Clericis & Laicis constat, pertinere jus eligendi pastores. Altera verò ratio, cum in Concilio Tridentino ad infringendum jus patronatus laicorum adducta fuisset, à quamplurimis improbari cœpit: quasi verò manifestior servitus non sit, pendere à curiâ Romanâ, quæ contra institutionem & fundationem ea administrat, scilicet beneficia, quàm à patrociniis secularium, qui ea conservant, uti refert Petrus Svavis in hist. Concil. Trid. lib. 8. prope finem. Quod verò addit Pontifex, ordinationem factam denunciandam esse patrono, ut suum si voluerit honestum impertiatur assensum, quod itidem à Clemente III. consultum fuit, c. 25. X. de jur. patron. id illudere magis videtur & offensas inferre juri patronatûs, quàm illud stabilire. Statuunt enim Doctores, consensum patroni ita requiri, ut velit nolitive validitas electionis permaneat, nec adeò de necessitate præcisâ eum postulandum esse, ita ut sine illo confirmari electio nequeat, aut confirmatio sine tali requisitione consensûs non sit valida. Vid. August. Barbosa ad d. c. 25. n. 5.

IV. Habere verò jus patronatûs etiam in Ecclesiis Cathedralibus locum, non tantum quod honorem & prærogativam aliquam, sed etiam quod electionem & præsentationem concernit, pluribus exemplis confirmat Julianus Vivianus de jure patronat. part. 1. lib. 3. c. 1. n. 38. More tamen Canonistis & Theologis Pontificiis usitato potestatem eam deducit ex concessionem Pontificis Romani, num. 37. sed quam parum attendit circa jus patronatûs, quod habent Hispaniæ Reges, Didacus Covarruvias d. l. n. 5. ubi jus illud ex præscriptione potius, & Concilii Toletani XII. decreto, & ex ipsâ constructione & dotatione Ecclesiarum ortum statuit, quàm ex privilegio pontificio. Idque jus tam pingue aserit, ut nisi à rege nominatus nemo possit dignitatibus Episcopalibus insigniri. Idem jus patronatûs ex

constructione & dotatione Ecclesiarum Cathedralium Regibus Hispaniæ competens urget Alphonfus Alvarez. Guerrer. *in spec. Princip. cap. 63. n. 2.* Ipsi, inquit, *Gothorum Reges*, à quibus Regum Hispanicorum originem in antecedentibus deduxerat, *discurrentibus annis construxerunt sacra templa & Ecclesias, ubi divina officia virtute divinâ celebrarentur, & ornamenta plurima ministrarunt, eæ quo jus patronatûs in iisdem Ecclesiis, præsertim cathedralibus acquisiverunt, & specialiter sibi reservaverunt.* Add. Fernand. Vasq. *lib. 1. controv. illust. cap. 22. n. 14.* Garfias Loaisa *ad cap. 6. Concilii Toletani XII*, sed cum stricturâ Petri de Marca *de concord. sacerdot. & imp. lib. 8. c. 10. n. 5.*

V. Dum hæc ratione Reges & Principes ex ædificatione & dotatione Ecclesiæ Cathedralis jus patronatûs acquirere solent, quod pluribus aliis exemplis comprobatur Rénatus Choppinus *de sacr. polit. lib. 1. tit. 4.* quid obstat, quo minùs etiam alii, qui Reges & principes non sunt, iisdem titulis patronatûs hoc jus in majoribus Ecclesiis sibi comparare queant? In Concilio quidem Tridentino *sess. 25. de reform. cap. 9.* cautum fuit, sacerdotii cujuscunque patronum audiendum neminem, nisi qui solemnnes juris patronatûs tabulas exhibeat, aut quinquagenariæ possessionis fidem faciat authenticis scripturis; reliqui patronatûs antiquati fuerunt prorsus, nisi qui summis principibus competunt in Cathedralibus aliasve Augustæ foundationis sacras Basilicas; sed decretum istud, cum in censuram hominum venisset, variis judiciis exceptum fuit, dicentibus nonnullis, injuriam fieri secularibus, quibus juris sui probationes difficiliores redditæ, totumque illud caput falso quodam pronuntiato niti, nempe omnia beneficia libera esse, nisi patronatus probetur. Nam contra certum esse, Ecclesias bona temporalia non habere, nisi à secularibus donata, quæ credibile non est, eâ lege ab ipsis concessa, ut Ecclesiasticis liberum esset ea dispensare & dissipare arbitrato suo. Itaque à primâ sui origine quodvis beneficium juri patronatus fuisse obnoxium, & pro tali præsumendum, nisi ubi ostendi potest donatio absoluta cum patronatûs cessione totali, referente Petro Svav. *d. lib. 8.* Quò facit, quod statuunt Doctores, per fundationem aut ædificationem Ecclesiæ jus patronatûs ipso jure acquiri, licet fundator id expressè non reservaverit, sed sufficere, quod tempore constructionis id expressè non remiserit. Martin. Mager. à Schönberg. *de advocat. armat. cap. 9. num. 533.* Nec tamen ratio apparet, cur Concilium Tridentinum solos exceptos velit Reges & principes à privatione juris patronatûs, nisi fortè metuendum sanctis Patribus fuit, ne perinde excitarentur super isto negotio tumultus, atque olim super Episcoporum investituris.

VI. Et cur verò non aliquis, qui Rege aut Principe inferior est, jus patronatûs habere queat in Ecclesiâ Cathedrali seu Episcopali, si posueris, fundatam aut ædificatam ab eo fuisse talem Ecclesiam? Si enim fundatio,

si ædificatio, si dotatio modus est acquirendi jus patronatûs, & si patronatûs jus locum etiam habet in Ecclesiâ Cathedrali, quid est, quod speciale hic Principibus largiatur axioma, & ex quo æstimandum erit id præcipuum? Imò verò longè majus metuendum est periculum ab eo, quem princeps, ut patronus, præsentat, quàm quem præsentat ab eo inferior, cum utique facilius & confidentius rejicere queat Episcopus hunc quàm illum. Hæc enim causa est, quod prohibuerit Hadrianus Papa, ne quis Laicorum Principum vel potentum semet infereret electioni aut promotioni Patriarchæ, metropolitæ aut cujuslibet Episcopi, apud Gratianum c. 1. dist. 63. Et additur ratio: *ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio, vel confusio, vel contentio.* Contentio scilicet metuenda foret, si contradiceretur illi, quem princeps elegisset. Ita videmus, cavisse sibi Pontifices Romanos, ne monarchiæ à se fabricandæ impedimentum poneretur à potestatibus secularibus, & ut seorsim ageret Respublica Ecclesiastica.

VII. Duplici igitur jure patronatûs in Ecclesiis muniti sunt Reges & Principes, Regio & vulgari. Sic enim distingui hodiè & dividi istud solet. Vulgari tamen non aliàs, nisi vel ædificaverint vel dotaverint Ecclesiam. Jus patronatûs Regium consistit in potestate regendæ ac tuendæ Ecclesiæ. Jus regendi in quinque capitibus consistit, ut 1. instituantur Ecclesiæ ministri, qui digni fuerint, & removeantur indigni. 2. Ut visitentur statis temporibus Ecclesiæ, & corrigantur atque tollantur, quæ irreperunt, corruptelæ tam in doctrinâ, tum in disciplinâ. 3. Ut ministris Ecclesiæ prospiciatur de foro privilegiato, 4. ut benè administrantur bona Ecclesiæ temporalia, & 5. ut de causis mixtis cognitores & judices constituantur speciales. Hoc jus Regium, quod Christianam fidem concernit, tribus persecutionum seculis prioribus post Christum natum planè non extitit, & sic primitiva Ecclesia fuit sine patronatu Regio. Neque enim Episcopi præfuerunt jurisdictione aliquâ, sed exemplis & severitate disciplinæ, quam *Ἰσχυρία* appellarunt Græci, cœtui suo præverunt, & summâ cum fide administrarunt omnia. Postquam verò per Constantinum M. Christiana religio in gremium imperantium transiit, patronatus hoc jus illicò competere illis cœpit, quod exerceverunt etiam non invitis Pontificibus Romanis, pietatem & religionem Christianam tum temporis plus æstimantibus & colentibus, quàm externum splendorem & imperium plusquam Regium.

VIII. Ad exemplum hujus patronatus Regii videtur introductum jus patronatûs vulgare, quod quidem suas habuit ætates, & ex parvis initiis paulatim crevit, uti ferè jura cætera omnia. Antiquitus enim præter professionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil proprii juris in Ecclesiis à se fundatis aut ædificatis habebant patroni, quem solum illis permittebat

Gela.

Gelasius Papa c. *pie mentis* § c. *Frigentius* 16. q. 7. Quid hic per processionem aut processioneis aditum intelligatur, variant Doctores. Omisfis significationibus, quas vocabulum processioneis in jure civili habet, de usu ejus Ecclesiastico videndum. Cultum processioneis vocat idem Gelasius c. *precepta* 3. de *consecrat. dist. 1.* & videtur tum ibi, tum *can. 5. seq.* vocabulum id interpretari per frequentationem publicam & integrum conventum, quò & facit ejusdem Gelasii sententia in c. *presbyteri dist. 24.* Eodem significato videtur vocabulum id accepisse antiquus Metaphrastes Concilii Laodiceni, dum *συναξιν* in *can. 17.* reddidit per *processionem*, quam per *conventum* vertit Dionysius Exiguus. Haud aliter etiam Gregorius M. usus est vocabulo processioneis. Quam enim *lib. 4. epist. 41.* vocavit processionem, sequente *epist. 43.* appellat popularem conventum. Ex quibus patet, processionem publicam, *συναξιν*, item *δημοσίαν σύνοδον* apud Justinianum *novell. 67.* publicam frequentationem, popularem conventum, & processioneis aditum, eundem antiquitus habuisse significatum. Sequioribus verò temporibus religiosæ precantis agminis certo cum ritu ac ceremoniâ obambulationi, uti eam definit Nicolaus Serarius *lib. 1. cap. 1.* adhæsit, & quasi propria facta est. Ita ut per processionem nunc ferè unicus ille intelligatur actus, cum ab una Ecclesiâ in aliam Clerus simul & populus publice progrediuntur, supplicationis & orationis causâ.

IX. Nec uno tamen modo se habebant loca sacra. Invaluerat enim aliquando, ut Oratoria privata extruerentur, ad quæ nec publici conventus nec publicæ processiones fiebant. Atque illa unâ cum hereditate ad posteros transibant, cum licet religiosa loca essent, publico tamen cultui & publicis congregationibus destinata nondum erant. Et in his cœpisse primum jus patronatûs privatorum probabile est, cum nec presbyter aliquis constitutus in illis esset, & si sacra facere oporteret, presbyter aliquis ab Episcopo postulari debuit. Protractum verò deinde id jus fuit etiam ad Ecclesias & ea loca sacra, ad quæ procedebatur, & in quibus conventus publici agebantur, sed in illis nihil omninò juris proprii habebat ab initio patronus, præter processioneis aditum, qui omni Christiano debetur, uti loquitur Gelasius *d. l.* Quæ verba ita interpretantur Antonius Bengueus & Franciscus Pinsonius *de benefic. tit. de onerib. Eccles. §. 3. n. 4.* ut significant, post foundationem Ecclesiæ auctoritate ordinariâ confirmatam licere patrono in Ecclesiam suam convenire publice, & cum omnibus Christianis, quod aliàs non liceret. Eâ quæratione coërcitam, putant illi, Patronorum quorundam proterviam, qui cum eo tempore processiones non essent communes omnium fidelium in uno cœtu, sed alium cœtum constituerent processiones clericorum, alium monachorum, alium viduarum, alium puerorum, ipsi etiam specialem cœtum constituere ausi fuissent. Voluisse igitur Ge-

lasium

ladium processiones illas ac omnibus fidelibus in uno cœtu peragi, & hinc patronis quoque concessum fuisse cum reliquis aditum ad Ecclesias à se fundatas, & publico cultui consecratas, ad quas ante consecrationem nec patronis, nec cæteris in participationem mysteriorum divinorum concessum erat.

X. Sed hic in diversam abit, & veterum magis sententiam amplectitur Antonius Dadinus Alteserra *ad c. 26. X. de jure patr.* Ait enim, Gelasii dictum non ita accipiendum esse, ut patronus non alio jure habeat processions aditum, quam quo vilis plebecula, quæ nihil meruit de Ecclesia, alioquin enim frustra Pontificem fundatori excepisse processions aditum, si non esset eo usus alio jure, quam quo privatus quilibet, & unus è plebe; sed intelligendum esse specialem aliquem honorem, qui propterea etiam processions honor diceretur, *c. 25. X. de jur. patronat.* & processions Gratia à Gregorio Magno *lib. 12. epist. 19.* istumq; honorem consistere ait in eo, quod procedenti Patrono in Ecclesiam fortè die Iolenni foundationis, Clerici occurrerent solemniter cum processione, eumque in finem adducit verba Fulberti Episcopi Carnotensis *ex epist. 21.* scribentis: *Die proximâ Comes Theobaldus redit, se in processionem recipi cum processione præmandat &c.* Non multum ab hâc sententiâ discedunt illi, qui putant, processions honorem maximè consistere in eo, ut in Ecclesia, sive cœtibus Christianorum in eâ congregatis, patronus primum & illustriorem locum obtineat, in processionibus cæteros præcedat, & in aliis quoq; præferatur. Claudius Marechallus Advocatus Parisiensis in *tr. juris honorifici.* Utraque hæc sententia Veteribus etiam cognita & adprobata fuit, uti videre licet apud Antonium de Butrio *ad c. 25. de jure patron. n. 21.* Cæsar. Lambertin. *de jure patron. q. 1. pr. n. 14.* Sed neutra hæc satis conformis videtur verbis Gelasii, qui planè nihil præcipui relinquit patrono, quod non habeat quivis Christianus alius. Nec poterit Alteserra ex novioribus ritibus veteres æstimare, cum utique Fulbertus ineunte demum seculo undecimo floruerit.

XI. Quicquid verò hujus sit, id maximè videtur inde probari posse, quod tempore Gelasii patronus Ecclesiæ à se ædificatæ, nondum habuerit jus præsentandi clericos. A Justiniano plerique introductum autumant, ut Patronus clericos institueret, interveniente autoritate Episcopi. *novell. 57, cap. 2. & novell. 123. cap. 18.* In Occidente verò serius id admissum à Pontificibus Romanis, nec ut videtur, ante Concilium Toletanum nomen, cujus decretum apud Gratianum *c. decernimus 16. q. 7.* his verbis legitur: *Decernimus, ut quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vitâ superstites fuerint, pro eisdem locis curam habeant sollicitam; atq; Rectores idoneos in iisdem basilicis iisdem ipsi Episcopo offerant ordinandos.* Antiquiora quidem adhuc, sed obscuriora ejus rei occurrunt vestigia in *c. in parocia 16. q. 1.* & in *Abbatem 18.*

tem 18. q. 2. de quibus tamen dubitari adhuc potest, utrum à Laico, Domino prædii, Clericus propolitus fuerit ex jure patronatûs per modum præsentationis, an verò per modum consilii? Nec aliùs tamen hinc repetendum foret jus illud præsentationis, ex quo hodiè jus patronatûs æstimari solet, quàm à temporibus Pelagii.

XII. Ab eodem Pelagio permiffum fuit patronis, ut partem aliquam oblationum, quæ solennibus diebus in conventibus publicis offerrentur, acciperent & sibi retinerent, dummodo id foundationis tempore nominatim cautum fuisset, uti patet ex c. *Eleutherius* 18. q. 2. Quod capitulum in antiquis editionibus & apud Contium Gelasio tribuitur, sed ab emendatoribus Pelagio vindicatum fuit. Istam verò consuetudinem tolerare amplius noluit Concilium Bracarense II. apud Gratianum c. 8. de consecrat. dist. 1. *Si quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro questu cupiditatis ædificet, ut quicquid de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat, eò quod basilicam in terrâ suâ condidit, hoc de cætero observari debet, ut nullus Episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec basilicam, quæ non pro sanctorum patrocinio, sed magis sub tributariâ conditione est condita, audeat consecrare.* Econtrario verò patronis ad inopiam redactis necessaria alimenta præstari debere in Concilio Toletano IV. c. 37. constitutum fuit: *Quicumq; fidelium propriâ devotione de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid contulerint, si fortè ipsi aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesiâ suffragium vitæ pro temporis usu percipiant.* Apud Gratianum c. *quicumq;* 16. q. 7.

XIII. Plura patronorum jura adducere nunc nihil attinet. Redeo ad id, quod præcipuum est, quodq; in præsentatione Clericorum consistit. Eam ita necessariam in Ecclesiâ patronatâ statuunt Canonistæ, ut institutio Ordinarii spreto Patrono facta nulla planè sit & irrita c. *decernimus* 16. q. 7. c. 8. x. de jur. patron. Rectè omninò, dummodo dextrè explicetur, neque excludatur populus reliquus ab electione sui pastoris. Hactenus enim non facio cum Canonistis, quando statuunt, electionem Episcopi ad solos pertinere Canonicos, electionem verò presbyterorum & reliquorum Clericorum ad solum Episcopum; præsentationem autem à patrono factam ita absolutam faciunt, ut præter eum ad electionem Clerici nemo quisquam suffragio suo admitti amplius debeat, sed ex nudo & simplici ejus arbitrio Clericus instituendus sit, dum ne inidoneus Episcopo tantùm videatur. Quæ capita rectè perstringit, & jus patronatûs propterea rejicit Gisbertus Voetius in *polit. Eccles. part. 2. lib. 3. tr. 2. c. 1. seqq.* Quod si verò jus præsentandi ita explicetur, ut solum denotet jus nominandi, & proponendi certam aliquam personam, de eâ autem & qualitatibus ejus judicium relinquat, non Episcopo tantùm, sed toti etiam Ecclesiæ, & electio ita ab omnibus ordinibus, quotquot Ecclesiam constituunt, perficiatur, causæ

nihil erit, cur jus patronatûs, tot jam seculis receptum, rejici debeat, & ex Ecclesiâ prorsus eliminari. Sanè necessarium est in omni societate, ut sit aliquis, qui primum habeat suffragium, quique de rebus agendis primo loco suam dicat sententiam. Quod si igitur placuerit, ut circa electionem ministri Ecclesiæ Laicus aliquis de Ecclesiâ benè meritus primum habeat votum, non exclusis reliquis, qui ejusdem Ecclesiæ membra sũnt, quid est, quod reprehendi in tali ordine queat? Et ita se habet hodiè jus patronatûs in Ecclesiis Saxonis, in quibus non alio modo finem concionem *δοκιμαστικῆν* ad populum habere jubentur Candidati duo, tres, quatuorve à patrono nominati, nisi ut ex illis eligi deinceps possit maximè idoneus.

XIV. Et sub hâc limitatione atque restrictione si exerceatur jus patronatûs, non video quid obstat, quo minus illud etiam in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis locum habere queat. Improbavimus supra mores hodiernos, quibus à solis Canonis Episcopus eligi consuevit. Improbaremus etiam, si soli patrono, sive secularis, sive Ecclesiasticus is fuerit, ea potestas relinqueretur. Dum autem patrono solum hunc honorem tribuimus, ut de personâ ad Episcopatum promovendâ cogitet, ejusque, quam idoneam putaverit, nomen reliquæ Ecclesiæ publicè proponat, eamque in conspectum omnium sistat, ut adeò communi totiûs Ecclesiæ suffragio is deinceps eligatur, non puto, à quoquam improbari talem procedendi modum posse. Sic enim facilè omnia evitabuntur incommoda, quæ in jure patronatûs à Canonistis proposito exagitat. Gisbertus Voëtius *di. l.* Et proficitur ipse *cap. 9.* sè tantum jus patronatûs papale, prout à se ex Canonistis pontificiis descriptum fuit, & novum in Belgio à nonnullis patronis vindicatum atque usurpatum refutare. Quomodo, inquit, alicubi in Germania adhuc vigeat & usurpetur, non respexi, nec attendi.

XV. Ut eo clariùs constet, quâ ratione in Ecclesiis nostris jus patronatûs locum habeat, operæ pretium erit, ex responsò Theologorum Wittebergensium, quod habetur in Consiliis eorundem *part. 2. pag. 18.* verba aliqua huc pertinentia annectere, quæ talia sunt: *Vocationem legitimam quod attinet, ea non ad unum ordinem hominum in Rep. aut Ecclesiâ, multo minùs ad unum hominem spectat, sed totiûs Ecclesiæ jus est, quæ tota habet potestatem constituendi ministerii & vocandi Ecclesiæ ministros. Et quia tres hominum ordines sunt in Ecclesiâ, ministerium, magistratus Christianus & plebs, singulis sunt sue certæ partes in administrandâ ministrorum vocatione. Quod ut planius intelligatur, requisita ad vocationem legitimam diligenter consideranda sunt. Vacante loco in ministerio ut is suppleatur, necesse est personam unam seu plures idoneas denominari Ecclesiæ. Denominationem sequitur probatio in concionibus habendis & aliis ministerii requisitis: Hanc exploratio doctrinæ, donorum & sinceritatis, denique ordinatio & institutio ad officium Ecclesiasticum. Hæc omnia comple-*

mur

mur legitime vocationis nomine, in quibus trium ordinum in Ecclesiâ quilibet suum habet, quod expediat. Nominacionem persone olim quidem modo Magistratus, postquam Christianus factus est, modo presbyteri, nonnunquam plebs sibi vindicaverunt, ut in electione Ambrosii videre est. Deinceps verò, cum sæpe magni motus in electione personarum existerent, autoritate Magistratûs condita sunt jura patronatûs, quibus his, qui Ecclesias sive fundarunt, sive re ditibus dotarunt, potestas facta est denominandi & vocandi pastorem idoneum ad vacantem Ecclesiam. --- Et si igitur patroni eligant personam, eamq; denominent Ecclesiæ; tamen nisi ministrorum & plebis sive auditorum accedat consensus non est censenda legitima vocatio. Vetus enim canon est: *Ne quis detur invitis.* Hinc cernitur in praxi veteris Ecclesiæ semper ad vota horum patronorum accessisse Cleri populiq; suffragia. --- Ipsa verò ratio dicit, si qui in Ecclesiâ ista, cui præficiendus est minister, sint jam ante ministri ordinarii verbi, ut eorum quoq; in deligendo Collegâ judicium merito audiatur, cum ut auditoribus invitis Pastor, ita & pastoribus & ministris invitis Collega non sit obtrudendus. Restringitur ergo jus patronatûs ad ministrorum & auditorum consensum, quo ob legitimas & probatas causas non accedente, irrita nominatio aut electio facta à patrono, & querenda alia persona, in quam Ecclesiâ tota consentiat. Ubi omnium ordinum consensus adfuerit, persona à patrono remittitur ad Superintendentem, qui gubernationi Ecclesiæ est præfectus, sive ad aliam Ecclesiâ, cuius in doctrinâ sinceritas probatur, ut factâ exploratione doctrine & donorum fiat publica vocationis approbatio & separatio persone ad ministerium Evangelii, quam deinde sequitur institutio, quâ datur novo Pastori Ecclesiâ sua docenda ac regenda, & vicissim Pastor Ecclesiæ, ut eum audiat tanquam legitime à Christo sibi datum ἡγούμενον & Doctorem. Eâ lege si jus patronatûs usurpetur, ut auditoribus libera approbatio persone nominatæ & Ministerio Ecclesiastico liberum judicium relinquatur, nihil habet incommodi, & cuiq; quod suum est, relinquatur, & ad praxin veteris Ecclesiæ quam proximè acceditur.

XVI. Cavendum verò omnium maximè est patronis, ne hoc sibi competens jus in corruptelas degenerare faciant, & in pessimos usus vertant. Sæpe olim, qui oratoria sibi juxta prætoria sua construxerant, licere sibi ex domesticis, suis qualemcunque clericum constituere & Episcopo præsentare, opinabantur, ut & Sacerdotem haberent simul, & mancipium suis obsequiis destinatum. Declamat vehementer adversus pessimam istam consuetudinem Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis lib. de privileg. & jure Sacerdotii c. 11. *Increbuit, inquit, consuetudo impia, ut penè nullus inveniatur anhelans & quantulumcunq; proficiens ad honorem & gloriam temporalem, qui non domesticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, sed à quo incessanter exigat licitam simul atq; illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, verum etiam in humanis; ita ut pleriq; inveniuntur, qui aut ad mensas ministrant, aut saccata vina misceant, aut canes ducat, aut caballos, quibus femine sedent, re-*

gant, aut agellos provideant. Et quia tales, de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus suis habere non possunt, non curant omninò, quales clerici illi sint, quantâ ignorantia cæci, quantis criminibus involuti; tantum, ut habeant presbyteros proprios, quorum occasione deserant Ecclesias seniores & officia publica. Quod autem non habeant eos propter religionis honorem, apparet ex hoc, quod non habent eos in honore. Unde & contumeliosè eos nominantes; quando volunt illos ordinari presbyteros, rogant nos, aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem, quem mihi nutriti de servis meis propriis, aut beneficalibus, sive pagensibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, sive de illo vel illo pago. Volo, ut ordines eum mihi presbyterum. Cumq; factum fuerit, putant ex hoc, quod majoris ordinis Sacerdotes non eis sint necessarii, & derelinquunt frequenter publica officia & prædicamenta &c.

XVII. Inde verò ortum habuit pessima consuetudo alia, ut, qui à patronis sacerdotia obtinere volebant, aut fœdis obsequiis ea mereri, aut pecuniâ numeratâ comparare studerent, putantes, integram planè, & incontaminatam, nulloque Simonix vitio affectam esse suam ordinationem, dummodo ordinatori suo nihil detur, aut debeatur. Acerrimè morem istum perstringit Hincmarus Remensis in capitulis anno Domini DCCC LXXIV. conscriptis cap. 5. Sæpè, inquit, vos admonui de exeniis superfluis contra sacras regulas pro Ecclesiis viduat'is non dandis. Sed, sicut audivi, vos non inde castigatis, sed vos ipsos, & vestros nutritos in maledictionem Simoniacæ hæreseos traditis. --- Et non necesse esset vobis petere Ecclesias cum superfluo exenio: quia quicq; fideles, si vestra culpa non esset, plus quærerent bonos Clericos, quam vestros denarios. Et hoc non suffertis; sed vos & vestros nutritos in maledictionem mittitis, cum dato patronis præmio vobis & illis peccatum emitis.

CAP. IV.

De Subjecto electionis; qui & quales ad Episcopatum eligi debeant.

I.

Supra jam anticipavimus dicere, non nisi dignos eligi debere. Et hæc omnium quidem Doctorum est sententia. Sed quando ab eis informari cupis porro, quis dignus dici debeat, & num eligi possit dignus, omisso digniore, multa & magna inter eos est disceptatio. Ante omnia autem notandum est, dignitatem talem non esse æstimandam ex affectu commendantium, aut censu fortunæ, nec præcisè ac absolutè ex virtute morali, quæ boni viri est; sed relativè ex virtute ad finem officii congruâ, quando quis ad id munus de quo agitur virtute sufficienti instructus est, etiamsi quoad aliam virtutem alius dignior reperiatur. Ut enim, si Resp. destitueretur bono artifice in arte sulphurariâ aut bono balistario, ineptire & in-

& insanire videretur, qui ad id munus promovere vellet optimum pictorem: ita non minus ineptire intelligeretur ille, qui Virum optimum & vitæ inculpatisimæ, sed rerum Ecclesiasticarum prorsus imperitum & ignarum præficere vellet regimini Ecclesiastico, uti optimè ratiocinatur Thomas c. 2. *quest. 185. art. 3.* Fieri enim potest, ut quis sit Vir Optimus, sed tamen ineptissimus ad clavum regni, ad suggestum, ad familiam gubernandam, ad munus aliud, quod sustinere affectat. Optimè D. Brentius *ad Actor. cap. 1.* Duo proponuntur ab Apostolis in conspectum DEI, qui ambo satis pii & honesti erant, alter autem eorum, nomine Joseph, tantâ pietate coram hominibus splendet, ut & hinc cognomen justî sortitus sit. Hunc tamen negligit Dominus in mittendâ sorte & efficit, ut sors cadat super Matthiam, virum quidem honestum, sed non tantâ honestatis specie coram hominibus præditum, quantâ Joseph, atq; ita Matthias, qui hominum famâ postponitur, judicio DEI præponitur &c.

II. Si jam ex ipsis fontibus juris Canonici definiendum est, quâ ratione dignitate subjectorum eligendorum judicari debeat, hæc inde colligitur sententia, oportere suffragia eligentium in omnium optimum collimare. Sic enim Leo I. apud Gratianum *c. metropolitano 19. dist. 63.* Metropolitano defuncto, cum in loco ejus alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem Metropolim convenire debent, ut omnium Clericorum atq; civium voluntate discussâ ex presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel diaconis optimus ordinetur. Sic & Hieronymus apud eundem *c. licet 8. q. 1.* Requiritur ergo in ordinando Sacerdote etiam populi præsentia, ut sciant omnes & certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior: ille eligitur ad sacerdotium. -- Ut nihil scientiæ, nihil in eis sapientiæ, nihil deest industriæ, sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum &c. Et sic rectè Metensis Episcopus sancti Salvatoris præpositurâ vacante adjuravit Canonicos, ut secundum DEUM & juxta conscientiam suam unum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem Ecclesiæ magis utilem & idoneum reputarent *c. constitutis 46. §. de appellat.* Et propterea reprehendit atque objurgat Innocentius III. Pontifex Archiepiscopum Mediolanensem, aitque inter alia etiam in hoc culpabilem esse, quia non ex affectu carnali, sed discreto judicio debuisset officium Ecclesiasticum & beneficium in personâ magis idoneâ dispensare. *c. un. §. ut Eccles. beneficia sine diminut. conf.* Quo etiam pertinet, quod circa electionem Abbatis constitutum est à Justiniano Imperatore *Novell. 5. cap. 9.*

III. Nihilominus tamen Canonistæ hodiè sufficere ajunt, si quis non fit indignus, cum utiq; dignus præsumatur, qui non probetur indignus. Per *c. un. §. de scrutin. in ord. fac.* adeoque posse præferri dignum digniori. Id quod eatenus admittit Didacus Covarruvias *ad c. peccatum de R. J. in 6. part. 2.*

§. 7. num. 3. seq. ut valida sit electio nec revocari queat, cum alioqui omnes electiones maximum discrimen & periculum paterentur, essetque locus mille litibus, si permissum esset electiones revocare eâ ex causâ, quod dignior electus non sit; non tamen propterea excusatos vult esse eligentes a peccato, quod committunt, dum utique ratione Officii sui tenentur digniorem, imò dignissimum ad eam functionem promovere. Peccatum verò istud non simplex esse, sed plura alia comprehendere eleganter notat Fernandus Vasquius *illustr. controv. lib. 1. cap. 23. n. 16*. Eum enim, qui meliore posthabito beneficium confert minus digno, lucrum aliquod ex largitione rei alienæ acquirere dum illum minus dignum sibi debitorem facit, & hinc furti speciem committere; subesse etiam impietatis vitium, dum non tantum digniorem præmio & emolumento debito defraudat, contra regulas justitiæ distributiæ, sed etiam ejus honorem & existimationem lædit, cum utique justitia distributiva doceat, pro meritis virtutum tales honores esse conferendos: cæterum subesse adhuc etiam peccatum contra justitiam commutativam, quæ svadeat, ut administrationi rerum Ecclesiasticarum optimus quisque præficiatur. Et hoc ipsa etiam ratio naturalis evincit. Nam qui digno electo digniorem prætermittit, personarum non sui muneris & officii rationem habet, personæ non Ecclesiæ negotium gerit; Uti loquitur Johannes Azorius in *Institut. moralib. part. 2. lib. 6. cap. 15*. Consequos magno numero allegat Barbosa *ad c. 19. §. de elect.*

IV. In Concilio Tridentino hæc de re diversimode disputatum fuit, cujus historiam nobis refert Petrus Svavis *lib. 8*. E Patribus, inquit, magna pars dici volebant, digniores necessariò eligendos & in ejus rei confirmationem magno numero Canones & testimonia à sanctis Doctoribus adferebant. Cui sententiæ reclamant Pontificii, asserentes, id esse auctoritatem Pontificis restringere eum in modum, ut nunquam cuiquam gratificari possit, nec alium esse usum in curiâ receptum, à tempore cujus non existat memoria, quam ut dignus eligatur. Sed & Oratores etiam Galli & Hispanus repugnabant, potestatem Regum in nominationibus plus satis circumscribi causati, si dignissimum exquirere tenerentur. Per multi è patribus circumibant prensantes, ne id caput etiam sine ullo additamento de eligendis dignioribus reciperetur. Nominatim Episcopus Britanoricensis & Lainezius Jesuitarum Generalis annotationes quasdam & observationes, à se factas Patribus distribuentes conabantur ostendere, magna ex illo decreto incommoda consequutura. Nam in eo contineri, ut vacante Ecclesiâ Cathedrali Metropolitanus ad Capitulum nomen ejus, qui esset promovendus transmitteret: Id pro Concione publicè propositum in omnibus civitatibus Ecclesiis parochialibus die Dominico etiam portis Ecclesiæ affigeretur, ac postea Metropolitanus ad civitatem vacantem profectus testes de personæ qualitate examinaret, lectisq; in præsentia Capituli omnibus ejus Codicillis & testimoniis, quicumque, aliquid contra personæ dignitatem opponere vellet,

let, audiretur. *Que omnia tabulis consignata mitterentur ad Papam in Consistorio legenda. Hanc Constitutionem diserebant causam fore seditionum & calumniarum: tum hac ratione certam auctoritatem populo dari, qua fretus Episcoporum electiones, sicuti alias, esset usurpaturus &c. Et porro. Censebat major pars, sublato illo comparativo, dicendum solummodo, ipsos teneri, ut de personam dignam provideant. Verum ex altera parte id consideratum volebant alii, a Patribus semper usurpatam hanc loquendi formulam; digniorem esse preferendum, & rationem adducebant, culpam vacare non posse, qui minus dignum tametsi idoneum digniori anteponit. Post multam disceptationem; inventa ratio rei componendae, relicta in speciem voce dignioris terminisq; utendo primum positivis, dein ad comparativos progrediendo, sic ut provisio libera intelligatur, unde adhibita est ea dicendi forma, quam impressam cernere est, nempe obligari eos, qui promovendi jus habent, bonos pastores & idoneos promovere, & mortaliter peccare, nisi digniores & Ecclesie magis utiles praefici curaverint. Quibus verbis manet illa naturalis expositio, multos esse digniores & magis utiles, respectu aliorum multorum, qui minus digni & utiles sunt, intra quem ambitum satis latum habet campum promoventis arbitrium.*

V. Hæc ita agitata fuerunt in Concilio Tridentino. At verò ab Reip. secularis exemplis dilci potuisset, quæ ratio in electionibus esset servanda. Laudatur ab Justino Historico lib. 12. Alexander Magnus, quod successorem sibi nullum ex familia sua, sed dignissimum esse jussit. *Cum desciscere eum, inquit, amici viderent, quærent, quem Imperii faciat heredem? respondit DIGNISSIMUM. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Arideum, & cum Vxorem pregnantem Roxanem relinqueret, oblitus necessitudinum; dignissimum nuncuparet heredem; sextâ die præclusâ voce exemplum digito anulum Perdicæ tradidit. Quæ res dissensionem amicorum gliscentem sedavit &c.* Ad eundem modum post Maximiliani I. Imperatoris obitum, cum convenissent Septem viri, novum Imperatorem electuri, omne suum studium posuerunt in eo, ut Imperatorem constituerent, qualem Imperium Romanum tum exigebat, omnium fortissimum; & qui Republicam virtute & armis stabilire atque tueri posset, uti videre licet ex eorum suffragiis apud Sleidanum lib. 1. Et hunc ordinem procedendi etiam in electione ad officia Ecclesiastica observari debere confidenter asserimus, ut semper præferatur dignior minus digno.

VI. Dignior verò, uti ex jam supra dictis patet, in hac disputatione non simpliciter dicitur ille, qui doctior sit, vel qui sanctior, sed is qui juxta munus & rem cui præficiendus est, aptior ejus ministerio apparet. Siquidem quandoq; qui sanctus Vir, virtuosus & bonus est, ac præterea diligentior ad curam, præferendus est Viro sanctiori, qui non ita diligens est, eaq; ratione non ita aptus, sicuti prior, administrationi ejus muneris cui, est præficiendus. Idemq; observandum erit circa doctrinam & eruditionem. Nam fre-

frequentissime, qui doctior est, non ita convenit muneri publico, sicutialter, qui doctus est, & doctrinam habet satis sufficientem ad munus, quod ei confertur. Didac. Covarruv. *d. l.* Ut verò de dotibus eligendi sufficiens habeatur cognitio, inquirendum est non in ejus vitam tantum, sed etiam in ejus eruditionem & prudentiam, quæ partes omnes Episcopatu administrando oppidò sunt necessariae. Nec enim facere possum cum asserto Pontificis in *c. un. §. de scrutin. in ord. fac.* dignum præsumendum esse, qui non probetur indignus. Uti enim rectè notat Joh. Baptista Vivianus in *rationali ad h. t.* intelligendum id est tantum de bonitate naturali & intrinsecâ, cum quâ homo nascitur, quod nempe aliquis sit castus, pacificus, sobrius &c. non verò id locum habet in bonitate & idoneitate accidentali extrinsecus adveniente, qualis est eruditio. Talem enim rectè ait non præsumi, nisi probetur. At vero, uti infra dicemus, eruditio præcipuum aliquod est requisitum in persona Episcopi.

VII. Ut verò exactius constet, in quibus dignitas eligendi consistat, ad specialia magis nobis erit excurrendum, quibus tamen præmittendum est adhuc illud, non venire hoc loco inspiciendas qualitates illas, quæ ad Episcopatum jam promotis sive jam ordinatis accedere debent vel subsequi, sed de illis nobis nunc differendum esse, quæ ipsam promotionem aut electionem præcedere, vel comitari, & præsentem adesse debent. Et ex illis verò vicissim aliæ generales sunt, cuivis ad ministerium quodvis Ecclesiasticum promovendo necessariae, aliæ speciales, ad singula officia requisitæ, cum utique longè major & amplior debeat esse habitas in Episcopo, quam presbytero, & in hoc vicissim major, quam in diacono. Maxime autem necessariae qualitates & communissimæ habentur illæ, de quibus mentio fit in *cap. 7. §. de elect. c. 4. de et. §. qual. pres. c. 29. de presb.* ætatis scil. maturitas morum gravitas, & plenitudo scientiæ. Nos Canonistarum ductum secuturi non de his tantum, sed aliis etiam pluribus nunc videbimus in specie aliquando plenius.

VIII. Vetus invaluit & obtinuit consuetudo, pro regulâ ubique ferè observatâ, ut Episcopus ex gremio ejus Ecclesiæ, cui præficiendus erat, susciperetur, neq; adeò præteriri poterat facilè clerus illius civitatis. Apud Athanasium *apol. 2.* legitur querela Julii I. Pontificis Romani de Gregorii ordinatione contra canones factâ, non tantum quod Athanasio adhuc vivente superinductus esset, sed etiam quod peregrinus plane esset, & in Ecclesiâ Alexandrinâ ignotus, cum utiq; oportuisset aliquem constitui ex ipso sacrario, & ex ipso Clero. Eum secutus Cœlestinus in *epist. 2.* quæ est ad Episcopos Galliæ *n. 5.* cum injuriâ quâdam conjunctum esse ait, si præferantur extranei: *Tunc, inquit, alter de alterâ eligatur Ecclesiâ, si de civitatibus ipsius Clericis, cui est Episcopus ordinandus nullus dignus, quod evenire non credimus,*

mus, poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis meritò præferantur. Habet unusquisq; Clericorum suæ fructum militiæ in Ecclesiâ, in quâ suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepat, nec alii debitam alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas Clericis revertendi, si se viderint prægravari; & quos sibi ingredi ex transverso agnoverint, non timeant refutare. Legitur apud Gratianum c. nullus dist. 61. Idque Cœlestini dictam suggerit Ivo Carnotensis Gaufrido Cenomanensis Ecclesiæ Decano epist. 52. ad removendos ignotos, & ex transverso, uti ait, venientes. Pariter ex verbis Leonis I. supra adductis constat, voluisse eum, ut metropolitanus ex presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel diaconis ordinaretur. Eamque suam sententiam repetit in epist. 100. ad Gennadium Episcopum Constantinopolitanum, cui post ejectionem Timothei Episcopi Alexandrini (vadet, ut apud Alexandrinos non alium, nisi qui ex eâ Ecclesiâ fuerit, Episcopum eligi procuret. Omni igitur labore, inquit, & circumspectione pervigili unitati Ecclesiastica profuturus, enitere frater charissime, ut spes suffragatoribus ipsis adimatur, & Alexandrinis ex clero suo catholicus Episcopus secundum morem veterem per orthodoxos Episcopos consecratur. Idem voluit etiam Gregorius M. dum lib. 11. epist. 16. ad Barbarum Episcopum scribit: *Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de alterâ eligi permittas Ecclesiâ, nisi fortè inter Clericos ipsius civitatis, in quâ visitationis impendis officium, nullus ad Episcopatum dignus, quod evenire non credimus, poterit inveniri.* Apud Gratianum c. obitum dist. 61. Et huc pertinet, quod lege latâ deinceps constituit Ludovicus Pius in capitularibus suis apud eundem Gratianum c. sacrorum 37. dist. 63. *Sacrorum canonum non ignari, ut DEI nomine sancta Ecclesia suo liberius patiat honoris assensum ordini Ecclesiastico præbemus, ut scil. Episcopi per electionem Cleri & populi secundum statuta canonum de propria diœcesi remota personarum & munerum acceptione ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur.* Ad diœcesin extendit Ludovicus, quod ad civitatem restrinxerant Episcopi Romani. Quo exemplo inducti Patres in Concilio Valentino adhuc ultra diœcesin ad viciniam quoque eligendi potestatem porrigere non dubitarunt c. 7. Atque ita (hæc sunt verba) *aut in clero, aut in diœcesi certè ipsâ, vel si opus sit in vicinâ ipsius probata & officio digna persona quaeratur, quæ inventa consensu totius Cleri & populi ad honorem DEI civitati ipsi præficiatur.*

IX. Ratio hic eadem est, quæ in collatione dignitatum secularium & Rep. civili, ubi omnium ferè gentium moribus recepta hæc est sententia: Exteri indigenis ne præferantur, eò quod alienigenam dominum aut imperantem nemo patiat lubens, tum quod injuriam id inferre videatur, si indigenæ inhabilitatis arguantur, tum verò quam maxime, quod peregrini ita adsveti non sint populo, cui præficiuntur, & consuetudinibus patriis, ut

Tt

re.

regimen ab eis expectari queat Ecclesie & Reip. accommodatum. Et ut maximè externus aliquis benè rem gerat, & commodè gubernet; tamen quia moribus & ingenio differt, nec eam erga populum representare potest benevolentiam, ac si esset indigena, faciles oriuntur dissensionum occasiones. Sunt verba Philippi Cominæ lib. 8. comm. in fin. Multum enim ad regimen Ecclesiasticum prodest, exploratissimam habere parochianorum indolem, quæ utiq; non præsumitur æquè cognita esse peregrinò, atque civi ab ipsis incunabulis inter eos versato: & licet extraneus aliquis cognitam eam utcunque habeat, destituetur tamen ille dexteritate & felicitate applicationis. Nam ut arborum plurimarum fructus, quocunque terrarum deferantur, semper sui soli sapiunt fructum & succum: ita in omnibus actionibus, consiliis & deliberationibus ad rationes ingenii morumque eorum, quos domo attulit, indoles hominum vernacula propendere consuevit. Et uti solstitialis herba ad Solis obsequium, ita illi ad gentis suæ naturam respicere, suaque illi instituta conformare non desinent.

X. Quæ cum ita se habeant, & per diversa tempora optimè constitutum inveniatur, longè tamen aliud placuisse videtur Innocentio III. c. ad de-
corem 5. c. de institut. Sed videtur tantum, ejusque rei ratio apparebit, si facti speciem attentius consideremus. Captà à Francis & Venetis Constantinopoli ita inter eos convenerat, ut ex Francis Imperator, ex Venetis Patriarcha eligeretur. Cumque ita ex pacto isto, patriarchatus honorem consecutus fuisset Thomas Maurocenus Venetus, à popularibus suis juramento se obstringere coactus fuit, quod neminem vellet facere Canonicum in Ecclesia S. Sophiæ apud Constantinopolitanos, nisi Venetum natione, vel qui continuè per decennium Venetiis habitasset. Quodque bonâ fide modis omnibus quibus posset laborare vellet, ut semper in Ecclesia S. Sophiæ esset Venetus Patriarcha. Et si verò conditiones istas improbasset Pontifex, Maurocenum tamen in patriarchatu confirmavit, indignantibus licet Clericis Francorum, qui propterea Maurocenum pro Patriarchâ agnoscere noluerunt, donec per Apostolicæ sedis legatum res ea composita fuisset. Licet igitur clericos ignotos & extraneos ordinare jure sic prohibitum, & propriæ Ecclesiæ clericos vel parocos aliis omnibus anteferi patrum regulis cautum esset; quia tamen vel nullus ex Græcis Clericus Constantinopoli præsens amplius erat, sed in universum omnes cum Patriarchâ suo, Joanne Commateno, civitatem deseruerant, vel consultum non erat Victoribus, ut ab Græcis dehinc amplius officia Ecclesiastica sustinerentur, quod, ut supra exposui, demagogia optimè à Clericis exerceri posset, quærebatur, utrum hoc casu ex reliquis nationibus, quæ extraneæ essent, omnibus una aliqua sola ita præferri deberet, ut reliquæ omnes excluderentur? Idque negat Pontifex, cujus quidem rationes quoad hanc partem,

partem, utrum sufficientes sint, nunc non discutio. Sed satisfactum puto, si ostendamus, non negare Pontificem in suâ hâc disquisitione, clericos cujusque Ecclesiæ proprios & patrios anteferri debere exteris, sed agere de casu, quo Clerici ejusmodi originarii nulli inveniuntur. De pacto ipso inter Francos & Venetos inito nulla nunc nobis cura est, quanquam plurima in utramque partem disputari possent, sed quæ aliis discutienda relinquo. Interim ad meliorem explicationem constitutionis Innocentianæ videri possunt Franciscus Bosquetus ad Innocentii III. *epist. 18. lib. 1.* Petrus de Marca *de concord. Sacerd. & Imp. lib. 4. cap. 9. n. 10.* Anton. Dadin. Alteserra *ad b. t. Didacus Spino à Cáceres in spec. testam. gloss. 3. pr. n. 35. seq.*

XI. Secunda inspectio in personâ eligendi erat, utrum ille natalibus illæsus esset, & ex legitimo matrimonio natus? c. 7. & 20. §. de elect. c. fin. de fil. presbyt. Spurius enim & ex illicito concubitu natus si in Episcopum electus fuisset, maximæ sæpè inde natæ sunt turbæ. Tales expertus fuit Gozlinus filius naturalis Roberti Regis ex Abbate Floriacensi à Rege subvectus ad Archiepiscopatum Bituricensem, qui vix post quinquennium intra civitatem admissus fuit, teste Ademaro in *Cbron. Rex autem, inquit, Robertus pro defuncto ordinavit Abbatem Gantilenum, licet repugnarent monachi, nolentes sibi præesse filium scorti: erat enim ipse nobilissimi Francorum Principis filius manzer, à puero in monasterio S. Benedicti nutritus, quem etiam Rex superscriptus Archiepiscopum Biturizensem fecit, postea post mortem Dalberti Archiepiscopi. Sed & ipsi quinquennio seditionem agentes, noluerunt in civitate recipere, dicentes viva voce, non decet dominari Ecclesiæ filium scorti: postmodum tamen Regis voluntas prævaluit, & DEI nutu in sede susceptus est.* Dispenlandi tamen facultatem sibi integram esse voluit Pontifex Romanus, quam illi in Ecclesiæ patrimonio suo subjectis non invidemus. Ut enim latius potestatis suæ fimbrias extendat, per ea, quæ supra diximus, nullo jure admitti potest. Sed nec requisita ab ejus sectatoribus semper fuit talis dispensatio. Sanè ægrè id tulit, qui in Angliam tempore Henrici III. à Pontifice missus fuerat, Legatus, cùmque remotionem eorum omnium, qui ex illegitimo coitu nati, beneficia adepti fuerant Ecclesiastica, in plenâ Synodo minaretur, à Wigornienfi Episcopo, quanti ea res plena periculi esset, admonitus ab incepto destitit. Ubi legitur in antiquitatibus Britannicis in *vitâ S. Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis.* Sed nec difficulter in Curiâ Romanâ impetratur dispensatio, dummodo non deficiat pecunia, utpote primum & præcipuum movens, & quæ una plurimum in hâc re valet. Obvia sunt in historiæ monumentis exempla. *Nec multum abest, inquit Gabriel Palæotus de nobis & spuris cap. 57. in fin. cùm vidimus & nos quendam hujusmodi genere totius Ecclesiæ gubernacula tenentem. Nec defunt adhuc aliqui talibus*

editi natalibus. qui in sacrum Episcoporum Collegium & Cardinalium etiam quandoq; adleguntur.

XII. Canonistæ huc referunt aliud vitium originis, quando quis presbyteri filius fuerit. Id verò intelligi volunt de filiis in presbyteratu & sacerdotio vel in sacris ordinibus parentum susceptis. Cæterum si quis ex legitimo matrimonio genitus fuerit, quamvis postea pater ejus ad sacros ordines promoveatur, & demum ad sacerdotium aut etiam Episcopatum accedat, filium tamen huic dicunt liberè posse ad sacros ordines & dignitates Ecclesiasticas promoveri, sed in aliis Ecclesiis, non in eâ, in quâ pater præfuerit vel præest, nam in eâ non posse nisi simplex beneficium obtinere. Vid. *Dd. ad tit. §. de fil. presbyt. ord.* qui tamen inter se in quamplurimis quæstionibus dissentiunt. Cum verò hæc eorum dogmata ex perperam factâ prohibitione Conjugii procedant, non est, cur illis inhæreamus, maxime cum in primitivâ Ecclesiâ nulla talis cuiquam quæstio status mota fuit. Id quod optimè observat Gratianus *ad c. pen. dist. 56.* *Cum ergo inquit ex sacerdotibus nati in summos pontifices supra legantur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione, sed de legitimis conjugis nati, quæ sacerdotibus ante prohibitionem ubique licita erant, & in Orientali Ecclesiâ usque hodiè eis licere probantur.* Supra autem *c. 2. dist. ead.* retulit exempla eorum, qui cum presbyterorum filii essent non solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes facti fuerunt. De quo capitulo, quam variè in codicibus legatur, videri potest Antonius Augustinus *de emendat. Gratiani lib. 1. dial. 6.*

XIII. Sic & servi à toto ordine Clericorum excludèbantur olim, tantum abest, ut ad Episcopatum eis concederetur aditus, non tam propter natales, quam propter calumnias Gentilium, & ne fides Christiana malè audiret, ac si Dominorum jura per eam interverterentur. *Generalis querela,* inquit Gelasius apud Gratianum *c. 12. dist. 54.* *etiam vitanda præsumptio est, quâ propemodum causantur universi passim servos & originarios dominorum jura possessionemq; fugientes sub religiose conversationis obtentu vel ad monasteria sese conferre, vel ad Ecclesiasticum famulatum committentibus quoq; præsulibus indifferenter admitti, quæ modis omnibus est amovenda pernitias, ne per Christiani nominis institutum aut aliena jura pervadi aut publica videatur disciplina subverti; præcipue cum nec ipsam ministerii Clericalis hæc obligatione fuscari dignitatem conveniat: cogaturq; profatum militantium sibi conditioneq; jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia &c.* Quapropter tum legibus tum canonibus constitutum quam sæpissimè fuit, ut de servili conditione nemo ad sacros ordines promoveretur, nisi prius à proprio domino legitimam libertatem consecutus fuisset. Vid. Gratianus *dist. 54. per tot.* Et sic legitur etiam in Capitularibus Karoli M. *lib. 1. c. 88.* *De servorum verò ordinatione, qui passim ad gradus Ecclesiasticos indiscretè promovebantur, placuit omnibus cum sacris canoni-*

nonibus concordari debere, & statutum est, ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere presumat, nisi prius à Dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Pari modo Ludovicus Pius filius Karoli considerans, non debere Christi ministros obnoxios esse humane servituti, statuit, ut quicumq; ex servili conditione, conciliante scientiâ & morum probitate, ad ministerium adsciscerentur altaris, primum manumittantur à propriis dominis, vel privatis vel Ecclesiasticis & tunc demum gradibus initientur altaris, uti ait autor incertus, qui vitam ejus descripsit, cap. 10. Omitto plura, quæ in hanc rem afferre possent. Videri potest Dn. Baluz. ad Regino n. pag. 539.

XIV. In eodem censu fuerunt etiam servili conditioni obnoxii, liberti scilicet, adscriptitii, conditionarii, uti vocabantur, qui obligati erant tributo servili vel aliquâ conditione vel patrocínio cujuslibet domus. *c. si quis 7. dist. 54.* Non poterat namque libertus in clerum recipi, nisi plenam illis libertatem abdicato omni patronatus jure concessisset Dominus. Sic enim statutum fuit in Concilio Toletano IV. *Quicumq; libertatem à Dominis sua ita recipiunt, ut sibi in eis nullum obsequium patronus retinet, si isti sine crimine sunt, ad clericatus ordinem liberi suscipiantur, quia directâ manumissione absolutè noscuntur. Qui verò retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad Clericatus ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi.* Item in Concilio Eliberitano c. 80. *Prohibendum est, ut liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad Clerum non promoveantur.* Ergò ut talis aliquis promoveri possët, oportebat eum à Domino sine retentione operarum & residuo clientelæ nexu manumitti, ut ita plenam & ab omni potestate herili liberam auctoritatem acciperet, cum aliàs nexus ille, qui diversimodè se habebat, uti eruditè exponit Nicolaus le Maistre *de bon. Eccles. lib. 3. cap. 8. seq.* impedimentum poneret Clericatu obtinendo, & probrosum existimaretur Clero, sui ordinis Viros in servitutem relabi, aut vilibus officiis destineri, aut alio quocunque modo in clientelæ obligatione versari.

XV. Ex his principiis restiterunt Ivo Episcopus & Canonici Ecclesiæ Carnotensis, Adelæ Carnotensi Comitissæ, dum illa servos & libertos suos in Ecclesiam intrudere vellet, allegantes, in Collegium suum recipi debere neminem, nisi liberæ & non servilis conditionis esset. Utque hoc observaretur eò accuratius, non statutum tantum super eâre conceperunt, sed juramento etiam confirmarunt, ejusq; formulam etiam eò extenderunt; ut adversus ipsum Comitem Carnotensem ejusque machinationes directum esset; quin & adigebant eum, qui in Collegium recipi vellet, ut sacramento adseveraret, ex legitimo matrimonio se natum, & liberum nec libertum aut collibertum esse. Cumque statutum id etiam à summo Pontifice confirmatum esset, agrè id tulit Comitissa, maximeq; dehinc vexa-

vit & multis injuriis affecit Ecclesiam Carnotensem, adeo ut cogeretur tandem Ivo exorare Pontificem Romanum de dispensatione faciendâ & temperando statuto. Jam enim tandem, inquit, in epist. 147. crebris presvationibus publicis & privatis precibus, multa mora multa lima ad hoc Carnotensium Clericorum corda DEO donante infleximus, quatenus apud paternitatem vestram fideliter intercedant, ut conditionarios de familiâ Carnotensis Comitis, qui de legitimo conjugio nati fuerint, & regios fiscalinos, pro quibus similis perturbatio fieri posset, de privilegio, quod eidem Ecclesie fecistis, de non admittendis conditionariis excipiatis, & in eundem statum, in quo erant ante privilegium, redire jubeatis. Non enim hoc impedit sacramentum Clericorum, quod super hac re antea fecerant, quia cognoscunt tam majores quam minores & publicè fatentur, se sacramentum illud hac conditione fecisse, ut possent instituto suo & profutura adjicere & nōcitura excipere. Aliter quippe damna, scandala, perturbationes intus & foris, contentiones, ira, rixæ, quæ omnia istâ de causâ orta sunt, & quotidie oriuntur, sedari non possunt. Hæc autem omnia DEO faciente cessabunt, si vigilantia vestra manentibus in suâ stabilitate bis, qui in privilegio sunt, ea tantum, quæ Ecclesia dispensari postulat, paternâ provisione dispensaverit, & ea quæ cobibenda sunt, Apostolicâ censura cobibuerit &c. Et sic vicit tandem Adela Comitissa, secutum enim fuit diploma Pontificium, in quo jubentur Canonici Carnotenses juramentum istud de legitimis natalibus prorsus omittere, Vid. Joh. Bapt. Souchetus ad Ivonis epist. 116. 132. & 147.

XVI. Illud hic negligi non debet, quod constituit Justinianus Imp. in *Novell. 123, cap. 4.* Post ordinationem servili & adscriptitiâ fortunâ liberos esse debere Episcopos ita ordinatos. Ex quo colligere licet, etiam servorum temporis aliquando ad Episcopatum promotos fuisse. Non minus enim liberatur ille conditione servili, atque liberatur per Episcopatum patriâ potestate, sub quâ ordinandus fuerat. Qui enim omnium sunt spirituales patres, quomodo sub aliorum potestate consistant? inquit idem Justinianus *Novell. 81. c. 3.* Curiales tamen & officiales exceptit Imperator *d. Novell. 123.* Tales enim si Episcopi electi fuerint, ab Episcopatu remotos curiæ aut officio restitui jubet. Secus atque suo tempore statuerat Constantinus Imp. *l. 49. Cod. Theod. de decur.* qui Episcopalis dignitatis gradum à Curiali nexu ita liberare voluit, ut nec partem aliquam bonorum Curiæ relinquere electum oporteret. *Solum Episcopum, inquit, facultates suas curiæ, sicut ante fuerat constitutum, nullus adigat mancipare, sed Antistes maneat, nec faciat substantiæ cessionem.* Aliàs autem Clerici communiter ad curiam retrahebantur, quippe qui clericatum ideò plerumq; amplecti solebant, ut decurionum munera evitarent. Ejusmodi enim Curiales multis & gravibus Reip. oneribus erant obnoxii, quorum pondere obruebantur, unde plerique talia onera detrectabant. Quo factum est, ut non tantum retrahe-

rentur

rentur & Curiis restituerentur, qui ita discesserant, & aliud genus vitæ secuti fuerant, sed etiam quibusdam privilegiis oportuerit munire decuriones, ne Curia vacuæ relinquerentur, magno civitatum damno.

XVII. Sequitur ut de ætate eligendi ad Episcopatum videamus. Ubi non displicet decretalis Alexandri III. in c. 7. §. de elect. dum illi non derogatum fuisset in Ecclesiâ Latinâ per praxin contrariatam. Cum, inquit, in cunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, gravitas morum & literarum scientia, inquirenda: multo fortius in Episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo DEI oporteat conversari. Eapropter ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum: præsentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigesimum annum ætatis exegerit. Ratio cur ætatis annus tricesimus præfixus fuerit, videtur peti debere exinde, quod nec presbyter olim fieri poterat, nisi annos natus triginta, c. 1. §. seq. dist. 78. Episcopus autem ex principiis Canonistarum fieri non possit, nisi presbyter antea fuerit. Cur verò presbyter ordinari non queat, nisi annum compleverit trigesimum, hanc rationem assignat Concilium Neo-Cæsariense c. 11. quia Christus anno ætatis trigesimo baptizatus fuit & tum demum docere cœpit. Et si verò istæ rationes non concludant apodicticè, cum exempla pro lege haberi non semper debeant, non contemnendæ tamen sunt istæ tales constitutiones, quandoquidem ætas triginta annorum solidæ ac perfectæ prudentiæ est, & majore tum animi quàm corporis robore prædita. Sic enim in can. 17. Concilii Agathensis perfecti viri ætas dicitur, & in legibus Wisigothorum l. 10. tit. 2. perfecta ætas. Vid. Paul. Zachias quest. Medico-Legal. lib. 1. tit. 1. quest. 7.

XVIII. Sed quia nulla regula tam firma est, ut non patiatur exceptionem, non poterunt sanè erroris illico argui, qui Episcopum aliquando juniorem Ecclesiæ præficiunt. *ἡλικιότης* enim respicienda est, quæ in quibusdam citius, in quibusdam tardius sese exerit. Egregiè hic Ignatius epist. ad Magnes. Neq; etiam contemnenda est Episcopi juvenus, sed secundum voluntatem DEI Patris omnis reverentia ei tribuenda est, quemadmodum facere novi sanctos presbyteros, non respicientes ad eam, quæ apparet, juventutem, sed ad prudentiam, quam in DEO habet. Quandoquidem annosi continuo sapientes non sunt, neq; senes possident intelligentiam, sed spiritus, qui in hominibus est. Nec ergo faciendum cum Bonifacio Papâ, sive Fabianus ille fuerit, uti sub hoc nomine allegat Ivo dictum, quod habetur apud Gratianum c. 1. dist. 78. Si quis trigesimum ætatis suæ annum non impleverit, nullo modo presbyter ordinetur, etiamsi valde sit dignus. Imò verò ab hoc jure recessum esse, & longiorem ætatem remissam atq; ad vigesimum septimum ætatis annum reductam fuisse, ita ut eos annos attigisse non complevisse necesse sit, notant Anto-

nus

nus Bengueus & Franciscus Pinfonius de benef. ad verb. canonica §. 2. num. 8.

XIX. Malè tamen omninò Ecclesiæ prospiciunt, qui sine delectu & sine intuitu prudentiæ singularis adolèscentes, imò verò pejus illi, qui omninò pueros Episcopos faciunt. Ex Frodoardo refert Cardinalis Baronius ad ann. 925. n. 9. quâ ratione Heriberti Comitis Aquitaniæ filius puer nondum quinquennis Ecclesiæ Remensî præfectus & Archiepiscopus factus, dehinc à Papâ Johanne Decimo confirmatus fuerit. *Monstrum id, ait, nunquam hætenus in Orbe Christiano visum nec auditum, imò fortè nec mente conceptum.* Mox calamum stringit in ipsam Papam, aitq; opus hoc illo dignum, quem infamis scemina, infami opere in Petri solium intrussisset. Tandem verò id, quod ita in tantâ Ecclesiâ malè fuit à malo Principe usurpatum, in exemplum citò transiisse, ut complures hujus seculi Principes sibi sanguine conjunctos adolèscendulos in summas cathedras curaverint promovendos, justè conqueritur, & Romæ etiam atq; Constantinopoli idem contigisse haud frustra commemorat.

XX. Romæ enim simile quid contigisse discimus ex Glabri Rodulphi Hist. lib. 5. cap. 5. cujus hæc sunt verba: *Insper ad cumulum tanti mali cum non essent in populo, vel rari, qui ceteros corrigentes talia redarguerent, impletum est Prophete vaticinium, quod ait: Et erit sicut populus sic sacerdos. Præsertim cum tunc in seculari potestate, tum etiam in Ecclesiasticâ religione totius regiminis personæ constiterant in puerili etate.* Propter peccata enim populi contigit tunc illud Salomonicum, quod ait: *Væ tibi terræ.* Nam & ipse universalis Papa Romanus, nepos scil. duorum, Benedicti atq; Johannis, qui ei præcesserant, puer ferme decennis intercedente thesaurorum pecuniâ electus extitit à Romanis, à quibus exinde frequenter ejectus ac inhonestè receptus nullâ potestate viguit &c. Non contentus amarâ hæc fugillatione Glaber, quod detestandum planè id sibi videretur exemplum, denuò in id invehitur in fin. libri 5. Ipso quoque in tempore, ait, Romana sedes, quæ universalis jure habetur in Orbe terrarum, præfato morbo pestifero per viginti quinq; annorum spatia miserrimè laboraverat. Fuerat enim eidem sedi ordinatus quidam puer circiter annorum 12. contra jus fasq; quem scil. sola pecunia auri & argenti plus commendavit, quam etas aut sanitas, & quoniam infelicem habuit introitum, infeliciorem persensit exitum, quippe referre turpitudine illius conversationis & vite &c. Quibus ultimis verbis nonnihil corruptis videtur innuere id, quod de eo refert Benno Cardinalis in vitâ Gregorii VII. eum in sylvis à Dæmone suffocatum fuisse. Et quod de eo referunt alii, quod post obitum ab eremitâ quodam horrendâ imagine visus, ac de causâ interrogatus responderit: *Hac specie oberro, quia in pontificatu sine ratione, sine lege, sine DEO vixi, & omnibus probris Romanam sedem inquinavi.*

XXI. Romæ dum talia patrabantur, quid mirum, alibi etiam in Ecclesiis non æquæ celebribus familia commissa fuisse? Fuerunt nihilominus, qui corruptissimam eam disciplinam & improbissimos mores gravi censurâ & animadversione perstrinxerunt, & Ecclesias tum turpiter prostitui acerbè indoluerunt. Ita justâ objurgatione reprehendit Ivo Carnotensis Ranulphum Dunelmensem Episcopum, *epist. 157.* quod duos filios suos duodecim vix annorum Episcopatu Luxoviensi intrudi fecisset: *Quod in Ecclesiâ Luxoviensi paternitas vestra* (alloquitur ita Paschalem Pontificem) poterit agnoscere, quam jam per plures annos Ranulfus agnomine Flammardus, Dunelmensis Episcopus inaudito invasionis genere occupavit, qui duos filios suos vix duodennes accepto pastoralis baculo à Comite Normannorum prædictæ Ecclesiæ intrudi fecit, eâ conditione, ut si primogenitus moreretur, Judaico more in Episcopatum alter alteri subrogaretur. Quod cum partim dolentibus, partim deridentibus plurimè diu perpessa esset Ecclesia, monitu quorundam religiosorum graviter redargui solo charitatis intuitu Rotomagensis Archiepiscopus, quod ex adverso non stare, quod pro domo Israël mirum non opponeret &c. Quo & pertinet querela Bernhaldi Abbatis Clarævallensis ad Henricum Senonensem Archiepiscopum *epist. 42.* Scholares pueri, inquit, & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoventur ad Ecclesiasticas dignitates & de sub ferulâ transferuntur ad principandum presbyteris: lætiores interim quod virgas evaserint, quam quod meruerint principatum, nec tam illis blanditur adeptum, quam adeptum magisterium. -- -- Nec dicimus quamcumq; ætatem DEI gratia præmaturam, sicut nec seram, cum multos videamus juniorum super senes intelligere, moribus antiquare dies, prævenire tempora meritis, & quod ætati deest, compensare virtutibus. -- -- Bonus puer Samuel, qui loquenti DEO promptus aderat auditor. -- -- Bonus & Jeremias, qui ante sanctificatus quam natus, cum se excusaret de pueritiâ, nihilominus constitutus est super gentes & super regna. Bonus quoq; Daniel, cujus spiritum suscitavit DEUS, ut convinceret iniqua judicia, & sanguinem innoxium liberaret. Deniq; cani sunt sensus hominis & ætas senectutis vita immaculata. Sicubi hujuscemodi puer senex promotus invenitur: opus DEI est his, qui tales sunt, mirandum, non imitandum. Caterum curritur in clero passim ab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tanquam sine curis jam quisq; victurus sit, cum ad curas pervenerit &c.

XXII. Exceptos tamen quoad ætatem requisitam Canonistæ volunt consanguineos Regis & sublimes personas. Antonius Bengeus & Franc. Pinsson. *d. l. n. 9.* ideò quod sub eorum autoritate in tuto sint bona Ecclesiastica. Quasi verò propter bona Ecclesiastica instituti essent Episcopatus. Imò verò improbat hoc in Alexandri III. constitutione, quæ habetur in *c. 2. x. de atat. & qual. ord.* Claudius Espencæus, Theologus Parisiensis, quod confirmet ille puerum ad Archidiaconatum electum, addito admi-

nistratore, qui regeret Ecclesiam, donec puer ad congruam ætatem pervenisset. Dum, ait, prædictarum Ecclesiarum custodiam & administrationem clericis idoneis commisit, donec prædicti pueri ad congruam venirent ætatem, fenestram aperuit, quia contra patrum mentem alii sererent, alii mererent, & penes alios titulus, alios labor, alios fructus manerent. Locus est lib. 4. de vot. continent. cap. 2. ubi in fine addit verba sequentia: Equidem majores nostros non possum non approbare, qui tantum studiorum, artium, exercitiorum, & omne genus disputationum imposuerint, ut vix tricenarii Theologie magisterium Lutetie assequi possimus: idque statutum pontificium si tam exactè in Doctoribus servatur, cur non ad eandem amissim tot conciliares pontificalesq; canones in pastoribus exiguntur? Si Doctores non iidem pratinus pastores nisi jam ingravescentes non promoventur, cur pastores iidem doctores, alioqui depastores, non raro, contra quam nos esse jubet Paulus, malitiâ provecti, sensu non adulti ordinantur? &c.

XXIII. De corpore vitiatis speciales extant tituli in Decreto & decretalibus, quod ad ordines promoveri haudquaquam debeant, etsi parte tantum aliquâ digiti alicujus mutili fuerint, dummodo abscisio illa a volente aut non invito facta sit. c. precipimus dist. 34. c. illiteratos dist. 36. c. qui partem, dist. 55. Rationem reddit Gelasius d. c. illiteratos, quia vitiosum nihil DEO prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt. Respicit ergo ad legem divinam Veteris Testamenti ceremonialem Levit. XXI, 18. seq. Sed quæ post natum Christum exolevit, nec ullam amplius habet vim obligandi. Quod etiam agnoverunt illi, qui Ammonium Monachum ad Episcopatum promoveri cupiebant, cujus rei fidem facit Sozomenus lib. 6. c. 30. Cum verò aliquando capiendus esset, ut Episcopus ordinaretur, nec rogando persuadere potuisset iis, qui ad ipsum capiendum venerant, ut abirent; abscisâ sibi auriculâ: abite, inquit. Posthac enim ne quidem si vellem, sacerdotalis lex me ordinari sinit. Integri enim corporis Sacerdotem constitui oportet. Illi digressi, posteaquam intellexerunt, Judæis quidem hæc observanda esse: Ecclesiam vero non curare, dummodo sacerdos integer sit moribus, denuò redierunt eum comprehensuri. Tum ille juravit, se linguam quoq; sibi præcisurum, si vim facere tentassent. Quibus illi minis perterriti abscesserunt. Hinc porrò factum est, ut Ammonius iste Parotes, id est, auriculâ mutilus vocaretur. Legem ergo illam judaicam Ecclesiæ Christianæ haudquaquam positam esse, nec excludi debere propterea ab ordine Clericorum membro aliquo mutilum, rectè tum temporis fuit staturum. Et proinde ex allegato Levitici textu allegoricam elicit interpretationem Gregorius Papa in pastoralis, apud Gratianum c. hinc etenim dist. 49. Etsi itaque, si commodè fieri potest, tales sint præficiendi, qui corporis ratione non sint aliis contemptui; tamen si aliàs sint præclaris donis ad ministerium necessariis ornati, melius est ut careat minister Ecclesiæ eleganti formâ corporis, quam ut Ecclesia careat idoneo ministro.

XXIV. Per-

XXIV. Pertinent huc etiam castrati, de quibus celebris est canon primus Concilii Nicæni, etiam à Gratiano *dist. dist. 55.* consignatus. Ejus ex versione Dionysii Exigui hæc sunt verba: *Si quis à Medicis per languorem defectus est, aut à barbaris abscissus, hic in Clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc & in clero constitutum abstinere conveniet, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his, qui hanc rem affestant, vel audent, quâ semetipsos abscidere dictum sit: Sic eos, quos aut barbari aut domini castraverunt, inveniuntur autem alias dignissimi, tales ad clerum suscipit regula.* Subintelligi hic debere canonem alium jam extantem, haud vana præsumptio est, eumque ajunt nonnulli canonem 21. Apostolicum, quem tamen corruptum putat Antonius Mornacius *ad l. 2. C. de Eunuch.* Occasionem verò decreto Nicæno dedisse videtur, vel Valesiorum secta, qui amore castitatis semet ipsos castrabant, de quibus consuli potest Epiphanius *heres. 58.* vel qui circa hoc tempus vixit, Leontius, cujus mentionem aliquoties facit Athanasius, inprimis in *apolog. de fugâ suâ in sin.* Leontius *in simulatibus commercii cum muliere juvenulâ, cui nomen Eustolio, ejusq. contubernio abstinere jussus, propter eam semetipsum exsecuit, ut liberè cum eâ versari liceret: & suspicionem quidem non eluit; propter id ipsum autem eo magis, cum presbyter esset, depositus est. Et in epist. ad solitar. vitam agentes: Leontius ille castratus, quem ne quidem ut Laicum communicare oportuit, quandoquidem semetipsum exsecuit, ut in posterum licentiam cum Eustolio dormiendi haberet, quam ipse mulierem fecerat, virginem tamen appellabat.*

XXV. Propter facinus hoc gradu motus & ex Cleri ordine dejectus est Leontius, quod testatur non solum Athanasius *d. l.* sed etiam Socrates *lib. 2. cap. 26.* Qui cum esset presbyter, eo dignitatis gradu dejectus fuerat, propterea quod cum muliere quâdam, Eustolio nomine, perpetuo degens, ut omnem turpis cum illâ consuetudinis suspicionem adimeret, genitalia sibi membra præciderat: atque exinde liberis cum eâ versabatur, utpote jam carens illis, propter quæ antea in suspicionem criminis vocabatur &c. Nihilominus idem ille deinceps ad altiorem gradum promotus & ad Antiochenum thronum evectus fuit. Idque factum ait Theodoritus *lib. 2. bist. Eccles. cap. 24.* contra Nicænos canones: *Antiochiæ, inquit, post Stephanum Flaccilli successorem, qui Ecclesiâ ejectus fuerat, Leontius Episcopatum obtinuit, contra Nicænos canones eum honorem sortitus. Erat enim Eunuchus, suâque manu seipsum absciderat. In sequentibus versutiam ejus & vafritiem perstringit, quod cum particeps esset Arianae blasphemiae, morbum illum occultare egregiè didicisset. Et promotionem ejus ad Episcopatum studio Imperatoris Constantii, qui & ipse Arianus erat, contigisse scribit Socrates *d. l.* Ut adeo ab Ariano scriptore profectum videatur elogium Leontii, quod legitur in Chronico Alexandrino sub Sergio & Nigriano Consul. fuisse eum Virum ingentis fidei & pietatis, acerrimum.*

rimumque veritatis propugnatorem. Rectè autem excipit Canon Nicænus tum eos, qui à Medicis propter morbum excisi, tum etiam, qui à barbaris excisi sunt. Itaque ad alterutrum genus referendi sunt, qui in vetere historiâ ad Episcopatum promoti leguntur Eunuchi, quale occurrit exemplum inter Episcopos Constantinopolitanos *sub num. 52.* apud Philippum Cyprium, de Niceta Eunucho. Idem dicendum etiam de iis, qui Eunuchi sunt nativitate, uti fuit Dorotheus Ecclesiæ Antiochenæ presbyter, apud Eusebium *lib. 7. c. 32.*

XXVI. Ratio cur excisus clericatu prohibeatur, redditur in canonicis Apostolorum apud Gratianum *c. si quis, dist. 55.* quia sui est homicida & DEI conditioni inimicus. Nec sanè excusari potest, qui tale aliquid in corpore suo committit, ut maximè bonum habeat finem, ad declinandas scilicet carnis tentantis libidines & ex libidinibus provenientia peccata, tum quod remedium hoc nullibi præscriptum legatur, nec necessarium adeò sit ad animæ salutem, cum non membra ipsa, sed inhærens in eis malitia & voluntatis humanæ prava licentia afferat homini perniciem, tum verò quod in membra & organa à DEO creata, exercita hæc ratione sævitia in ipsum DEUM creatorem injuriosa planè est & blasphema, tum denique, quia talis excisio non tollit id, quod tollere debet, & sine suo prorsus frustratur. Graviter æstum hunc castratorum exponit Basilius M. *lib. de verâ virginitate*, inter alia hæc verba faciens: *Abscissio majorem in abscissi oculis concupiscentie flammam arguit, quod continere se posse diffidens id absciderit, quo libidinem flagrantem in opus exeruisset: imò cum sciret, se incontinentiæ daturum manus, cupidinis se organo privavit, ne corpore lascivire videretur, ignem tamen non abstulit, sed animo desiderioq; luxuriat, & assidue libidinatur. -- Et hec de his, quibus unà cum testibus tota quoque genitalia resecta sunt. Nam quibus jam per ætatem ad Venerem aptis testiculi modo abscissi sunt, eos ajunt acrius, ardentius & impatientius non ad eam solùm rem ferri stimularique, sed tutè quoque, quas voluerint, ut sibi videntur, corrumpere &c.*

XXVII. Nec tamen tam abscisè accipi debet canon Nicænus supra adductus, ut nullâ omninò ratione & nec per dispensationem quidem promoveri debeat ad clericatum, qui se ipsum castravit. Quid enim si ex juvenili quâdam præcipitantiâ, & errore mentis seductus ad castrationem sui quis procescit, sanè si errorem ille suum agnoscat, & egregiis ad munus Ecclesiasticum donis præditus fuerit, quin ad ejusmodi munus promoveri debeat, si præsertim alius æquè idoneus haberi nequeat, nullus dubito. Nec enim jure divino morali prohibentur Eunuchi ab ministerio altaris. Quæ enim adduci solent ex Veteris testamenti tabulis, ad Israëliticum spectant populum, non ad Ecclesiam Christi. De Levitici capite XXI. vidimus supra. Ejusdem notæ est locus *Deut. XXIII, 1.* quem Cardinalis Baronius pro

pro exclusione Eunuchorum adducit ad ann. 230. n. 5. Nec enim is continet legem moralem, imò nec applicari poterit ad præsens negocium, si rectè explicetur. Intrare enim in Ecclesiam Domini idem est, quod habere jus ducendi Israëlitem, uti exponunt Paulus Fagius in *Targum Onkelos*, Cornelius à Lapide ad h. l. Joh. Seldenus de *J. N. & G. juxta disc. Ebr. lib. 5. c. 16*. Dum ergo prohibitio illa ab Ecclesiâ facta est, dispensationi quin locus esse queat, dubium nullum est.

XXVIII. Idem judicandum arbitror de eo, cui oculus erutus est, quem etfi Gelasius Papa apud Gratianum *c. fin. d. dist. 55.* sine ullâ distinctione, utrum invito an volenti oculus ademptus fuerit, ab sacerdotio prorsus exclusum velit; non placuit tamen rigor iste usquequaq; omnibus. Nam illi, inquit Gelasius, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones sacerdotii jura concedi. Neq; enim aliquid ei prodest, qui oculum invitus amisit, cum nec volens quisquam oculum amisisse credendus est: nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi ei qui sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus, sed hoc tantummodo ad prohibitionem fecisse videmus, ut qui caret oculo, sacerdotii officium adipisci non possit &c. Quos hic intelligat canones Gelasius, non satis certum est. Inter Canones verò apostolicos septuagesimus septimus planè contrarium docet: *Si quis vel oculo orbatus vel femore oblesus, Episcopatu autem dignus sit, fiat.* Non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio. Ad quæ verba rectissimè hunc in modum commentatur Zonaras: *Lex quidem per Mosem data Israëlitis exigebat consecratos ipsorum ministros, integros esse corpore, notamq; nullam habentes: ac nemo parte corporis aliquâ deformatus, aut mutilatus admittebatur ad sacerdotium. Sed etiam post sacerdotium si cui Sacerdotum membri vel particule cujuscumque mutilatio contigisset, sacerdotio multabatur. At iis, qui consecrandi sunt apud nos, mutilatio corporis impedimento non annumeratur. Animam nempe requiritur habere puram sine vitio & sordè. Quod si quis uno sorte est oculo, vel strabos habet oculos, aut claudus est, aut aliam quam naturæ imperfectionem habet, ad Episcopale munus obeundum sibi non obstantem, dignus verò judicatur Episcopatu, non prohibetur ordinari.* Pari modo Theodorus Balsamon in responsis ad interrogata Marci Patriarchæ Alexandrini, quæ extant in Jure Græco Romano à Johanne Leunclavio edito, sub *interr. 23. de monoculo & aliâ mutilato* respondet, tales non prohiberi sacerdotio in Ecclesiâ Novi Testamenti. *Dei enim præconibus, inquit, placuit per mutilationem corporis à sacrifice non prohiberi quenkum.* Quod si morbi debitum officio sacerdotii sit impedimento, exercere desinet & grotans, à dignitate tamen non alienabitur, quin potius miserandus erit &c.

XXIX. Diximus hæctenus, qualis esse debeat Episcopus eligendus quoad natales & constitutionem corporis. Major verò sollicitudo esse de-

bet eligentibus de bonis animi, quibus ornatus esse debet Candidatus. In concilio Laodicensi *can. 12.* hæc præscripta fuit regula: *Episcopi iudicio Metropolitanorum & eorum Episcoporum, qui circum circa sunt, promoveantur ad Ecclesiasticam dignitatem, ii videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam recte conversationis exemplo.* Legitur apud Gratianum *c. Episcopi dist. 24.* Optimè ibi Zonaras: *Canon vult Episcopos in iis, quæ ad fidei rationem spectant, exercitatos & probatos: in politica verò, hoc est, ratione & instituto vite rectissimis sensibus euntem, non pravum, neq; improbum, sed hinc quoq; notæ ac spectate probitatis & moribus omninò inculpatis esse debere decernit.* Utrobique plurimo tempore probatum esse vult Canon. Neque enim satis est, ut quis semel aut in unico actu doctus aut bonus vir probatus sit, sed ut continuo & perseveranter talis existat, & ut in omnibus articulis fidei rectè doceat, & ut constantem ac perpetuam voluntatem habeat honestè & innocenter vivendi, recteq; faciendi, & suum cuilibet tribuendi. Eleganter Eusebius de præpar. *Evang. lib. 4. cap. 1.* Non arcu, inquit, aut fundâ artificiosè eum uti dicemus, qui cum sepiùs atq; sepiùs telum projecerit, semel aut ad summum bis vel ter ad scopum pervenerit, cum pene infinities longissimè à signo absuerit. Nec ille certè medicinam tenet, qui cum multos interemerit, vix tandem unum à morbo liberaverit.

XXX. Quod primum requisitum attinet, ex doctrinâ Pauli *1. Tim. III, 2.* constat, debere Episcopum esse *διδάκτων*, aptum ad docendum. Id quod ipse plenius explicat, *Tit. I, 9.* debere esse *tenacem fidei illius secundum doctrinam sermonis, ut possit & auditores exhortari doctrinâ illâ sanâ & contradicentes convincere.* *Διδάκτων* autem esse vix poterit, nisi probè antea variâ doctrinâ instructus fuerit. Præcipuè autem in Scripturis debet esse exercitissimus. Has ad amussim calleat, & si fieri potest, ediscat, imò ad exemplum tum Ezechielis *cap. III, 2.* tum Johannis in *Apocalypsi c. X, 10.* profus comedat librum divinum, ut dici queat scriba velox in lege Moysi, ut *Ezra cap. VII, 6.* & *δυνατὶς ἐν γραφαῖς* potens in scripturis, ut *Apollos Act. XVIII, 24.* & *ἐν τρεφόμενος ἐν πῖσι λόγοις τῆ πίστεως ἢ τῆ καλῆς διδασκαλίας*, innutritus in sermonibus fidei & præclare doctrinæ, ut *Timotheus. 1. Tim. IV, 6.* In hunc finem constitutum fuit in Concilio Nicæno II. *cap. 2.* Inquiratur diligenter à Metropolitano, si in promptu habeat legem scrutabiliter & non transitorie tam sacros canones & sanctum Evangelium, quam divini Apostoli librum, & omnem divinam scripturam, atq; secundum mandata conservare & docere sibi populum commissum. Substantia enim summi sacerdotii nostri sunt eloquia divinitus tradita, id est, vera scripturarum divinarum disciplina &c. ap. Gratianum *c. omnes dist. 38.*

XXXI. *καλὴ* illa *διδασκαλία*, quam in Timotheo laudatam à Paulo diximus, latius sese extendit ad varia bonarum artium & disciplinarum genera.

nera. Atque adeo ut contradicentes convincere possit Episcopus, quorum quamplurimi valde eruditi, & in omni doctrinâ versatissimi sæpenu-
mero occurrent, ipsum etiam *πνευματικὴ* & omnigenâ literaturâ imbu-
tum esse oportet. Nec omittendum ergo studium philosophiæ, quippe
quod ubique insignem usum in Theologicis controversiis præstat. Quam-
vis enim ratio religionis principia sumat à lumine fidei, tamen hoc lumine
præeunte, ex hisce principiis secundum normas bonæ & necessariæ conse-
quentiæ impressas, ab ipso DEO, creaturæ rationali & solet & debet judica-
re, quomodo partes cœlestis doctrinæ inter se cohæreant, & se mutuo sta-
bilitant, quid cum illis consentaneum, quid ab illis dissentaneum sit. Cre-
dimus supra rationem, non temerè aut irrationabiliter. Nam ratio nostra
concepit, id, cui fidem adhibemus, verè ita se habere, & ex principiis sacrae
scripturæ rectè deduci. Facit huc, quod eleganter, & philosophicè conclu-
dit B. Augustinus lib. 2. de doctr. Christ. c. 31. & 32. Cum ergò sint veræ con-
nexiones, non solum verarum sed etiam falsarum sententiarum, facile est, veritatem
connexionum etiam in scholis illis discere, quæ præter Ecclesiam sunt. Sententia-
rum autem veritas in sanctis libris Ecclesiasticis investiganda est. Ipsa tamen ve-
ritas connexionum non instituta, sed animadversa est ab hominibus & notata, ut
eam possint vel discere vel docere. Nam est in rerum ratione perpetua & divini-
tatis instituta &c. Et hunc rectè de Philosophiæ usu in Theologiâ statuit
Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat. Et si, inquit, ipsa sibi sufficit, nec opis
alienæ eget doctrina Servatoris, cum sit potentia & sapientia ipsius DEI; tamen
Græcica Philosophiâ si accessit, non quidem validiorem facit veritatem, sed so-
phisticos insultus ab eâ amolitur, & insidias omnes avertens sepes & lorica est Do-
minicæ vineæ.

XXXII. Nolim verò ego Philosophiæ studium tantâ animi conten-
tione excoli, ut ex eo Theologia deinceps obfuscetur magis, quàm defen-
datur. Scholasticorum scilicet Theologorum id vitium est, qui non con-
tenti primâ illâ atq; originali purâq; Theologiâ & insuper habentes latinum
illum sermonem, quo eruditissimi Ecclesiæ Patres usi fuerunt, novum planè
loquendi & scribendi genus excogitarunt, tam barbaris & involutis ver-
bis dogmata tum antiqua tum noviter à se excogitata proponentes, ut vera
& salutaris Ecclesiæ doctrina intricata magis, quàm extricata, magisque ob-
scurata, quàm elucidata, meritò dicatur. Dum enim illi ad ociosas, super-
fluas & inextricabiles quæstiones delapsi nimium Philosophiæ & specula-
tionibus suis indulgent, negari nequit, Theologiam eos curiositate suâ in-
quinasse, multisque crassis tenebris claram Evangelii lucem obnubilasse.
Et rectè proinde vitare eos jubet Johannes Gerson Cancellarius olim Pari-
siensis tom. 4. op. monetq; ne tractentur ita communiter doctrinæ inutiles
sine fructu & soliditate. Quoniam, ait, per eas doctrinæ ad salutem necessariæ
& uti-

Et utiles deseruntur. Nesciunt necessaria, quia supervacua dixerunt, inquit Seneca. Et addit porro rationes alias non contemnendas, quas hic legere operæ erit pretium. Secundo, inquit, per eas Studentes seducuntur, quia scilicet putant illos principaliter esse Theologos, qui talibus se dant spectat Bibliam & aliis Doctoribus. (3.) Per eas termini à sanctis Patribus usitati transmutantur, contra illud Augustini: Nobis ad certam regulam loqui fas est. Et non sequitur velocior scientiæ alicujus corruptio, quam per hæc. (4.) Per eas Theologi ab aliis Facultatibus irridentur, nam idè appellantur phantastici, & dicuntur nihil scire de solidâ veritate, & moralibus & Bibliâ. (5.) Per eas viæ errorum multiplices aperiantur; quia enim loquuntur & fingunt sibi ad placitum terminos, quos alii Doctores & Magistri non intelligunt, nec intelligere curant, dicunt incredibilia & absurdissima, quæ ex suis absurdis fictionibus deducunt, sequi. (6.) Per eas Ecclesia & fides neq; intus neq; foris ædificantur. (7.) Per eas multi ex Theologis tam activè quam passivè scandalizantur; nam alii rudes vocantur ab aliis, & alii contra curiosi & phantastici &c.

XXXIII. Dum in hoc argumento versamur, non pigebit audire etiam Cornelium Mussum Episcopum Bitontinum, ex comment. in epist. ad Rom. c. 6. pag. 279. Divinæ, inquit, Scripturæ olim, proh dolor! quanto omnium damno negligebantur? Vigebat spinosa & molesta nescio quæ Theologia, de instantibus, relationibus, de quidditatibus, de formalitatibus, itemq; hæc omnia Syllogismis arte contortis & humanis duntaxat argutiis, quæ proculdubio quâ autoritate recipiuntur, ea & refelli possunt, pertractabantur. Totâ penè ætas in hominum decretis, quæ inter se pugnantia semper nullo tempore concilianda alunt perpetuam per seculalitem, conterebatur. Is sublimis Theologus habebatur, qui majora portenta pro suis traditiunculis affingere sciret: pretiisq; pars erat, gloriolæ inanis, non intelligi grandia illa verba, quæ alio supercilio, inter mulierculas de sacris literis philosophantes, trutinabant. Juraverant universi divini verbi Duces in Magistrorum verba. Hinc sexcentæ sectæ: Thomistæ, Scotistæ, Occanistæ, Baconistæ, Albertistæ, Ægidiani, Alexandrei, ô scelus! Post habebantur Evangelia, Epistole; Christiana Philosophia delitescibat, à paucissimis tractabatur, sed frigidè, non enim dicam, insincerè. Hæc ille de Theologis Scholasticis in papatu, qui Scripturam negligentes, sacram Theologiam densissimis tenebris involverant, in quorum libris spinæ & senticeta subinde Lectores remorantur.

XXXIV. Qui philosophiam hæc ratione & in hunc finem excolunt, faciunt ex ancillâ dominam, & rationi, quæ servire debet, subjiunt revelationes divinas. Rectè Clemens Alexandrinus lib. 6. steomat. philosophiam appellat *κατοχάθρον*, h. e. scabellum, seu imam scalam, *της καὶ θεολογίας*. Basiliius M. fimbriæ ad textæ eam comparat. Sicut tintores, inquit, ut perfectum purpuræ colorem panno inducant, inferiorem alium colorem sub-

subtexere solent; ita se habere humanas disciplinas ad divinam scientiam. Quocirca sobria debet esse Philosophia, quâ utendum est Episcopo, non tetrica illa & spinosa, cui debemus magnam calamitatum partem in Ecclesiâ, præsertim, postquam ipsi ejus autores inter se in sectas & schismata conciderunt. Arceatur ab Ecclesiâ pseudotheologia ista garrula & bonis omnibus fastidita, paucis ad ostentationem adamata, nemini utilis, nisi ad subversionem veritatis Apostolicæ & purioris doctrinæ. Maneat Regina disciplinarum omnium Theologia, & reliquas omnes ut pedisequas habeat in suo famulatio. Efficacior est philosophia Christi, quàm omnis ex istis quicquiliis & sordibus collecta eruditio. Et studendum omninò est Episcopo, ne idem de eo dicatur, quod de sui seculi Doctoribus apud Epiphanium conqueritur Methodius, *heres. 64.* Doctores, non jam quod optimum est, gravitatisque plenum student, sed id duntaxat, quod placet, & quod secundo favore fertur, respiciunt, uti Sophistæ facere consueverunt, qui orationum suarum mercedem accipientes, doctrinæ & eruditionis suæ laudibus, tanquam vili quodam precio, redimuntur. Ac priscis quidem temporibus summa erat in explicando brevitatis, cum in id illi potissimum incumbere, non ut oblectarent, sed ut prodesse auditoribus.

XXXV. Et hæc de eruditione Episcopo necessariâ strictim. Quod alterum attinet, bonam scilicet famam & vitam benè actam, testatur Origenes *lib. 3. contr. Cels.* neminem ad ullas Ecclesiæ dignitates fuisse provectum, qui post fidem Christo datam foediori aliquâ maculâ vitam suam adspersisset. Itemque Augustinus apud Gratianum *cap. 1. dist. 81.* Apostolus Paulus, quando elegit ordinandos vel presbyteros vel diaconos: & quicumque ordinandus est ad præposituram Ecclesiæ, non ait: Si quis sine peccato est. Hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, & nullus ordinaretur. Sed ait: sine crimine est, sicuti est homicidium, adulterium, aut aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, & cetera hujusmodi. Idcirco enim nomina eligendorum publicè proponebantur antiquitus, ut si quis esset, qui de illis malè sentiret, aut de malâ eorum conversatione compertum quid haberet, maturè id proferret, suoque hoc elogio ordinationem impediret. Ejusque rei testimonium extat apud eundem Origenem *homil. 6. in Levit.* relatum Gratiano *c. licet 8. q. 1.* Licet ergò Dominus de constituendo Pontifice præcepisset & elegisset, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur ergò in ordinando sacerdote etiam populi presentia, ut sciant omnes & certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium, & hoc attestante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret &c. Luculentius Cyprianus *epist. 68.* Diligenter de traditione divinâ & Apostolicâ observatione servandum est, & tenendum, quod apud nos quoque & serè per universas provincias tenetur, ut ad ordina-

ditiones ritè celebrandas, ad eam plebem, cui prepositus ordinatur, Episcopi ejusdem provincie proximi quique convenient, & Episcopus deligatur plebe presente, quæ singulorum vitam plenissimè novit, & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit. De traditione divinâ quod dixit, id in sequentibus declarat exemplo Moysis, qui jubetur Aaronem exuere stolâ Pontificiâ, eâq; filium ejus induere coram universâ Synagogâ. Coram omni Synagogâ, inquit, jubet DEUS constitui Sacerdotem, id est, instruit & ostendit ordinationes Sacerdotales non nisi sub populi assistentiâ fieri oportere, ut plebe presente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio justâ & legitima, quæ omnium suffragio & judicio fuerit examinata.

XXXVI. Christianos hæc in parte secutum Alexandrum Severum Imperatorem secularia officia non aliter contulisse scribit Lampridius, ex cujus verbis Christianorum interitus percipi optimè potest. Sic enim ille: Ubi aliquos voluisset (Imperator) vel Rectores provinciarum dare, vel prepositos facere, vel procuratores, id est, rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut si quid haberet criminis, probaret manifestis rebus; si non probasset, pœnam subiret capitis. Dicebatq; grave esse, cum id Christiani & Judæi facerent in prædicandis Sacerdotibus, qui ordinandi sunt, non fieri in provinciarum Rectoribus, quibus & fortune hominum committerentur & capita. Christianos imitari voluit Alexander in hoc præcipue, ut eligendorum nomina publicè proponerentur, & unicuique potestas hinc concessa esset criminis objiciendi; sed quoad pœnam calumniatoribus decernendam longius ille abiit ab Christianorum institutis, quippe qui talem in hoc genere electionis statuisse nullibi leguntur.

XXXVII. Cæterum ad cujusque mores explorandos multum conducet inspectio eorum, quibuscum eligendus conversatus hæctenus fuerit. Africat enim, ut ait Seneca, morum suorum scabiem convictor corruptus, & ut scripsit sapiens quidam Hebræus, non potest non inquinari, qui picem contrectaverit. Etsi enim consortium malorum in tantâ hominum improborum colluvie vitari prorsus non possit, uti eleganter id ex Patrum scriptis deducit Ivo Carnotensis epist. 186. non contrahenda tamen cum talibus est familiaritas, quæ arctiorem adhuc nexum significat, quam amicitia juxta Plinium lib. 4. epist. 17. Ex hæc ergo familiari conversatione facillimè adhærent vitia, nec potest non esse suspectus, qui tali consortio gaudet: Convictor delictatus, inquit Seneca epist. 7. paulatim enervat & molliat. Vicinus dives cupiditatem irritat. Malignus Comes quamvis candido & simplici rubiginem suam affricuit. Et porro epist. 104. Hærebit tibi avaritia, quamdiu avaro sordidoque convixeris: hærebit tumor, quamdiu cum superbo conversaberis. Nunquam sævitiam in tortoris contubernio pones: incendet libidines tuas adulterorum sordalitia: si velis exitus exui, longè à vitiorum exemplis recedendum est. Confimi-

fimiliter Gregorius Nazianzenus orat. 21. Neque enim vel pannus tincturam ita facile concipit, vel is qui fetido aut suavi odori propius se adjunxit, ejus particeps fit, vel vapor quidam morbidus & noxius pari facilitate in aërem diffunditur, ac per aërem animantibus impertitur, quam nos vero nomine pestem dicimus, ut subditi præfeſſorum vitio celerrimè imbui atq; impleri solent, & quidem multo facilius, quàm virtute.

XXXVIII. Debet ergò ille, qui ad Episcopatum evehi debet, à virtute maximè esse commendatus, non unà tantum aut alterâ, sed omnibus illis, quæ virum bonum faciunt, quandoquidem pleræque omnes ita concatenatæ & conjunctæ sunt, ut virtuosus dici nequeat, qui in unâ aliquâ defecerit. Quapropter & nomina virtutum sæpè confunduntur, quod una sine altera esse nequeat, & unaquæque, licet distingui à reliquis soleat, semper tamen comites sibi gaudet habere cæteras. Observavit hoc Claudius Espencæus, Pauli Apostoli hunc esse stylum 1. Tim. II, 2. In omni, ait, tūm pietate non solūm eā, quæ in dogmatibus est, sed eā quoque, quæ in vitæ est ratione & puritate. Quid enim conferat fidei integritas utcunq; servata, si operibus impius sis? ore DEUM fatearis, factis neges? infideli deterior. En quot impietatis species, nec inhonestatis pauciores. Tum etiam, ait, in castitate, seu, ut quidam vertunt, honestate: hoc est non eā modo virtute, quæ cum libidine pugnat, sed & eā, quæ in omni virtute cernitur, ne fornicatorem tantūm impudicum esse putes. Est & alia concupiscentia carnali minimè inferior. Et avarus ergò, & invidus, & iracundus, & hypocrita, & omnis flagitiosus, turpis & intemperans dici, & eo censerì nomine potest.

XXXIX. Brevem catalogum virtutum Episcopatus Candidato necessariorum contexit Concilium Carthaginense IV. dum c. 1. constituit: Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur, si naturā sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vitā castus, si sobrius, si semper suis negociis cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus &c. Videndus Gratianus c. qui Episcopus dist. 23. Ex quibus verbis optimè colligitur, non sufficere Episcopo abstinentiam à malo, sed requiri insuper, ut ipse quoque operetur secundum virtutem, ne audiat, quod ab obtreſſatoribus objectum fuit Richardo Archiepiscopo Cantuariensi, non sufficere tantæ prælationis homini, non facere malum, nisi adjiciat facere bonum. Non solūm enim arbor, quæ fructus malos facit, sed arbor, quæ fructus bonos non facit, excidetur, & in ignem mittetur. Apud Petrum Blessensē epist. 5. His igitur virtutibus adveſſieri debet, qui Episcopatum desiderat, ut, si ad officium istud promotus aliquando fuerit, jam exercitatus sit, neque cum molestiā aliquā agat, quod sui est muneris. Quanquam negari nequeat multos rectè uti virtute, dum sibi vivunt, qui tamen, ubi in

publicum prodierint, & officio admoti fuerint, idem non præstant, & nihil quicquam ejus, propter quod laudati fuerunt, possidere deprehenduntur. Ratio est, quia in munere publico perfectior gradus virtutis requiritur, ut rectè ibi quis se gerat, ubi plures occasiones sunt delinquendi, quàm ubi aut nullæ aut pauca. De his Seneca *epist.* 42. Multorum, quia imbecilli sunt latent vitia, non minus ausura, cum illis vires sue placuerint, quàm illa, quæ jam felicitas operuit. Instrumenta illis explicanda nequitia desunt. Sic tunc serpens etiam pestifera tractatur, dum riget frigore. Non desunt tunc illi venena, sed torpent. Multorum crudelitas & ambitio & luxuria ne paria pessimis audeat, fortuna favore deficitur. Eadem velle eos cognosces, da posse quantum volunt &c. Quibus optimè convenit, quod de Monachorum vitâ asceticâ scribit Cyprianus *lib. de duplici martyrio*: Non locus disertus, saccus pro veste, legumen pro cibo, neque jejunia, neque chameonia (humidormitiones) monachum absolvunt. Sub quibus involucris interdum latens animus valde mundanus ita deprehenditur, si ad munus aliquod Ecclesiasticum vocentur. Ibi videas quosdam facillimè vinci delitiis, impatientiores injuriarum, appetentiores vindictæ, quàm quemvis alium ex mediâ plebe. Quid causæ est, quoniam corpus exercuerunt magis, quàm animum.

XL. Præcipua Episcopi virtus est *ἔνσέβεια*, pietas in DEUM, quæ rectissima totius vitæ norma est, & quæ eminenter & singulari quodam respectu in Episcopo sese exferere debet. Qui enim cultui divino præficatur, non tantum ut ipse eum instituat & conservet, sed etiam ut exemplar fit, ad quod cum oculos dirigat populus, vitam moresque componet, is sanè omnia ea quàm accuratissimè sectari debet, quibus homo propius ad DEUM accedit. Magni momenti hæc in pastore est sanctitas, tum quod ea, quæ ab eo, veluti ab ore DEI, ad populum proponuntur, a vidiùs imbibuntur, altiùs radices agunt, & efficacius operantur, tum quod preces, quæ vicissim ab illo, veluti ab ore populi, ad DEUM funduntur, gratiores sint in conspectu DEI, & certissimæ exauditionis promissionem habeant, cum utique multum interfit, sanctus sit an sceleratus, per quem preces ad DEUM transmittimus. Qui in hunc modum communionem cum DEO exercebit, ille DEUM in omnibus & intuebitur & sequetur, superna cogitabit, ab iis quæ in mundo sunt, corruptelis seipsum purum & incontaminatum servabit, denique sanctitatem cordi inscriptam in totâ vitæ consuetudine spirabit, nec patietur, ut ab verâ religione in Scripturis sacris præscriptâ quisquam declinet, aut certè mature eum in viam revocabit. Id quod proprium est pastoris & Episcopi munus.

XLI. Quia autem DEUS pura & casta mens est, ejusque voluntas circa *ἀγιασμόν* hominum versatur, qui *ἀγιασμός ἐν τῷ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῆς μετέπειτα* consistit, 1. *Thess. IV, 3.* facile hinc conficitur, eum, qui ad Episcopatum pro-

promo veri cupit, à castitate commendatum esse debere. Obtinebit autem istud, si omnem caveat cum fœminis indecoram familiaritatem, omnem cum illis conversationem suspectam, & tùm verbis tùm operibus, unde maligna oriri possit opinio, studiosè abstineat. Debet enim virtus ea tùm in gestibus, tùm in sermone, tùm denique quam maximè in opere sese exercere. *Habent & mores colores suos*, inquit Bernhardus, *serm. 71. in Cant.* *Habent & odores: odorem in famâ, colorem in conscientiâ. Colorem operi tuo dat ejus bonitas & cordis intentio, odorem, modestiæ & virtutis exemplum.* Lascivia scilicet & libidini inservire solent non intellectus tantùm & voluntas hominis, sed corporea etiam hominis membra universa & singula, potissimum verò oculi, lingua, manûs, pedes & tota adeò humani corporis junctura. Si quis ergò ex oculis patrantibus mollem ostendat petulantiam, si quis verba proferat turpia & obscœna, si quis incessum habeat tutè compositum, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram & numerum aberrare faciat, vix erit, ut ab eo deinceps boni aliquid & Episcopo dignum expectari queat. *Compositus incessus*, inquit Odo Abbas Cluniacens. *lib. 2. collat. c. 19. cum à religione, tùm etiam ab honestate multum abhorret. Sicut enim os juxta vocem Domini ex cordis abundantia loquitur, sic exterioris hominis motus ex qualitate interioris formantur.*

XLII. Virtutem hanc, quæ libidinem coërcet & extinguit, duæ potissimum virtutes aliæ conservant & tuentur, modestia scilicet & sobrietas. Utraque eligendo Episcopo est necessaria. Et modestia quidem in omni opere tùm in primis in vultu & oculis, atque sermone, sed & in vestitu conspicua esse debet. Eleganter Tertullianus *lib. 2. de cultu scem.* Quo ergò pacto pudicitiam sine instrumento suo, id est, sine gravitate tractabimus? Quomodo autem gravitatem administrandæ pudicitie adhibebimus, nisi & in facie, & in cultu, & in totius hominis contemplatione severitas circumferatur? Quamobrem erga vestitum quoque & reliqua compositionis vestræ impedimenta, perinde vobis curanda est amputatio, & decussio redundantioris nitoris. Nam quid prodest, faciem quidem frugi & expeditam & simplicitatem condignam divine discipline exhibere, cetera verò corporis lacinosos pomparum & deliciarum ineptiis occupare? He pompe, quam de proximo curent luxuriæ negocium & obstrepant pudicitie disciplinis dignoscere, in facili est, quod gratiam decoris cultus societate prostituant &c. Sanè communiter olim, & in Christianæ Reip. primordiis delectus habitus est civilis corporum ornatus, breviorumque Christiani hominis vestem & in lateribus apertam Chrysostomus reprehendit, quasi grave Christiano nomini opprobrium & honestati seu pietati parum conveniens vestimentum. *homil. 9. de laudib. Pauli, & homil. 10. in cap. 3. Matthæi.* Proinde rectè summat, uti loquuntur, & in compendium contrahit Gratianus, quæ ex Patrum scriptis producturus est, *dist. 41.* Ecce quibus oporteat sacerdotem esse

esse ornatum moribus. Sed præterea oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet & incessu. Habitu, ut nec fulgidis nec sordidis se vestibus ornet, ut enim ait Hieronymus: nec affectate sordes, nec exquisitæ delitiæ laudes pariunt. Et hoc statuit etiam Concilium Gangrense apud eundem Gratianum d. dist. 41. c. 6. Parsimoniam cum veste humili non reprobamus: sicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Dissolutos autem & fractos vestibus & incessu non recipimus.

XLIII. Sobrietas autem est virtus, quæ docet diætâ sanctè uti, & servare debitam moderationem in cibo & potu, ut animi & corporis vires conferventur & reficiantur. Νηφάλοι dicuntur Græcis, qui in potu inebriante ita sibi temperant, ut modum non excedant. Illos verò, qui tales non sunt, noluit DEUS ad regimen Ecclesiasticum admoveri. Ministri templi sub Veteri Testamento prohibebantur tempore officii sui, vinum aut siceram bibere. Sicera significat omnem potum, qui inebriare potest. Judæi enim potum olim conficiebant non ex frumentis tantum, sed etiam ex pyris, malis punicis, cornis, mespilis, sorbis, moris, nucleis pini, item ex herbis, ut asparago, origano &c. Quæ potio sicera in sacris literis dici solet. Et ab omni tali potione abstinere voluit DEUS sacerdotes tabernaculum introituros. Hinc etiam Paulus Apostolus in ministro DEI requirit, ut sit μη πάροις. 1. Tim. III, 3. per πάροις autem intelligit τῷ οἴνῳ προσέχοντα eum, qui vino deditus est. Vitium hoc in illorum numero est, quæ, uti loquuntur, maximæ sunt adhærentiæ, & ubi semel radices egerunt, difficulter deinceps evitantur. Et quis verò nunc velit eos ad Episcopatum promovere, qui in cœnopolis quotidie latent, qui in popinis cum hominibus vanis dies noctesque sedent, quorum indoles vivacior quotidianâ ἀσωτία abiit in vapam? Bestiale istud hominum genus coram DEO & Ecclesiâ foetet.

XLIV. Cæterum dum castitatem in Candidato Episcopatus exigimus, nec voto eum adstrictam volumus, nec talem, ut conjugium prorsus excludat. Votum istud temerarium esse, & de re, quæ non est in nostrâ potestate, diximus alibi. Consuetudinem autem conjugalem, in quâ leges conjugii non violantur ἀγγελίαν, σωφροσύνην, ἀγασμόν & ἀμίαιπν vocat Apostolus Hebr. XIII, 4. 1. Tim. II, ult. 1. Theff. IV, 4. Tit. II, 4. Imò & Episcopum Uxoris maritum esse permittit, & simul ἐγκρατῆν seu continentem esse jubet, Tit. I, 6. 8. Et nota est Paphnutii Episcopi in Concilio Nicæno sententia, qui honorabiles nuptias & torum immaculatum esse dixit, & congressum Viri cum Uxore legitimâ castitatem vocavit. Vid. Socrates l. 1. hist. Eccles. c. 11. Atq; hinc colligo multum ab hâc sententiâ deviare, rescriptum Gregorii apud Gratianum c. 5. dist. 28. Priusquam ad nos scripta vestra discurrisset, Johannem diaconum, qui ab alterâ parte electus est, parvulam habere filiam, quorundam relatione cognovimus. Unde si rationem voluissent attendere,

dere, nec illi eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam quâ presumptione audeat ad Episcopatum accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filie teste convincitur non habere? Quæ sententiâ non maritos tantum excludit ab Episcopatus dignitate, sed eos etiam, qui liberos non ita dudum procrearunt, etsi à conjugio in posterum abstinere velint. Sed de hâc re infra fortè commodiùs.

XLV. Sunt & aliæ insuper virtutes, quibus ornatus esse debet Candidatus Episcopatus. Quia enim eum exemplar gregis esse oportet, talem utique se præstet necesse est, ut coram omnibus sit ἀνεγκλητὸς & ἀνεπίληπτος, non quod à calumniis liber esse queat, sed ut liber sit à vitio, de quo justè inculari possit. Et proinde abstinendum etiam à specie mali. Sit igitur in actionibus suis justus, servet fidem datam, nec injuriam inferat cuiquam, & rigorem iudicii etiam circa se inflectere nesciat. Sit porrò humilis & ab omni superbiâ alienus. Nihil enim amabilius, quam cum humili conversatione conjuncta illustria ingenii dona. Sit patiens, nec ad quamvis injuriam leviusculam irritabilis. Sit suâ forte contentus, & avaritiam, ambitionem, κενοδοξίαν, invidiam & alia ejusmodi vitia cane pejus & angue fugiat. Ni enim hoc fecerit, non quæret ea, quæ Jesu Christi sunt, ut Episcopum decet, sed quæ sua propria sunt. Sit deniq; bonus paterfamilias, qui propriæ domui, quæ pusilla Respublica est, præesse didicit, cum impar omninò sit regimini Ecclesiastico, qui in œconomicâ οὐκονομία parum idoneus existit. His virtutibus si instructus fuerit, qui Episcopatum desiderat, dubium non est, DEUM dona multo insigniora largiturum, & indies habiliorum ad cœleste istud munus redditurum. Ut enim non patitur natura vacuum corporale, sed quælibet impellit corpora ad locum sibi præstitutum occupandum: Sic DEUS non patitur vacuum spirituale in corde humilium & virtuosorum, sed ad implendum istud mittit fluentia cœlestium donorum.

XLVI. Et sic quidem exposuimus, qualis esse debeat ille, qui ad Episcopatus dignitatem evehi debet. Sed quàm parum observatum istud jam olim fuerit, plurimæ extant apud Scriptores Ecclesiasticos querelæ. Vetitum fuit in Ecclesiâ, ne quis ad sacerdotium promoveretur, qui crimine aliquo contaminatus esset. Repetiit id ipsum, cum parum observaretur suo tempore Gelasius Papa in epist. 9. quam scripsit ad Episcopos per Lucaniam & Brutios & Siciliam constitutos: *Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretionem submota, non solum de factis atrocibus necessariam penitentiam non habere, sed nec aliquâ correctione penitus succedente ad divinum ministerium honoremq; contendere &c.* Rursus tamen vetitam hanc legem non observari, graviter dolet Alcuinus in confess. fid. lib. 3. c. 36. *O infelicia tempora nostra, inquit, quæ nec DEUM timent, nec vim sacro-*

rum canonum reverentur. Nullus modo sacrilegus vel criminosus, ne ad sacri ordinis officium accedat, inhibetur. Similem querelam de Ecclesia Beluacensi contexuit Ivo Carnotensis epist. 87. Prædicta inquit Ecclesia tandem jam bonos deservit habere pastores, ut malos habere, ei videatur quasi legitimum, bonos autem eligere quasi nefarium. Quod in hoc satis patet, quod adversus literas domini Papæ & vestras de electione vel assumptione Episcopi illicita prohibentes, ad contemptum sedis Apostolicæ, irrisoria & contemptibilia verba in vos protulerunt, & postpositâ omni canonicâ obedientiâ clericum quendam illiteratum, aleatorem, & ceteris huiusmodi lenociniis vacantem, procul etiam à sacris ordinibus inventum, quondam quoque propter publicum adulterium à Legato Romane Ecclesiæ Lugdunensi Archiepiscopo de Ecclesia ejectum, pro voluntate Regis & illius contubernalis suæ in Episcopum assumpserunt.

XLVII. Hanc eligendi rationem inter abusus Ecclesiarum Episcopaliū retulit Georgius Wicelius in viâ regiâ, quam iussu Ferdinandi I. Imperatoris composuit: Abusus, inquit, præcipuus committitur in electione, que parens est postea omnium corruptelarum. Eliguntur affectu magis, quam iudicio: non à totâ Ecclesiâ, sed à certis quibusdam paucis: quorum pars major neq; DEUM magnoperè, neq; Ecclesiam universalem curat, neq; huius profectum spectat, neq; sacras callet literas, tota harum rudis, tota tenebris involuta operibusq; carnis immersa: quo fit, ut ament potiùs sui similem eligere, qui ve ipsis commodus sit præsul magis, quam qui sit propensus erga populum subjectum, ut eum in pace gubernet, diligat, pascat, ac ponat animam pro grege suo Ecclesiastico &c. In eandem sententiam differit Claudius Espencæus in epistolâ dedicatoriâ, ad Cardinalem Carolum Borbonium, quam præfixit digressionibus suis in Pauli epist. 1. ad Timoth. Canonis Paulini, inquit, dum non quanta debet, vel potiùs nulla habetur ratio, irrepserunt non magis temporum injuriâ, quam hominum incuriâ atq; etiamnum irrupere pergunt in Ecclesiâ præfecturas homines sordidi adeò & obscuro, ut pudendum sit, tam nullius literaturæ, ut horrendum, tam sceleratæ deniq; vitæ, ut que ab ipsis non jam, quod alibi quiritatur Apostolus, clanculum, sed propalam sunt commemorare scædum sit. Et sordes quidem ac natalium obscuritatem testantur tam multi, qui ex non ita pridem obscurissimis homuncionibus salutantur, & hodie tantum non audiunt Patres in Christo reverendi. Ignorantiæ testes sunt cathedre à pastoribus jam olim relictæ, & ad fraterculos mendicantes relegate, quædam quasi viduæ miserabiles, vel sponse potiùs à Viris repudiatæ & mercenariis passim sub annuo censu, contra juris præscriptum locatæ ac veluti prostituta, (absit vocabulo invidia.) Vestra enim, vestra erat, ó sanctissimi Episcopi, ea discipline doctrinæ possessio, in quam quasi caducam atq; vacuum h. e. à vobis ceu vobis indignam, relictam, fraterculi (quod de Græculis ait Tullius) & otio & literis abundantes, vobis aliò distentis & occupatis, aliq; multo curantibus, involaverunt. Nam quo quæso, modo in pascua divinatorum educet eloquiorum pastor idiota? Sed etsi doctus

doctus quidem fuerit, non item bonus, verendum, ne non tam nutriat ubere doctrinam, quam sterili vitâ noceat. Temerè itaq; hâc in parte hoc onus subitur absq; scientiâ pariter & vitâ laudabili. Vitam verò, qualis sit, ostendunt, quem hodie videmus, meretricius nitor, histrionicus habitus & Regius apparatus &c.

XLVIII. De Episcopis indoctis antiqua & nova prostant exempla. Fuere enim etiam prioribus seculis Episcopi, qui literas prorsus nescirent. In collatione primâ Carthaginensi cum Donatistis apud Optatum Milevitanum cap. 133. hæc occurrit subscriptio: *Quintus pro Paulino Zurense presente literas nesciente coram Viro clarissimo Marcellino Tribuno & Notario superius mandavi & subscripsi Carthagini.* Utrum eodem modo accipienda sit subscriptio, quæ reperitur sub exauctorationis sententiâ à Concilio Ephesino in Nestorium latâ: *Theodorus Gadavorum Episcopus subscripsit per Ætherium diaconum suum.* Nolim asserere, cum fortasse articulari morbo correptus tum esse potuit, perinde ut Cyrillus Pylorum Episcopus, qui eidem sententiæ per Selenespondium presbyterum subscripsit, ideò, quod ipse manu laboraret, uti disertè id addidit. Certior est subscriptio, quæ legitur sub actis Concilii Ephesini II. hoc modo: *Helias Episcopus Hadrianopolitanus definiens subser. per Romanum Episcopum Myrorum eò, quod nesciam literas.* Et alia in iisdem actis: *Cajamas Episcopus civitatis Phaneensis def. subscripsi per Coepiscopum meum Dionysium, propterea quod literas ignorem.* Dionysius ille videtur fuisse, qui proximè antecedit, Episcopus Sycaminensis. Sic & suo seculo conquestus fuit Justinianus novell. 137. *presat. inveniri Episcopos, qui nec ipsam vel sanctæ oblationis vel sancti baptismatis orationem tenerent, aut scirent.* Et Karolus Calvus in epist. ad Nicolaum Pap. loquens de Gislemaro, qui electus erat Episcopus Ecclesiæ Remensis: *Qui, inquit, dum ante Episcopos discutendus adsedisset, oblatus est ei textus Evangelicus. Cum autem ipsum aliquatenus legere nihil tamen intelligere omnes pariter cognovissent, reprobatus ac velut insipiens ab omnibus est dejectus.* Nec immeritò proinde ævi sui hanc labem deplorant Episcopi in Concilio Valentino congregati his verbis: *Et quia indiscussi, & inexaminati, scientiæq; literarum penè ignari, minusq; Apostolicæ præceptioni appropinquantes peccatis nostris agentibus, per civitates Episcopi ordinantur &c.*

XLIX. Nec defuerunt talia exempla patrum nostrorum ætate. Inter ipsos enim Pontifices Romanos fatetur Alphonfus à Castro Minorita l. 1. adv. heres. c. 4. *plures constat adeò illiteratos esse, ut Grammaticam penitus ignorent.* Et de Episcopis ejusdem simile est judicium l. 3. c. 5. *Et si aliqui sint docti, multo tamen plures sunt adeò indocti, ut vix latine sciant loqui, & quod multo pejus est, eorum aliqui nec bene latine legere noverunt.* Isidorus Clarius ipse Episcopus simile de eis fert testimonium orat. 9. in Luc. *E tam ingenti, inquit, Episcoporum ac pastorum numero nullus penè Episcopus ac pastor appellari dignus, propterea quod omnia noverunt, præter Episcopi ac pastoris officium &c.* In

oratione i. mentionem facit cuiusdam, qui in arte concionandi celeberrimus, cum inter disputandum citatus fuisset locus ex Evangelio, qui non solum in Ecclesiâ legi, negavit locum illum esse in Evangelio. Productus fuit Evangeliorum liber, quem is nunquam antea viderat. Rogat, quodnam sit volumen illud? Respondent, librum esse, qui integra quatuor Evangelistarum volumina complecteretur. Tum ille; *triginta*, inquit, *iustis annis concionandi officio functus sum, neque unquam sciivi fuisse alia Evangelia, præter eas partes, quæ passim in Ecclesiâ leguntur.* Seculo undecimo communem fuisse inscientiam in Angliâ non Episcopis tantum, sed universo clero, testantur Scriptores rerum Britannicarum. Et memorabile est, quod de Ludovico Beaumont Episcopo Dunelmensi, natione Gallo, refertur, eum nec consecrationis suæ bullas & diplomata legere potuisse. Verbo, *Metropolitica*, occurrente diu hæsitasse & tandem recitare nescium dixisse: *Soit pour dieu.* Ad verbum, *enigmatè*, in eodem luto hæsisse, & mox exclamasse: *Per Saint Louis, il n'est pas courtois, qui cette parole ici escrit.* Nec reprehendi adeo poterit Honorius III. Pontifex, quod removerit ab Episcopatu hominem prorsus illiteratum, & neque Grammaticæ peritum c. ult. §. de et. §. qual. præl. quicquid in contrarium differuit in Concilio Tridentino Archiepiscopus Turitanus.

L. In istiusmodi tales titulos tenus Episcopos meritò invehitur Nicolaus de Clemangiis Archidiaconus Bajocensis in elegantissimâ epist. 75. quam scripsit ad Radulphum de Porta, his verbis: *Muti præterea sunt, (dixerat ante, cæcos esse tales speculatores, quod ante oculos posita non perspiciant,) qui vocem non possunt ad suas oves erudiendas emittere, quorum lingua ne in verbum erumpat prædicationis, faucibus & palato adhæret. Dicit fortè aliquis, meritò illos excusari, si non temerè ad prædicandum se ingerant, cum illam artem non didicerint, temeritatis enim plenum est, quempiam id exercere velle, quod non didicit. Si sue sibi consci erant ignorantia, quæ eos latere non poterat, quæ ergò ad id se impudentiâ ingerebant, quod eam artem requirebat, eam notitiam poscebat, id exercitium habebat annexum, cum id etiam ultrò oblatum recusare non suscipere debuisset. Sanè non aliter à temeritatis vitio purgantur, quam homo nautica prorsus artis imperitus, si aliorum in mari turbido navigantium gubernator effici flagitet, quos inter tumentes fluctus omnes secum pariter demergat.*

LI. Dura nimis sententia est, quæ Gregorius M. lib. 4. epist. 45. Episcopatu Ravennatenfi exclusit Johannem quendam presbyterum, quod Davidis hymnos memoriâ non teneret. *Sed nec Johannem, inquit, presbyterum psalmorum nescium præsumpsimus ordinare, quia hæc eum res minus sui profectò habere studium demonstrabat.* Rigorem hunc nostris temporibus non convenire censet Alexander Sperellus de Episcopo part. 2. c. 11. §. 3. Quamplurimi, inquit, *nunc temporis rejicerentur, si tam levi cæteroquin lege probarentur.*

tur. Non quidem necessarium hoc est, ut psalterium memoriâ teneatur; sed nec hospes tamen in eo debet esse Episcopus, ut adeo putem, Johannem istum, de quo Gregorius loquitur, prorsus rudem fuisse, & psalterii planè ignarum. Videtur nihilominus Gregorii tempore attentius ali-quod in psalmis studium ab Episcopo requisitum fuisse. Commendat enim idem Gregorius *lib. 10. epist. 13.* Opportunum quendam inter alia etiam à psalmodiâ studio, propter quod cæteris paribus dignus æstimari queat, ut ad Episcopatum Aprutiensem promoveatur. Sed & expressè deinceps in Concilio Nicæno secundo c. 2. constitutum fuit, ne ordinetur quis Episcopus, nisi peritus sit psalmorum. *Decernimus quemlibet quidem, qui ad Episcopalem gradum est provehendus, psalterium omnino nosse, ut ex eo omnem quoque suum clericum ita imitari moneat.* Severius adhuc istud exegit, quod præcessit Concilium Toletanum VIII. *can. 8.* *Decrevimus, ut nullus cujusque dignitatis Ecclesiasticæ deinceps percipiant gradum, qui non totum psalterium vel cantlicorum usualium & hymnorum, sive baptizandi perfectè noverint supplementum.* Qui verò jam honore dignitatum funguntur, & hoc ignorant, aut sponte sumant, intentionem necessariam perdiscendi, aut à majoribus ad lectionis exercitia cogantur inviti. Imò verò longè ante hoc Concilium Gennadius Episcopus Constantinopolitanus neminem ordinavit, qui psalterium non sciret memoriter, uti testis est Theodorus Lector *hyst. Eccl. lib. 1.*

LII. Illud insuper addo, vanam esse recentioribus temporibus quorundam persuasionem, qui imperitiam & ignorantiam Episcoporum suppleri posse putant per eruditionem Coadjutoris. Sanior hinc est sententia Innocentii III. Pontificis, qui cum simile quid de noviter electo Episcopo Ecclesiæ Viridunensis, propositum fuisset, in hunc modum rescripsit *lib. 3. epist. 194.* Cæterum si non ex eâ causâ, & in eo casu de Coadjutore fuit Episcopo memorato provisum, ex quâ, & in quo secundum DEUM, & instituta canonica debuit provideri, ut si competentis literaturæ defectum, cujus sufficientia specialiter exigitur in Prelato, vel aliud impedimentum Canonicum idem Episcopus patitur, -- -- vos cum animal cæcum, vel claudum DEO non sit secundum legis testimonium offerendum, ipsum appellatione cessante ab ejus sanctuario depellatis, facientes Ecclesiæ Viridunensi de personâ idoneâ per electionem canonicam provideri. Et in verbis antecedentibus: *Evidenter est iniquum, eò quod cum in talento scientiæ specialiter debeat Domino negociari Prelatus, ac nimium patiatur literaturæ defectum Episcopus supradictus, aliisque de causis electio ejus caruerit robore firmitatis, eum sub specie auxilii alieni, coadjutoris videlicet, in honore ac onere pastoralis officii tolerari, & DEO fuit contrarium, & honestati Ecclesiasticæ inimicum.*

LIII. Supra dixi, ad eruditionem comparandam multum conducere, imò penè necessarium esse studium philosophiæ. Id verò cum potissimum

ex Gentilium libris hauriatur, jam olim & nunc etiam aliquando disceptatur, utrum libri tales admittendi sint in Christianâ Rep. & utrum ab Ecclesiasticis Viris legi debeant? Scripsit de hâc materiâ integrum tractatum Basilii Magnus, in quo docet, magnam ex libris istis resultare utilitatem, proponitque exemplum Mosis, qui Ægyptiorum doctrinas cum imbibisset, ad veri DEI doctrinam excolendam utiliter eas adhibuerit: item Danielis, qui ex Chaldæorum disciplinâ doctior factus divinas deinceps doctrinas tractavit. Ostenditque porro, quâ ratione legi debeant libri isti, quodque hic in exemplum proponendæ sint apes, quæ ex varii generis floribus dulcissima mella colligant: Sic, inquit, *qui diligentes in legendo existunt, non solum quod dulce jucundumq; fuerit in eorum libris prosequuntur, sed quandam ab eis utilitatem animo referre contendunt.* Tandem his verbis concludit: *Quando per virtutem ad vitam hanc veram ascenditur, virtus autem ipsa plurimum à Poëtis, Historiographis, multo magis à Philosophis commendatur, talibus eorum sermonibus maximè vacandum.*

LIV. Idem argumentum tractat Basilii æqualis & studiorum comes Gregorius Nazianzenus in oratione, quam habuit in funere Basilii. Ex eâ hæc imprimis notatu digna sunt verba: *Illud autem inter sane mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum obtinere: non de hâc nostrâ solum ac nobiliore loquor, quæ contempto omni sermonis lepore atque ornatu saluti uni, atq; earum rerum, quæ ratione atque animâ intelliguntur, pulchritudini artissime heret, sed etiam de externâ, quam pleriq; Christiani pravo quodam judicio ut insidiosam & periculosam ac procul à DEO avertentem aspernantur.* Subjicit deinceps qualitates rerum creaturarum, quod vel noxiæ vel salutares sint, & quod ex noxiis nihilominus optima medicamenta & antidota conficiantur. Tum concludit: *Quamobrem non idcirco eruditio contemnenda est, quod ita quibusdam videatur; quin potius stulti atque imperiti habendi sunt, qui hoc existimant, qui omnes sui similes esse cupiant, ut privata eorum inscitia sub communi deliteat, nec quisquam ipsorum imperitiam prodat & coarguat.* Gemina his sunt, quæ docet Hieronymus passim, præcipue epist. 84 ad Magnum. Et Augustinus lib. 2. de doctr. Christ. c. 18. cujus verba digna sunt, quæ adjiciantur. *Sed sive ita se habeat, quod Varro retulit (de ternis simulacris Musarum à tribus artificibus fabricatis) sive non ita, nos tamen non propter superstitionem profanorum debemus Musicam fugere, si quid inde utile ad intelligendas sanctas scripturas rapere potuerimus, nec ad illorum theatricas nugæ converti, si aliquid de citbaris & de organis, quod ad spiritualia capienda valeat, disputemus. Neque enim & literas discere non debuimus, quia earum repertorem dicunt esse Mercurium; aut quia justitia virtutiq; templa dedicarunt, & quæ corde gestanda sunt, in lapidibus adorare maluerunt, propterea nobis justitia virtusq; fugienda est: imò verò quisquis bonus verusq; Christianus est, Domini sui esse*
in-

intelligat, ubicunq; invenerit veritatem, quam confitens & agnoscens, etiam in literis sacris superstitiosa figmenta repudiet.

LXV. Nec video sanè, quid his tantis Doctoribus reponi queat ab illis, qui suat e^z *evan. rias*. Quod enim de Hieronymo objiciunt, protractum eum fuisse ad tribunal Domini, ibique ideò, quod secularium literarum libros studiosius legisset, flagris cæsum fuisse, fateor, non exiguam habere vim probandi, ex eo imprimis, quod ipse de se id referat Hieronymus *epist. 21. ad Eustochium Virginem nobilem, & expressè adjiciat: Nec verò sopor ille fuerat, aut vana somnia, quibus sæpè deludimur. Testis & tribunal illud, ante quod jacui, testis judicium triste, quod timui. Ita mihi nunquam contingat in talem incidere questionem: viventes fateor habuisse me scapulos, plagas sensisse post somnum, & tanto debinc studio divina legisse, quanto non ante mortalia legeram. Quæ verba tam clara & tam perspicua sunt, ut de veritate rei gestæ dubitare velle, hominis sit planè nihil intelligentis. Et utique res ita se haberet, nisi noctis id ludibrium fuisse ipse alibi testaretur Hieronymus, *lib. 1. apol. adv. Ruffin.* Cum enim Ruffinus iste ei, quod ipse de se scripserat, objecisset, Hieronymus post varia defensionis argumenta adducta, *Hec, inquit, dicerem, si quidpiam vigilans promississem, nunc autem, novum impudentiæ genus, objicit mihi somnium meum.* Et putat igitur, Ruffinum à Prophetis docendum esse, somniis non esse credendum, *quia, inquit, nec adulterii somnium ducit me ad tartarum, nec corona martyrii in cælum levat &c.* Ex quo perspicuum fit, totam istam Hieronymi relationem merum fuisse somnii ludibrium, & ex Rhetorum disciplinâ confictam narrationem, ut eo fortius Lectorem abstraheret à nimio Gentilium librorum studio. Quæ verò apud alios passim inveniuntur argumenta in contrarium, tanti momenti non sunt, ut à sobrio Philosophiæ studio quenquam abstrahere queant, si præsertim justo tempore istud deseratur, quo ad Theologiæ studium animus adplicari debet: Quò etiam pertinet Petri Abbatis Cluniacensis, quem venerabilem dicunt, *epistola 9. lib. 1.**

LXVI. Utinam verò ex Platonis, Socratis, Senecæ & aliorum scholis didicissent nonnulli Episcopi rectè vivendi rationem, facilius illi deinde Christianas doctrinas imbibere potuissent, quas utrasque deinceps turpiter ignorarunt. Sanè in quibusdam philosophorum scriptis tam piè dicta inveniuntur, ut inter patres Christianos nonnulli, Justinus Martyr præsertim & Clemens Alexandrinus cælo eos receptos censeant. Quin & profiteretur Erasmus *in colloq. relig.* se sibi vix temperare posse, quin cum legat quædam sanctè & religiosè à Socrate usurpata apud Platonem vel alios, exclamet: *Sanctè Socrates, ora pro me.* Et si verò sententia ista probari haudquaquam possit, quam proinde meritò confutat Isaacus Casaubonus *in pr. exercitat. 1. & Gerhardus Joh. Vosius in bist. Pelag. lib. 3. part. 3. num. 11.*

quibus addi potest Sixtus Senensis *biobl. lib. 6. annot. 51.* hoc tamen inde conficitur, doctrinas bene vivendi à Philosophis illis traditas tam conformes esse disciplinæ Christianæ, ut in hac proficere optimè possit, qui in illis bene exercitatus fuerit. Quin ipse etiam Pythagoras, quod in morali Philosophiâ tam excellens fuit, diis annumeratus est à suis sectatoribus, uti scribit Jamblichus *de vit. Pythag. lib. 1. c. 6.* Dixerunt, eum ad emolumentum & emendationem vitæ humanæ in formâ humana ejus ætatis hominibus apparuisse, ut salutarem felicitatis & Philosophiæ faciem mortalium generi accenderet, quo majus bonum neque fuit, neque unquam erit. Haut injuriâ igitur apud omnes homines, ut ait Dio Chrysostomus *orat. 74.* præcipuè verò circa Italiam ἐλευθερωσθε θεοῦ, ut DEUS cultus est. Et quis ergo à tali sapientiæ Doctore nolit erudiri? Hæc sanè Philosophiâ nunquam dedecret Episcopum. Sed præstat ignorantibus illis vitam ducere sine molestiâ, & sine ullâ bonâ arte, sine humanitate, sine ingenio, sine literis intelligere, & temerè judicare, quàm eruditum aliquem pulverem attingere, & se muneri, quod capessunt, aptos reddere. Ita scilicet manent asini pelle leonis tecti, & simiæ in purpurâ.

LVII. Uti verò in eligendo Episcopo nulla aliquando habita fuit ratio eruditionis & scientiæ: ita sæpè nec morum & vitæ inculpatæ. Quæ eam in rem virorum cordatorum prostant querelæ, supra exposuimus. Eis addi potest, quod scribit Paulus Langius Monachus Bozawienfis *in Chron. Citizensi.* Et licet, inquit, *sacerdotes olim pauciores fuerint numero, sanctitate tamen & vitæ merito pauciores fuisse ne mo dubitat, cum nostro tempore muliebri ordinentur multi sacros contra canones & mente & torpore effæminati, ad eò & vitiati, quasi à cunabilis inter scorta Veneris in templo fuissent educati: lujibus & obscænis moribus, ambitione deniq; & philargyria eousq; infecti, ut scurras & histriones seculi, non suâ sancta, sed prophanâ, non laudabili, sed reprehensibili videantur excedere vitâ. Et nec verentur DEI scandalizare gregem & commissas pessimo exemplo jugulare oviculas. Minora refero, quam in Symposiis, & ut ajunt peractio- nibus ab eis non sine gemitu fieri, non semel sed pluries & vidi & dolui. Et hæc & multa alia facinora ex indigna & indiscretâ Clericorum promotione oriuntur. Cùm enim indignus & perversus divinis mancipatur mysteriis: nisi primum se corrigat, in deterius semper prolabitur. -- Et tanta equidem copia digni & indigni sacris nunc initiantur, ut multo plures sint Sacerdotes non dicam quàm beneficiorum dotes, sed quàm templorum aræ & Ecclesiarum calices.*

LVIII. Id verò omnium turpissimum & prorsus execrabile est, quod ad Episcopatus aliquando promoti fuerunt cinædi & masculâ Venere inquinati. Nec quis crederet fortè, contigisse unquam istiusmodi aliquid, nisi exemplum extaret in Ivonis Carnotensis *epistolâ 66.* ubi refert de Ecclesiâ Aurelianensi, qualem illi Episcopum præficere velit Archiepiscopus Turo-
nensis,

nenfis. Adscribam ipsa aliqua ejus verba: Turonensis, inquit, Archiepiscopus prædictæ Ecclesiæ (Aurelianensis) prædagogus & incubus in Natale Domini, Regi contra interdictum vestrum coronam imponens, hæc arte à Rege obtinuit, ut Johannes, qui per Johannem defunctum Episcopum multis sub murmurantibus & male sentientibus factus est archidiaconus, eidem Ecclesiæ præficeretur Episcopus. De hoc enim Rex Francorum non secretò sed publicè mibi testatus est, quod prædicti Johannis succubus fuerit. Et hoc ita fama per Aurelianensem Episcopatum & vicinas urbes publicavit, ut à concanonicis suis famosæ cujusdam concubinae Flora agnomen acceperit. --- Iste etenim juvenis, qui Rege jubente & Turonensi Archiepiscopo impingente prædictæ Ecclesiæ est intrusus, ita est sub Turonensi Archiepiscopo, sicut puer sub pedagogo, ut nec stans sedere, nec sedens audeat surgere, nisi eo jubente, aut inuente, utpote qui se ei ad turpes usus dicitur subdidisse. --- Et ne me ista aliqua occasione consinxisse credatis, unam cantilenam de multis, metricè & musicè de eo compositam ex personâ concuborum suorum vobis misi, quam per urbes nostras in compitis & plateis similes illi adolescentes cantitant, quam & ipse cum iisdem concubis suis sæpe cantavit & ab illis cantitari audivit &c. Hæc Ivo ad Hugonem Lugdunensem Ecclesiæ primæ sedis Episcopum, Romanæ Ecclesiæ Legatum. Eadem brevius in epistolâ seq. 67. scripsit ad Pontificem Urbanum: Cujus dotos, inquit, loquitur autem de Episcopo noviter electo, ut vobis breviter amplectar, persona est ignominiosa & de inhonestâ familiaritate Turonensis Archiepiscopi, & fratris ejus defuncti, multorumq; aliorum inhonestè viventium, per Urbes Franciæ turpissimè diffamata. Quidam enim concubii sui appellantes eum Floram, multas rithmicas cantilenas de eo composuerunt, quæ à sædis adolescentibus, sicut vestris miseriam terræ illius per Urbes Franciæ in plateis & compitis cantitantur, quas & ipsas cantitare & coram se cantitari non erubuit. Harum unam Domino Lugdunensi in testimonium misi, quam cuidam eam cantitanti violenter abstuli. --- Et ut sciatis puerilem fuisse electionem, quidam etiam de eligentibus in Natali innocentium in eligendo ita jocatus est:

Diligimus puerum, puerorum festa colentes,

Non nostrum morem, sed Regis jussa sequentes.

LIX. Possunt exempla talia ex variis historiæ Ecclesiasticæ monumentis plura colligi. Nec enim ullum est flagitium tam enorme, quo non contaminati aliquando fuerunt, qui in sacerdotio vixerunt & Episcopalem dignitatem affectarunt. Neque mirum id alicui videri poterit, si considerare velit, ipsam Sedem Romanam contaminatissimam aliquando ejusmodi criminibus fuisse. Non poterit sine gravi commotione, & affectuum perturbatione legi, quod scribit Luitprandus de iniuriis sæculi decimi, quâ ratione Theodora fœmina nobilis Romana filias suas Pontificibus sedis Romanæ in vasoribus, ut & Thufciæ Marchionibus prostituta, tantam adeptâ fuerit potentiam, ut ipsa filiæque pro arbitrio Pontifices Romanos constituerent.

tuerent. Verba Luitprandi *lib. 2. cap. 13.* hæc sunt: Johannes Ravennas, (quem alii decimum alii undecimum dicunt) tam nefando scelere contra jus fasq; pontificii culmen obtinuit. Theodora scortum impudens, hujus Alberici, qui nuper hominem exuit, avia, quod dictu etiam scdissimum est, Romane civitatis non inviriliter monarchiam obtinebat. Quæ diras habuit natas, Maroziam atq; Theodoram, sibi non solum coæquales, verum etiam Veneris exortivo promptiores. Harum una Marozia ex Papâ Sergio, Johannem, qui post Johannis Ravennatis obitum sanctæ Romane Ecclesie obtinuit dignitatem, nefario genuit adulterio: ex Alberto autem Marchione Albericum, qui nostro post tempore Romane Urbis principatum usurpavit. Per idem tempus Ravennatis sedis, qui secundus post Romanum Archiepiscopus archiepiscopatus habebatur, Petrus pontificatum tenebat. Qui dum subjectionis officio debite nominatum Johannem Papam, qui sue minister Ecclesie tunc temporis habebatur, Romam sepius & iterum domino dirigeret Pape: Theodora, ut testatur vita ejus, meretrix impudentissima, Veneris calore succensa, in hujus speciei decorem vehementer exarsit, secumq; hunc scortari non solum voluit, verum etiam atq; etiam post compulit. Hæc dum impudenter aguntur, Bononiensis Episcopus moritur, & Johannes iste loco ejus eligitur. Paulo post ante hujus diem consecrationis nominatus Ravennas archiepiscopus mortem obiit, locumq; ejus Johannes Theodora instinctu, priore Bononiensi ecclesiâ desertâ ambitionis spiritu inflatus contra sanctorum Patrum instituta sibi usurpavit. Romam quippe adveniens mox Ravennatis Ecclesie ordinatur Episcopus. Modicâ verò temporis intercapedine, Deo vocante, qui eum injustè ordinaverat, papa defunctus est. Theodora autem Glycerii mens perversa, ne amasii ducentorum miliariorum interpositione, quibus Ravenna sequestratur à Româ, rarissimo concubitu potiretur, Ravennatis hunc sedis Archi-Episcopatum coëgit deserere, Romanumq; prob nefas! summum pontificium usurpare.

LX. Valdè querulus hic est Baronius *ad ann. 912. n. 8.* nec immerito, cum non habeat, quo excusare possit tam nefandas nequitias, quibus tum polluta fuit Romana sedes. Quæ tunc facies, inquit, sanctæ Ecclesie Romane? quam scdissima, cum Romæ dominarentur potentissime æque ac sordidissime meretrices? quarum arbitrio mutarentur sedes, darentur Episcopi, & quod auditu horrendum, & infandum est, intruderentur in sedem Petri earum amasii pseudopontifices, qui non sunt, nisi ad consignanda tanta tempora in catalogo Romanorum Pontificum scripti. Quis enim à scortis hujusmodi intrusos sine lege legitimos dicere possit Romanos fuisse Pontifices? Nusquam Cleri eligentis vel postea consentientis aliqua mentio, canones omnes pressi silentio, decreta Pontificum suffocata, proscripse antiquæ traditiones, veteresq; in eligendo summo Pontifice consuetudines, sacriq; ritus & pristinus usus prorsus extincti. Sic vendicaverat omnia sibi libido, seculari potentia freta, insaniens, cæstro percita dominandi. -- Qualesnam reris deletos ab hisce monstris presbyteros & diaconos Cardinales fuisse putandum?

tandum? cum nihil tam naturæ insitum sit, quam unumquemque sibi similem generare? Huic Baronii elogio optimè convenit, quod scribit Marcus Antonius Sabellicus *enuead. 9. lib. 2.* Mirum dictu est, quantum per id tempus degeneratum sit à veterum Pontificum pietate. Illi suo sanguine pontificium decus auxerunt; hi auctum cædibus & rapinis prophanarunt: donariis illi templa ditarunt, hi sacrilegiis exuerunt: hi malis artibus rem bonam ambire, illi oblatam cunctanter & verecundè adire: ut difficile sit judicare, plus moderationis & innocentie in illis fuerit, an in iis qui postea secuti sunt, impudentiæ & temeritatis. Sed utinam hæc mala una ætas vidisset.

LXI. Operæ pretium erit, quid meretricium id genus perpetraverit porro, ex Luitprandi historiâ hic commemorare. Postquam scilicet exposuisset, quâ ratione Johannes X. à Theodorâ scorto in Romanam sedem evectus fuerit, non omisit ille *lib. 3. c. 12.* referre, quâ ratione Theodoræ istius filia Marozia eundem pontificem post aliquot annorum decursum ex numero viventium sustulerit. Sic enim ille: *Wido Tusciae provincia marcbio cum Marozia Vxore de Johannis Papæ dejectione cepit vehementer tractare, atque hoc propter invidiam, quam in Petrum fratrem Papæ habebant: quoniam quidem illum Papa quasi fratrem proprium honorabat. Contigit itaque Petro Romæ degente, Widonem clam multos habuisse milites congregatos. Quumque die quâdam Papa cum fratre paucisque aliis in Lateranensi palatio esset, Widonis & Marozie milites super eos irruentes, Petrum fratrem ipsius ante oculos interfecerunt, eundem verò Papam comprehendentes custodiae manciparunt, in quâ non multo post defunctus. Ajunt enim, quod cervical super os ejus posuerint, sicque eum pessimè suffocarint. Quo mortuo ipsum Marozie filium nomine Johannem, quem ex Sergio Papa meretrix ipsa genuerat, Papam constituunt &c.* Non potuerunt sane meretrices turpissimum & profligatissimum suum vivendi genus majore sanctitate tegere & incrustrare, quàm si ex patribus sanctissimis concipiendo eidem throno redderent patres sanctissimos. Ita enim statuunt Ecclesiæ Latinæ Doctores, Papam sanctum esse posse, si non virtute, quæ inesse debebat in homine intus, munere tamen atque officio, quod extra eum est. Nam Papa sanctitatem recipit à Cathedrâ, ut habet Glossa *ad c. 2. dist. 19.* quia Petrus perennem meritorum dotem cum hereditate innocentie transmisit ad posteros *c. nonnos, dist. 40.* ad hoc scilicet ut essent heredes bonitatis suæ, uti ibi loquitur Glossa.

LXII. Dies nos deficeret, si de aliis similibus vitiis, quæ in electionibus Episcoporum insuper habita fuerunt, colligere velimus exempla. Sic enim invenio Ecclesias Cathedralis infectas & corruptas, ut nullibi existimem plus licuisse impudentiæ, plus licuisse stoliditati, plus licuisse sceleri. Ipsæ toties repetitæ leges Ecclesiasticæ & iterati canones satis ostendunt, prævalida esse & adulta vitia, quibus extirpandis frustra omnis suscipiatur

labor, nec aliud inde effici, nisi ut palàm fiat, quibus corruptelis impar sit disciplina ab Apostolis tam enixè commendata. Animadverterunt hoc Patres in Concilio Toletano IV. congregati, frustra adhiberi medicinam & correctionem in illis, qui ad sacerdotium promoti vitiosè jam erant, cum sine magnà Ecclesiæ confusione & perturbatione, statione suà removeri non possent, idcirco omisiss illis & in officio suscepto relictis, unicè id, ne tale quid porrò fieret, sanctione sua prævertendum existimarunt. Nempe ut cæteroquin, quæ lex in futurum quid jubet, in præteritum indulget. Ea talis est, c. 18. *Perniciosa consuetudo nequaquam est recipienda, quæ, majorum statuta præteriens, omnem Ecclesiæ ordinem perturbavit, dum alii per ambitum Sacerdotis appetunt, aliis oblatiis muneribus pontificatum assumunt. Nonnulli etiam sceleribus implicati, vel seculari militiæ dediti, indigni ad honorem summi ac sacri ordinis pervenerunt. De quorum scilicet causâ atque remotione oportuerat quædam statuere. Sed ne perturbatio quàm plurima Ecclesiæ oriretur, præteritis omisiss deinceps, qui non promoveantur ad sacerdotium ex regulis canonum necessario credimus inferendum.* Recensent deinceps longum catalogum eorum, qui inhabiles ad Episcopatum & Sacerdotium haberi debeant, quem decreto inseruit Gratianus c. *qui in aliquo, dist. 51.* Sed quam parum constitutio hæc observata fuerit, disci potest ex canonibus Conciliorum Toletanorum sequentium.

LXIII. In catalogo isto excluduntur etiam, qui seculari militiæ dediti sunt. Et hos à Clero profus exclusos olim, docet nos ex vitâ Gregorii Ivo Carnotensis in *decret. part. 10. c. 127.* quod nequaquam eos ad Ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodo monachicum propositum suscipiendos esse censuerint. Nihilominus tamen recentioribus temporibus nonnullos ad istum dignitatis gradum & ulteriorem etiam, promotos legimus. Exemplum habemus in Pompejo Columnâ, qui ex feroci milite factus est Episcopus & Cardinalis, teste Paulo Jovio in *ejus vitâ.* Et aliud in L. Rainuccio Jurenso Pauli III. nepote, qui miles Hospitalis cum fuisset, electus est Episcopus & factus Cardinalis: teste Onuphrio in catalogo Pontificum & Cardinalium. Simile quid referunt de Francisco Mendoza Admirali Arragoniæ, quod per desperationem ex infelici bellatore in Belgio & truculento milite factus fuerit Sacerdos.

LXIV. Ex consuetudine magis, quin & necessitate id postulante maximè commendata erat in Episcopis primitivæ Ecclesiæ paupertas. Dixit Salvator Apostolis suis *Luc. XIV, 33.* *Quisquis vestrum non renunciat omnibus bonis suis, non potest meus esse discipulus.* Et adolescenti methodum salutis consequendæ flagitanti, *Matth. XIX, 21.* *Vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, sequere me.* Ex quibus conficiunt nonnulli, malè cohærere divitias & bonorum possessiones

nes cum statu Clericali & Ecclesiastico. Idque argumentum præ cæteris prolixè tractat Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 9. cap. 1.* putatque, ita etiam observatum fuisse ab Apostolis, teste Petro, *d. l. vers. 27.* Ecce, *nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Atque ista exempla tam efficacia fuisse in vetere Ecclesiâ, ut non nisi pauperes ad Clericatum assumerentur, & si quis dives ac patrimonio pollens statum istum eligisset, eum divitias relinquere & patrimonio cedere oportuerit. Successu temporis verò ita observatum aliquando, ut si clerici voluissent bonis Ecclesiæ sustentari, debuerint cedere suis; aut si voluissent propria retinere, oportuerit eos ab Ecclesiasticis bonis abstinere. Idque multo magis ab Episcopis requisitum fuisse, quippe quibus vitâ & exemplo reliquis omnibus præesse conveniat, adeoque eligi non debere alium, nisi qui vel pauper jam sit, vel paupertatem deinceps ferre bono animo possit.

LXV. In hanc sententiam adduci insuper solent nonnulla Patrum dicta, quibus paupertatem Clericis ita quasi propriam facere solent, ut non videantur consistere posse ministerium Ecclesiæ & bonorum temporalium possessio. Nota est Augustini intentio, quod voluerit clerum ad pristinum vivendi modum & ad primævam communionem reducere, atque hinc feverè nimis Clericorum istorum mores castigaverit, qui renunciare proprietati bonorum noluerint: *Nemini, inquit, tollo Clericatum, nolenti mecum communiter vivere, sed habet DEUM, qui mecum manere vult. Si paratus est pasci à DEO per Ecclesiam ipse, non habere debet aliquid proprium; sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem, sed videat, utrum habere possit felicitatis aternitatem.* Plura ejus dicta videri possunt apud Gratianum *c. nolo, c. non dicatis, c. certe 12. q. 1.* Eis simile est, quod ait Hieronymus *in epist. ad Tit. c. 1.* Episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum & vestitum, his tantum debet esse contentus: *Qui altari servierint, de altari vivant.* Et Chrysostomus *homil. 15. in 1. Tim.* Ego Ecclesiæ præfules audenter dixerim nil præter victum & vestitum habere debere. Atque idcirco reprehendit Episcopum Bangoriensem Petrus Blefensis *epist. 147.* quod beneficium Ecclesiasticum jam alteri collatum sibi retinuerit. *Titulus paupertatis, inquit, gloriosus est apud Christum, & que filium DEI decuit, vos dedecere non debuit. Princeps Apostolorum & præfulum dicit: aurum & argentum non est mihi. Magnus etiam Augustinus ideò testamentum nullum fecit, quia, unde faceret, pauper Christi non habuit. Vestri officii est vivere de Evangelio, sicut constituit vobis Dominus, non incedere pompaticè in vestium cultu, in equorum fastu, in multitudine clientela.* Nec desunt exempla eorum, qui ad dignitatem Episcopalem evecti bonis omnibus & possessionibus se abdicarunt. Præter Augustinum enim, cujus modò mentionem feci, etiam Theodoretus Episcopus Cyrensis omni suâ substantiâ sese exuit, & pau-

pertatem spontaneo motu elegit: Sic enim ait de se ipse in epist. ad Leonem Papam, quam refert Baronius *ad ann. 449. num. 122.* Quod autem, cum tot annis fuerim Episcopus, non domum possederim, non agrum, non obolum, non sepulchrum, sed sponte electam amplexus sum paupertatem, & que nobis à parentibus obvenerant, post illorum mortem statim distribuerim, norunt omnes, qui in Oriente habitant. Ita & Lactantium describit Eusebius in Chronico, quod fuerit Vir omnium suo tempore eruditissimus, sed adeò in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indigerit. Plura non addo, nisi hoc, quod etiam civilibus Imperatorum legibus prohibiti fuerint ditiores in numerum clericorum recipi. Sic enim edixit Constantinus, nullum instructum idoneis facultatibus ad Clericorum nomen obsequiumque confugere debere, *l. 3. C. Theodos. de Episc.* Oulentos enim, inquit porro, seculi subire necessitates oportet, pauperes Ecclesiarum divitiis sustentari, *l. 6. eod.* Secutus Valentinianus Senior similem edidit constitutionem: *Plebejos divites ab Ecclesia suscipi penitus arcemus. l. 17. eod.*

LXVI. Hæc & talia plura pro paupertate Episcopis ad officium necessariâ dici non insubidè possunt. At verò neque Christi ea fuit intentio, neque Apostolorum exemplum accommodari huc commodè potest, & quæ ex Patrum scriptis adducuntur sententiæ, si ita crudè accipiantur, vereor ego, ut satis conformes sint intentioni Salvatoris; & leges denique civiles planè diversam gerunt sanctionis suæ rationem. Quod Christi verba *Luc. XIV.* attinet, ea non Clericis tantùm, sed omnibus fidelibus dicta sunt, quibus tamen bonorum possessio, non magis, quàm vita, prohibetur, nisi bona vitæque præsens, absque Christi abnegatione servari nequeat. Quo casu tam vita quàm facultates sunt negligendæ. Eucleatè Beda in *b. l.* Cunctorum, inquit, *fidelium est renunciare omnibus, que possident: hoc est, sic tenere, que mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo &c.* Hoc igitur innuit Salvator, unumquemque fidelium voluntatem suam & affectus ita instruere debere, ut ne adhæreant bonis temporalibus, sed ita se gerant, ac si ista planè non haberent, ita, ut si necessitas postulet, omnia actu deserant, si quidem iis retentis, fidem & pietatem retinere nequeant. Quod autem Christus adolescentem omnia sua vendere iussit, *Matth. XIX.* in eo haudquaquam communem omnibus regulam perveniendi ad perfectionem præscribere voluit, sed κατ' ἀνθρώπων hoc ei speciali mandato proposuit, ut quousq; obedientia ab eo iactata extendere se deberet, explicatum daret, & ut hoc ipso præcepto eum confunderet, & iactantiam perfectionis confutaret. Speciale igitur hoc planè & personale erat mandatum, sicut mandavit olim Dominus Abrahamo, ut filium unicum Isaacum occideret & immolaret, non quod revera fieri hoc vellet, sed ut Abrahami obedientia manifesta fieret.

LXVII.

LXVII. Quod exemplum Petri & reliquorum Apostolorum concernit, negari nequit, eorum conditionem planè fuisse singularem, & ex vitæ genere ambulatorem, nec ulli certo loco affixam. Prædia namque & possessiones secum ferre non poterant, sed ex prædicatione Evangelii, ut ministri in Evangelio servientes, vivebant. Nec tamen desierunt suis manibus quandoque victum quærere, ut ipse testatur Paulus. *Act. XX, 34.* Sed nec ipsi quidem necessitatem hanc relinquendi omnia sponte subierunt, sed expressum eâ de re mandatum à Magistro suo acceperunt, ut vocationi, in quâ nullos habuerunt Successores, vacare majore cum animi contentione possent. Imò verò in ipsâ hâc suâ vocatione, sicubi tempus pateretur, pristino suo insistebant artificio & vivendi generi, atque exinde victum sibi parabant. Ita enim ipse Petrus, qui in terris agenti Christo dixerat: *omnia reliquimus*, post resurrectionem Christi, rete suo arrepto cum reliquis Apostolis piscatus legitur, *Job. XXI, 3.* Et Johannes discipulus Christi, cum ipsi commendata à Magistro suo fuisset B. Virgo Maria, deduxisse eam dicitur *eis in idia, in domum suam propriam*, quam illum habuisse Hierosolymis & in eâ cenam paratam fuisse Nicephorus *l. 1. cap. 8.* & alii tradiderunt. Usus ergò fuit Johannes domo suâ, perinde ut reliqui naviculis & retibus suis. Nec aliter ergò reliquerunt omnia propter Christum, quàm ne domesticarum rerum cura Magistri sui Regnum impediret. Et ipsa Pauli Epistola prima ad Timotheum *cap. VI, 17. seq.* ostendit inter ea, quæ divitibus sunt præcipienda, non reponi illud, ut vendant sua & in pauperes distribuant, sed ut non efferantur animo, neque spem ponant in divitiis incertis, sed in DEO vivente, qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum, benè agant, ut divites fiant in bonis operibus, ut facîle de bonis suis impertiantur, ut libenter communicent, ut thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

LXVIII. Ut de Patrum supra allegatorum dictis & sententiis quid statui debeat, prolixè hîc exponamus, necesse non est. Videntur illi abrepti, imprimis Augustinus, communionis bonorum studio, quam in primitivâ Ecclesiâ tam feliciter cessisse sacra nos docet pagina. Quâ ratione etiam Gregorius Magnus Augustino Anglorum Episcopo, Clericorum Collegium instituturo communionem svadet ad exemplum prioris Ecclesiæ introducendam, apud Gratianum *c. quia 12. q. 1.* Secuti ergò illi sunt non tam sensum & intentionem Christi & Apostolorum, quàm nudam literam & corticem verborum, quanquam negare nolim, paupertatem sæpè incitamentum pietatis esse, & cultum divinum inter pauperes accuratius foveri, quam inter divites & opulentos. Constitutionum autem Imperatoriarum supra adductarum hic unicus fuit scopus & hæc causa impulsiva, ne Resp. viris & viribus destitueretur. Tot namque immunitates cum Ec-

clesiis & personis Ecclesiasticis tributæ essent à Constantino Magno, certatim homines, ut immunitatibus ejusmodi potirentur, in Clericorum numerum recipi volebant, atque inter eos cum vites essent, qui hâc ratione facultates suas oneribus publicis subducere gestiebant, noluit eos promiscuè recipi Constantinus, ideò scil. ut ipse ait *d. l. 3. quia obeundis muneribus publicis opportuni essent*, cum utique opulentos seculi necessitates subire oporteat. *d. l. 6.*

LXIX. Sine dubio autem, qui adsveti fuerunt frugali vitæ & paupertati, Ecclesiarum commodis & utilitati salutique melius consulerunt quam qui jucundissimè antea & sumptuosè vixerunt. Idque observatum etiam veteribus, Episcopos illos, qui in monasteriis antea bonam vitæ partem transegerunt, optimè inserviisse Ecclesiis, quibus deinceps præfecti fuerant, tum propter eruditionem, quam sibi in monasteriis insignem comparaverant, tum propter asperum & adstrictum vitæ genus, cui adsveti erant. Laudat id Baronius *ad ann. 529. n. 11.* quod observantia disciplinæ monasticæ locuplex extiterit seminarium, *ex quo plurimi progressi sint sanctissimi diversarum Ecclesiarum Episcopi, nec defuerint ex iis, qui in throno Apostolico confidentes universam catholicam Ecclesiam, cum vehementiores urgerent fluctibus constantissimè gubernarunt.* Atque hinc meritò de lapsu monachismi conqueritur Paulus Langius monachus ipse in *Chron. Citizenf.* f. 759. *Eo ævo, inquit, fervente claustralium sanctimoniâ & doctrinâ radiante, passim Ecclesiarum Antistites è cœnobiis, non tam fundatorum devotione, quam Clericorum sincerâ & affectione & electione id postulante eligebantur. Fuerant equidem etate illâ monachi & Viri religiosi illorum ob paucitatem & rarissimum in mundo conspectum, & potissimum ob eminentem eorundem sanctitatem omnimodamq. eruditionem in summâ reverentiâ, pretio & honore.* Deinde refert, quâ ratione ob institutionem plurium novorum ordinum & nimiam monachorum multitudinem, & præcipuè quorundam assiduam inter gentes commixtionem, remissam & voluptuariam conversationem Monachi vocabulum in contemptum venerit. *Et ideò non mirum, inquit, si nunc è monasteriis, ut olim, non eliguntur Episcopi, quia illis priscis, ut dictum est, probatissimis & sanctissimis monachis nec conversatione neq. doctrinâ pares sumus. Addamus, quod & nunc raro electio purè celebratur & canonicè, cum non melior, non sanctior, non utilior, sed frequenter, qui pecuniosior, qui potentior, qui nobilior atq. propinquior fuerit, eligi soleat &c.*

LXX. Nec semper tamen prosperè succedit pauperiorum hominum ad Episcopatum promotio. Observavit id & inter vitia seculi recensuit Theganus *de reb. gestis Ludovici*, quando ait: *Jamdudum illa pessima consuetudo erat, ut ex vilissimis servis summi Pontifices (Episcopi) fierent, & hoc non prohibuit Imperator, quod tamen maximum est malum in populo Christiano, sicut*

testa-

testatur Regum historia de Jeroboam filio Naboth, qui erat servus Regis Salomonis, & post eum principatum habebat. -- -- Postquam tales culmen accipiunt, nunquam sunt, sicut antea, mansueti, & sic domestici, ut non statim incipiant esse iracundi, rixosi, maliloqui & obstinati, injuriosi & minas omnibus subiectis promittentes, & per hujusmodi negocia cupiunt ab hominibus timeri & laudari. Turpissimam cognationem eorum à jugo debite servitutis nituntur eripere & libertatem imponere. Tunc aliquos eorum liberalibus studiis instruunt, alios nobilibus sceminis conjungunt, & propinquas eorum filios nobilium cogunt accipere. Nullus cum eis equanimiter potest vivere, nisi hi soli, qui talem conjunctionem habent, ceteri vero cum maximâ tristitiâ gemendo, flendo ducunt dies suos. Propinqui autem supradictorum, postquam aliquid intelligunt, senes nobiles derident, atq; deficiunt, sunt elati instabiles inverecondi &c. Hæc Theganus Chorepiscopus Trevirensis, paulo iniquior, ut videtur, tenuioribus & nullo natalium splendore illustribus, partim etiam justo dolore inflammatus, uti in præfatione ad eum notat Walafridus Strabo.

LXXI. Non arbitror, sub prima Christianæ Religionis initia, quibus dos Episcopatum non ex opibus ac censu pendebat, sed ex pietate & ut plurimum insequente martyrio, dignitatem eam multum concupitam fuisse à proceribus & primoribus Rerumpublicarum. Nec tales etiam iuerunt Apostoli olim, ut adeò putem, tenuioris fortunæ homines DEO magis placuisse, ut fundamenta Ecclesiæ suæ ponerent, quam eos, qui potentiâ & facultatibus præstantes essent, utve sola hinc divina vis & efficacia in propagatione Evangelii elucesceret, nullâ scil. adjuncta potentiâ humanâ, nullo hominum splendore & gravitate. Sequentibus verò temporibus plurimi leguntur ex illustribus & Regiis familiis munus illud suscepisse, sed abdicato prorsus statu seculari. Nec mirum id videri cuiquam poterit, quandoquidem non modo inter proceres imperii & regni numerari inceperant Episcopi, & in Comitibus suas habebant sessiones, Principumque Consiliarii erant, sed etiam divitiis atque opibus ita præpollebant Ecclesiæ Cathedrales pleræque, & tanta in illis erat bonorum affluentia, ut Episcopi earum fastum penè Regium exprimere & sustineri possent. Accedebat deinceps potestatis secularis concessio & combinatio, quam Imperatores Episcopis maximâ autoritate ex statu suo jam pollentibus conferebant, ita ut postea etiam jurisdictione seculari & Regalibus præditi essent, cum antea nullâ tali jurisdictione, nec gladio, sed potestate tantùm Ecclesiasticâ, & baculo pastorali usi fuissent, cujus rei initium ad Brunonem Episcopum Coloniensem referunt, postquam à Fratре Ottone M. Lotharingæ Ducatum accepit. Erit infra plenior hæc de re dicendi locus. Ex eo autem tempore Regum filii & Principes Imperii certatim dignitates istas Ecclesiasticas ambierunt, quorum quamplurimi puerili adhuc ætate Episcoporum no-

men

men adepti nec idonei habiti fuerunt, qui officium istud sustinerent, neque Ecclesiarum, quibus præfecti erant, commodo instituti, quandoquidem tam profusis sæpe sumptibus Ecclesiæ bona dissiparunt, ut difficulter deinceps à Successoribus frugilitati magis deditis reparari potuerint.

LXXII. Postquam verò placuit Ecclesiæ statum ita ordinare, ut si non conveniret planè, quam proximè tamen accederet ad statum secularem, (quanquam tota hæc metamorphosis ab Regno Christi, quod in Ecclesiâ efflorescere debuit, planè aliena fit,) fateor, non potuisse eum subsistere sine adjumento & brachio seculari undecunq; petito. Et ea propter, si temporale commodum respiciamus, utiliter sæpe ad Episcopatus & præposituras promoti fuerunt, qui hostibus & adversariis dexterâ suâ fortiter resistere possent, quique potentiâ seculari sufficienter instructi essent. Respexit huc Petrus Abbas Cellensis, cum Alexandro Pontifici ad Præposituram Suesionensis Ecclesiæ commendaret Guilielmum Theobaldi Magni Comitis Campaniæ filium epist. 5. Talem itaque, inquit, suscitare in Ecclesiâ DEI cum omnino expediat, quia multi insurgunt adversus eam dicentes: non est salus ipsi in DEO ejus. -- Habet autem & duo brachia præclara & fortissima, quibus poterit relevare incurvantem, & rebellare refrænantem, quibusq; umbraculum DEI protegat à turbine & à pluvia, Comes Henricus & Comes sine Dapifer Regis Theobaldus. Hi fratres ejus sunt, & erunt ei in omni auxilio & consilio.

LXXIII. Concludam hoc caput, si prius dixero, etiam in hoc maxime cautos fuisse electores olim, ne quem constituerent Episcopum minus exercitatum, aut in fide Christianâ nondum satis probatum. Concilii Nicæni I. canon secundus hic est: *Quoniam multa vel necessitate aut aliter cogentibus hominibus facta sunt præter canonem Ecclesiasticum, ita ut homines è gentili vitâ nuper accedentes ad fidem & exiguo tempore eruditi statim ad spirituale lavacrum ducantur, & simulatq; baptisati fuerint, ad Episcopatum vel presbyterium promoveantur: rectè habere visum est, ut nihil deinceps tale fiat. Nam & tempore opus est Catechumeno, & post baptismum probatione majore: apertum enim est apostolicum scriptum, dicens: Non neophytum, ne fortè inflatus in iudicium incidat, & laqueum Diaboli &c.* Ad canonem alium Ecclesiasticum dum provocant Concilii hujus Patres, subinnui putat Gulielmus Beveregius in not. canonem Apostolicum octogesium, quod suo loco relinquo. Neophytus autem ex hoc textu rectè dicitur, quod sit ille, qui nuper ex Gentilismo Christianam religionem amplexus, per baptismum Ecclesiæ DEI initus, inque doctrinâ nondum satis confirmatus est, nec in vitâ sufficienter probatus. Et hunc scilicet ad Episcopalem dignitatem promoveri post Apostolum prohibet Concilium Nicænum, & sequitur atq; eandem prohibitionem repetit synodus Arelatensis II. can. 1. Et Laodicena can. 3. ideò, quia, ut loquitur

tur Hieronymus, ignorat momentaneus sacerdos mansuetudinem & humilitatem, nescit se ipsum contemnere, non jejunavit, non flevit, non mores sæpè suos reprehendit, nec assiduâ meditatione correxit, non substantiam pauperibus erogavit, de dignitate translatus ad dignitatem, de cathedrâ quodammodo ad cathedram, de superbiâ ducitur in superbiâ.

LXXIV. Occurrunt tamen in historiâ Ecclesiasticâ aliquot exempla, licet oppidò rara, eorum, qui ex Gentilismo ad Ecclesiam conversi & nec tùm in fide satis confirmati ad cathedras Episcopales manu quasi factâ rapti fuerunt. Celebre imprimis est exemplum Ambrosii Episcopi Mediolanensis, de cuius promotione post obitum Auxentii Episcopi Ariani hæc refert Theodoretus *lib. 4. hist. c. 7.* Hæc *seditione cognitâ* (dum inter cives Mediolanenses alii Arianum alii Orthodoxum cuperent Episcopum) *Ambrosius cui provincie illius administratio commissâ erat, veritus, ne quid gravius tentaretur, ad Ecclesiam perrexit. Tùm illi à contentione cessantes, omnes unâ voce clamare cœperunt, Ambrosium sibi pastorem constitui poscentes, qui nondum baptismi sacramenta susceperat. Quod cùm Imperator didicisset, eum continuo & baptizari & ordinari præcepit. Norat quippe, mentem quidem illius quovis perpendiculo re-ctiorem esse: sententias verò quâlibet normâ exactiores.* Duplici vitio laborare videbatur hæc Ambrosii ordinatio, & quod catechumenus adhuc esset, quod impingebat in canonem secundum Nicænum, & quod ex Laicorum ordine assumeretur, quod itidem, uti deinceps dicam, canonibus prohibitum erat. Et prius quidem non diffiretur ipse Ambrosius *in Epist. ad Vercellenses* apud Gratianum *c. Neophytus dist. 61.* dum ait: *Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiâ; sed si non deest humilitas competens sacerdotio: ubi causa non adhaeret, vitium non imputatur.* Hoc videtur velle, quod cessante causâ ipsâ quoque cessare debeat legis dispositio. Ita quidem ipse suam hanc ordinationem excusat. Nos verò malumus ejus promotionem pro extraordinariâ & prorsus divinâ habere, exemplo ipsius Imperatoris Valentiniani, de cuius iudicio pergit Theodoretus *d. l.* *Quin etiam suffragium illud planè divinum esse censebat, conjecturam capiens ex consensu contrarie factionis &c.* Idem de eo refert Socrates *lib. 4. cap. 30.* tùm etiam de ipsis Episcopis, qui adfuerunt, quod istam populi consensionem divino quodam nutu factam iudicavissent.

LXXV. Hanc suam ordinationem dicit Ambrosius *d. l.* Occidentales Episcopos iudicio, orientales etiam exemplo probasse. Per iudicium Occidentalium Episcoporum intelligit Antonius Dadinus Altoserra *ad c. 2. x. de postulat. pralator.* iudicium sedis Apostolicæ. Perperam! Nec enim stabilita tùm fuerat monarchia Papalis. Quin potiùs sequendus hic est Socrates, qui quale fuerit iudicium Episcoporum, his verbis exponit, *d. l.* *Igitur, cùm Episcopi qui aderant istam populi consensionem divino quodam nutu fa-*

Etiam esse iudicavissent, absq; morâ Ambrosium comprehendunt &c. Quamquam negare nolim inter Episcopos tum congregatos esse potuisse & fortè etiam fuisse Romanum. Quod autem Ambrosius de exemplo Orientalium adducit, referendum id est ad Nectarium Episcopum Constantinopolitanum, de cuius promotione ita scribit Sozomenus lib. 7. cap. 8. Cum Imperator mandasset Episcopis, ut nomina eorum, quos quisq; Episcopatu dignos iudicaret, in chartâ perscriberent, unumq; ex omnibus eligendi facultatem sibi ipse reservasset, alii quidem aliorum nomina perscripserunt, Antiochensis autem Ecclesia Antistes scripsit & ipse eos, quos voluit, omnium tamen postremum adiecit Nectarium in gratiam Diodori (qui Tarsi erat Episcopus, & Nectarii personam Antiochensi Episcopo commendaverat) Imperator igitur perlecto indiculo eorum, qui inscripti fuerant, substitit in Nectario. Et intentâ mentis acie secum ipse consultabat, digito in postremum vocabulum impresso. Rursusq; ad caput reversus, cum cunctos ordine percurrisset, Nectarium elegit. Tum verò admiratio omnes invast, que rebantq;, quis & unde esset Nectarius ille, & quod vite genus sectaretur? Cumq; didicissent, ne sacro quidem lavacro eum initiatum esse, inopinatum Principis iudicium eo amplius mirabantur. -- -- Postquam verò universi cesserunt, & Imperatoris sententiam suffragio suo comprobarunt, baptizatus est: & adhuc Neophyti veste indutus, communi totius Concilii calculo Episcopus Constantinopolis renuntiatur. Hæc ita Sozomenus, ex cuius relatione constat, etiam istud exemplum inter extraordinaria referri debere. Et ne quis eâ de re dubitet, lubet ipsius Sozomeni addere iudicium, dum ita pergit: Multi porrò crediderunt, hæc ita ab Imperatore gesta esse, DEO id illi mandante & præcipiente. Sed utrum id verum sit, nec ne, certo equidem affirmare non possum. Mihi tamen ipse persuaserim, non sine divinâ providentiâ id actum esse, dum & ordinationis illius miraculo considero, & ex iis que consecuta sunt animadverto, DEUM mansuetissimo, & Optimo atque honestissimo Viro hunc Episcopatum conferre voluisse.

LXXVI. Adjiciam adhuc aliud exemplum, quòd de Gregorii Cæsarensis Episcopi promotione refert Gregorius Nazianzenus in orat. de obitu Patris, & ex eo repetit Card. Baronius ad ann. 362. n. 50. Cæsareæ, inquit, cives de Archiepiscopi creatione inter se contendebant. nam alter clanculum se abduxerat (Basilius nempe) alter requirebatur, (scil. Eusebius) acrisq; seditio erat, compressuq; atq; sublato nequaquam facilis. Præter id enim, quod in hac re, præsertim ob fidei fervorem, naturâ suâ ad tumultus excitandos proclivis est ea civitas, cathedra etiam illius splendor & gloria contentionis acrioris causam afferebat. Atque hoc statu res erat, ac nonnulli Episcopi aderant, Archiepiscopum electuri. Sed cum in plures sententias popularis multitudo distraberetur, aliiq; alium proponerent, quemadmodum in huiusmodi negociis fieri consuevit, prout quisq; vel cuiuspiam benevolentia, vel DEI pietate movebatur: tandem plebs

plebs tota uno consensu primarii ordinis virum unum, eximia quidem illum vicia
probitate præditum, nondum tamen divino baptismo consignatum, invitum *S* re-
pugnantes corripientes, simulq; militaribus copiis, quæ tunc in urbem venerant,
opem afferentibus, in sublimi sede collocarunt, Episcopisq; obtulerunt, ab iisq; pe-
tere institerunt, ut eum salutari aqua tingerent, atq; Archiepiscopum nominarent.
-- Coacti sunt, rore purifico hominem perfuderunt, Antistitem pronunciarunt,
in throno collocarunt.

LXXVII. Et hæc quidem de neophytis, h. e. illis, qui recens essent
fidei inferti. Inde verò tractum exemplum, ut neophyti etiam diceren-
tur Clerici novitii, & qui nuper è Monachorum vel Laicorum numero in
Clerum erant adscripti. Quos ad summum Sacerdotium admitti noluit
Concilium Sardicense c. 13. *Ut non prius ordinetur talis aliquis, nisi*
ante S Lectoris munere *S* officio diaconi aut presbyteri fuerit perfunctus,
S ita per singulos gradus, si dignus fuerit ascendat ad culmen Episcopatus.
Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, pro-
bari, quæ fide sit, quæve modestiâ, quæ gravitate *S* verecundiâ, *S* si
dignus fuerit probatus, divino Sacerdotio illustretur, quia conveniens non est,
nec ratio vel disciplina patitur, ut temerè aut leviter ordinetur aut Episcopus,
aut presbyter aut diaconus, qui neophytus est. In eandem sententiam Zosimus
Episcopus Romanus tale promulgavit decretum: *Qui ecclesiasticis disciplinis*
per ordinem non est imbutus, S temporum adprobatione divinis stipendiis non est
eruditus, nequaquam ad summum Ecclesie sacerdotium aspirare presumat: *S*
non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant
eo ordine, quem contra præcepta Patrum crediderunt presumendum. apud Gra-
tianum c. qui ecclesiasticis dist. 36. Eandem prohibitionem extendit idem
Zosimus in epist. 9. ad presbyterii & diaconatus gradum, ne quis illos cumu-
lare deinceps ausit. Et in Synodo Constantinopolitanâ, quæ prima & se-
cunda Græcis dicitur, can. 17. tale factum est decretum: *In omnibus boni*
Ecclesiastici ordinis curam gerentes, hoc quoq; desinire necessarium duximus, ut
nullus deinceps Laicus vel monachus repente ad Episcopalem altitudinem eveha-
tur, sed in Ecclesiasticis gradibus primùm examinatus, ita Episcopalis dignitatis
ordinationem suscipiat. Etsi enim hucusq; quidam ex Monachis vel Laicis, exi-
gente necessitate, Episcopali honore statim digni facti sunt, qui S virtute excel-
lenti suere, *S* suam Ecclesiam in altum extulere; id tamen quod rarò evenit, Ec-
clesie legem nequaquam statuentes, decernimus ut in posterum hoc minimè fiat, nisi
is, qui ritè ordinatur, per gradus Sacerdotales processerit in unoquoq; ordine tem-
pus præstitutum adimplens.

LXXVIII. Credibile est Photium hujus Canonis Constantinopolita-
ni autorem sui ipsius memorem eum condidisse, ne videlicet in exemplum
traheretur, quod sibi ipsi contigit. Is enim cum protospatharius (satelli-

tum ense armatorum dux) & primus à secretis Imperatori esset, è Laico intra sex dies, gradatim quidem, sed præcipitanter admodum, patriarcha creatus est. Primo namque die fuit monachus, alterò Lector, tertio hypodiaconus, mox diaconus, presbyter & sexto Patriarcha factus est, uti tradit Nicetas in *vitâ Ignatii*. Simile ergò quid ne deinceps fieret porro, cautum id voluit canone præsentente. Sed & Justinianus Imperator noluit præcipitatum admittere ordinationem. *Neque enim, inquit novell. 6. c. 1. idiota, ex iis qui vocantur Laici existens, ita mox ad Episcopatum ascendat, nec imaginariam suscipiat ordinationem, tanquam modo quidem idiota, mox autem Clericus, deinde parvum aliquod tempus præteriens, Episcopus appareat.* Elegantia sunt Gregorii I. verba *lib. 4. epist. 50.* Scimus, inquit, quod edificati parietes non prius ignorum pondus accipiunt, nisi novitatis suæ humore siccentur, ne si ante pondera quam solidantur accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant. Et cum ad edificium arbuta succidimus, ut prius viridatis humor exsiccare debeat, expectamus, ne si eis adhuc recentibus fabricæ pondus imponatur, ex ipsa novitate curventur, & confracta citius corruant, quæ immaturè in altum levata videbantur. Cur ergò hoc non subtiliter in hominibus custoditur, quod in lignis quoq; ac lapidibus tantâ consideratione perpenditur? Quantum autem temporis spacium in quolibet ordine conficiendum sit, sollicitè inquit Theodorus Balsamon in *comment. ad d. can. & post adductas aliquorum sententias acquiescit tandem in Gregorii Theologi opinione, sufficere scilicet si in unoquoque gradu per septem dies subsisterit.* Amplius aliquod spacium præscripsit Justinianus Imperator *novell. 123. c. 1.* ut si Laicus ad Episcopatum eligatur, non repente Episcopus ordinetur, sed primo Clericis non minus tribus mensibus connumeretur, & ita sanctas regulas & cotidianum Ecclesiæ ministerium edoctus Episcopus ordinetur. Quicquid hujus sit, videtur id tempus ampliacari & restringi debere pro ratione circumstantiarum in quâlibet Ecclesiâ occurrentium.

LXXIX. Antequam verò hoc de ordinibus gradatim assumendis constitueretur, quamplurimis exemplis probari potest, clericos minores, laicosque ad presbyterium & Episcopalem apicem, inferioribus omnibus gradibus omisis, provectos fuisse. A quibus nunc lubens abstineo, cum sufficiant ea, quæ supra adduxi. Illud autem addo, quod maximè huc videtur facere, & nostro seculo quotidie contingit, graviter reprehendi à Gregorio Nazianzeno eos, qui prius ferè quam primam abjecissent lanuginem, divinaque atria ingressi essent, priusquam sacra volumina novissent vel de nomine, priusquam novi veterisque instrumenti signa & notas cognovissent, si tres pias voces didicissent ex auditione quidem potius quam ex lectione, statim pallium contrahunt, aut zona tenus philosophantur, pietatisq; objectâ specie ac fuco semetipsos oblinunt, ut profani vulgi præconio

nio laudentur. Adscribam ipsa ejus aliqua verba, quæ digna sunt, ut hic legantur, ex apol. 1. Pudore suffusus sum in multis, qui cum ceteris nibilo sunt meliores, imò præclare cum illis agitur, si non multo sint deteriores, illotis se, quod dicitur, manibus & profanis nec initiatis mentibus, rebus sacris ingerunt: & autem quam digni sint, qui templa adeant, thronum ambiunt Episcopalem. Trudunt, obtrudunt, & impellunt se ad mensam sacram, ac si persuasum haberent, esse hunc ordinem non virtutis typum, sed ad victum comparatam rationem, nec ministerium rationi reddendæ obnoxium, sed imperium absolutum, nec subiectum ratiocinio, suntq; ferè numero plures, quàm sint, quibus præficiantur. Quoad pietatem, miseri; quoad claritudinem infelices: adeò ut quod mihi videtur, progressu temporis & augescente malo, nemo planè relinquatur, quibus præesse possint, cum singuli doceant, singuli prophetent, ita ut etiam Saul inter Prophetas habeatur.

CAP. V.

*Electionem animo integro & incorrupto perfici,
& ab omni Simoniâ vacuam esse debere.*

I.

Pergimus ad ipsum electionis actum, qualiter ille peragi debeat, & quâ animi intentione suffragia ferenda sint, ut canonicè electus dici queat, qui ad Episcopatus dignitatem evehitur. Nec enim una tantum macula est, quâ contaminari actus ille dicitur; sed innumera irrepere solent vitia, quæ vel eligentes occupant, vel candidatos & competitorès, vel, quod frequentissimè fieri consuevit, utrosque simul, vel denique ipsum etiam procedendi modum. Ut singula hic enumerem, nulla ratio svadet, & plura fortè sunt, quam enumerari per compendium queant. Videamus tamen, à quibus maximè cavendum sit, & quæ turpiter semper Ecclesiæ faciem profittuerunt. Nonnulla eorum eleganter describit Johannes Saresberien- sis in polycrat. lib. 7. cap. 17. Domesticas, inquit, calamitates, & thalamum sapientiæ expositum fornicatoribus & sanctuarii interioris recessum in prostibulum permutatum, sine gemitu & lacrymis nequeo deplorare. Domus namq; orationis, negotiationis, Domino prohibente, facta est domus, & templum fundatum in lapide adjutorii in latronum speluncam versum est. Siquidem Ecclesia data est in direptionem, aliis palam aliis clam occupantibus eam. Nam & ipsa occupanti conceditur, eò forte, quod in nullius bonis est. Non est enim inventus, nisi perrarus, qui accingatur gladio super femur suum ad præsumptionem ambitionis reprimendam. Illa namq; machinas multiplices erigit, ut eam expugnet, nemine defendente. Alius enim de nobilitate confisus, aut viribus potestatum, violenter in

Aaa 3

sancta

sancta irruit, & si force pulsat ad ostium, parietem aut limina suffodere non veretur. Nam & seditionem concitabit in Moysen, & alienum ignem in templum inferet, & vasa sanctuarii contaminabit. Alius sperans in multitudine divitiarum, Simone ducente, ingreditur, non inveniens ibi, qui eum & pecuniam suam jubeat ire in perditionem. Alius in muneribus ad Petrum reformidat accedere, clanculo tamen per impluvium auri, ac si per tegulas Jupiter illabatur in gremium Danaës, sic in sinum Ecclesiæ procus descendit incestus. Alius obsequio quasi muneris ignarus, adest, ac si obsequia non cedant in muneris rationem, profecto nullum majus est munus, quam cum homo se ipsum hominis devovet servituti. Alium collusionem quâdam vocantis liberalitas prævenit, sed postmodum collatam gratiam suo Giezi plenius compensabit. Alius agit, ne ipsum pulsare oporteat, sed ad ingrediendum compellatur invitus, & quasi obnubilans lucernam DEI, ut eum impune irrideat fraudulentus. Diu siquidem alius simulavit. Ambitionem namque multis indiciis prodidit, & se divitem, potentem, insignem velle fieri confessus est, sed alia viâ, in alio statu, sed in minori periculo, majore libertate &c. Videri ibi possunt alia plura, quibus corruptelas in hoc negotio usitatas acerrimè perstringit.

II. Illis verò ut via præcluderetur, multa passim in jure Canonico occurrunt monita, salutaria quidem & Ecclesiæ valdè proficua, sed multifariam neglecta & conculcata penitus, atque recrudescentibus subinde vitiis oppressa. Apud Gratianum c. 14. dist. 61. extat palea, quam ex regulâ S. Benedicti depromptam ajunt Commentatores: In ordinatione præpositi illa semper consideretur ratio, ut hic constituatur, quem omnis concors congregatio secundum timorem DEI, sive etiam pars congregationis, quamvis parva saniori consilio elegerit. Vita autem merito & sapientia eligatur, qui ordinandus est, etsi ultimus est in congregatione. Quod si omnis congregatio vitiis suis consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiam Episcopi vel ad alios vicinos præpositos vel Christianos claruerint, prohibeatur prævorum prævalere consensus: sed domui DEI Episcopus constituat cum aliis dignum dispensatorem. Agit quidem Canon de præposito Monasterii eligendo, sed optimo jure applicari ille etiam poterit ad electionem Episcopi, qui & ipse præpositus est, Ecclesiæ scilicet suæ, & totius dioceseos. In specie verò de Episcopo eligendo agit monitum Gregorii M. apud eundem Gratianum c. illud 8. q. 2. Illud quidem præ omnibus curæ tibi sit, ut in hac electione nec datio quibuscunque modis interveniat premiorum: nec quarumlibet & personarum parrocinia convalescant. Nam si quorundam parrocinio quisquam fuerit electus, voluntatibus eorum, cum fuerit ordinatus, reverentiâ exigente obedire compellitur, sicque fit, ut res illius diminuantur Ecclesiæ, & ordo Ecclesiasticus non servetur. Cætera, quæ ex Gregorii epistolâ

larum

larum Regestro, uti vocant, Decreto suo pasim inferuit Gratianus iubens prætereo.

III. Inculcari hæc vacantibus sedibus sæpè oportuit ab Episcopis vicinis, ut electiones canonicè perficerentur, neve violarentur decreta Ecclesiis antiquitus præscripta. Quem in finem cum apud Parisienses de eligendo Episcopo deliberandum esset, hunc in modum rescripsit Ivo Carnotensis, epist. 138. *Consulendo itaq; monemus fraternitatem vestram, ut nemo vestrum in tanto discrimine privata odia exercent, nullus privatum bonorem vel privatum commodum querat, nullus fratrem suum publicâ infamia pulset, nisi iudiciario ordine probare possit, quod objecerit &c.* Et ad Episcopos Africanos scripsit Leo Papa apud Gratianum c. 5. dist. 61. *Miramur, tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibuslibet, & longè extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio Ecclesie crederetur. Non enim hoc est consulere populo, sed nocere, nec prestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim presidentium, salus est subditorum. Et ubi est incolumitas obedientie, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiam si moribus atq; actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est pernitiosus exemplo, & vix bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Pertinet eò tota & integra Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Clerum & populum Bellouacensem, quam refert Jacobus Sirmundus tom. 2. Concil. Gallic. pag. 641. ex quâ simul discerelicet, quæ eo tempore in Ecclesiis Gallicanis obtinuerit ratio & forma eligendi.

IV. Præcipuè autem notanda hic est elegantissima Leonis Imperatoris Constitutio in l. 31. c. de Episc. & Cler. quam propterea integram adscribam. *Idem (scil. Leo & Anthemius) AA. Armasio Præfecto Prætorio. Si quenquam vel in hac regiâ Urbe, vel in cæteris provinciis, quæ toto Orbe diffuse sunt, ad Episcopatus gradum provehi DEO auctore contigerit, puris hominum mentibus, nullâ electionis conscientia, sincero omnium iudicio proferatur. Nemo gradum sacerdotii precii venalitate mercetur, quantum quisq; mereatur, non quantum dare sufficiat, aestimetur. Profectò enim quis locus tutus & quæ causa esse poterit excusata, si veneranda DEI templa pecuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra fames in penetralia veneranda proserpat? quid deniq; cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur? Cesset altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, & à sacris adytis repellatur piaculare flagitium. Itaq; castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut quocunq; locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec precio sed precibus ordinetur antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut queratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profectò enim indignus est sacerdotio,*
nisi

nisi fuerit ordinatus invitus. cum sanè si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecunie interventu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis & lese majestatis, accusatione præposita, a gradu sacerdotii retrahatur. nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetue quoque infamiae damnari decernimus, ut eos, quos par facinus coinquinat & æquat, utrosque similis pœna comitetur. D. 8. id. Mart. Constantinop. Marciano & Zenone Cosf.

V. Non alia magis in jure Justiniano eminet sanctio, quæ ambitionem & avaritiam, vulgaria electionum vitia, reprimat & coërceat, quam ipsa hæc, ut à nobis proposita est. Digna ea est, quæ ab omnibus Studiosis Theologiæ & Candidatis ministerii crebrò ad animum & in memoriam revocetur. Laudat eam Cardinalis Baronius ad ann. 469. num. 9. itemque Johannes Sarisberiensis in polycrat. lib. 7. cap. 20. & multo ante Photius Episcopus Constantinopolitanus in Nomocan. tit. 1. cap. 24. ad quem tamen hoc extat Theodori Balsamonis scholion, constitutionem istam non esse positam in Basilicis, atque ideò irritam factam fuisse. Id verò argumentum est, compilatores βασιλιῶν ideò omisisse eam, quod viderent, frustra adhiberi ex illà medicinam morbo huic seculo suo nimium invalescenti. Nec deleri tamen propterea debuisset, cum utriusque ex vitiis ingravescentibus tolli nequeat id, quod justum & rectum est. Utiliter ea servatur in nostris Ecclesiis & Rebus publicis, & laudatur, pietas Leonis, quod Ecclesiæ DEI misertus lege publicâ sancire voluit, quod diu ante per varia conciliorum decreta assertum, & multis Doctorum sententiis confirmatum fuit. Nos verò ideò adscripsimus totam, ut brevi eam commentario illustrare liceat.

VI. Inscriptio quidem Leonis & Anthemii nomen præ se fert, sed revera ab Leone solo constitutio hæc confecta & in partibus Orientis promulgata fuit. Ita enim usu invaluerat, ut cum plures eodem tempore, divisim quamlibet Imperii partibus, imperarent, atque adeò quamlibet ab uno tantum Imperatore revera scripta Lex esset, ex æquo tamen omnium nomina præferret. Leo hic in Thraciâ natus, cum tribunus militum sub Marciano antecessore suo fuisset, Imperator creatus est Asparis Gothi hominis factione, qui inter patricios allectus magnam in eo ordine autoritatem adeptus erat. Is anno imperii sui undecimo, Christi 467. Anthemium Marciani generum in Occidentem misit, ut Romanis imperaret. Et hinc ista in inscriptione societas. Esse autem constitutionem hanc Leoni, non verò Anthemio adscribendam, imprimis patet ex eo, quod Constantinopoli, quæ sedes erat Orientis, Leonis imperio subiecti, scripta fuit, uti testatur subscriptio, cum Anthemii regimen intra limites Imperii Occidentalis coërcitum esset. Deinde verba illa, in hac regiâ Urbe, & hanc sanctam & venerandam

dam antistitis sedem, satis arguunt Urbem & sedem Constantinopolitanam intelligi debere. Ipse etiam Armasius, ad quem constitutio hæc scripta fuit, præfecti prætorio officio non in Occidente, sed in Oriente functus est, uti mox dicam. Cæterum Leo Imperator hujus legis autor pietatis & religionis studiosissimus fuit, & ut habet Chronicon Alexandrinum, sub Olympiad. 311. acerrimè persecutus est Arianos Exocionitas, (Gr. ἐξωκιονίτας, sive potius ἐξωνίτας, vid. Jacob. Gothofred. diff. ad Philostorg. lib. 10. c. 3.) edictoque promulgato ubique vetuit illos habere Ecclesias, omnesque conventus illorum penitus sustulit. Laudandaque inprimis ejus constitutio in l. fin. C. de fer. quâ sanctitatem diei Dominicæ ab omni strepitu judiciali, ab omnibus ludis & spectaculis, & ab omni actione frivola atque profanâ custoditam esse voluit.

VII. Scripta est hæc Leonis constitutio ad Armasium præfectum prætorio. Baronius mavult legere Armatum, ductus procul dubio auctoritate Suidæ, qui ἀρμάτιον, sive ἀρμάτων vocat. Johannes Glandorpius in Onomastic. Rom. putat, ipsum illum fuisse, qui, cum prius à partibus Basilisci steterit, cujus scil. erat consobrino, à Zenone Imperatore donis & pollicitationibus corruptus Basiliscum deseruit, & à Zenone tandem interfectus fuit. Promiserat Zeno inter alia, se, simulac imperium recuperasset, Armatum Magistrum præsentis militiæ facturum, uti refert Autor Chronici Alexandrini sub Olympiad. 314. Ut adeò putem ex præfecto prætorio, si vera est lectio vulgaris constitutionis Leoninæ, factum eum sub Zenone magistrum militum, non quod superior ea dignitas esset, sed quod commodior fortè, & ingenio Armati magis congruens. Præfectum Urbi enim, & præfectum prætorio & magistrum equitum ac peditum indiscretæ dignitatis fuisse, constat ex l. 1. C. de præf. præt. siv. Urb. lib. XII. Suidas Armatum hunc describit ut crudelem & effœminatam. Cede ejus, inquit, civis admodum sunt gavisæ. Nam sub Leone quoscunq; Thracas, qui seditionem moverant, cepisset, hos manibus amputatis dimiserat. Et porro: Cum Basiliscus Imperator Harmato, ut cognato, liberum aditum ad Zenonidem uxorem permetteret, ac diutiùs consuetudo duraret, amboq; formâ insigni essent, deperire inter se cœperunt. Hinc oculos in se invicem conjiciebant & vultûs subinde convertabant, & arridebant inter sese. -- Cum autem Theodoricus videret, Harmatum ab omnibus coli, seque vinci ab adolescente, qui capillos tantum, & alias corporis exercitationes curaret, indignabatur. At Harmatus cum auri affluentiâ, tum honorum magnitudine inflatus, neminem sibi fortitudine præstare putabat: ac tantum in eo vecordia valebat, ut Achilles habitu equo conscenso in Hippodromo se jactaret. Quo magis autem eâ gloriolæ insanti teneretur, acclamationibus infime plebecula fiebat, quæ Pyrrbum illum appellaret. Quod si eò faciebat, quod rubicunda esset facie, rectè dicebat. Sin ad laudem fortitudinis, deliniebat, ut

adolefcentem. neque enim heroes petebat, ut Pyrrhus, sed mulieres deperibat, ut Paris.

VIII. Consultò abstinemus à prolixiore inscriptionis hujus examine, ne à scopo nostro dilabamur prorsus, & ab instituto nimium discedamus. Potius est ut videamus, quàm ex ratione quàmve occasione inductus Imperator constitutionem hanc ediderit. Dubium verò mihi non est, factum id ex suggestionem Gennadii tùm temporis Episcopi Constantinopolitani. Celebraverat ille cum septuaginta tribus Episcopis in Urbe suâ concilium provinciale, inque eo tùm alia, de quibus acta perierunt, tùm inprimis de Simoniacis Episcoporum promotionibus egit oppidò prudenter & severè. Superest eâ de re Epistola Synodica, quam recitat Baronius *ad ann. 459. num. 3.* & Severinus Binius *tom. 2. concil. p. 193.* sed non nisi cum subscriptis nominibus quatuor Metropolitanorum. Plures autem subscripsisse ex ipso contextu patet, quorum nomina cum ipsâ epistolâ recensentur in *jure Græco-Rom. lib. 3. pag. 189.* Nos aliqua, quæ ad rem præsentem faciunt inde excerpemus. Præmittunt, damnari ejusmodi promotiones Simoniacas tùm per verba Scripturæ sacræ, tùm per canonem proximè habitæ Synodi Calchedonensis. Tùm pergunt: *Quoniam tamen his ita aperte prohibitis, quidam sunt in Galatarum Ecclesia deprehensi propter turpe lucrum & avaritiam hæc salutaria & humana præcepta negligere & transgredi, ea quoque ipsa nobis renovare visum est cum sanctâ synodo, quæ in hæc regnante novâ Româ nunc agit, ut sine omni penitus inventione & omni prætextu callidòq; commento, impiam hanc & odiosam, quæ nescio quomodo in sanctissimas Ecclesias subiit, consuetudinem omninò exscindamus, ut cum pura & absq; ullâ cautionatione eorum, qui ordinantur, renuntiatio ab antistitibus facta fuerit, gratia S. Spiritus superne veniat. Quibus nescio an per pecuniam promotionem facientibus, & manu non pure operante, ad eum qui promovetur (secundum vocem Evangelii) & non potius contrahitur gratia Sancti Spiritus. Scito ergò religiosissime omni ex parte Vir, quicumque hujus convictus fuerit Episcopus vel Chorepiscopus, vel circulator, vel presbyter, vel diaconus, vel quivis alius ex canone, vel ex Laicis, communi Antistitum decreto, communiq; sententia condemnatum esse: sicut de hoc quoque sanctorum Patrum præcedens canon loquitur. Oportet enim gratiam semper esse gratiam & argentum apud eam nequaquam intercedere. Sit ergo & ab omni sacerdotali dignitate & ministerio alienus & anathematis execrationi subiectus, qui & se per pecunias acquirere eam existimat, & qui eam pecuniis præbere pollicetur &c.* Legitur eadem epistola in Synodico Græco à Guilielmo Beveregio edito, *tom. 2. pag. 181.* sed ita ut dimidia ejus pars posterior pro Scholiis Balsamonis venditetur, cum sint ipsius epistolæ verba, quod etiam notat Baronius *ad ann. 459. n. 4.*

IX. Quo anno Synodus hæc Constantinopolitana habita sit, non satis constat. Dicerem ego, eodem hoc anno, quo constitutio nostra edita est, hoc est, anno Christi 469. aut proximè antecedente eandem celebratam fuisse, ut scilicet lege publicâ confirmaretur, quod ab Episcopis in salutem Ecclesiæ decretum fuerat, nisi moveret & in diversam sententiam traheret epistola Leonis Episcopi Romani centesima ad Gennadium Episcopum CPnum scripta, quâ agit de Timotheo Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopo, quod universorum Domini Sacerdotum sententiis Constantinopoli coarctatus fuerit. Nec tamen restituendum eum propterea asserit, quandoquidem, ut maximè orthodoxiam profiteatur, supersit tamen vitium, ejus promotioni adhærens, quod vivente Episcopo tantæ sedis in vasor existat, atque idcirco statuit, alium aliquem ex Clero Alexandrino eligi debere Episcopum. Scripta est ea Leonis epistola 15. Kalend. Jul. Magno & Apollonio COSS. hoc est, anno Christi 460. Coactum igitur fuit Concilium istud, in quo comparuit Timotheus, vel circa initium anni istius 460. vel, uti Baronius & Binius statuunt, anno proximè præcedente 459. Et sic integrum serè decennium intercedet decretum istud Concilii & Constitutionem Imperatoriam.

X. Posito hoc, summè laudanda est circumspecta illa Gennadii *Ἐπισκοπῆς*, quod simulatque thronum Episcopalem conscendit, (id quod factum post mortem Anatolii, anno nimirum CCCCLVIII.) Ecclesiæ suæ salutem commendatam sibi habuit, & quæ tum ab hæreticis, tum à Clericis vitiosè vocatis & ordinatis, inflicta erant vulnera, quâ potuit arte sanare secum constituerit. Convocavit igitur Synodum istam, majore nunc potestate subnixus, quam in Concilio Chalcedonensi paulo ante, anno scil. Christi CCCCLI. acceperat antecessor Anatolius. Convocavit, inquam, novo jure, cum antea per *ἐνδημῶντας* Episcopos, non verò *συναθροισθέντας*, Episcopi CPni Synodos suas celebrassent, uti alibi dixi. Et quanquam huic malo medicina abunde parata esset per ipsum illud Concilium Chalcedonense, quippe quod *can. 2.* depositionis pœnam intentaverat, qui pretio ordinarent Episcopos, aliosve Clericos aut ministros in Ecclesiâ constituerent, putavit tamen Gennadius, repetendum id sibi esse in diœcesi suâ, ideò quod post prohibitionem istam Chalcedonensem in Galatiâ, provinciâ sibi subjectâ, fraudibus & dolis adversus dictum canonem agi cœptum esset, datâ videlicet pecuniâ post ordinationem. Ideòque non explicat tantum & à pravis interpretationibus vindicat canonem Chalcedonensem, sed etiam pœnas in eo decretas intendit, injecto anathemate.

XI. Galatia Ponticæ olim, non Asianæ, ut quidam volunt, diœceseos provincia erat. Cumque adeò tres istæ diœceses, Asiana, Pontica & Thracia Constantinopolitano Patriarchæ subjicerentur, accepit ille *Ἐπισκοπῆς*

in omnes illas, & singulas earum partes, verè patriarchialem. In Galatià metropolis erat Ancyra, cujus Episcopus Anastasius in Concilio isto Gennadii præfens erat, qui & Epistolæ illi encyclicæ subscripsit. Et quanquam Paulus Apostolus Galatas amentes vocet *Gal. III, 1.* versutos tamen eos & callidos fuisse ipsum hoc eorum factum, quo per pravam interpretationem decretum Calchedonenſe eludere conati sunt, abunde ostendit. Quia enim in dicto canone constitutum fuerat, ne quis pro ordinatione aliquid daret aut acciperet, illi per sophisticas argutias inferebant, nequaquam prohibitum esse, ne quis daret vel acciperet quidquam post peractam ordinationem. Ergo ut sua canoni servetur integritas, præmittit Gennadius: *Simplex est & aperta hujus mandati* (Christi scilicet, quod extat *Matth. X, 8.*) *ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facile & explicatum, nihil quod sophisticâ expositione indigeat.* Subiecto deinde canone Calchedonenſi, pulcherrima, inquit, *& valdè pia sunt hujus canonis sanctorum patrum præcepta, quæ omnem invasionem Satanicam, diabolicamq; conatum, qui in donum spirituale intenditur, repellit & rescindit. Nullo modo enim vult ordinationis promotionem pecuniis aut fieri aut suscipi, nec ab eo, qui illam exercet, nec ab eo, qui ordinationis promotionem accipit. Sed nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecunias concedit. Omnino enim in hac quoque re esse sordes, corruptionemq; munus pronunciat.* Tandem in verbis supra adductis pœnam adjicit anathematis, quisquis propter argentum vel dare vel accipere ordinationem velit.

XII. Præverat utriusque hujus Concilii decretis lege suâ Marcianus Imperator, qui simulatque regimen accepit, statim constituit, ne quis numero precio ad magistratum promoveretur, uti testis est Theodorus Lector *lib. 1. hist. Eccl.* Cumque etiam ab anterioribus Imperatoribus similes constitutiones circa officia secularia & palatina editæ fuissent, uti præcæteris in Codice Theodosiano conspicua est lex *1. ad L. Jul. de ambit.* & in Codice Justiniano lex *fin. ad L. Jul. repetund.* turpe putarunt Patres & Doctores Ecclesiæ, officia civilia tam sanctè ab omni ambitu custodiri, non perinde verò custodiri officia Ecclesiastica. Divina enim ea cum sint & sancta, cavendum omnino est, ne quid committatur in eorum collatione, quo pollui & contaminari queant. Siquidem non est facile stare in loco Petri & Pauli, scilicet tenere cathedram regnantium cum Christo, quia hinc dicitur, non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. *c. non est, dist. 40.*

XIII. Sed quàm parum profecerit Gennadius suo illo decreto synodico, colligere licet ex constitutione Leonis Imperatoris subsequenti, quam nunc explicamus, & quam sine dubio suggestionibus suis procuravit Gennadius. Aut verò, si quid profecit Gennadius, latius tamen & extra diocœsin suam nulla ei erat potestas. Nec ergo prohibere potuit, quo minus in aliis

aliis diocæsis adjacentibus similes fraudes & argutiæ adversus decretum Chalcedonense excogitarentur & ad effectum adducerentur. Unde sibi metuendum erat, ne exempla inde ex vicinâ pererent suæ diocæseos subiecti Episcopi, & iisdem vitiis inficerentur iterum atque, in pristinas animorum pravitates reciderent, quos ut innoxios præstaret, tam sollicitè hæcenus laboraverat. Ampliore igitur potestate opus erat, majore etiam & severiore coërcitione, quam ut præstari à Viris Ecclesiasticis, quantæcunque illi dignitatis fuerint, propter eorum conditionem possent, præsertim cum non simplicium tantum Episcoporum Ecclesiæ, sed etiam ipsæ Patriarchales sedes affectæ vitio illo & corruptæ essent. Implorandus idcirco erat Imperator, qui sanctionem ab omnibus, non Episcopis tantum, sed metropolitanis etiam, & ipsis denique Patriarchis observandam conderet, quique ad eam potestate ἀναγκαστικῆν præditus esset, ut refractarios in ordinem redigere, & disciplinam Ecclesiasticam sanctam & inviolatam custodire possent.

XIV. Nec verò dubitavit Gennadius vel quisquam tum temporis Episcoporum hos partes deferre Imperatori, ut etiam in Ecclesiasticis negotiis ipsi potestas esset, leges conderè & promulgare. Acriter quidem propterea à quibusdam perstringitur Justinianus; sed ille jure suo sibi ex majestate & summo imperio competente usus est, quo etiam Antecessores ejus usi fuerunt. Principibus in universum omnibus, qui τὸ κράτος tenent in Rep. potestas legislatoria circa sacra de se competit, ut Principibus jure proprio, & ut sunt Rectores civitatis vel communitatis suæ. Nec tantum ut confirment solum ea, & exequantur, quæ ab Episcopis in synodo decreta fuerunt, sed etiam, ut ipsi sine prævio Episcoporum synodali statuto novas condere possint leges antea nunquam nec promulgatas nec observatas. Quanquam non negem, utile esse, imò ferè necessarium, ut, antequam tale quid constituatur, præmittatur deliberatio cum Theologis, quippe qui in præparandâ materiâ constitutionis Ecclesiasticæ suppeditare & suggerere optimè possunt, quid proficuum, quidve minus accommodum Ecclesiæ sit, ne quid statuatur fortè, quod scandalum aliquod ex se pariat, quodve usui rerum inconueniens sit & adversum. Et sic igitur ad Episcopos spectabit, ut materiâ legis disponant; ad Principem autem, qui caput est civium, ut auctoritatem impertiat, & legis formam perficiat. Nec dubito, cum Gennadio primùm & quibusdam aliis Episcopis ab Leone Imperatore consultationem institutam & habitam fuisse, antequam constitutio ista, de quâ nobis sermo est, promulgari cœpit.

XV. Fuit hæc eadem sententia Gregorii Magni, qui cum magno studio crimen hoc Simoniæ extirpare conaretur, plurimis epistolis ad Francorum Reges Childebertum, Theodebertum, & Theodoricum misis, eos com-

monuit, ut suo derungerentur officio, & Regiâ autoritate ab labe istâ immunes Ecclesias præstarent. Idem censuit Concilium Parisiense VI. lib. 1. c. 11. Quæ etiam odibilis pestis primum necesse est, ut Imperiali auctoritate & potestate cum consensu venerabilium Sacerdotum (i. e. adhibitis in consilium Episcopis) à Romanâ Ecclesiâ amputetur &c. Noverant enim illi, ad principem spectare, suis ut legibus Episcopus coerceret, & publicis sanctionibus Ecclesias ab omni tali maculâ custodiret. Et ex hac potestate Henricus III. Imperator in Concilio ex Galliæ & Germaniæ Episcopis à se congregato editum proposuit, ut nullus gradus Clericorum vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquiretur. Ac si quis dare aut accipere præsumeret, omni honore desitutus, anathemate multaretur, uti refert Glaber Rodolphus hist. lib. 5. cap. 5.

XVI. Viderat & observaverat Gennadius & cum eo Leo Imperator, quantis corruptelis obnoxia fuissent hæcenus pleræque sedes Episcopales, & ipsa aliquando Ecclesia Constantinopolitana, quam tamen summè reverendam & Romanæ æqualem esse voluerunt Imperatores antecedentes. Ab istis vitiis ut cautum esset deinceps, & ne porro tale quid contingeret, quod sæpè hæcenus magno cum Ecclesiæ detrimento & cum summo Christianorum dedecore acciderat, placuit legem conscribere, ut sibilâ hæc injectâ, si non ex conscientiæ dictamine, saltem metu pœnæ, purâ atque integrâ mente electiones Episcoporum perficerentur. Multum autem juvabit interpretationem, si de statu Ecclesiarum Patriarchalium, inprimis verò Constantinopolitanæ, cujus in specie meminit Legislator, qualiter se tum temporis habuerit, nonnulla hic inseramus, si prius hoc præmiserimus, principaliter quidem suffragiorum emptione & venditione agere constitutionem, sed in eâ tamen simul in genere describi qualitatem electionis, ut ab omni vitio vacua dici queat. Et sic ad reliquas etiam corruptelas, quibus pessimè sæpenumero afflictæ fuerunt Ecclesiæ, in exemplis adducendis nobis erit respiciendum.

XVII. Quod igitur Ecclesiam Constantinopolitanam attinet, cum tum temporis gubernavit, uti dixi, Gennadius, antea ejusdem Ecclesiæ presbyter, Vir, ut videtur, integer vitæ, scelerisque purus. De eo tradit Philippus Cyprius ProtoNotarius Constantinopolitanus in Chronico Ecclesiæ Græcæ, quod adorandi gratiâ Hierosolymam profectus, quàm reverteret, in Cypro Insulâ placidè obdormiverit. Nec invenio sanè quicquam, quod reprehendi circa ejus electionem potuerit. Altum eâ de re apud Scriptores est silentium. Nec admisisset fortè Leo Imperator tale aliquid ex rebus gestis Antecessorum suorum edoctus, quantæ datæ olim fuerint turbar. Sed nec ipse tam confidenter in Synodâ suâ condemnasset cauponationem, uti vocat ejus interpres, sacrorum munerum, nec passus fortè fuisset,

ab

ab Imperatore eam publicâ lege perstringi, si ipse ejus criminis reus fuisset. Non enim quis faciliè comprobatur legem, quâ sua ipsius vitia notantur, & ex quâ reum se esse agnoscit.

XVIII. Gennadii antecessor fuit Anatolius, & hujus Flavianus. Et de Flaviani quidem electione nihil omninò notatum est à Scriptoribus rerum Ecclesiasticarum, quod reprehendi queat. Sed Anatolii promotio non usquequaq; probari potuit. Damnatus erat à Flaviano Eutyches presbyter & Archimandrita Constantinopolitanus in synodo illic habitâ anno CCCXLVIII. & propter hæresin tum sacerdotio, tum etiam administratione monasterii abstinere jussus fuerat. Id cum indignè ferret, impetravit à Theodosio juniore Imperatore, ope Chrysaphii Eunuchi, qui Flaviano infensus erat, & Principis ingenio abutebatur, ut nova Ephesi haberetur Synodus, quam *λησπικην* sive latrocinalem nominant, eò quod pleraque omnia per vim & tumultum in illâ expedirentur. Utque sibi prosperè cederent Concilii illius decreta, obtinuit ab Imperatore porro per falsas suggestiones, ut Flavianus & qui cum eo facerent, pro reis haberentur; Concilio autem ipsi præsideret Dioscorus Episcopus Alexandrinus. Hic verò acri & vehementi quâdam incitatione inflammatus non modo Eutychem communioni restituit, sed etiam Flavianum deposuit, & in ejus locum Anatolium hunc, qui Constantinopoli hæcenus pro suis & Ecclesiæ Alexandrinæ negociis Responsalem egerat, subrogavit. An verò putabimus, rectè ita se habuisse promotionem Anatolii, quod in Synodo peracta fuerit? Imò verò non unum subest vitium, quod illam commaculavit. Primum enim non facta ea in loco sedis vacantis, nec adhibitus consensus populi, quod utrumque requirunt canones. Deinde electio facta fuit in Synodo tali, in quâ nulla libera erant suffragia, animi non soluti nec vacui, sed omnia per vim & urgente manu militari agebantur. Hinc enim subsecutæ plerorumq; Episcoporum, qui subscripserant, in Concilio Chalcedonensi querelæ: *Minabatur nobis damnatio: mina exilit intendebantur: milites cum fustibus & gladiis instabant: Timebamus gladios & fustes: ubi gladius & fustes, qualis Synodus est &c. act. 1.* Tertio ipse etiam Flavianus injustè depositus fuerat, nec adeò dici sedes vacans potuit. Non debuit autem, nisi sede vacante, Episcopus eligi. Violentus enim verò & præceps atque crudelis fuit processus iste, qui in Flavianum peragebatur. Sic enim docent Episcopi Chalcedone postea congregati, *d. act. 1.* Tunc Onesiphorus Episcopus Iconii tollens secum alios Episcopos surrexit, & tenuit genua ipsius Dioscori dicens: *Noli per vestigia reverentia vestra. Nihil dignum damnatione egit Flavianus: si autem reprehensione dignus est, reprehendatur. Exurgens de throno Dioscorus, stans super scabellum suum, dixit: Etiam si lingua mihi præcidatur, aliam vocem non emitto. Cumq; persistenter Episcopi, tenentes genua ejus & rogantes eum, tunc emisit Dio-*

scorus

scorus hanc vocem: Ubi sunt Comites? Ingressi autem sunt Comites, & introduxerant Proconsulem cum multitudine magna & catenis. Propter quod unusquisque nostrum subscripsit. Quarto, suspicione non caret, quod Dioscorus apocripharium seu Responsalem suum in Flaviani locum evexerit. Videtur enim id fecisse propter merita & ex favore. At in electionibus talibus omnem favorem exulare debere diximus supra. Quinto etiam id contaminavit hanc Anatolii promotionem, quod Dioscorus veritus, ne Flavianus aliquando restitueretur, illum vitâ frui noluerit, sed per Barsumam Archimandritam occidi curaverit. Quicquid enim per Barsumam perpetratum tum fuit, in Dioscorum redundavit. Unde & Eusebius Dorylæi Episcopus illi totam hanc tragœdiam adscripsit, dicens, *Flavianum à Dioscovo pulsum & calcibus appetitum, miserabili modo interfectum esse apud Evagrium lib. 2. c. 2.*

XIX. Atque ita se habuit promotio Anatolii, quem proinde in communionem recipere noluit Leo Episcopus Romanus, cujus in *epist. 57. ad Marcianum Augustum*, hæc sunt de eo verba: *Anatolii Episcopi ordinationem, sicut scientia DEI testis est, suspectam, quod fatendum est, mihi fecerant consecrationis ejus autores, nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum, secutumque est, ut dum à communionem Apostolicæ sedis existeret alienus, diu dandis ad eum epistolis pacis meæ abstinerem &c.* Recepit tamen eundem, & quidem intercedente Marciano Imperatore, uti patet *ex epist. 54.* Cæterum, quod de Flaviano antecessore Anatolii dixi supra, ejus promotionem nullâ labe infectam fuisse, id multo illustrius fiet, si qualiter innocentia ejus tentata & in periculum conjecta fuerit, Nicephori *ex lib. 14. cap. 47.* verbis referam: *Erat hic, inquit, sacrorum donariorum magne Ecclesiæ Custos, dignitate presbyter, vitâ autem cælesti præclarus. Creato itaque Flaviano Episcopo Constantinopolitano, Chrysaphius Eunuchus, qui plurimum apud Theodosium Imperatorem valuit, cum minus gratam haberet ejus ordinationem, suggestit Imperatori, ut Patriarchæ significaret, & electionis seu consecrationis gratiâ aliquod sibi benedictionis loco mitteret munus. Cui S. Flavianus panes puros misit. Chrysaphius contra, aurum loco benedictionis esse mittendum, contendit. Ille respondit, non sibi esse talium rerum copiam, nisi fortè ad hoc sacris uteretur templi donariis; satisque scire Chrysaphium, Ecclesiæ vasa DEO & pauperibus esse debita &c.* Similia refert Theophanes in *Chron.* & Evagrius *lib. 2. cap. 2.* Videtur vero ex hoc Chrysaphii postulato natum deinceps honorarium istud, quod ab Episcopis pro confirmatione non Gothorum tantum Regibus, sed ipsis etiam Græcis Imperatoribus aliquando dari oportuit, & à quo Sedem Romanam liberavit Constantinus Pogonatus, uti tradit Anastasius in *vit. Agathonis.*

XX. Nolo ex historiâ Episcoporum Constantinopolitanorum altius repetere, quæ ad rem præsentem faciunt. Transeo ad Ecclesiam Alexandrinam,

drinam, in qua similis tragœdia agitata fuit. Quis fuerit Dioscorus ejus Ecclesiæ Episcopus, jam ante memoravi. Is autem cum non desineret Eutychis doctrinam propugnare, & ex actis Synodi Ephesinæ II. pessimum & crudele ejus ingenium satis cognitum jam esset, in Concilio Chalcedonensi damnatus & anno CCCCLI. Gagrum Paphlagoniæ civitatem abire jussus, imò militari manu perductus, & relegatus fuit. In ejus locum canonicâ, ut videtur, & legitimâ electione, quam describit Liberatus Archidiaconus in breviar. cap. 14. successit Proterius. Quæ verò propter hanc ejus electionem secutæ mox fuerint seditiones, discere licet ab Evagrio lib. 2. c. 5. adeò ut ipse Proterius militarem custodiam corpori suo adhibere coactus fuerit. Inde factum, ut Timotheus quidam cognomento Ælurus Dioscori partes secutus ab Ecclesiâ Alexandrinâ se segregaret, nec à Proterio revocari ullo modo posset. Mortuo autem Marciano Imperatore, qui Proterii partes sustinuerat, audacior factus Timotheus Proterium persequitur, ejusque locum occupat. Id verò, quâ ratione contigerit, audiamus Theodorum Lectorem ex lib. 1. hist. Eccl. hunc in modum verba facientem: *Timotheus auditâ Marciani morte adversus Proterium insurgit, eumque in baptisterio Ecclesiæ occidi & cadaver ejus per Urbem trahi & incendio consumi curavit. Porro hic Timotheus Ælurus, antequam Proterius occideretur, præstigiis quibusdam ac machinamentis usus noctu cellas monachorum circuibat, singulos monachos nominatim appellans. Cumque is, qui nominatus erat, respondisset, ipse unum ex angelis se esse dicebat, ad hoc missum, ut singulis denunciaret, ne Proterio communicarent, sed ut Timotheum Ælarum Episcopum eligerent, semet ipsum cunctis manifestè designans. Ad quem locum commentatur Henricus Valefius, videri sibi Timotheum ob hanc causam cognominatum Ælurum, id est, telem, quod instar felis seu Æluri noctu obambulare solitus esset.*

XXI. Talis fuit Timothei hujus ad Episcopatum Alexandrinum promotio, cruenta scilicet & sanguinaria, sed & fraudulenta atque dolosa. Utve rei immanitas manifestius constet, adjiciam nonnulla ex epistolâ Ægyptiorum Episcoporum & Cleri Alexandrini ad Leonem Augustum, quæ extat inter epistolas pro Concilio Chalcedonensi tom. 2. Concil. fol. 146. Verba hæc sunt: *Tamen hi verò qui ab initio intentionem Timothei ad effectum perducere festinabant, neque in illis intemeratis locis eum salvari volentes, neque cultum loci metuentes, (dixerant antè, Proterium ad sacrum baptisterium se contulisse) nec tempus, cum esset salutaris Paschæ festivitas, nec ipsum sacerdotium pavefcentes, quod est mediatio DEI & hominum, percusserunt inculpabilem Virum, eumque crudeliter occiderunt, etiam cum aliis sex & circumducentes ejus ubique cadaver vulneratum crudeliterq; trabentes per omnia penè civitatis loca insensibile corpus plagis sine misericordiâ verberabant, dividentes membratim eum, & neque interiora more canum gustare parcentes illius Viri, quem nuper ba-*

bere se mediatorum DEI & hominum putaverunt, tradentesque reliquum ejus corpus igni, etiam despergebant ejus cineres in ventos, ferocitatem bestiarum omnium transcendentis. Hominum siquidem omnium autor fuit & sapiens, si DEO placet, Architectus Timotheus, primo siquidem adulter, postea etiam homicida, penè manibus propriis hoc nefas efficiens, & propterea condemnuandus, quando agenti, qui jubet malum fieri, in supplicio proximus est.

XXII. Non diu tamen stetit Episcopatus hujus Æluri, quippe qui auctoritate Leonis Imperatoris dejectus alii cedere eundem coactus fuit. Restitutus tamen is post Leonis obitum veneno tandem extinctus est. Quæ tùm vicissitudines rerum in Ecclesiâ Alexandrinâ fuerint, non possunt minori compendio recenseri, quàm in breviario suo complexus est Liberatus cap. 15. & 16. Quo factò, inquit, scripsit Imperator Leo Duci Alexandria Stila, ut pelleret quidem ab Episcopatu modis omnibus Timotheum, inthronizaret autem alium decreto populi, qui Synodam vindicaret. Jussione susceptâ Dux Stila fecit, quæ fuerant imperata. Et exilio relegatur Timotheus Ælurus Chersonam arctâ custodia, & sit pro Proterio Timotheus, cognomento Salophaciolus sive Asbus. Hic Timotheus Catholicorum Episcopus, vixit quidem sine seditione quietè in Alexandrinâ Ecclesiâ omni tempore Leonis, & omni tempore Zenonis, donec Basiliscus arripere tyrannidem, Zenone in Isauriam fugiente. Et cùm Basiliscus tenuisset imperium, scripsit universo orbi sanctionem suam, quam appellavit Encycliam contra Chalcedonense Concilium. Tunc enim Basilisco redente episcopatum Timotheo Æluro & hereticis sedibus suis restituis, fugit Timotheus Catholicus in Canopi castellum & in monasterio latuit. -- Postquam igitur Imperator Zenon reventus est ad Imperium, Timotheus Ælurus metuens Zelum, quem habebat circa Chalcedonense Concilium, optavit sibi mortem. Et istud perseveranter orans, ab humanâ vitâ hausto veneno solutus est. -- Post cujus obitum ordinaverunt sibi heretici Episcopum Petrum, cognomento Moggum, qui vocatus est Blesus, qui fuerat Archidiaconus. Morabatur autem tunc Timotheus Catholicus, ut dictum est, in Canopo castello. Et cognoscens Zenon Imperator calliditatem hereticorum, scripsit Anthemio Augustali, ut Petrum quidem Sacerdotio privaret, Timotheum verò in Episcopatum reduceret, & autores inthronizati Petri puniret. Anthemius verò acceptâ Imperiali jussione expulit Sacerdotio Petrum tanquam adulterum, & contra leges Ecclesiæ Catholicae factum, & in episcopalem sedem Timotheum Salophaciolum revocavit &c.

XXIII. Hæc fuit facies Ecclesiæ Alexandrinæ, cùm Leo Imperator suam constitutionem ederet. Et Salophaciolus quidem Timotheus eam regebat tùm temporis primâ vice Æluro subrogatus. Neque vicissitudines istas mirabitur quisquam, qui secum consideraverit, quàm proclivis fuerit populus Alexandrinus ad excitandas seditiones, quem sub hoc caractere describit Evagrius lib. 2. cap. 8. Non melior fuit status Ecclesiæ

Antiochenæ, in quâ Petrus Cnaphæus, Fullo communiter dictus, maximas circa hæc tempora excitavit turbas. Sederat in eâ jam inde ab anno CCCCLIX. Martyrius Episcopus; Sed ingentes à Petro Fullone passus ærumnas & contumelias Episcopatus tandem renunciavit. Facti seriem ita exponit Theodorus Lector lib. 1. Martyrio *Antiochensis Ecclesie Episcopatum gerente, Zeno magister militum, qui Leonis Imperatoris filiam Ariadnen. Uxorem duxerat, Antiochiam venit. Erat in ejus comitatu Petrus quidam, cognomento Fullo, presbyter Ecclesie S. Bassæ martyr, quæ est Cbalcedone.* (Monachum eum fuisse, & propter perditissimos mores è monasterio ejectum, referunt alii.) *Hic Sedis Antiochena cupiditate captus persuasit Zenoni, ut conatus ipsius adjuvaret. Conductis igitur quibusdam ex Apollinaris sectâ, contra fidem & contra Martyrium Episcopum plurimos tumultus excitavit, anathemati subiciens eos, qui non dicerent, DEUM crucifixum. Quam ob causam populum quoque inter se dissidere fecit. Addiderat enim trisagio hæc verba: Qui crucifixus es pro nobis. Martyrius cum ad Imperatorem venisset, honorifice dimissus est, studio atque hortatu Gennadii. Reversus autem Antiochiam, cum Antiochenes turbis ac seditionibus delectari & Zenonem iis favere animadverteret, Episcopatus renunciavit coram universâ Ecclesiâ, his verbis usus: Clero contumaci, & populo immorigero, & Ecclesie contaminata renuncio, servatâ mihi Sacerdotii dignitate. Post abscessum Martyrii, Petrus in sedem Episcopalem tyrannicè invasit. Statimq; Johannem quendam, qui antea depositus fuerat, Episcopum Apamiæ ordinavit, quæ cum didicisset Gennadius, cuncta Imperatori significavit. Imperator verò Petrum in exilium mitti jubet, qui cum id præscisset, fugâ elapsus exilium devitavit. Ejus autem loco Julianus communi omnium consensu ad Episcopatum promotus est.*

XXIV. Quibus annorum interstitiis hæc contigerint singula, difficile erit explicare. Probabile est, cœpisse hanc Petri improbitatem, antequam constitutio Leonis ederetur, sed finisse longo post tempore. Et rectè observant nonnulli, bis ab eo factam invasionem in sedem Episcopalem, alteram quidem anno CCCCLXIII. alteram autem, cum à Basilisco restitueretur, quod factum putant anno CCCCLXXXII. Quicquid hujus sit, sufficit nosse, circa ista tempora valde turbatam fuisse Ecclesiam Antiochenam, prementibus eam nefandis hæreticis, ita ut videretur esse facta omnium Orientalium hæreticorum illuc undique confluentium infelix errorum emporium, ut ait Baronius *ad ann. 486. n. 3.* Nec verò per dejectionem & remotionem Petri Fullonis cessarunt improbæ & facinorosæ seditiones, sed exarserunt magis, & in barbaras sævitias eruperunt. Nam cum Stephanus Petro surrogatus, orthodoxus Episcopus unâ cum suis in magnâ Ecclesiâ sacram synaxin solenniter celebraret, Petri soboles Euty-chiana conferto agmine, exsertis gladiis furentes ingressi, in DEI Sacer-

dotes sāvientes, eosdem crudelissimè trucidarunt, ipsumque Antistitem Stephanum, in quem præcipuè odio æstuabant, ad necem usque atrocissimis tormentis confecerunt. Evagrius ex Johannis Rhetoris scriptis refert, Atheniensium pueros cum calamis instar telorum præacutis interfecisse. *lib. 3. cap. 10.*

XXXV. Ita scilicet docuimus, intra paucorum annorum spacium circa tempora promulgatæ constitutionis Leoninæ pesimè affectas, & suorum Episcoporum cæde contaminatas fuisse tres præcipuas in Orientis imperio sedes patriarchales. Utrum quarta, quæ tum temporis eminere cœpit, Hierosolymitana scilicet tale nihil experta fuerit, dicere non habeo, quandoquidem obscura admodum ejus apparent vestigia apud Scriptores Ecclesiasticos. Qui enim Juvenali in patriarchalem statum noviter evecto, anno CCCCLVIII. successit, Anastasius, & ad annum CCCCLXXVII. sedem obtinuit, quasi divinitus datus refertur à Cyrillo, si vera sunt, quæ ex eo refert Cardinalis Baronius *ad ann. 458. num. 35. 36.* Eadem ratione promotum fuisse Martyrium, Anastasii successorem, idem testis est *ad ann. 477. num. 21.* Nihilominus tamen adversus Anastasium ab hæreticis Eutychnianis in sedem Episcopalem constitutum fuisse Gerontium quendam Monachum, Metaphrastes autor est apud eundem Baronium *ad ann. 476. num. 41.*

XXXVI. De Ecclesiâ Romanâ, quæ prima semper fuit inter patriarchales, nihil hic attinet dicere, cum, uti supra exposui, Leonis hæc sit constitutio, vi suâ, & quatenus à Leone edita & promulgata est, Occidentalis Imperii subditos haudquaquam obligans. Nec incusari fortè poterunt Hilarii & Simplicii, qui tum temporis Ecclesiæ isti præfuerunt, electiones, quandoquidem Gothi primùm sub Attalo, deinde Vandali duce Genserico Italiam & ipsam Urbem Romam miserrimè vastarunt & diripuerunt. Ita enim fieri solet, ut quoties calamitatibus publicis tempora insigniuntur, toties ad sanctitatem magis & justitiam inclinent actiones hominum, perfitturæ in suâ malitiâ, si nulla à divino Numine exercendæ pietatis objiceretur materia. Sed quæ centum abhinc annis, & quod excurrit, excitatæ fuerunt seditiones, tam inmanes sunt, ut penè fidem superent, & in perpetuum Romanæ Ecclesiæ opprobrium descriptæ inveniuntur ab homine Gentili, Ammiano Marcellinò, *lib. 27.* Damasus, inquit, *Et Ursicinus supra humanum modum ad rapiendam Episcopalem sedem ardentis, scissis studiis asperimè conflabantur, adusque mortis vulnerumq; discrimina adjumentis utriusq; progressis: quæ nec corrigere sufficiens Viventius (exquestore Palatii) nec molli- re, vi magnâ coactus secessit in suburbanum: Et in certatione superaverat Damasus, parte, quæ ei favebat, instante. Constatq; in basilicâ Sicinini, ubi ritus Cbri-*
stiani

stiani est conventiculum, uno die centum triginta septem cadavera peremptorum :
efferatamq; diu plebem egrè delinitam.

XXVII. Dum ita primariâ & per totum orbem terrarum celeberrimæ atque augustissimæ Ecclesiæ dolis, fraudibus, cædibus, seditionibus aliisq; pessimis corruptelis infectæ & contaminatæ fuerunt, quid putabimus, Episcopales alias minores Ecclesias perpeffas fuisse? In illis dum Imperatores ipsi, Præfecti Prætorio, & Præsides provinciarum commorati sunt, vix credi potest, tantas in eorum præsentia committi potuisse nequitias. Solet enim Principis præsentia venerationem quandam subditis imprimere, & improbas molitiones vel prævenire vel disjicere. At in seditionibus illis, quæ Ecclesiam attingunt, infirmiores sunt sæpè Principis vires, quàm ut illis reprimendis pares esse queant, quod Zelo Religionis & pietatis velari & concitata multitudo conscientia libertatem obvertere solet. Proprium sanè humani ingenii est, vitia sectari sub nomine virtutum, consiliaque mala tegere sub specie boni. Et qui bella civilia movent, bonum semper publicum prætexunt. Ita & avaritia & dominandi libido, non minima causa est, cur Episcopalis dignitas tantâ cum contentione affectetur, & religio Christiana magno cum dedecore prostituatur. Nec unquam Satanæ gravius lædit Christianam Rempublicam & Ecclesiæ salutem, quàm quoties transfiguratus in angelum lucis, religionis fucò grassatur in publicam concordiam. Non dubito, inter istas, quas modo adduxi, Ecclesiarum Patriarchalium turbas, Dioscorum, Anatolium, Timotheum Ælurum, Petrum Fallonem, & Gerontium, tam nummis, quàm blanditiis circumvixisse & prehensasse populum æquè ac patres, & suffragia sibi largitione devinxisse, quæ tamen nullâ re implicata, sed ab omni corruptelâ, & ab omni suspitione libera esse iussit Ecclesia Apostolorum. Qui quidem ambitus in minoribus Ecclesiis & simplicibus Episcopatibus haud paulo frequentius exercitus fuisse videtur, quandoquidem suffragia à paucioribus ferri solita facilius eni potuerunt, nec opus tùm fuit tam operosâ ambitione. Ipso hoc seculo, quo constitutio Leonina prodiit, & fortasse paucis ante ejus editionem annis de Bituricensi Ecclesiâ conquestus est Apollinaris Sidonius lib. 7. epist. 5. quod viduata suo pontifice utriusq; professionis ordinibus ambiendi sacerdotii quoddam classicum cecinit. Et, inquit, nisi me immeritò queri judicaretis dicere auderem, tam præcipitis animi esse plerosq; tamq; periculosi, ut sacrosandam sedem dignitatemq; affectare præcio oblato non reformident: Et rem jam dudum in nundinam mitti auctoremq; potuisse, si quàm paratus invenitur emptor, venditor tam desperatus inveniretur.

XXVIII. Cum itaque tam patriarchales, quàm reliquæ Episcopales Ecclesiæ nundinatione hæc sacrâ admodum contaminatæ essent, universali sanctione vitium istud ab sanctissimo ministerio rescare voluit Leo

390 CAP. V. *Electiōnem animo integro & incorrupto perfici,*
Imperator. *Siquenquam, inquit, vel in hāc regiā Urbe, vel in ceteris*
provinciis, quæ toto Orbe diffusæ sunt ad Episcopatus gradum pro vehi
DEO auctore contigerit &c. Urbem regiam appellat Constantinopolin suam, quam & Justinianus hoc nomine dignatur in *l. 1. §. 10. C. de vet. jur. enucl.* Constantinus verò æterno se nomine donasse ait in *l. 7. C. Theod. de navicul.* an quod Constantinopolin de suo nomine vocari voluerit? an quod novam Romam dici voluerit? an quod æternum nomen, id est famam ei donaverit? Secundum istud eligendum putat Jacobus Gothofredus ad *d. l. 7.* Verè autem Regia Urbs dici potuit, quippe quam non tantum splendidis palatiis & ædificiis ornavit Constantinus, sed etiam infinito civium numero replevit, adeò, ut Eunapius in *Sopatri vitā* scribat: *Nostrā autem etate nec onerariæ naves ex Ægypto, nec frumenti copiā ex universā Asiā, Syriā ac Phœnicæ ac reliquis provinciis tributi nomine illata, explere valet ac satiare temulentam populi multitudinem, quam Constantinus ceteris Urbibus vacuefactis Bysantium transportavit &c.* Et hinc meritò alma Urbs dicta fuit Justiniano in *l. un. C. negoc. ne mil. lib. XII.* non quidem quod speciali *ægyptiā* eam ita appellari voluit Constantinus, uti putat Philostorgius *lib. 2. cap. 9.* sed quod plurimos alat cives & incolas, & populosissima atq; hinc inclyta sit.

XXIX. Præter regiam Urbem etiam *ceteras provincias*, quæ toto orbe diffusæ sunt, comprehensas hâc lege voluit Imperator. Quomodo autem id fieri potuit? cum, ut supra dixi, Leonis Imperium ad totum terrarum Orbem nunquam productum, sed limitatum fuit intra provincias ad Orientem spectantes. Explicandum verò id est per restrictionem ad limites istos, quibus Imperium Orientale contentum fuit. Quâ ratione in frequenti usu fuit Latinis, ut appellarent orbem, orbis portionem, & Imperatores hinc, se mundi Dominos dixerunt. Sed & repetita fortè & in Occidentis etiam Imperio ab Anthemio promulgata fuit similis constitutio, ut adeò veluti per consensum totum, quâ patuit, Imperium Romanum, tam Orientale, quam Occidentale, Lege hâc obligatum fuerit. Easdem enim in utroque Imperio publicatas aliquando fuisse constitutiones, apparet ex *l. omnes omninò 11. & l. bi qui scavi 19. cum l. seq. Cod. Theod. de heret.* item ex *l. clarissimos 2. & l. proximos 4. C. Th. de proxim. Comit. Disposit.* maximè verò & clarissimè ex *l. Montanistas 48. C. Th. de heret.* Accedit, quod constitutionis hujus vis obligandi non ex simplici Legislatoris voluntate suam habeat originem, sed morale aliquod & tale quidem contineat, quod ante omnem Principis jussum ipsâ conscientia dictante turpem ejusmodi ambitum & prohibitum ostendit. Potuerunt ergò etiam illi, qui Leonis imperio subjecti non fuerunt, ex lectione hujus constitutionis suam excutere

conscientiam, & animum suum ita instruere, ut ne quid agatur deinceps, quod legitimam impedire possit vocationem, & turpi maculâ eam contaminet.

XXX. Etsi autem de Episcopali tantum dignitate agat Imperator, eamque legitimam & ab omni corruptelâ liberam esse velit, justè tamen interpretatio hujus constitutionis extenditur ad inferiores ministerii Ecclesiastici gradûs. *Gradûs*, inquam, qui ita dicuntur à similitudine scalarum locorumve proclivium, quos ita ingredimur, ut à proximo in proximum, id est, in eum, qui quasi ex eo nascitur, transeamus. *l. 10. §. 10. ff. de gradib.* Quâ ratione etiam Episcopatus gradus dicitur Leoni in hoc textu, quod gradatim ad hanc dignitatem adscendere debeat, & hæc ipsa dignitas talis gradus sit, ex quo altius adscenditur ad dignitatem metropoliticam & patriarchalem. Promotiones enim per saltum prohibent canones, nec volunt sacros ordines aliter, nisi per intervalla, conferri. Quin ipse etiam Justinianus *novell. 6. cap. 1.* gradatim fieri ad Episcopatum debere adscensum voluit: *Neq. enim*, inquit, *idiota, ex iis qui vocantur Laici existens, ita mox ad Episcopatum adscendat: nec imaginariam suscipiat ordinationem, tanquam modo quidem idiota, mox autem clericus, deinde parvum aliquod tempus præteriens, Episcopus adpareat.* Ex eadem Justiniani novellâ constat, non sine fundamento ad inferiores etiam ministerii Ecclesiastici gradûs per interpretationem extendi dispositionem constitutionis Leoninæ. Sic enim dicitur ibidem *cap. 4.* *Literas ignorantes omnino nolumus neq. unum ordinem suscipere, clericorum videlicet presbyterorum, & diaconorum, tam sacras orationes docentium, quam Ecclesiarum & canonum legentium libros: ordinationem sine querelâ & inculpabilem, & sine aliqua contradictione & datione pecuniarum aut rerum suscipientes.* Solorum autem Episcopatum mentionem facit Imperator ideo, quod gravius in illis adpetendis peccetur, & inordinata eorum cupiditas magis in oculos incurrat. Omne enim vitium tanto conspectius est in se, quanto major, qui peccat, habetur.

XXXI. Cæterum rectè *DEO auctori* adscribit Imperator collationem Episcopatus, quandoquidem, ut alibi exposui, sacra hæc officia à DEO immediatè proveniunt, nec quicquam hic conferunt eligentes, nisi quod DEUS illis utatur, veluti instrumentis ad designandam personam Episcopatus aptam, & hanc ipsam designationem ita dirigit DEUS, ut aut influat ipse & concurrat, si justè aut legitime procedatur, aut permittat, si suffragia corrupta sint & inquinata. Uti enim, quæ cum pietate & justitiâ instituitur electio, DEUM ipsum autorem & consultorem habet: ita referri ad ejus autoritatem nequit, quæ perperam suscipitur & animis minime sinceris. Atq; ita distinguunt qui cum Gennadio Patriarchâ Constantinopolitano epistolam encyclicam ex Synodo conscripserunt: *Ut cum para*

& absq; ulla cautionatione, eorum qui ordinantur, renuntiatio ab Antistitibus facta fuerit, gratia sancti Spiritus supernè veniat. Quibus, nescio, an per pecuniam promotionem facientibus, & manu non purè operante ad eum, qui promovetur, accedit, secundum vocem Evangelii, & non potius contrahitur gratia sancti Spiritus.

XXXII. Ut igitur DEO auctore promotio ad Episcopatum fiat, requirit Imperator, ut *puris hominum mentibus, nuda electionis conscientia sincero omnium iudicio proferatur. Puras mentes* exigit, hoc est ab omni præsumptione & affectu liberat. Purum enim dicitur, cui nihil admixtum est, nihil superadditum. Estque vocabulum id valdè frequens in Jurisconsultorum scholis, quibus pura charta dicitur charta non scripta: pura lanx, quæ cælata non est: pura obligatio, quæ neque diem neque conditionem habet: pura substantia, à quâ deductum est æs alienum: purum iudicium, cui nulla addita est exceptio: purus honor, qui est extra administrationem: purus locus, cui nihil est inædificatum. Sic & apud Scriptores historiæ Augustæ leguntur *pure lineæ*, quæ nil intextum habent, apud Vopiscum: *pura vexilla* apud eundem: *pura mantelia*, apud Spartianum: *pura scuta*, apud Virgilium: *pura toga*, apud Ciceronem & alios. Pariter ergo puræ hominum mentes in promotionibus Episcoporum sunt, quibus nihil aliunde additum est, quod eas contaminet, quæ ab omni labe avaritiæ, ab omnibus fordibus, ab omni deniq; pravo affectu, siue odium is fuerit, siue favor nimius, vacuæ sunt. *Nudam electionis conscientiam* admittit Imperator, h. e. solam notitiam, actum talem nunc inlitui, ut eligatur Episcopus, & electionem hinc fieri debere sine præiudicio, sine aliquâ præsumptione, sine suffragio domi constituto & promisso, sine præconceptâ aliquâ sententiâ & ut ille, qui eligit, hoc tantum sciat, quis & qualis sit ille, de quo eligendo agitur. Ideo enim addit Imperator, *sincerum* debere esse omnium iudicium, h. e. ab omni squalore & impuritate defæcatum, ut solet esse mel, quod sine cerâ est. Sincerè autem agit ille, qui nihil occultat, nihil dissimulat, nihil alteri indulget, genuinè & sine fraude negotium curat. Ex his vero verbis, quia generalia sunt, rectè colligitur, non *Philaggeian* tantum & pecuniæ interventionem prohibitam esse ab Imperatore, sed omne in universum hominis factum, quod quoquo modo contaminare & vitiosam reddere queat electionem.

XXXIII. Dehinc verò descendit Imperator in specie ad nundinationem istam, quâ suffragiorum celebratur emptio & venditio. Ut hæc, quæ deinceps sequuntur, percipi queant rectius, juvat ipsum vitium, quâ occasione cœperit, & in quo consistat, penitus intueri. Quâ occasione id primum irrepsit, intelligi poterit ex verbis Petri Sva-vis in *bist. Concil. Trid.*

Trid. lib. 6. quæ non pigebit hic adscribere. Tertii, inquit, articuli proponendi hæc fuit occasio, quod præceptum Christi de gratis spiritualibus liberali manu ac gratis donandis, sicut gratis fuerunt acceptæ, in conferendis ordinibus diversimode violaretur. Neque recens erat hic abusus, sed seculis antea&is magis invaluerat. Etenim in Christiana religionis cunabulis abundante charitate, populus, qui à Christi ministris spiritualia accipiebat, non modo juxta DEI præceptum à D. Paulo explicatum paria faciebat, quæ ad victum necessaria essent, suppeditando, sed adeò copiosè ministrando, ut ad pauperes sublevandos etiam superesset: Sic tamen ut nullius subiret mentem ea cogitatio, temporale quod dabatur, pretium esse doni spiritualis. Sed postquam temporale, quod in communi asservabatur & possidebatur, coëptum est dividi, & redditus certus, appellatione beneficii, titulis applicari, cum hucusq; distincta non esset ordinatio à collatione tituli, ac proinde beneficii titulo annexi, sed una darentur & acciperentur, tunc primum visum est ordinatoribus propter emolumenta, quæ ordinatis inde proveniunt, præter spirituale etiam temporale aliquid dari, cujus intuitu in remunerationem temporale quiddam sumi possit. Cui verò propositum erat beneficium impetrare, is sese ad voluntatem dantis accommodare necesse habebat. Inde secuta negotiatio aperta, quæ in Orientali Ecclesiâ ne multis quidem canonibus ac censuris emendari unquam potuit, utcumq; præpotens DEI manus emolumentorum magna parte Saracenorum flagello sublata, eam valde imminuerit &c. Inde scil. nata est immensa illa & infinita πλεονεξία; nec enim profectò, si annexi non essent beneficiis Ecclesiasticis opimi isti redditus, existeret facilè quisquam, qui illa adpeteret. Inde vero factum porrò, ut sicut primis Ecclesiæ temporibus, personæ, quæ Ecclesiæ necessitati infervirent, eligebantur: sic decursu temporis gradus dignitatis, sive emolumentum potius, personæ qualitati fuerint adaptata. Privilegia, territoria, redditus amplissimi, dignitates & honores penè divini, & tot hominum devota subjectio, quibus superbiebant Episcopi, appetitum Ecclesiasticorum sic exacuere, ut dies noctesq; in illud unum incumberent, quomodo ad culmen istius dignitatis adscendere liceret. Salsè istos tales perstringit Bernhardus Abbas Claravallensis in declam. super illud: Ecce nos reliquimus &c. Festina multiplicare præbendas, inde ad Archidiaconatum evola, demum adspira ad Episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus, quia sic itur ad astra. Quò progredieris miser? Quamdiu enim Ecclesiæ ministeria suam primævam retinere simplicitatem, spreta à Magnatibus jacuere, non ea obierunt nisi qui Zelo DEI in animarum salute curanda ducebantur; postquam verò splendidis palatiis, patrimonio admodum optimo, pompâ mundanâ quasi coruscabant, quisque ea prensabat, non tam ut gregem curaret, quàm ut haberet, unde luxuriaretur, unde ditesceret.

XXXIV. Crimen ipsum, de quo agendum nobis est, communiter dici solet Simonia, à Simone Mago, qui primus in N. T. scelus hoc admittit.

Ddd

fit.

fit. *act. VIII, 18. seq.* quando nempe quis interius propositum habet, atque voluntatem deliberatam, vendendi, vel emendi rem aliquam spiritualem vel annexam spirituali. Spirituum rerum plurimas faciunt species Canonistæ, uti videre licet apud Guilielmum Redoanum *de Simoniâ part. 1. cap. 4.* quæ tamen ferè ad hæc summa capita redigi possunt, quod aut propriè & essentialiter sint spirituales, ut est gratia DEI, virtutes divinæ &c. aut causaliter sive instrumentaliter, sicut sunt Sacramenta, quæ quasi vehiculum sunt gratiæ divinæ. Sed & illæ, quæ annexæ sunt spiritualibus, diversimodè se habent. Cum enim temporalitatem quandam, uti loquuntur, in se contineant, observare licet, in quibusdam temporalitatem, in aliquibus verò spiritualitatem prævalere. Sufficit verò ex eorum sententiâ, temporale quod inest, ad spirituale ordinatum esse. Quapropter, etsi quis redditus, qui ministerio Ecclesiastico annexi sunt, principaliter adpetat, & propter redditus istos, non propter ministerium ipsum, suffragatori suo aliquid det; quia tamen redditus isti ad ministerium destinati sunt, eique ita conjuncti, ut sine hoc nulli concedantur, ministerium autem in prædicatione verbi, remissione peccatorum, & aliis rebus spiritualibus consistat, facilè hinc colligitur, id, quod ita propter impetrationem reddituum datur, ad ipsas res spirituales, quæ per ministerium Ecclesiasticum expediuntur, porrigi, & sic eas per indirectum vendi.

XXXV. Cum verò ex munere dato vel promisso Simoniâ æffiment Canonistæ, munus istud triplex faciunt, & hinc triplicem etiam Simoniâ. Nempe, qui spiritualia tribuit, debet ex præscripto divino manus suas ab omni munere puras habere. Id verò tum demum fieri intelligitur, quando pro divinis rebus non solum pecunia nulla, sed nec humanum obsequium, aut gratia nulla offertur aut accipitur. Aliud igitur munus eis dicitur esse à manu, aliud à linguâ, aliud ab obsequio. Sub munere à manu intelligi volunt pecuniam, & sub hæc, omnes res temporales præcio æstimabiles, etiam remissionem debiti. Sub munere à linguâ comprehendunt laudem, vituperium alterius competitoris, patrociniûm advocati, intercessionem & commendationem apud Principem, si talia promissa aut petita fuerint. Sub munere ab obsequio contineri dicunt, si ministerium aliquod in rebus temporalibus præstetur, imò etiam si convenit, ut præstetur in spiritualibus. Fieri tamen potest, ut omnes istiusmodi species, saltem interpretativè, uti loquuntur, concurrant. Sic enim explicavit Goffridus Abbas Vindocinensis promissiones, quas pro consecratione sub nomine professionis Abbates facere solebant Episcopis, in speciali *de istis tractatu.* Sunt, inquit, quidam Episcopi, qui pro benedictionibus Abbatum sub nomine professionis ab eis exigunt, quod est Christianæ professioni valde contrarium. — Ita neque veritate neque auctoritate inventa, sed consuetudine & hominum cupi-

cupiditate reperta triplici genere Simoniæ contra sanctam Ecclesiam jaculatur, quoniam Simoniâ à linguâ, Simoniâ à manu, Simoniâ ab obsequio ibi committitur. Est à linguâ, cum publicè recitatur illa promissio. Fit à manu, quando charta, quâ continetur, scripta ponitur super altare. Fit ab obsequio, cum ipsum malè promissum subjectionis obsequium servatur &c.

XXXVI. Et sic quidem ratione objecti Simoniâ distingui solet. Ratione modi dividitur porro, quod alia sit realis, alia conventionalis, & alia mentalis. Primam describunt, quod sit collatio & acceptio spiritualium non gratuita. Secunda solâ absolvitur conventionem nullâ adhuc secutâ aut interveniente rei traditione. Sic enim statuunt, Simoniâ committi non solùm recipiendo actualiter temporale pro spirituali, sed etiam recipiendo solùm obligationem temporalitatis. Quanquam sint inter hodie nos morum informatores, qui statuunt, conventionalem Simoniâ nudam, sive promissionem absque animo tradendi vel se obligandi ad rem ipsam tradendam, non esse verè Simoniâ, sed fictam tantùm. Quâ subtilitate ultra Simoniâ mente conceptam & conventionem mutuâ adprobatam, etiam decipere licebit alterum, & sic cumulare delicta, ne verè Simoniæ crimen incuratur. Hinc autem sequitur, quod etiam disertis verbis statuunt nonnulli, tertiam speciem, quæ mentalis Simoniâ dicitur, non esse propriè Simoniâ jure Ecclesiastico prohibitam, quanquam negare nolint, esse peccatum in DEUM. Quibus id tantùm concedi poterit, quod non possit puniri ejusmodi species in foro externo, cum in hoc cogitationis pœnam nemo patiat. Et propterea sufficit, eam expiari per pœnitentiam coram DEO, c. 34. *Et c. ult. X. de Simon.*

XXXVII. Quibus ita expositis audiamus nunc Imperatorem porro: *Nemo, inquit, gradum Sacerdotii precii venalitate mercetur: quantum quisq; mereatur, non quantum dare sufficiat, aestimetur.* Describit Simoniâ, eamque non prohibet tantùm, sed etiam, ut eò fortiùs excludat, contrariam præcipit virtutem. *Pretii venalitate gradum Sacerdotii mercari,* nihil aliud est, quàm emere rem spiritualem aut spirituali annexam. Nec tamen vel emptionis vel precii vocabulum tam strictè accipiendum est, ut præter emptionis & venditionis contractum reliquos circa sacerdotium impetrandum licitos esse putemus, ac si Simoniâ tantùm per emptionem & venditionem committatur. Cum utique Sacerdotium planè sit extra commercium, nec adeò objectum emptionis venditionis & cujuscunq; alterius contractus habile. Et quanquam statuunt Jcti in proprietate vocabulorum tenacissimi, emptionis verbo non contineri omnes contractus, per quos fit alienatio; largiuntur tamen, & admittunt exceptionem, si mens loquentis aliud svadeat. Quo casu emptionis vocabulum

Ddd 2

latiùs

latius interpretantur, uti videre licet in *l. 29. §. 1. ff. ac statu lib. l. 23. §. 1. ff. de liberali caus. l. 8. §. 11. ff. quib. mod. pign. solv.* Simili modo mercandi vocabulo utuntur Latini, quod suâ naturâ idem quod emere significat, & nescio annon magis proprium sit & commodius ad eam alienationem, quæ precio fit, inquit Franciscus Connanus *lib. 7. comment. cap. 6. n. 1.* Sed & ex aliis bonis autoribus constat, emptionis vocabulum largius quandoque sumi, neque precium propriè ita dictum semper exigere. Quo significatu dixit Virgilius *lib. 9. Aneid. & isum qui vitâ bene credat emi, quò tendis honorem.* Et Plautus in *asinar. act. 1. scen. 1.* Et beneficiis *me emere gnatum suum sibi.* Sic & *precii* vocabulum extra emptionis contractum sæpè numero usurpatur, uti videri potest in *l. 28. §. 1. ff. locat. l. 10. §. f. de acq. vel am. poss. l. ult. §. ult. ff. de L. Rhod. de jact. l. 52. §. 2. ff. pro soc. l. 5. §. ult. ff. de injur.* Quo significatu usus etiam & Livius *lib. 52. aut satis dignum tanti laboris periculiq. precium erat.* Et Vopiscus in *Aurel. Debet enim quid præter dignitatem precium esse meritorum &c.* Sub crassiore igitur specie, quæ per pecuniam numeratam sacerdotia comparantur, quæque tum temporis forte frequentissima fuit, prohibere voluit Imperator reliquas species omnes, quibus pollui & contaminari potuit electionis & promotionis actus.

XXXVIII. Et ne quis putet, ad solum Episcopatum restringi hoc crimen debere, neque committi aliàs, nisi quando aliquis ad Episcopalem sedem promoveri cupit, Imperator quasi per digressionem aliquam, (cùm de Episcopatu & incipiat & finiat constitutio,) de *Sacerdotio* in genere verba facere instituit. Etsi enim non negem, Sacerdotis vocabulum in constitutionibus Imperatorum sæpè non aliis, quàm Episcopis tribui, pro ut latius aliàs explicavi; Hic tamen sacerdotium non adeò strictè accipi debere, ipsa dispositio & contextus series in verbis sequentibus ostendit. Veneranda enim DEI templa æquè pecuniis expugnantur: murus integritatis & vallum fidei æquè destruitur & veneranda penetralia violantur: sanctitas incorrupta æquè corrumpitur; altaribus æquè imminet profanus ardor avaritiæ, si reliqui Ecclesiæ ministri, qui altari inserviunt, per corrupta suffragia eliguntur, atque si Episcopus promovendus fuerit. Est verò hoc solenne admodum & valdè usitatum in canonibus conciliorum, ut presbyteri & Episcopi indistinctè Sacerdotes vocentur, & Levitis atque ministris immediatè opponantur. Ipso hoc seculo V. quo Constitutio hæc promulgata fuit, anno CCCCLXI. in Concilio Turonensi *l. c. 1. & 2.* Sacerdotes & ministri, itemque Sacerdotes & Levitæ h. e. diaconi, seorsim ponuntur. Plura alia exempla magno studio collegit David Blondellus *apol. de Episc. & presb. sect. 3. pag. 135.* Quocirca, non obstante, quod de Episcoporum electione specialiter agat Imperator, dubium mihi non est, voluisse eum suo inservire scopo, & de aliis etiam Ecclesiæ ministeriis incidenter

denter commemorare, quanta in illis turpitudô committatur, ut hâc ratione, quæ circa Episcopatum committitur, nundinatio propudiosa magis & magis flagitiosa adpareret.

XXXIX. Postquam ita perversum officiorum Ecclesiasticorum mercaturam prohibitam esse voluit, mox addit, quâ ratione electio Episcopi fieri debeat, ne crimine isto polluat, eamque describit non per assertionem tantum, quid observari in eâ debeat, sed etiam per exclusionem ejus, quod abesse debet, & à quo caveri oporteat. *Quantum quisq; mereatur, inquit, non quantum dare sufficiat, æstimetur.* Tacitè perstringit mores seculi, quos ad sua usque tempora productos eleganter describit Nicolaus de Clemangiis. *tr. de presul. Simoniac. Optat quis præbendam, aut præposituram, aliumve gradum dignitatis? nihil refert, cujus meriti, vitæ aut conversationis existat, sed quantum ipse sua nummorum servat in arcâ, tantum licet sibi spei in votorum assecutione concipere. Nam quid de pauperibus loqui necesse est, qui ad omnia prorsus inutiles, nec ullo digni regimine existimantur, nisi ut abjecti, & despicabiles in suis jugiter arumnis tabescant? Quid vacuo pauper marsupio ad nundinas eat, qui nihil habet, unde merces emat? Et tamen constat beneficia Ecclesiastica propter pauperes potissimum beneque meritos homines instituta, non propter divites aut pecuniosos, sed nostra aurea tempora nihil nisi aurum sitiunt, cuncta auro atq; argento metiuntur. Aurea dixerim non moribus, sicut Poëte sub Saturno fabulantur, sed auri quomodo libet extorquendi immanissimis, insanissimis, inexplebilissimis ardoribus.* Non potuisset quid dici magis conveniens verbis Imperatoris, qui, ut corrigeret mores seculi sui, non marsupium & facultates ejus aut fortunas attendi voluit, qui ad Episcopatum evehi debet, sed merita; non ea tamen, quæ ex liberalitate aut beneficentiâ proveniunt, quæque ita in Simoniam incidunt, sed quæ habilitatem & capacitatem Candidati indicant, quâ se dignum ostendit ad munus Ecclesiasticum. Ista habilitas & dignitas unde & quâ ratione æstimari debeat, repetere hic nostrum non fert institutum, neque id exigit Constitutio Imperatoria.

XL. Quæ deinceps sequuntur verba, ab Oratore magis, quàm ab Legislatore profecta videntur. Tam copiosè enim, nec propriè, sed per figuram & heticam de crimine Simoniæ disserit Imperator, ut dubitem, ad palatum id fieri eorum, qui brevitatem & perspicuitatem inter virtutes legis referunt. Sed opus tamen fuit istâ *περὶ ἡγία*, ut detestabile & execrandum magis redderetur, quod frequens admodum tum temporis erat, flagitium istud. Inde enim propter atrocitatem *piaculare* id adpellat, hoc est quod per expiationem tollere oportet, quod tota posteritas lucere solet. ut credebant veteres, donec esset expiatum. Sic apud Herodotum *lib. 6. ἐν τῷ ἀγῶνι ἐπέχεσθαι*, id est, piaculari crimine teneri: & hinc *ἐναγίς*, detestandi &

execrabiles. Sic & piacularia tristia dicebantur, per quæ malum fieri opinabantur. Et piacularia auspicia, quæ sacrificantibus tristia portendebant, cum aut hostia ab arâ profugisset, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis quam oporteret, cecidisset. Est ea vox ex Gentilium superstitione translata. Piaculum enim admittere, aut contrahere dicebatur, qui violaret religionem. Piando quippe sceleri sacrificium præstare, qui violasset, cogebatur jure Pontificali, quod & ipsum sacrificium piaculum dictum per cã præcidaneã fiebat, piaculo scilicet avertendo & expiando. Id vocabulum Imperatores in Constitutionibus suis usurpant ad denotandam atrocitatem delicti. Si quis e.g. infanticidium commiserit, l. 8. C. ad L. Cornel. de ficar. aut sepulchrum violaverit, quod proximum sacrilegio dicitur, l. 5. C. de sepulchr. viol. aut baptismum iteraverit, l. 2. C. ne sanct. baptism. iteret. Et sic etiam piaculare flagitium committere, dicitur ille, qui sacrum ministerium precio emerit.

XLI. Cæterum quia tam verecunda est metaphora ab Imperatore usurpata, ut optimè rei, de quâ agit, conveniat, nec terminos similitudinis egrediatur, sequemur eum *πρόφα*, & insistemus ulteriori expositioni. *Profecto enim*, inquit, *quis locus tutus, & quæ causa esse poterit excusata, si veneranda DEI templa pecuniis expugnentur?* Figuratâ interrogatione utitur, & dum rectâ oratione uti poterat, sermonem inflectit, ad magis asseverandum, & eo fortius imprimendam fœditatem criminis, nullum inferens locum tutum esse, nec ullam excusatam esse causam, si ita, ut fieri hactenus consuevit, procedatur in electione Sacerdotum. Præmittit ad exaggerandam rei turpitudinem, jurantis aut saltem asseverantis vocem, *profecto*, quæ interdum idem denotat, quod *δηλον* est, *δηλαδὴ*, haud dubiè, omnino &c. ut dubitare amplius de assertione suâ non liceat. Deducit autem metaphoram ex similitudine, quam habet sanctitas religionis & cultus divinus cum castello & fortalicio benè munito, ita, ut comparari hinc possit ministerium Ecclesiasticum cum milite præsidario. Quemadmodum igitur non vi semper externâ opus est ad occupanda castella, sed judice Philippo Rege expugnari ea omnia possunt, in quæ modo a fellus onustus auro potest ascendere: ita etiam sanctitatem religionis & ministerii Ecclesiastici *expugnari* posse existimat Imperator pecuniis. Expugnare videtur navem, inquit Ulpianus l. 3. §. 1. ff. de incend. qui in ipso quasi prælio & pugna adversus navem & ratem aliquid rapit, sive expugnet, sive prædonibus expugnantibus rapiat. Et l. 6. ff. eod. expugnata navis dicitur, *cum spoliatur, aut mergitur, aut dissolvitur, aut pertunditur, aut funes ejus præciduntur, aut vela conscinduntur, aut ancora involantur de mare.* Qui omnes modi expugnandi eleganter applicari possent ad ministerii Ecclesiastici corruptio-

ruptionem, nisi breviores nos esse oporteat. Quia tamen non ille tantum navem expugnare dicitur, qui ipse expugnat, sed etiam qui prædonibus expugnantibus rapit, optimè hinc colligitur, etiam illum expugnare pecuniis templa DEI, qui aliis dantibus pecuniam in ministerium coaptatur, uti infra pluribus dicemus.

XLII. Per hanc similitudinem verò infert Imperator, templa DEI, integritatem, fidem, & ipsam denique sanctitatem pessimè corrumpi, si flagitium istud admittatur. Singula ea elegantibus commendat elogiis, dum *veneranda DEI templa, murum integritatis, vallum fidei, sanctitatem incorruptam* dicit, ut florentiorem hunc, ab expugnatione castelli peti- tum, faciat tropum. *Venerandum* dicitur, quod religionem quandam in- cutit, ut singulari cum observantiâ colatur, quomodo Concilium dicitur venerabile, baptismus venerabilis, Christiana religio venerabilis, ordo Senatus venerabilis, aut venerandus, Leges venerandæ, antiquitas veneran- da, urbs veneranda, veneranda Consistorii secreta, venerandum vinculum cognati sanguinis &c. quæ passim inveniuntur in Constitutionibus Imperatorum. *Integritas* & *fides* veluti murus & vallum sunt, quibus sanctitas Ecclesiastica se tuetur, & quibus inconcusis ipsa quoque incorrupta ma- net. Sed expugnata per pecuniam integritate & fide, non potest non ipsa quoque *sanctitas* corrumpi & violari. *Sanctum* est propriè, quod ab in- juriâ hominum defensum atque munitum est. l. 2. ff. de R. D. Quamdiu igitur ita munitum est, sanctum dici optimo jure potest; munimentis ve- ro expugnatis, ipsa etiam corrumpitur sanctitas. Nec enim deficiunt hostes, quibuscum perpetuò certandum est sanctitati, inter quos tamen eminet *Philargyria*, quam Imperator cum Virgilio auri sacram, h. e. execrandam, famem appellat. Ea si in penetrabilia aut adyta & intima sanctitatis proser- pat, facile eandem profternit, perfractâ scil. integritate, & occupato val- lo fidei, à quibus illa defendebatur.

XLIII. In his considerationibus dum versatur Imperator, argumento à minori ad majus inducit, omnem ubique deinceps perituram integrita- tem & fidem, si in Ecclesiâ execrandum istud flagitium toleretur porro. *Profectò*, inquit, *quis locus tutus, & quæ causa esse poterit excusata, si veneranda DEI templa pecuniis expugnentur? quem murum integrita- tis aut vallum fidei pro videbimus, si auri sacra famas in penetrabilia vene- randa proserpat? quid denig. cautum esse poterit, aut securum, si sancti- tas incorrupta corrumpatur?* A templis ad quæcunq; loca alia, ab electione Episcoporum ad quascunque causas alias, ad alia quævis negocia, & uni- versas adeò hominum actiones honestas argumentandi rationem producit, nihil deinceps tam sanctum, tam solemne, tam religiosum, tam honestum,

tam

tam rectum extitutum, quod periculo corruptionis non sit obnoxium. Argumenti vim optimè declarat Nicolaus de Clemangiis loco supra citato. Longè, inquit, graviora sunt Pastorum quàm ovicularum delicta, primum quidem, quia nullam possunt simplicitatis excusationem, nullum justum ignorantie prætere velamentum. Deinde quia in hoc positi sunt, ut oves errantes corrigant, non ut illis per sua vitia errandi exempla præbeant. Postremo, quia dum pastor per abrupta quæq; graditur vitiorum, totus grex in præcipitium illum imitari cupiens, qui sibi pro exemplari est, delabitur, ac per hoc Pastorum crimina non modo personalia sunt, sed in ipsum totum ovile referuntur, nec simplicia peccata sunt, sed in subditorum animis plerumq; haereses generant, unoquoq; existimante id rectum ac licitum esse, quod suum cognoverit Pastorem aditare, quem sibi proregulâ vite & pro formâ rectè agendi datum arbitratum &c.

XLIV. Omissio tandem Rhetorico dicendi genere, quippe quod in metaphoris adhibendis tum demum delectat, si modicus earum fuerit usus, redit Imperator ad proprium & genuinum legis ferendæ stylum, ita tamen, ut figurato nihilominus utatur sermone, sed intellectui cujusque obvio & explicato. Cesset, inquit, altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, & a sacris adytis repellatur piaculare flagitium. Verba imperantis sunt, & omnino Legislatoris. Flagitium vocat, verbo quidem generali, quippe quod pro quovis delicto & crimine usurpari solet, uti docet Tiberius Decianus *tr. Crim. lib. 1. c. 13.* sed ad præsentem materiam valdè accommodato. Flagitare enim, à quo vocabulum hoc deduci volunt, propriè est vehementer & veluti quâdam inflammatione animi petere. Quod omnino quadrat ad descriptionem avaritiæ, quam in profano ardore consistere dicit Imperator. Flagrans enim & non intermoriturus extali cupiditate in animo hominis accenditur ignis, quem eleganter explicat Eusebius apud Joh. Stobæum *serm. 53.* Avaritiam inquit quotidie confluentes divitiæ non sistunt, ut neq; struem ardentem injecta materia. Quin accedentes semper opes ad majorem cupiditatem animum magis accendunt. Sola verò mens si præsens fuerit, huic quoq; vitio mederi potest. Ignis hic calore suo exitiabilem famem excitat, quæ nullâ ratione expleri potest. Avarum enim irritat non satiat pecunia, uti loquitur Publius Syrus *in sententiis*, ideò scil. quod ardor ille perpetuus est, nec semel conceptus extinguere facile potest. Fervorem vocat Poëta, dum ait: *Fervet avaritiâ miseraq; cupidine pectus.* Et hinc rectè statuit Salustius *in Catilin.* avaritiam infinitam & insatiabilem esse, neque copiâ neque inopiâ minui. Ardorem istum profanum vocat Imperator, adposito & valdè accommodato vocabulo. Trebatius enim profanum id propriè dici tradidit, quod ex religioso vel sacro in hominum usum proprietatemve conversum est. Macrobius autem *lib. 3. cap. 3.* omnes penè in id consentire scri-

scribit, profanum esse, quod extra fanaticam causam fit, quasi procul à fano & religione secretum. Profanum igitur jure dicitur ardor ille avaritiæ, qui ex rebus, quæ non sunt in commercio, turpissimam instituit nundinationem & officia Ecclesiastica venalitati subijcit.

XLV. Dixerat Leo, veneranda DEI templa non esse pecuniis expugnanda; nunc verò in verbis dispositivis partium principaliorum facit mentionem, altarium nempe & adytorum, ut eò melius percipi posset, quid per penetralia & sanctitatem intellectum voluerit. *Cesset, inquit, altaribus imminere profanus ardor avaritiæ Et à sacris adytis repellatur piacularè flagitium.* In altaribus nempe sanctitas exuberare debet, quod in iis dispensari soleant Christi pro nobis traditi sacramenta. *Quid est enim altare, inquit, Optatus Milevitanus adv. Parmen. lib. 6. nisi sedes Et corporis Et sanguinis Christi?* Potissima scilicet ministerii Ecclesiastici pars in altaribus absolvitur, ex quorum gradibus etiam conciones olim ab Episcopis ad populum habebantur, uti alibi dicendum erit. Insuper etiam, quod proximè huc facit, consecrationes sive ordinationes in altaribus sive ad altaria fiebant, uti patet ex *can. 9. Concil. Toletani XI.* Et hinc accommodatè dixit Imperator, altaribus imminere ardorem avaritiæ, sicubi propter ordinationem datum aliquid & acceptum fuerit. Imò verò ipsum altare, & totum, quod in eo peragitur, ministerium atque officium Ecclesiasticum vendi videtur, sicubi propter electionem aut ordinationem accipiatur pecunia. *Adyta* autem sunt ipsa illa penetralia, de quibus antea dixit. Adytum enim, uti Servius ad Virgillii *Aeneid. 2.* exponit, est locus templi secretus, ad quem nulli est aditus, nisi Sacerdoti.

XLVI. Ut verò de vocabuli hujus in Ecclesiâ Christianâ usu accuratior habeatur notitia, notandum est, in templo Constantinopolitano remotissimum à primo introitu & sacerrimum locum fuisse *βήμα* appellatum. *can. Laodicen. 56.* quod sacrarium reddidit in versione suâ Dionysius Exiguus *ibid.* Appellatur autem etiam *ἱερωσύριον* aliquando, hoc est altare, à potiore suâ parte, quæ in illo continebatur, cum utique latius multo fit *βήμα*, quam *ἱερωσύριον*. Aliquando etiam dicitur *ἱερωτεῖον*, & à Theodoro Balsamone *ad can. 69. Synodi in Trullo habitæ Θεῶν ἁδύτων*, itemque à Nicephoro Callisto *l. 12. hist. c. 41.* simpliciter *τὰ ἁδύτα*, sive loca inaccessibleia. Ratio denominandi petenda est ex usu & consuetudine Ecclesiæ veteris. Uti enim ex collatione canonum Concilii Laodicensis *19. Bracaren. can. 31. Toletani IV, can. 17. tum & Theodoriti lib. 5. hist. cap. 18.* constat, triplex fuit locorum in Ecclesiâ differentia & distinctio. In primâ & præcipuâ parte erat altare, quod cancellis clausum erat, & Sancta Sanctorum dicitur *c. 1. xi. de vit. Et honest. Cler.* In hunc locum neque mu-

Eee

lieri-

lieribus, neque Laico cuiquam, nec Imperatori quidem, nisi quando munus suum oblaturus erat, ingredi licebat. *can. 44. concil. Laodic. can. 69. Concilii Trullan.* In alterâ parte post cancellos chorus & presbyterium solis clericis patebat, uti colligitur ex dicto Theodoriti loco, tum & *can. Apost. 57. lib. 2.* quanquam ἱερασηεῖον sive altare, generaliter acceptum etiam hunc locum simul comprehendat, uti patet ex *l. 4. Cod. Theodos. de his qui ad Eccles. confug.* In tertiâ parte Laici omnes confidebant, nec ad altare etiam communicandi causa admittebantur, excepto solo Imperatore, dum offerebat. Dum igitur altaria & adyta in diversis propositionibus conjungit Imperator, ἐξῆρητικῶς unum idemque exprimere voluisse videtur, sed ita, ut ἀνιθεῖον simul aliquam eleganter committat, hoc sensu: Non debet imminere altaribus hoc flagitium, & si immineat, debet repelli. Primum illud hostem eminens consistentem ab insultu prohibet; alterum hoc insultantem fugat & protelat.

XLVII. Pergit Imperator: *Itaq; castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus: ut quocunq; locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet.* Castum vult esse Episcopum, non in speciali tantum significato, quatenus castus dicitur ille, qui libidinis æstum temperat; sed etiam, ut omni aliâ culpâ vacet. Sic enim casti vocabulum accipit Plautus in *Poen. act. V, 4* Eo sumus gnatæ genere, ut deceat nos esse à culpâ castas. Et hinc etiam castæ preces dicuntur, *l. 7. C. Theod. de pagan. it. Nicænæ fidei casta sacerdotia, l. 3. C. Th. de fid. cathol.* Et hinc etiam castitas fordibus & avaritiæ opponitur, non apud Ciceronem tantum in *orat. pro L. Manliâ*, sed etiam in Codice Justiniano, *l. un. publ. lict. lib. XII.* Et sic etiam usurpat auctor subditus *Notit. Imp. cap. 4. Si provincias casti & integritatis cupidi moderentur &c.* Humilis insuper jubetur eligi Episcopus, hoc est, modestus, qui non quidem negligit aut intermittit actiones tales, quæ honore dignæ sunt, honorem tamen ipsum non affectat, nec magni facit, sed in propriæ excellentiæ oblivione & contemptu, tum & probo donorum ac bonorum usu perpetuò se exercet. Quæ theologica virtus heroica quædam modestia est. Ideoque humilis hic dicitur ex virtute, non ex statu & genere vitæ, uti vocabulum hoc accipitur in *l. 6. §. 1. ff. de edend. l. 7. C. de incest. nupt. l. 1. C. de nat. lib. l. 2. C. Th. de cursu publ.*

XLVIII. His virtutibus & animi dotibus si instructus fuerit, qui eligitur in Episcopum, efficiet. *ut quocunq; locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet.* Quod intelligi debet, non tantum de cathedrâ ipsâ episcopali, in quam evehctus est, sicubi ea ab antecessoris impuritate contaminata fuerit; sed etiam de aliis quibuscunq; locis, quo se destinato aut forte fortuna contulerit. De priore rectè colligit Gratianus

dist. 40. pr. variis virtutibus debere splendere vitam pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit: non enim loca, inquit, sed vita & mores sanctum faciunt sacerdotem. Inque enim sententiam producit verba Hieronymi: *Non est facile stare in loco Petri & Pauli, scilicet tenere cathedram regnantium cum Christo, quia hinc dicitur: non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum.* Et Gregorii: *Nos qui presumus, non ex locorum vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec urbium claritate, sed fidei puritate.* Nec captanda proinde sunt verba Symmachi, sive Ennodii potius, qui fuit Diaconus Symmachi, allegata eidem Gratiano d. dist. 40. c. 2. dum ait: *Quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ à loci prædecessore præstantur, aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat.* In verbis enim antecedentibus satis explicat mentem suam, quos intellectos velit, illos scilicet, quos par conversationis splendor illuminat.

XLIX. Posterius quod attinet, longâ experienciâ comprobatum fuit, vitæ sanctitate & exemplo plus potuisse Episcopos, quàm doctrinâ & repetitâ admonitione. Virtute enim nihil amabilius, quæ sic omnium animos ad se pellicit, ut nulla incantatio possit efficacius. *Vita jubeat, inquit Athanasius ad Monachos, lingua persuadeat.* Et Bernardus: *Efficacius est vitæ quàm lingue testimonium. Dabis voci tue vocem virtutis, si quod svades, prius tibi illud cognoveris persuasisse.* Quod si igitur sacerdotium corruptum est, omnium fides & virtus marcida erit. Quemadmodum enim si sordida erit manus, quæ alienas laves abstergere conatur, tacta quæque deterius inquinat: sic pastores, qui nequissimorum maculas diluere volunt, ipsi interim impuri, eos foedant & contaminant magis. E contrario verò, si quis purus erit & sanctus, animumque suum ab omni non modo facinore, verum etiam minimi errati suspitione remotissimum custodiverit, faciet, ut veluti lumen in edito positum omnibus aliis præluceat, & non multo tantum ad sui æmulationem accendat, sed etiam, si qui jam vitiis toti immersi fuerint, ut illi, ubi præsentem eum habuerint, verecundiâ deterriti, ad frugem applicent animum, & virtute culpam corrigere atque flagitii memoriam novâ gloriâ abolere studeant. Hæc ratione etsi in popinas ganeasque & lupanaria inscius venerit, aut invitus trahatur Episcopus, suâ tamen vitæ integritate purificabit eadem, & faciet, ut loca ista à turpitudine suâ multum remittant, & eum, quoad præsens fuerit, metuant, atque revereantur. Planè ut Ambrosius, cum Episcopatum Mediolanensem, ad quem poscebatur, refugeret, impudicas mulieres ad se publicè ingredi faciebat, nec tamen earum conversatione contaminabatur, uti refert Iulianus presbyter in *ejus vit.*

L. Quæ sequuntur verba in constitutione Leonis, propter variantem lectionem diversam pariunt interpretationem. Vulgò hoc inveniuntur con-

textu: *Nec precio, sed precibus ordinetur antistes.* Sed Jacobus Rufardus in editione sua monet, alibi sic legi: *Non precio, nec precibus ordinetur Antistes,* quam lectionem ipse etiam probat, non improbatam tamen altera priore, & adeo putat, utramque ferri posse. *Nam,* inquit, *electuri Episcopum DEUM precabantur, ut accommodatissimum & dignissimum eligere possent. Itaque, his precibus ordinari antistitem non est absurdum, & recte legitur. Sed interdum quoque, hominum potentium propinquorum aut amicorum precibus eligebatur Episcopus, quod recte prohibetur, & tum legendum fuerit: nec.* Voluit utique Imperator per *προνομιαν* aliquam ex vocabulo precum petitam modum electionis legitimum describere. Descriptio autem talis fieri etiam potest per remotionem, quid abesse debeat. Idque satis subinnuit, adesse debere ejus oppositum. Sola differentiae ratio nata fuit exinde, quod non satis constat de mente Imperatoris, quales preces intellectas voluerit, utrum eas, quae ad DEUM ministerii autorem funduntur, an vero, quae per modum intercessionis ab hominibus proveniunt. De utrisque potuit cogitare & legem ferre Imperator, sed ita, ut priores admitteret, posteriores excluderet. Utras autem ille in mente & intentione habuerit, nullam conjecturam assequi licet. Glossa lectionem vulgata hoc modo interpretatur, ut preces accipiat de illis, quibus rogatur electus, ut munus sive officium acceptet, non quas ipse interponit, ut eligatur. Non male, cum ipse mox Imperator de tali rogatu verba faciat, dum ait: *Rogatus recedat.* Malim tamen de ipsis precibus in ordinatione ad DEUM suis exponere, cum praesertim ordinationis, cujus hic facit mentionem Imperator, potissima ratio in precibus consistat. Per ordinationem enim intelligitur actio illa sacra, quam separatur electus a reliquo populo, eique imponitur officium sacrum, & per preces singulariter commendatur DEO, ut gratiam ei suam impertiat, & infinitis aliis donis exornet. His igitur precibus ordinetur antistes, h. e. Episcopus, (quandoquidem haec vocabula promiscue usurpari solent,) non precio. Illud autem hic observare licet, utramque & electionem & ordinationem, si precio fiat, ejusdem notae esse apud Imperatorem, ne quis, quod in una prohibuit, in altera licitum esse, sibi persvadeat. Utraque illa vitiositate Simoniacam carere debet, cum utraque pertineat ad collationem officii & muneris Ecclesiastici.

LI. Ut vero eo magis ab hoc conatu, quem in Simoniae crimen incidere dixi, candidatos ministerii Ecclesiastici revocet Imperator, utve illos doceat, quam ratione non modo animum integrum, sed animam etiam puram conservare queant, auream istam & cedro dignam constitutioni huic suae inferit sententiam: *Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quaratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi: profecto eum indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitatus.* Ut expiaret vitium, quod frequens tum erat Stoico-

rum

rum sequitur procedendi rationem à contrario scilicet. Illi enim summa ex hominibus ut tollerent vitia, ne quidem minima admittebant, quin & cuncta volebant paria. Et ut à peccando homines abducerent, ne affectus quidem minimos permittebant, quos ad habitum virtutis ratione quâdam saluari perduxerunt alii. Et quis nescit, in quamplurimis ex philosophiâ Stoicâ natam fuisse Jurisprudentiam nostram? Quæsitum, invitatum, rogatum, cogi, effugere & recedere, nec adeo annuere debere electum, vult Imperator. Quod tamen ita accipiendum est, ne præfractè id fiat, & cum extremâ contumaciâ, sive animi obstinatione, & inflexibili pervicaciâ. Aliàs enim, si vel maximè coactus fuerit, nunquam ille ad officium suum promptè se exhibebit, nec faciet ea, quæ munus injunctum exigit. Excusabit igitur se, & declinabit, quantum poterit, provinciam sibi delatam. Id enim indicium erit, ab omni ambitu sepositum aut vacuum eum esse, nec imputari ei Simonix crimen posse. Dignitates enim fugientibus & non desiderantibus sunt concedendæ, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est. *c. in scripturis, s. q. 1.* Et ideo Plato dicere solitus fuit vix quenquam gerendo imperio idoneum esse, nisi qui invitatus & coactus hoc munus suscepit. Siquidem & procurator, qui operam suam ingerit, suspectus, nec ferendus est. *l. 25. ff. de procurat.*

LII. Ostendunt autem hæc Imperatoris verba, ab omni ambitu alienum esse debere, qui ad Episcopatum promovendus fuerit, non eo tantum, qui pecuniis dividendis olim fiebat, & omni tempore prohibitus fuit, sed etiam qui liberâ Rep. Romanâ licitus erat, & cujus solemnia ex Quinti Ciceronis libro de Consularu in compendium contraxit Antonius Matthæus de criminib. tit. de ambitu cap. 1. n. 2. Licetum scilicet tum erat suo quemque salutare nomine, animi sui desideria explicare, assidue petere, sæpè eosdem appellare, frontem vultum, & sermonem ad eorum, quoscunque conveniret, sensum & voluntatem commutare, non committere, ut quisquam se contemptum queri posset, congiaria etiam & prandia dare, populique studia omni conatu conciliare. Istas circuitiones ita describit Claudianus Mamertus præsul Viennensis: *Quis ignorat, tunc quoq. cum honores populi Rom. suffragiis mandabantur, multos fuisse Candidatorum labores, ediscenda omnium nomina Tribulium, homines singuli salutandi, præbensanda obviorum manus, omnibus arridendum, multaq. alia propter honorem adipiscendum agenda, quæ aliàs Virum honore dignum facere non liceret.* Sed nihil tale licet eligendo ad Episcopatum. Tantum enim abest, ut appellare quenquam, & prensare liceat, ut potius recedere jubeatur, si rogetur, & effugere, si invitetur. Ad quæ ipsa verba sine dubio respexit Gregorius M. lib. 7. epist. 112. apud Gratianum c. sicut 1. q. 6. dum ait: *Sicut is qui invitatus renuit, quæsitus refugit, sacris altaribus est admoendus, sic qui ultrò ambit, vel importune si inge-*

rit, est procul dubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid aliud agit, nisi ut crescendo decrescat, & ascendendo exterius, interius in profundum descendat? Et sic dicit etiam Imperator, indignum esse Sacerdoti, qui non fuerit ordinatus invitus.

LIII. Hæc ipsa sententia etiam in civilibus officiis conferendis sæpissime ut regula observata fuit. De Alexandro Severo scribit Ælius Lampridius, quod alterum præfectum prætorii fecerit, qui, ne fieret, etiam fugerat, dicens, *invitos, non ambientes, in Rempublicam collocandos*. Itemque quod honores juris gladii nunquam vendi passus sit, dicens: *Neesse est, ut qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores potestatum: quos si patiar, damnare non possim. Erubescio enim punire illum hominem, qui emit & vendit*. Sic etiam Marcianus Imperator in novellâ suâ constitutione, quæ tit. 1. habetur, præmittit, quâ ratione *venalem judicum ambitum radicibus amputaverit, & ad res privatas vel publicas sincerissimè gubernandas, homines spectandos atq; consultos traxerit invitos, sciens quippe felicem fore Remp. si à nolentibus & actus publicos repulsantibus administraretur*. Sanè qui ambit illicitâ cupiditate magistratus & potestatem, vix est, ut is postea non nundinetur illicite, & mercaturam non exerceat foedissimam ejusdem. Quâ acquisitâ nova illicò prodeunt vitiorum semina, cum fieri haud possit, quin vendere sibi licere quis putet, quod emit *Novell. 8. pr.* Hinc ergò homicidia, hinc adulteria, rapinæ, hinc commerciorum confusio, hinc legum contemptus, unoquoque quamvis pœnam auro redimi posse, confidente.

LIV. Sed ut ad constitutionem nostram redeamus, quid est, quod dicit Imperator: *Sola illi suffragetur necessitas excusandi*? Glossam si consulamus, celeriter ea exigueque hæc addit verba: *id est, sola necessitas excuset eum*. Sed à quo? ab acceptatione muneris Episcopalis? Atqui hic tum planè peregrinus erit sensus. Excusatum non vult, sed cogi jubet Imperator eum, qui repugnat. Nec agitur de rationibus & argumentis excusationum, quibus elabi & ab Episcopatu suscipiendo liberari quis possit; sed agitur de modo compellendi eum, qui refugit, quique electioni de se factæ consentire recusat. Sic igitur verba ista mihi videntur explicari debere, non admittendum esse ad Episcopatum, nisi eum, qui se excusaverit, suamque indignitatem allegaverit, adeò, ut cum alii suffragia operosè conquirant, & largitione devincta habeant, illi sola sua suffragetur excusatio, quam propterea necessariam dicit, quod, nisi interveniat, suspectum ille se faciat ambitionis & officii studiosè affectati. Excusatum autem qui se dicit, qui acceptare munus impositum renuit, hoc de se præbet argumentum, nulli ambitioni succubuisse, atque adeò summâ cum integritate Episcopatus præfici posse. Planè in omnibus illis, quæ fidem & integritatem exigunt, valde suspectum se reddit, qui se ingerit; è contrario vero observatum est, declinari

nari solere talia officia ab illis, qui recte agere consueverunt. De procuratoribus supra dixi ex l. 25. ff. de procurat. De tutoribus habemus textum in l. 18. §. 1. ff. ad L. Corn. de fals. De Curatoribus verò elegans est sententia Justiniani, novell. 72. c. 6. Quoniam verò videmus, gravatè & difficulter ad curationes accedere eos, apud quos aliqua DEI memoria residua est, nam plurimè, qui cupiunt bona minorum, in suos usus impiè vertere, res admodum amabilis est & appetibilis &c. Et hinc rectè scripsit Modestinus in l. 21. §. fin. ff. de tutor. & curator. dot. Semper maximè hoc observent magistratùs, ne creent eos, qui se ipsos volunt ingerere, ut creentur, quique pecuniam dant, hos enim & pœnæ obnoxios esse, promulgatum est.

LV. Progredimur nunc cum Imperatore ad sanctionem, quam huic sive constitutioni adjecit, h. e. ad pœnam, quâ teneri voluit violatores. Cum sanè, inquit, si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis & læsæ majestatis accusatione propositâ, à gradu sacerdotii retrahatur, nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: ut eos, quos par facinus coinquinat & æquat, utrosque similis pœna comitetur. Duplicem decernit pœnam Simoniacis, remotionem ab officio, & infamiam, & utrumque tum dantem tum accipientem pari pœna teneri vult. Describit etiam processum, quo mediante pœna hæc in genere constituta applicari delinquenti debeat, accusatione scilicet propositâ ad modum publici criminis & læsæ majestatis. Describit insuper subjectum, in quod pœnæ istæ confluere debeant, & in quo expiari istud crimen oporteat. De singulis aliqua nobis dicenda restant.

LVI. Subjectum, quod pœnas constitutas meretur, hoc modo describitur: Si quis hanc sanctam & venerabilem antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, accepisse detegitur &c. In his verbis plurima sunt, quæ notari debent: Primo, particulam hanc non debere captari, neque restringi ad Ecclesiam & Sedem tantum Constantinopolitanam; sed intelligi & subinnui per eam quamcumque aliam sedem Episcopalem; tum quia hætenus constitutionem suam de quibuscumque aliis Episcopatibus acceptam voluit, & in genere locutus fuit Imperator, ut adeò non videatur cohærere, si tam prolixè is & in genere de Ecclesiis toto Orbe diffusis & Simoniæ crimine contaminatis præfatus, sanctionem ad solam Ecclesiam Constantinopolitanam restringere velit: tum verò, quia jam tum in Conciliis facta & ab Imperatoribus confirmata extiterunt decreta, quibus in genere omnis ista nundinatio sub pœnâ remotionis prohibita fuit, uti mox dicam. Illud verò facilius admitto, constitutionem hanc, quia pœnalis est, non debere extendi ad alios, nisi qui pecuniæ

cuniæ interventu sacerdotium acquisiverint, ita tamen, ut pecunia nomine non solum numerata pecunia, sed omnes res tam soli quam mobiles, & tam corpora quam jura contineantur. l. 178. pr. & l. 222. ff. de V. S. Non ergo, quod secundo loco notandum est, in hunc censum veniunt, qui ad sacerdotium precibus tantum intervenientibus promoti fuerunt, quanquam per illas etiam Simoniam committi dicatur. Tertiò illud etiam notetur, & electionis & ordinationis vitiosæ eandem habitam ab Imperatore rationem, & utrique eandem præstitutam fuisse pœnam, nec ad eò admitti posse, quod statuit Augustinus Barbosa *de jure Eccles. lib. 1. c. 19. num. ult.* non vitari electionem per vitiosam ordinationem. Ex hæc enim Leonis constitutione patet, nihil prodesse electionem legitimam, si electus pecuniæ interventu ordinatus fuerit, sed nihilominus à gradu sacerdotii removeri, & infamiæ notâ eum insigniri debere. Denique etiam hoc notandum est, non illum tantum hujus criminis reum & pœnæ obnoxium esse, qui pecuniam ipso actu dat & accipit, sed etiam qui stipulatur & promittit, ejusque intuitu eligit aut etiam accipit.

LVII. Pœna ab Imperatore crimini huic præstituta, uti dixi, duplex est, privatio officii, quod quis jam habet, sive negatio ejus, quod sperat, & infamia. Priorem his verbis describit: à gradu sacerdotii retrahatur. Cumque verba illa de solo accipiente concepta sint, ne quis vacuum iolumque pœnâ dantem putet, specialiter in fine addit, eum quoque similem pœnam comitari debere. Et hoc quidem in ipso Concilio Chalcedonensi can. 2. octodecim annis antè, quam Constitutio hæc ederetur, anno nimirum CCCCLI. itidem decretum fuerat: *Si quis Episcopus propter pecunias ordinationem fecerit & inestimabilem gratiam sub precio redegerit, & propter pecunias ordinaverit Episcopum vel Chorepiscopum vel presbyteros, vel diaconos, vel aliquem eorum, qui in Clero annumerantur, vel propter pecunias promoverit œconomum, vel defensorem vel mansionarium vel omnino aliquem ex canone sui turpis questus gratiâ, qui hoc tentasse convictus fuerit, sui gradus periculum subeat. Et qui est ordinatus, nihil ex ordinatione vel promotione per questum vel mercaturam facta juvetur, sed sit alienus à dignitate & sollicitudine, quam pecuniis adeptus est. Si quis autem mediator tam turpibus & nefariis lucris apparuerit, hic quoque si sit quidem Clericus, proprio gradu excidat. Sin autem Laicus vel monachus, anathematizetur.* Quæ verba abundè declarant, quid sibi velit Imperator per retractionem à gradu sacerdotii. Sic enim vocabulum *retrahere* accipitur in l. 3. C. de censib. & censitor. lib. XI. Ista autem retractio à sacerdotii gradu, sive κινδύρευμα illud ἐπὶ τὸν οὐκ εἶναι βαδίζον, de quo agit canon Chalcedonensis, non significat tantum revocationem aliquam

ex

ex sublimiore dignitate in inferiorem, ita, ut Episcopus Simoniacus ex gradu Episcopali in presbyterialem detrudi debeat, & hoc sufficiat pœnæ, quæ ab Imperatore & Concilio decreta fuit, exequendæ, quam regradationem dicit, notat Cujacius *ad l. 3. C. de domesticis lib. XII.* sed omnimodam remotionem ex statu clericali. Ita enim interpretati sunt, plerique omnes, qui secuti sunt Ecclesiæ Doctores, uti videre licet apud Gratianum *caus. 1. q. 1.* Et in hunc sensum etiam concepta est, quæ in canonibus Apostolorum refertur, constitutio 28. *Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus pecunie interventu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinavit, & omninò à communionem abscinditor, quemadmodum Simon Magus à me Petro.* Eandem sententiam repetiit Concilium Aurelianense II. c. 3. & 4. Aurelianense V. c. 10. Turonense II. c. 27. Cabilonense c. 16. Bracarense III. c. 8. Nicænum II. c. 5. Nannetense c. 7. & plura alia.

LVIII. Sufficit nobis hic adscribere, quæ interpretationis vicem subire potest, constitutionem Justiniani *in novell. 6. cap. 1.* quam vel ideò notare operæ erit preciam, quia etiam de pecuniâ datâ & acceptâ, cui ea cedere debeat, specialiter disponit. Sic autem ille: *Et hanc (ordinationem) non pecuniis emere, neq; per rerum aliquarum dationem suscipere, sed puram percipere, & sine mercede, & tanquam à DEO datam. Nam si etiam alia omnia habeat utilia, quæ prius à nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus videatur episcopatum etiam emisse, sciat se & ab Episcopatu casurum & hoc munus retributurum ordinanti: ut & ille Episcopatum amittat & à clero cadat, & utriq; causa talem præstet retributionem, ut & hic quidem non adipiscatur, quæ sperabat, ille autem etiam, quæ habebat, amittat: veruntamen pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis, sanctissimæ assignandis Ecclesiæ, sive Episcopus sit accipiens, & propterea à sacerdotio cadens: sive etiam quilibet alius in clero constitutorum. nam & illi equam imponimus pœnam, ut ab ordine, quem inter sacerdotes habuerit, cadat, & reddat aurum, aut res, quæ ordinationis occasione datæ sunt, injuriam passæ, quantum ad ipsum, Ecclesiæ. Si quis autem extraneorum sit, & non in clero constitutus, qui aurum aut rem aliquam propter patrociniû ordinationis accepit, & maxime si administrationem aliquam gerat, habebit quidem ipse à DEO pœnam & succedent ei de cælo supplicia; veruntamen etiam illud, quod datum est, totum ablatum ab eo, sanctissimæ Ecclesiæ omnibus reddatur modis in duplum. Insuper etiam, si quam administrationem habet, eâ cadat, & perpetuo exilio condemnatur. Illud quoque sciat aperte, qui pecuniis aut rebus aliis emerit præsulatum: quia si prius diaconus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad sacerdotium veniat, non solum Episcopatu, sed nec prior ei relinquatur ordo, presbyterii forsitan aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud, utpote decentia indignè concupiscens, & omni sacerdotali excludetur ordine &c.* Justinianus præter remotionem ex Clericorum ordine totalem, etiam pecuniæ jacturam fieri voluit

Juit, eamque Ecclesiæ addixit, quæ gravi illâ maculâ affecta fuit, & quidem duplo majorem, si extra clerum istius Ecclesiæ constitutus fuerit, qui pecuniam accepit, additâ simul relegatione perpetuâ.

LIX. Quia verò canon Concilii Chalcedonenfis, ætate non multum præcurrit constitutionem Leoninam, & ferè ἀγχιον ei est, juvabit in occasione & causam impulsivam, quæ ei natales dedit, inquirere. Antoninus scilicet Episcopus Ephesi & diceceseos illius Exarchus impudenter admodum ab ordinandis pecuniam exigebat, secundum valorem annuorum reddituum Ecclesiæ illius, cui ordinandus destinatus erat. Huic malo ut obviam iretur, Johannes Chryostomus Ephesum se contulit, & coactâ ibi Synodo Episcopos sex, qui pecuniam se dedisse negare non poterant, deposuit, qui tamen hoc singulare obtinuerunt, ut pecuniam datam ab heredibus Antonini, qui interim diem suum obierat, repetere liceret, cum aliâs conditio ob turpem causam non detur, si utriusque turpitudine subest, *l. 3. ff. de condit. ob turp. caus. l. 5. C. eod.* Nec verò juvabat tùm Episcopos, quod pecuniam se secundum consuetudinem dedisse dicerent, aut juxta morem receptum; Mala enim consuetudo non minùs quam pernitiôsa corruptela est abjicienda & vitanda. *c. mala, dist. 8.* Et hæc quidem corruptio impulit Synodum Chalcedonensem, ut universalis Ecclesiæ autoritate & generali decreto in eam animadverteret, pœnamque depositionis intentaret omnibus, qui talem ordinationum nundinationem fecisse convincerentur. Quia verò paulo post fraudibus & dolis agi cœptum est adversus hanc prohibitionem, non modo Gennadius Patriarcha in Synodo CPnâ, ut supra exposui, sed etiam Leo Imperator hæc suâ constitutione in subsidium venerunt, & pœnas etiam exasperarunt.

LX. Altera pœna, quâ Leo Imperator coercere hoc crimen voluit est infamia. Quæ qualis sit, ex effectibus ejus in jure definitis cognosci potest. Qui enim infamiâ notatur, ab omnibus dignitatibus etiam acquisitis, munere testificandi, postulandi, judicandi repellitur, non tantum durante ejus causa, sed etiam cessante, nec tantum in loco ubi est contracta, verum & alibi, & ubique locorum, cum infamia osibus adhæreat, veluti character quidam, qui hominem sequitur, quocumq; locorum ierit. Olim etiam urbe prohibitos fuisse notant nonnulli *ex l. 8. § 9. ff. de excusat. tut.* & habitu ab integræ opinionis hominibus distinctos; ex Varrone. Quin & habere aliquem pro infami tanti momenti causam duxerunt veteres, ut inter cognitionum extraordinarium genera judicium de existimatione retulerint, *l. 5. ff. de extraord. cognit.* Hæc ergò maculâ notati ut βδελύματα reliquis hominibus sunt, qui qualitercunque fidem & bonam famam amplectuntur, nec quisquam erit facilè, qui illorum conversationem expetat.

LXI. Sequitur tandem ut de processu videamus, qualiter qui crimen hoc commisit, convinci debeat. Dicit Imperator, *ad instar publici criminis & lese Majestatis* accusationem proponendam esse. Accusationi dat locum, quæ nihil aliud est, quàm criminis ad judicem delatio atque executio, vindictæ publicæ causâ facta. Et multo quidem gravior est accusatio, quàm actio, quâ privata nostra jura in judicio persequimur. Etenim accusamus nocentes, agimus etiam adversus innocentes, id est, nullius criminis sibi conscios. Actione id quod nostrum est, vel quod nobis abest: accusatione publicam vindictam persequimur. Accusatio inscriptionem olim desiderabat, non desiderabat actio. Propriè igitur accusare & accusatio ad delationes delictorum & causas criminales refertur. Quod & ipsum hoc loco insinuat Imperator, dum ait, ad instar publici criminis accusationem instituendam esse. Publicum autem crimen sive publicum judicium dicitur, de quo lege publicâ cautum est *l. 3. §. fin. ff. de prevar.* cujus præcipua hæc fuit qualitas, quod cuivis ex populo ejus persecutio concessa erat. Quia enim per leges de publicis judiciis latas damnum ipsi universitati & magis directè datum vindicatur, universitas autem, cum non nisi persona mystica & imaginaria sit, deferre ipsa vel accusare non potest, sed nec singulorum adeò interest, ut singuli admitti debeant, quatenus nec in singulos delictum fuit, inde factum, ut accusationem cuivis de universitate specialiter permitti necessum fuerit. Econtrario verò privata crimina dicuntur, quorum accusatio non cuivis ex populo, sed iis competit, ad quos ea res seu injuria pertinet. Et ut maximè in publicis judiciis non promiscuè amplius quivis ex populo ad accusationem admittatur, manent tamen adhuc crimina & judicia publica, dum vel per modum inquisitionis processus hodiè instituitur, vel à procuratore fisci, qui populi sustinet partes, accusatio suscipitur.

LXII. Oppidò autem mirari subit modestiam Imperatoris & verendum ejus νομοθεσίας. Poterat ille jure majestatis, quâ pollebat, constituere, ut crimen hoc inter publica deinceps referretur, & pro judicio publico ejus vindictio haberetur; exemplo Honorii, qui hæresin Manichæorum & Donatistarum inter publica crimina retulit *l. 4. C. de heret. & Man.* Sed noluit tamen ille subitanè hanc sententiam interponere, sed contentus fuit, accusationem fieri ad instar publici criminis. Vocabulum *instar* enim similitudinem & conformitatem quandam denotat. Et voluit adeò Imperator delictum hoc non esse quidem crimen publicum, sed pro tali tantum haberi & judicari. Noverat enim, non omnia judicia, in quibus crimen aliquod vertitur, publica esse, sed ea tantum, quæ ex LL. publicorum judiciorum veniunt. *l. 1. ff. de publ. jud. l. 3. §. 3. ff. de prævaricat.* Ut igitur retineret, quod diu ita observatum fuit, temperare id, quod se-

cum constituerat, maluit, & analogiam tantum aliquam statuere satius putavit. Similitudinem autem istam ad speciem aliquam publicorum iudiciorum referre placuit, & quidem ad crimen læsæ Majestatis, non tamen ulterius, nisi quod accusationem concernit. Si qua igitur, extra eam, circa Majestatem læsam, ut salva præstetur, introducta sunt singularia, non arbitror, in hoc crimine locum invenire, quandoquidem perpetuum hoc manet axioma, leges pœnales strictè esse accipiendas, neq; ultra verba extendendas.

LXIII. Non arbitror, prolixè hic disquirendum esse, de quâ majestate constitutio hæc accipi debeat. Etsi enim inter Doctores invaluerit distinctio majestatis in divinam & humanam; eam tamen ex constitutionibus Imperatorum peti non posse, nec adeò in illis subintelligi debere concludit Antonius Matthæus *de criminib. tit. ad L. Jul. Maj. n. 2.* Nec verò læditur majestas divina in hoc crimine, nisi per indirectum, quatenus quæ Ecclesiæ infertur injuria, in majestatem divinam quodammodo redundat. Potius ergo est, ut dicamus, majestatem humanam ab Imperatore subinui, quæ & ipsa quidem non læditur directò & principaliter, hætenus tamen læsa dici potest, quatenus Princeps est Defensor Ecclesiæ & custos utriusque tabulæ, suisque legibus, veluti vallo aliquo, Ecclesiam munit, quas propterea qui violat, in muros quasi Ecclesiæ delinquit, & adversus securitatem ejus quid committit, quod ad instar criminis læsæ Majestatis vindicandum videtur.

LXIV. Ne tamen latiùs evagetur ea comparatio, neve iniqui quid statuatur in delinquentes, ipse eam Imperator ad solam, uti dixi, restringit accusationem. Quod igitur in crimine læsæ Majestatis circa accusationem obtinet, id crimini Simonias commune esse voluit Imperator. Quo fit, ut reum hujus criminis accusare possint, qui alioquin ad accusandum non admittuntur, ut famosi, milites, servi & liberti, mulieres *l. 7. § 8. ff. ad L. Jul. Maj.* Filius patrem, *Novell. 115. c. 3. §. 3.* Pater filium, *l. 35. de relig. & sumpt. fun. vasallus Dominum c. un. 2. F. 6.* alumnus altorem, frater fratrem, Uxor maritum & contra: inimicus inimicum *d. l. 35. Novell. 117. c. 8.* Socius socium *c. si quis, in fin. dist. 79.* Laicus Clericum, *c. sanè quisquis 15. q. 3. c. 7. §. de Simon.* Hæc enim omnia, uti ex adductis autoritatibus apparet, in crimine læsæ Majestatis constituta & recepta sunt. Et sic expressis verbis habetur in *c. 7. §. de Simon. Tanta est labes hujus criminis, quod etiam servi adversus dominos & quilibet criminosi admittuntur ad accusationem.*

LXV. Neque tamen captanda sunt verba Imperatoris, ac si deficiente accusatore, & quiescente accusatione, nulla amplius locum habeat vindicta publica. Notum enim est, duplici modo hanc vindictam exerceri, uno, per viam accusationis, altero per viam inquisitionis. Et quanquam

quam accusatio olim frequentissima, & quasi ordinaria vindicandorum criminum ratio, inquisitio autem, ut rarior, ferè pro extraordinario reos peragendi modo habita fuerit; consuetudine tamen invaluit, ut inquisitio penè ubique ordinarius hodiè procedendi modus sit, nec expectari debeat à iudice, donec extiterit aliquis accusator. Vid. Sig. Scaccia *de iudic. lib. 1. c. 85. n. 5. seqq.* Anton. Gomez. *tom. 3. c. 1. n. 49.* P. Heig. *part. 1. q. 39.* Ubique ergò accusatio de delicto est permessa, ibi quoque permessa est inquisitio, quæ in ejus locum succedit, *c. licet Itali* *de Simon.* & fit ad eundem effectum, ne delictum maneat impunitum. Salicet. *ad l. ea quidem C. de accusat. n. 8.* Et propterea firmiter concludendum est, quod in constitutione Leonis non sit exclusâ inquisitio, cum & magistratus hoc sit officium, ut in crimina cum severitate animadvertat. Et quanquam Canonistæ mitius puniri velint delinquentes per viam inquisitionis damnatos, quam si per accusationem peracti fuerint; exceptam tamen volunt Simoniâ, propter quam nolunt admittere differentiam ex processu, per *c. 21. de accusat.* nisi non ordinem quis, sed beneficium Ecclesiasticum datâ pecuniâ consecutus fuerit, *c. 30. de Simon.* Hoc enim speciale dicit esse Antonius Dadinus Alteserra *ad d. cap. 21.* in regularibus, quod mitius puniantur de Simoniâ commissâ pro introitu monasterii, ob consuetudinem, quæ inoleverat, ut vix monachi reciperentur sine precio, & ob multitudinem eorum, qui hoc pacto recepti fuerant. Sed hæc nihil ad nos. Et ipsam illam mitigationis causam ex ratione processus petitam planè ignorat jus civile, neque ejus fundamentum dari aliquod potest sufficienter adstructum.

LXVI. Ut verò ne claudicet constitutio hæc pœnalis, & cum perpetua sit inter dantem & accipientem, itemque inter ordinantem & ordinatum relatio, ne condemnetur unus, alter verò absolvatur aut ab omni pœna exemptus habeatur, utrumque pari pœnâ teneri vult Imperator, ideo scil. quod *par facinus utrumq; coinquinat, & æquat.* Id verò cum grano salis & certâ limitatione est accipiendum. Potest enim inter ordinantem & ordinatum nulla Simoniâ committi, & tamen ordinatio simoniaca esse, aut potius à Simoniaco fieri. Et hinc distinguunt Canonistæ, utrum à Simoniaco quis simoniacè, an à Simoniaco quidem, non tamen simoniacè, an vere à non Simoniaco simoniacè ordinatus fuerit. Rem ita interpretatur & applicat ad præsentem statum Nicolaus II. Papa apud Gratianum *c. statuius 1. q. 1.* Statuimus decretum de Simoniacis ordinatoribus vel ordinatis: *Et de Simoniacis simoniacè à non Simoniacis: Et de Simoniacis non simoniacè à Simoniacis. Simoniaci simoniacè ordinati vel ordinatores secundum Ecclesiasticos canones à proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniacè à non Simoniacis ordinati, similiter ab officio malè accepto removeantur.*

Simoniacos autem non simoniacè à Simoniacis ordinatos, misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere. Sed hoc intelligendum est de his, qui ordinantur à Simoniacis, quos ignorabant esse Simoniacos, hos facit Simoniacos non reatus criminis, sed ordinatio Simoniaci. Verba ultima videntur esse Gratiani, quæ & aliis literis in quibusdam exemplaribus notari solent.

LXVII. Obscura autem est Pontificis sententia. Res huc recidit, quod ali simoniacè ordinati, qui tamen non sunt Simoniaci, puta, quando eis ignorantibus ordinatori pecunia data fuit, scilicet per amicum: quidam autem sint Simoniaci simoniacè ordinati puta, quando ipsi dederunt pecuniam, ut ordinarentur, vel data fuit eis consentientibus tacitè vel expressè. Et hi simoniacè ordinati sunt, etsi ordinator non sit Simoniacus, quando scil. pecunia data aut promissa est non ipsi ordinatori, sed ejus amico. Dicitur autem simoniacè ordinari, quando ipse actus ordinationis, qui peragitur, labe Simonix infectus est, ita ut propter ordinationem pecunia data vel promissa sit. Si quis ergo ignoranter per Simoniam à cognato aut amico commissam promovetur, excidet ille quidem à gradu sacerdotii, sed notari propterea non debet infamia, cum nulla omninò ejus culpa interverit; uti nec altero casu ordinatori aliqua imputari potest culpa, qui ignorans amico suo datum aliquid fuisse, ordinationis actum expedivit, qui propterea ne quidem à gradu suo, quem in sacerdotio tenet, movendus est.

LXVIII. Id insuper observo, quia Imperator Simoniacos *perpetue* infamix notà insignitos esse voluit, non habere eos potuisse spem deinceps promotionis alicujus, quando quidem infamia talis non solum impedit præfici, sed etiam removeri facit à dignitatibus habitis, l. 8. C. de decur. lib. X. l. 12. C. de dignit. lib. XII. neque admittit jus Canonicum, ut infames ad dignitatem Episcopalem promoveantur, per ea quæ tradit Joh. Aloysius Riccius *decif. Cur. Archiep. Neap. 123.* Sequioribus tamen temporibus recessum est ab hoc rigore, & post peractam pœnitentiam restituti fuerunt simoniaci in susceptos ordines. Discimus id ex canone nono Concilii Tolletani XI. anno Christi DCLXXV. celebrati, cujus, etsi prolixior sit, non pigebit hic adscribere verba: *Multa super hoc capitulo Patrum sententia manaverunt; scilicet, ne in appetibilem sancti Spiritus gratiam donis vel muneribus quis existimet comparandam. Sed, quod non sine gravi dolore dicendum est, quanto hæc res frequenti decretorum est præceptione prohibita, tanto nobis fraudibus cognoscitur iterata; dum hi qui tali precio mercari nituntur gratiam sancti Spiritus, aut ordinationis, seu tempora præveniunt munere, aut post acceptum honorem promissam suis conferunt apparitoribus turpis lucri mercedem. Et ideò ut horum & similium argumentorum deinceps amputetur occasio, hoc sancta Synodus desi-*

definit: ut cum quisq; Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti se taxatione adstringat, quod pro conferendâ sibi consecratione honoris, nulli personæ cujuslibet præmi collationem vel jam dedisse vel aliquando ad futurum dare procuret: sicq; aut mundus ab hoc contagio prelationis consecrationem accipiat, aut implicitus huic sceleri, manifestè denotatus coram Ecclesiâ ad honorem, quem mercari voluit, non accedat. Illos autem, quos deinceps post relationem per præmium ordinatos fuisse patuerit, sub definitis pœnitentiæ legibus, ut verè Simoniacos ab Ecclesiâ separandos esse censemus, id est, ut duorum annorum spatio exilio relegati, & digna satisfactionis vel excommunicationis sententiâ coërciti, honoris gradum, quem præmiis emerant, lacrymis conquirere & reparare intendant. Unde si digna eos satisfactio pœnitentiæ commendaverit, peractò pœnitentiæ indictæ tempore, non tantum communioni, sed loco & totiùs ordinis officii, à quibus separati fuerunt, restaurandi sunt.

LXIX. Colligi hinc potest, eum, qui propter Simoniam commissam ex ordine Clericorum prorsus remotus fuerat, post peractam pœnitentiâ restitui potuisse in pristinum suum statum h. e. in Episcopalem dignitatem, & sic per saltum, quod itidem non patiebantur antiqui canones. Nisi dixeris reliquos inferiores ordines gradatim simul restitutos fuisse. Sic enim intelligendum fortè est, quod scribit Fulbertus Episcopus Carnotensis ep. 25. De presbytero vestro ab alio Episcopo per pecuniam ordinato, ex auctoritate sanctorum Canonum tale vobis consilium dono. Primum degradetur. Deinde ab Ecclesiâ separatus duobus annis severâ pœnitentiâ mulctetur, ut honoris gradus, quos precio taxaverat, lacrymis conquirere & reparare contendat. Postea si digne pœnituerit, restauretur. Hec verò, quæ diximus, cum in aliis locis tum satis expressè invenietis in Canone Toletano XI. c. 9. Ceterum rebaptizationes & reordinationes fieri, canones vetant. Propterea depositum non reordinabitis, sed reddetis & suos gradus per instrumenta & per vestimenta, quæ ad ipsos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum Ostiarii, & cetera, in nomine Patris & Filii & Spiritus S. Nec minus inde sequi videtur, infamiæ notam eo tempore, quo canon Toletanus conscriptus fuit, prorsus cessasse. Quo jure id factum fuerit, dubitare meritò licet. Quando enim crimen aliquod ipso jure turpitudinem habet annexam, non potest non crimine semel commisso, turpitude ista perpetuo adhærere, quia scilicet legis effectus perpetuus est, quæ crimen infamiâ punire voluit, & infamiâ ipsa irrogat, non revocandam amplius, quemadmodum nec ipsum delictum revocari potest, cum factum non possit reddi infectum. Quare si lex alicui delicto maculam irrogat, pœna à judice etiam cum temporis determinatione expressa nihil immutat, quo minus infamiâ sit perpetua l. 43. § 4. ff. de R. N. l. 15. ff. ad munit. cip. l. 6. C. ex quib. caus. infam. irr. Hocque est, quod dicitur, non posse judicem efficere, quin furti damnatum sequatur infamiâ, l. 63. ff. de furt. Carp. zov.

zov. Prax. Crim. q. 135. n. 60. Quapropter: dum ita severe animadverti, voluit Imperator in crimen Simoniae, ut pro publico crimine habeatur, & perpetua infamia notetur, à Canonistis reddenda erit ratio, qui fieri possit, ut infamiae nota tollatur, & quâ autoritate id factum arbitrentur? Sanè etiam hic locum inveniet, quod Divus Severus Dionysio Diogeni rescripsit: *Atrocis injuriae* (Simoniae) *damnatus in ordine decurionum* (Episcoporum) *esse non potest; nec prodesse tibi debet error praesidium, aut ejus, qui de re aliquid pronuntiavit, aut eorum qui contra formam juris mansisse te in ordine decurionum* (Episcoporum) *putaverunt, l. 40. ff. de injur.*

LXX. Illa verò canonis Toletani valde laudanda est dispositio, quâ Sacramento adstrictos voluit noviter electos Episcopos, se ab omni Simoniae vitio liberos esse, sive ut verba habent, *quod pro conferenda sibi consecratione honoris, nulli personae cujuslibet praemii collationem vel jam dedisse, vel aliquando ad futurum dare procuret.* Planè ad imitationem constitutionis Theodosianae in l. ult. C. ad L. Jul. repetund. in quâ simile quid de muneribus & officiis civilibus constitutum legitur. Eam, quia paraphrasin quandam ad canonem Toletanum suggerere potest, integram adscribam. *Sancimus, ejusmodi viros ad provincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione vel precio, sed probata vita & amplitudinis tuae solent testimonio promoveri: ita sanè, ut quibus hi honores per sedis tuae, vel per nostram fuerint electionem commissi, jurati inter gesta depromant, se pro administrationibus sortiendis neque dedisse quicquam, neque daturus unquam postmodum fore sive per se, sive per interpositam personam in fraudem legis, sacramentiq;: aut venditionis donationisve titulo, aut alio velamento cujuscumq; contractus, Sob hoc, exceptis solis salariis, nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officium pro aliquo praestito beneficio tempore administrationis, quam gratuitò meruerunt, accepturos. Et licet neminem divini timoris contemnendo jusjurandum arbitrarius immemorem, ut salutis propriae ullum commodum anteponat, tamen ut ad salutis timorem etiam necessitas periculi subjungatur: si quis ausus fuerit praebita Sacramenta negligere, non modo adversus accipientem, sed etiam adversus dantem accusandi cunctis tanquam crimen publicum concedimus facultatem: quadrupli poena eo, qui convictus fuerit, modis omnibus feriendo. Et sic etiam in Ecclesia Carnotensi sequentibus temporibus his verbis conceptum fuit juramentum, quod refert, & adhuc fieri testatur Joh. Bapt. Souchetus ad Ivonis Carnotens. epist. 133. Ego N. canonizandus in Ecclesia Carnotensi juro super istas sanctas reliquias, quod pro ista praebenda, cujus investituram expecto, non dedi, nec promisi, nec alius pro me dedit aut promisit me sciente aurum, vel argentum, vel pecuniam aliquam vel aliud, quod per pecuniam aliquam debeat aut valeat comparari, & si promissum fuerit, per me non solvetur &c.*

LXXI. Dum ita quasi certarunt inter se circa disciplinam conservandam Respublica Ecclesiastica & civilis, præter communia utriusque, duæ hæc præcipuè argumenta urgere poterat Ecclesia, quoniam DEI donum vendi non potest, nec debet; deinde, quoniam, quod gratis acceptum est, gratis est dandum. Utrumque id uno verbo complexus est canon Chalcedonensis supra allegatus, dum ἀπαρὸν χάρις vocat, h. e. gratuitam, inestimabilem, quæ vendi non potest, uti Dionysius Exiguus vertit, non venalem & talem gratiam, quæ planè non est in commercio, & quæ gratis debet dari. Utrumque etiam urget Gennadius in decreto suo Constantinopolitano, dum ait: *Cum Dominus noster & DEUS Servator Jesus Christus suis discipulis Evangelii prædicationem credidisset, eosque per universum terrarum orbem inter homines ad dicendum misisset, apertè jussit, ut quod gratis ab eo accepissent, eis quoque gratis darent, non aurum vel argentum, vel ullas alias omninò materiales & terrenas facultates pro eis acquirentes. Cælestia enim & spiritualia donanulla est cum terrenis & temporalibus commutandi ratio. -- -- A me, inquit, accepistis dignitatem sacerdotii, si mihi pro ipso parvum quid vel magnum solvistis, & hoc à me venditum est, vos quoque ipsum alitis vendite; sin autem gratis accepistis, vos quoque gratis date. -- -- Væ illis re vera, qui DEI donum acquirere, vel illud pro pecuniis dare in animum induxerunt &c.* Uti hoc decretum legitur in jure Græco-Romano lib. 3. Et hæc eadem argumenta suæ etiam constitutioni inferuit Leo Imp. dum DEUM autorem nominat promotionis ad Episcopatum, cui certè nihil dari debet, qui gratis eam dignitatem largitur, & à quo gratuita planè accipitur gratia, dum porrò puras hominum mentes exigit, dumque sanctitatem incorruptam allegat, quæ sanè incorrupta dici nequit, si vicissim non gratis detur, quod ex eâ proficiscitur.

LXXII. Quod si quis gravitatem muneris Episcopalis, & pericula, quibus illud perpetuò expositum est, tum & infirmitatem humanam, quæ ipse affectus est, attentius considerare secum velit, vix erit, ut vitam privatam agere non malit, quàm in throno Ecclesiæ consistere. Præclare Augustinus in epist. 148. ad Valerium presbyterum: *Nihil in hac vitâ & hoc maxime tempore facilius, latius, hominibusque acceptabilius, Episcopi, presbyteri, Diaconi officio, si perfunctorie & adulatorie res agatur; sed nihil apud DEUM miserius, tristius, damnabilius; nihil item difficilius, laboriosius, periculosius, sed apud DEUM nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator jubet. Quis autem modus sit, nec à pueritiâ, nec ab adolescentiâ didici, quoque tempore discere cœperam, vis mihi facta est, merito peccatorum meorum. -- -- Sed multo amplius quàm putabam expertus sum, non quia novos fluctus tempestatemve vidi, quam antea non noveram, legeram, audieram, cogitaveram; sed ad eas evitandas aut perferendas solentiam & vires meas omninò non noveram & alicujus momenti arbitrabar: Dominus autem irrisit me, & rebus ipsis ostendere voluit*

me ipsum mihi &c. Nec male proinde scripsit Chrysostomus *hom. 3. in acta*, esse difficilius Episcopum, quam Regem agere.

LXXIII. Nec mirari adeo poterit quisquam, quod olim, cum sanctior adhuc Ecclesia existeret, munus illud deprecari fuerint, nec nisi coacti susceperint Viri summi & tum pietate, tum eruditione eminentissimi. Nos ex multis paucos, eosque insigniores referemus, tantum ut ostendamus, non defuisse in Christiana Ecclesia, qui, ut vult constitutio nostra, cum ad sacerdotium vocati essent, quaesiti fuerunt cogendi, rogati recesserunt, invitati effugerunt, & omnino inviti ordinationem susceperunt. Augustinum audivimus modo scribentem, vim sibi factam esse. Plenius id exponit in *eius vita* Possidius. Presbyteratus nempe vacabat in Ecclesia Hipponensi. Valerius publice id proposuerat, loci scilicet illius Episcopus: Augustinus in populo securus & ignarus, quid futurum esset, adstabat, Eum ergo, sicut Possidius scribit, tenuerunt, & ut in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt, omnibus id uno consensu & desiderio fieri perficique petentibus, magnoque studio & clamore flagitantibus, ubertim eo flente. Eodem Augustino vivente maximus Hippone tumultus excitatus fuit propter Pinianum, qui a populo, ut in presbyterium cooptari se pateretur, multis precibus flagitatus aegre evasit, uti ipse exponit Augustinus in *epist. 225.* quae est ad Albinam Piniani matrem. Nec defuerunt eo tempore alii, qui a populo, quamvis reuertes, ad sacerdotium rapti, & ordinem, quem maxime averfabantur suscipere coacti fuerunt. Multi, ait idem Augustinus *epist. 204.* ut Episcopatum suscipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cubo diuntur, patiuntur tanta quae nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni.

LXXIV. De Ephraim Syro referunt (Diaconus is fuit in Ecclesia Edeffena adulto jam seculo IV.) quod ad declinandum Episcopatum, qui ei destinatus fuerat, insanum se & amentem simulaverit, donec alius ordinatus esset. Haec enim de eo sunt verba Sozomeni *lib. 3. hist. Eccles. c. 16.* Qualiter vero inani gloria superior fuerit, hinc intelligi potest. Decretum, quo electus fuerat Episcopus, quidam ad eum attulerant, ac simul eum comprehendere sonabantur, tanquam ad ordinationem ducturi. Id cum praesensisset, statim in forum cucurrit, ac indecore incedens, & vestem trahens, & in publico comedens se pro insano spectandum exhibuit. Ubi vero, qui illum comprehensuri venerant, hominem mente captum esse arbitrati, appetere eum ulterius ac persequi desiterunt, ille opportunitatem nactus aufugit, & eo usque delituit, donec alius ordinatus fuisset. Hic igitur Ephraim vere fuit quaesitus cogendus, sed ne cogere-tur, dum insanum se simulat, nec simulandi tamen artem calleret, etiam recessit rogatus, & invitatus effugit, latebras tantisper quaerens, donec alius aliquis susceptus fuisset.

LXXV. Quântâ cum animi repugnantia & quam invitus ad presbyteratum promotus fuerit Paulinianus, Hieronymi frater, ipse exponit, qui eum ordinavit, Epiphanius epist. 60. ap. Hieron. Quum celebraretur, inquit, collecta in Ecclesia villa, que est juxta monasterium nostrum, ignorantem eum & nullam penitus habentem suspicionem per multos diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, ne fortè liberari se cupiens, adjuraret nos per nomen Christi: & primum diaconum ordinavimus, proponentes ei timorem DEI, & compellentes, ut ministraret. Valde quippe obnitebatur, indignum se esse contestans. Vix ergò compulimus eum, & persuadere potuimus testimoniis Scripturarum & propositione mandatorum DEI. Et cum ministraret in sanctis sacrificiis, rursus eum, ingenti difficultate tento ore ejus, ordinavimus presbyterum: & iisdem verbis, quibus antea suaseramus, impulimus, ut sederet in ordine presbyterii. Invitus scilicet ordinatus fuit, non potuit indignus haberi Sacerdotio, quippe quos ita descripsit Imperator, ut supra vidimus. Hic fuit ille Paulinianus, cujus ordinationem, dum in causâ fidei respondere non posset, impugnaverat Johannes Episcopus Hierosolymitanus, ex eo, quod penè puer presbyter constitutus fuisset; sed eam calumniam masculè propulavit Hieronymus epist. 61. & 62.

LXXVI. De Ammonio Monacho nota est Sozomeni lib. 6. c. 30. relatio, quâ ratione per amputationem auris & proprii corporis læsionem promotionem ad Episcopatum evita verit. Digna sunt verba, quæ adscribantur: Cum aliquando cupiendus esset, ut Episcopus ordinaretur, nec rogando persuadere potuisset iis, qui ad ipsum capiendum venerant, ut abirent, abscissâ sibi auriculâ: abite, inquit. Post hac enim ne quidem si vellem, sacerdotalis lex me ordinari sinit. Integri enim corporis Sacerdotem constitui oportet. Illi digressi, posteaquam intellexerunt, Judæis quidem hæc observanda esse, Ecclesiam verò de corpore non curare, dummodo Sacerdos integer sit moribus, denuò redierunt, eum comprehensuri. Tum ille juravit, se linguam quoque sibi præcisurum, si vim facere tentassent. Quibus illi minis perterriti, abcesserunt. Hinc porro factum est, ut Ammonius iste Parotes, id est, auriculâ mutilus vocaretur. Similia de eo refert Socrates lib. 4. c. 23. Petrus Blesensis epist. 23. qui haud frustra narrationi præmittit: Quis hodie à Pontificali onere se excusat? quis hodie allegat insufficientiam suam? quis hodie invitus trahitur aut reclamat? ubi hodie similis Ammonio invenitur &c.

LXXVII. Ne prolixior sim in cogerendis exemplis, quandoquidem id jam diu plenâ manu præstitit Claudius Espencæus Theologus Parisiensis digress. lib. 3. cap. 4. 5. 6. unicum adhuc addere lubet, idque maximè notabile, quod seculo IV. præbuit Ambrosius Episcopus Mediolanensis. Deceserat Auxentius Ecclesiæ illius Antistes, qui unicus in Italiâ adhuc labe Arianâ infectus fuerat, & deliberabatur autoritate Valentini Imperatoris

toris de novo Episcopo suffiando. Cumque in partes scissus esset populus Mediolanensis, nec satis convenire inter se cives possent, præter omnium expectationem tandem electus est Ambrosius, qui tum temporis illi provincie præfectus erat. Rem totam, ut se habuit, describit Paulinus Presbyter in *vitâ ejusd.* cujus ipsius præstat audire verba. *Post hæc, inquit, Consularitatis suscepit (Ambrosius) insignia, ut regeret Liguriam Æmiliamq; provincias, venitq; Mediolanum. Per idem tempus mortuo Auxentio Ariana perfidia Episcopo (qui Dionysio beatæ memoriæ confessore ad exilium destinato, incubabat Ecclesiæ) cùm populus ad seditionem surgeret in petendo Episcopo, essetq; illi cura sedandæ seditionis, ne populus civitatis in periculum sui verteretur, perrexit ad Ecclesiam. Ibiq; cùm alloqueretur plebem, subito vox fertur infantis in populo sonuisse, Ambrosium Episcopum. Ad cujus vocis sonum totius populi ora conversa sunt, acclamantis Ambrosium Episcopum: ita ut qui antea turbulentissimè dissidebant, quia & Ariani sibi & Catholici sibi Episcopum cupiebant, superatis alterutris, ordinari repente hunc unum mirabili & incredibilem concordiam consenserunt. Quo ille cognito egressus Ecclesiam tribunal sibi parari fecit, quippe mox futurus Episcopus altiora conscendit. Tunc contra consuetudinem suam tormenta jussit personis adhiberi. Quod cùm faceret, populus nihilominus acclamabat: peccatum tuum super nos. -- -- Tunc ille turbatus, revertens domum philosophiam profiteri voluit. -- Quod ubi ne faceret, revocatus est, publicas mulieres publice ab se ingredi fecit, ad hoc tantum, ut visis his populi intentio revocaretur. At verò populus magis magisque clamabat: Peccatum tuum super nos. At ille, cùm videret, nihil intentionem suam posse proficere, fugam paravit, egressusq; noctis medio civitatem, cùm Ticinum se pergere putaret, manè ad portam civitatis Mediolanensis, quæ Romana dicitur, inveniitur. Qui inventus, cum custodiretur à populo, missa relatio est ad clementissimum Imperatorem Valentinianum. -- -- Pendente itaque relatione iterum fugam paravit, atque in possessione cujusdam Leontii clarissimi Viri aliquandiu delituit. Sed ubi relationi responsum est, ab eodem Leontio proditur &c. Hanc Paulini relationem paraphrasi quâdam auctiorem fecit Cardinalis Baronius ad ann. CCCLXXIV. num. 4. seqq. Et est sanè ea genuinum exemplum legitimè promoti Episcopi, qualem eum vult Constitutio Leonina. Plura nunc non addam, ne nimium excresecat nostra hæc commentatiuncula.*

LXXVIII. Fuerunt insuper, qui, ut Episcopatum declinarent, criminibus & flagitiis se inquinatos dixerunt, ingenioso hoc mendacio famam suam conspurcantes. Quos quidem, etsi falsa essent, quæ ita in vulgus de se sparsissent, ipsi, ad Episcopatum evehi noluit Concilium Valentinum l. c. 4. *Nec illud, fratres, scribere alienum ab Ecclesiæ utilitate censuimus, ut sciretis, quicumq; se sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyterii, vel Episcopatus mortali crimine dixerint esse pollutos, à supradictis ordinationibus submovendos,*

reos

reos scil. vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neq. enim absolvi in his potest, quod dictum in alios puniretur &c. Canoni huic conformis est epistola Synodica ejusdem Concilii ad clerum & plebem Ecclesiæ Foro-Julienfis: Et licet non ignoraremus, multos verecundia & nonnullos suscipiendi Sacerdotii metu trepidos, quæ utique signa sunt sanctitatis, falsâ in se rejiciendi honoris causa dixisse: tamen, quia omnium ferè ad ea, quæ sunt pejora, proclive judicium est, & materies disputationum ex obtreccatione sacerdotum DEI quæritur: sedit in Synodo, ut quisquis de se vel vera vel falsa dixisset, fides ei, quam suomet testimonio confirmaret, haberetur.

LXXIX. Dispicimus nunc, quid coactioni tali, qualem exigit Imperator, obverti communiter soleat. Et quidem vulgatum ferè hodiè est axioma, ad ministerium Ecclesiasticum neminem esse cogendum. Neque id quidem suo caret fundamento, quandoquidem Spiritus S. spontaneum exigit servitium. *Psalm. CX, 3.* & in specie à presbyteris requiritur, ut faciant officium *μη ἀναγκασῶς, ἀλλ' ἐκείως*, non coactè sed libenter. *1. Petri V, 2.* Quò & referunt, quod dicitur *Proverb. XI, 26.* Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. Ex quo conficiunt, eum, qui ad Episcopatum idoneus est, si se ab eo statu spiritualia nimirum frumenta dispenfandi subtrahat, illa abscondere, sibi que maledictionem arcessere. Unde & Augustinus: Qui electus ab Ecclesiâ ministerium evangelizandi & baptizandi renuerit, ab Ecclesiâ ipsâ dignè meritoq. contemnitur, apud Gratianum, c. olim 8. q. 1. Et Simplicius Papa ad Johannem Archiepiscopum Ravennatensem: Denunciamus autem, quod si post hoc tale aliquid præsumpseris, & aliquem talem seu Episcopum, vel presbyterum vel diaconum invitum facere posse credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ vel Emiliensis noveris auferendas: apud eundem Gratianum c. ubi, dist. 74.

LXXX. Sed enim utrumque esse solet in vitio, & si nimium quis appetat Episcopatum, seque ingerat, & si oblatum recuset præfractè, nec se vinci precibus eligentium patiatur. Pessimè ut plurimum cedere solet utrumque. Illo enim casu abusus, hoc verò non usus officii metuendus est. Quippe si quis coactè rem agit, plerumque agit, non ut debet. Qui verò cum temeritate & audaciâ quâdam rem aggreditur, insolentiùs agit & perversè. Per coactionem autem non simpliciter omnem intelligo, sed talem, quæ fit vi extrinsecus adhibitâ, quanquam etiam hanc aliquando, si Ecclesiæ salus obtineri aliter nequeat, non necessariam tantùm existimem, sed optimè etiam cessasse, superiora, quæ tamen extraordinaria ferè sunt, doceant exempla. Cæterò quoniam sicuti τὸ ἐκείως suos habet gradus, ita & coactio explicanda est. Invitus est, qui cum possit, vel simpliciter reluctatur, vel ob certas & probabiles causas prætextu indignitatis suæ & difficultatis ad sensum suspendit. Qui simpliciter reluctatur, ex contemptu ministerii, aut ex pertinaci

inobediētiā, indignus est tam sancto officio & potius rejici, quam cogi debet; Qui verò ob certas quamvis insufficientes causas tergiversatur, ille offensā illarum futilitate convincendus, persuasionibus ac increpationibus, si opus fuerit, cogendus est. Sed hæc coactio non est herilis aut violenta, adeoque nec propriè dicta. Itaque cum invitum ordinari vult Constitutio Leonina, & quæri cogendum, non hoc præcisè exigit, ut obtorto collo quis rapiatur ad altare & in Episcopum ordinetur, sed per contrarium demonstrat, non esse ambitiosius quærendum Episcopatum, nec sitienter & cum flagranti quâdam animi cupiditate appetendum. Invitus enim hic dicitur, qui mallet non ordinari, qui cum aliquâ animi molestiâ ad altare ducitur, qui deprecatus istud officium non auditur, qui ægrè persuadetur, ut munus delatum suscipiat. Hi tales enim plerumque suo optimè defunguntur officio, & quod necessarium ab initio fuit apud eos, deinceps resolvitur in voluntarium.

LXXXI. Benè Thomas Aquinas *in 2. 2. q. 185. a. 2.* dum objectionem ex *Proverb. XI.* petitam considerat, respondet, dispensationem spiritualium non cujusvis arbitrio faciendam, sed DEI primùm dispositione, deinde prælatorum, qui DEI ministri, Christianique ministrorum dispensatores sunt. *Hic ergò frumenta non abscondit, qui ab aliorum gubernatione vacat, si ei nec ex officio competit, nec à superiori injungitur: sed is, cui id alterutro modo incumbit, & recipere pertinaciter renuit. In Episcopatus itaq; assumptione duo consideranda: prius, quid hominum facere deceat juxta propriam voluntatem: posterius, quid juxta alienam. Ex illa convenit homini propriæ salutis insistere, ex hæc, quod & alterius salutis incumbat, id verò ex dispositione alterius potestatem habentis competit. Ad inordinatam voluntatem pertinet, ut proprio motu ad præfecturas & officia efferrî, ita contra majorum injunctionem aliorum gubernationem omninò & ut sic dicam finaliter recusare: quia id repugnat tum proximorum charitati, quorum utilitati se pro loco & tempore exponere, tum etiam humilitati, quâ superiorum mandato se subicere quisq; debet &c.* Et in hunc modum rō invitum etiam explicare solet glossa, cujus interpretationes sparsim inventus congescit Guilielmus Redoanus *de Simoniâ part. 2. cap. 7.*

LXXXII. Ut ad contrariam Simoniacæ pravitate descriptionem redeamus, plurima comminisci solent, quibus excusatum reddi debeat istud crimen. Et videtur Antonius Episcopus Ephesinus, propter cujus avaritiam canonem secundum Concilii Chalcedonenfis compositum fuisse dixi supra, subtiliter admodum excogitasse, quod titulum facinoris speciosum præ se ferre posset. Venundabat enim ille ordinationes Episcoporum secundum valorem annuum redditum Ecclesiæ, sive pro modo redditum, ut ait Palladius *in vit. Chrysostomi*, & sic non ordinationes, nec electiones, sed redditus ipsos & jus percipiendi eosdem materiam faciebat suæ nundinationis

nis. At verò reditus isti nemini competere poterant, nisi qui per ordinationem jus percipiendi obtinuisset, neque Ecclesiæ tradebantur, nisi per ordinationem; neque etiam electio antecedebat, nisi ad ordinem postea consequendum. Atque idcirco omnia comprehendebantur damnatione illâ, quæ gratiam commercio exponebat. Licet igitur ad officium Ecclesiasticum pertineat jus percipiendi reditus illi officio destinatos, idque jus secundum se & in abstracto consideratum pretio æstimabile sit; istud tamen ita illi conjunctum & connexum est, ut non nisi ob illud seu propter illud alicui competere possit. Dantur enim reditus illi tanquam debitum stipendium propter officium sive ministerium spirituale. Consequenter si alicui vendatur jus percipiendi istos reditus, venditur etiam illi jus spirituale exercendi officium: cum sine eo stipendium officii Ecclesiastici neque esse neque intelligi possit. Optimè in hanc rem Paschalis Papa apud Gratianum c. si quis 1. q. 3. Si quis objecerit, non consecrationes emi, sed res, quæ ex consecratione proveniunt: penitus despere probatur. Nam cum corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut Abbas, aut tale uliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit: quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit. Nullus igitur emas præbendam vel Ecclesiam, vel aliquod ecclesiasticum, nec pastellum nec pastum antea, nec postea pro hujusmodi solvat.

LXXXIII. Qui ab Antonino Episcopo Ephesinò pecuniâ datâ ordinati fuerant, illi se tuebantur consuetudine, & juxta morem receptum pecunias à se datas allegabant. Planè, ut sequentibus temporibus invaluit, ut cum excusari nullo modo crimen hoc posset, & iteratis constitutionibus subinde reprimeretur, perpetuò ad consuetudinem inveteratam recurretur. Improbatur fuerat Ivoni Episcopo Carnotensi, quod in Ecclesiâ suâ conniveret ad ejusmodi ordinationum commercia, nec radicitus eveleret crimen tam detestandum. Excusat se Ivo, & quantum ei rei impenderit studium, exponit. Sed mox addit: Si qua adhuc sunt, quæ pro consuetudine antiquâ publicè exigant Decanus, & Cantor, & alii ministri ab his qui Canonici sunt, me contradicente & persequente, Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in quâ dicunt cubicularios & ministros sacri palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi, ut ajunt, habeatur. Et hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cum non habeam, quid respondeam &c. Scripsit hæc Ivo in epist. 133. ad Richardum Legatum Ecclesiæ Romanæ, ut quasi retorqueret, & in Ecclesiam Romanam conjiceret, quod sibi & suæ imputabatur Ecclesiæ.

LXXXIV. Sanè multa tribuuntur in actionibus humanis consuetudini, quæ aliquando in voluntatem hominum aliquod sibi vindicat imperium.

perium. Et tolerabilia hinc dicit Jctus, quæ vetus consuetudo comprobatur, l. 13. in fin. ff. de pollicitat. Et proinde, qui consuetudinem civitatissecutus peccat, non dolo id facere videtur, sed quod putet jure fieri. Veruntamen si mores, quos sequimur, juri divino, aut rectæ rationi repugnant, nullum ex eis peti potest præfidium. Mala enim consuetudo non minus, quam pernicioſa corruptela abjicienda & vitanda est: quæ nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab impiis assumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ præſumptiones celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari, cap. 4. dist. 8. Nec verò vincere legem talis consuetudo, neque excusari ullâ ratione potest, sed tanto diutius infelicem animam affligit, atque Ecclesiam ut & Remp. lædit, quanto majore tempore toleratur. Dd. ad c. fin. §. de consuetud. Atque hinc damnatur talis consuetudo in articulo X. instructionum, quas patriarcha tempore ordinationis suæ dabat metropolitanus, in Jure Græcò-Rom. lib. 6. Quapropter hæc (Simoniam) omninò exſcindenda venit, ac ne consuetudinibus quidem (πῶς λεγομένης συνηθείας) quas vocant, aditus & fenestra patefacienda est. Etenim hæc quæ dicuntur consuetudines, uti cum avaritiæ morbo irrepperunt: ita non minus quam hæc, siquidem non etiam magis ad condemnationem pontifices, qui harum participes facti deprehenduntur pertrahunt, quandoquidem sub honestâ larvâ Simonis hæresis exercetur.

LXXXV. Alium insuper colorem, quo facta sua incrustare solent Simoniaci, commemorat, & dergit Nicolaus de Clemangis de præſul. Simoniac. his verbis: Sed audiamus, quam pulchro pallio suum crimen obumbrant. Non, inquit, ordinem vendimus, nec pro ordine ista dantur, sed pro Literâ pro Sigillo, pro Notario. Solet plerumq; mentiri iniquitas sibi & declinare cor suum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Finguntur profectò ista, non vero dicuntur. Nam & sæpè visi sunt, qui ut scelus Simoniacum isto mendoso velamine obtectum effugerent, literas habere nolebant, & tamen pecuniam dare alioqui non ordinandi cogebantur. Imò verò ne ordinati solvere recusent, non antea eorum nomina in chartâ ordinandorum inscribuntur, quam postulat an à se summam tradiderint, quæ in cujus cedat emolumentum, prælatine an sui scribæ, testis est DEUS, testis etiam potest esse scriba ipse. Sed esto in notarii cederet commodum, quâ ratione aut equitate sit, ut Episcopus suo notario de alienâ satisfaciatur pecuniâ inter tantam multitudinem effœminatæ familiæ suis sumptibus pasta. Unum congruenter potest habere notarium sibi in rebus honestis & spiritualibus, & ad Pontificalem maximè dignitatem pertinentibus servientem, cui sicut ceteræ familiæ, de propriis reddat mercedem facultatibus, ne ille cum gravissimâ ipsius Episcopi infamiâ talibus cogatur angariis illos, qui ordinandi sunt, opprimere. Sed quid opus est de sigillo, de literâ, de notario plura loqui, cum in sanctis sit expresse cautum

cautum canonibus, ne aliquid etiam pro calamo liceat sumere, quo uno verbo hæc omnia sollicita vigilantia excluduntur &c.

LXXXVI. Priscâ ac nimis durâ severitate utitur Clemangius, & omninò ex mente Leonis Imperatoris, qui que tùm temporis Ecclesiam Constantinopolitanam gubernavit, patriarchæ Gennadii. At enim, quantæ interea temporis (millenarius is prope est inter Leonem & Clemangium) exortæ fuerint circa disciplinam Ecclesiasticam mutationes, prolixum hic nimis esset singulatim exponere. Vix septuaginta à promulgatione Constitutionis Leoninæ excesserant anni, cum ita invaluit consuetudo in contrarium, ut evellere eam & abrogare desperaret Justinianus Imperator, sed circumscribere & certis limitibus coercere satius duceret. Nec verò deerat illis, qui consuetudinem illam continuabant, prætextus, & honesti nominis species. Quod enim Episcopis, qui in ordinatione præfentes erant, dabatur, enthronasticum sive inthronisticum dicebatur propter thronum scil. sive cathedram adeptam, aut, uti hodiè vocari solet, propter installationem. Julianus antecessor Constantinopolitanus reddidit per cathedraticum. Sed cathedraticum communiter dicitur illud, quod Episcopo pro honore cathedræ solvitur in signum subjectionis, quodque in duobus solidis consistere voluit Concilium Bracarense II. cap. 2. & Toletanum VIII, c. 4. Quod verò Clericis & Notariis dabatur, qui in eâ ordinatione ministrabant, *οὐκίσια* vel consuetudo in specie dicebatur. Quales consuetudines, quod ex charitate proficiscerentur, obligationem inducere, communiter statuunt Canonistæ. Vid. Joh. Papon. lib. 1. tit. 12. arest. 1.

LXXXV.I. Operæ precium erit ipsum nunc audire Justinianum, ut consuetudini & præstationibus illis modum præscripserit, *novell. 123. cap. 3.* Pro consuetudinibus autem, inquit, *illa sola permittimus præberi ab ordinatis Episcopis, quæ subsequenter præfenti legi inserta sunt. Jubemus igitur beatissimos Archiepiscopos & Patriarchas, hoc est, Senioris Romæ & Constantinopoleos, & Alexandriæ, & Theopoleos, & Hierosolymorum, si quidem consuetudo habet Episcopis & Clericis in eorum ordinatione non minus quam viginti auri libras dari, ipsa solummodo præberi, quæ consuetudo recognoscit. plus autem ab hac quantitate nihil supra viginti auri libras præberi. Metropolitæ autem à propria Synodo, aut à beatissimis Patriarchis ordinatos, & alios omnes Episcopos, qui aut à Patriarchis, aut à Metropolitæ ordinantur, dare pro inthronisticis quidem solidos centum: Notariis autem ordinatis, & aliis ministrantibus ei & solemniter accipientibus solidos trecentos. Si verò Ecclesiæ reditus minus quidem quam triginta auri libras per annum reddant, non minus autem quam decem: dari pro inthronisticis solidos centum; aliis autem omnibus, qui ex more capiunt solidos 200. Si verò minus quidem quam decem, non minus autem quinq; auri libras Ecclesiæ*

H b b

redi-

reditus esse contigerit, pro inthronificis quidem dari solidos quinquaginta, omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus, solidos ducentos. Si autem minus quam quinq. non minus autem duas auri libras Ecclesia reditus habeat, pro inthronificis solidos decem & octo: omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus solidos 24. Si autem minus tres, non autem quam duas auri libras quantitas redituum Ecclesie comperiat, dare pro inthronificis quidem solidos duodecim, pro omni verò alià consuetudine solidos sex. Episcopum enim Ecclesie minus duas auri libras reditus habentem, neque pro inthronificis neque pro alià quâlibet consuetudine dare aliquid permittimus. Hæc autem quæ præberi disposuimus, primus presbyter ordinantis Episcopi & Archidiaconus suscipientes, ex consuetudine percipientibus dividant hæc. Igitur jubemus hæc omnibus modis observari: ut non ex talibus occasionebus Ecclesie debitis prægraventur, & sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantitatem à nobis definitam pro inthronificis aut consuetudinibus quolibet modo præsumat accipere: jubemus quicquid plus acceperit, triplum ex rebus ejus vindicari Ecclesie dantis.

LXXXVIII. Non introduxit Justinianus has præstationes, sed introductas represit, & ad certum modum reduxit. Modus constitit in eo, quod, si Patriarcha aliquis ordinari debuit, præstationes istæ excedere non deberent libras auri viginti, hoc est, 1440. aureos; si Episcopus, quod non deberent excedere solidos trecentos. Et modus ille constitutus fuit ad modum & rationem redituum cujusque Episcopatus. Quæ proportio non multum abit, imò verò planè convenit cum eâ, quam observari voluit Antoninus Episcopus Ephesinus, sed cujus facta, uti supra dixi, approbare noluit Concilium Chalcedonense. Nec approbasset fortè Justinianus, nisi consuetudini isti eradicandæ imparem se sensisset. Non iniqua tamen hæc videri poterat Justiniani constitutio, propterea, quod ex pluribus diffitis locis convenire oporteret Episcopos, si qua ordinatio facienda esset, à quibus, ut suis sumptibus negocium hoc aggredierentur, postulari haud poterat, præsertim cum aliquot sæpè dies commorandum esset, antequam plenè expedirentur omnia. Reliquis verò Clericis & Notariis, quos præsentibus esse oportebat, non iniquum videbatur, si aliquid offerretur honorarium, idque intra certum modum coerceretur. Eaque propter noluit Imperator, ut ordinatus præstationes istas distribueret ipse, sed ut eos daret primo presbytero & Archidiacono, qui deinceps ex consuetudine percipientibus dividerent, ne scil. ultra quantitatem definitam daretur aliquid aut acciperetur, neve Ecclesie debitis prægravarentur & sacerdotia venalia fierent.

LXXXIX. Ut præterea, quæ hæc permisit Justinianus, præstaretur quid amplius, severè prohibuit, non in hoc tantum capite, sed etiam cap. 16. ubi addidit, præstationes istas ordinantium ministris fieri solitas, excedere non

non debere emolumenta, sive ut Haloander vertit, diaria unius anni. Sed quia usu invaluerat, ut Episcopus noviter ordinatus etiam suæ propriæ Ecclesiæ, ad quam destinatus fuerat, ministris aliquid daret pro insinuatione, h. e. pro inscriptione in matriculâ illius Ecclesiæ, quod emphanisticon dicebatur, noluit Justinianus id tolerare, sed modis omnibus prohibuit: *In sanctâ, inquit, Ecclesiâ, in quâ constituitur sacrum complere ministerium, nulla penitus propriis Clericis dare pro suâ insinuatione: nec ob hanc causam propriis emolumentis, aut aliis portionibus hunc privari scil. permittimus.* Et quamquam propter emphanisticon istiusmodi aliam specialem legem ediderit in novell. 56. excepit tamen ibi sanctissimam majorem Ecclesiam Constantinopolitanam, in quâ consuetudinem istam abrogare noluit. propterea, ut videtur, quod in hac Ecclesiâ, non ita ut in cæteris, avaritia invaluisse. Sic enim ibi loquitur: *Qui ordinantur à tuâ reverentiâ clerici in sanctissimis Ecclesiis (absque tamen sanctissimâ majori Ecclesiâ) omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic Ecclesiis, antequam, quantum voluerint, accipiant aurum &c.*

XC. Vigiuisse videtur ista ab Justiniano ita circumscripta consuetudo usque ad annum Christi DXCV. quippe quo in Concilio Romano à se habito Gregorius I. Papa omnem illam, quam admiserat Justinianus, præstationem prorsus prohibuit, ita ut nihil omninò dare vel accipere deinceps quocunque nomine & colore liceret. Decretum insertum est Registro epistolarum, & legitur lib. 4. epist. 44. *Antiquam Patrum regulam sequens nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex eâ, quam nova per ambitionem simulatio invenit appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo pontifex manum imponit, Evangelicam verò lectionem minister legit, confirmationis autem ejus epistolam Notarius scribit, sicut Pontificem non decet manum quam imponit vendere: ita minister vel notarius non debet in ordinatione ejus vocem suam vel calamum venundare. Pro ordinatione verò, vel pallio, seu chartis atque pastello eundem qui ordinandus vel ordinatus est, omninò aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus, si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere vel deferre forte præsumpserit, in districto DEI omnipotentis examine reatu subiacebit. Ut vires acciperet hæc sua prohibitio, & ut omninò tolleretur recepta hæcenus consuetudo plurimis epistolis tum Regem Childebertum, tum verò præcipuè Episcopos sui officii admonuit, quas recensere nunc nihil attinet. Non inficiatur tamen, posse Episcopum ordinatum ex liberalitate aliquid dare, sed extra respectum ordinationis acceptæ. Is autem, inquit, qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus post acceptas chartas & pallium aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo causâ dare voluerit, hoc accipi nullo modo probibemus: quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit,*

quæ ex accipientis ambitu non processit. Cæterum quod supra dixit de pastello, videtur id provenisse ex eo, quod cum ordinati prandio excipere antea solerent ordinatores ejusque ministros, successu temporis pro prandio pecuniam dare cogerentur. Et has sordes reprehendit Gregorius.

XCI. Utrum id, quod summâ cum animi contentione conatus fuit, obtinuerit Gregorius, dubitare nos facit Concilium Cabilonense, quod anno DCL. celebratum fuit. Quorsum enim *can. 16.* prohibuisset, ut *nullus Episcopus, neque presbyter, vel Abbas seu diaconus per præmium ad sacrum ordinem à modo penitus accedat. Quod qui fecerit, ipso honore, quem præmiis comparare præsumperit, omnino privetur.* Nisi fuissent eo tempore, qui contra prohibitionem Gregorii Simoniam commisissent? Imò verò jam tum tempore Gregorii ævo adhuc propiore, anno scil. DCXV. in Concilio Parisiensi *V. can. 1.* statutum fuit, ut *Episcopus absque ullo commodo vel datione pecunie eligatur.* Qui canones arguunt, non usquequaque observatum fuisse decretum Gregorii. In Græcâ verò Ecclesiâ, etsi severe admodum prohibita esset talis nundinatio, enthroniasticum tamen five inthronisticum nihilominus dabatur, non ordinatori quidem ampliùs, aut reliquis Episcopis, sed Clericis pauperioribus. Constat id ex mandato, quod dari solebat Metropolitanò & Archiepiscopo, cum ordinabatur, quodque refertur in *Jure Græco-Rom. lib. 6.* Ejus sub *num. 10.* hæc sunt verba: *Nec item propter abbatibus vel archimandritæ vel legati præfectionem, inò ne quidem propter institutionem Oeconomi, vel majoris, quod horribilius denique non propter ordinationem Diaconi, vel Presbyteri, vel Episcopi quidquam prorsus ullo modo, nec ante ordinationem, nec post ordinationem sumere convenit. -- -- Atq; hanc ob causam statuimus, ut inthronismus, quem vocant, non ei, qui ordinat Episcopum, (absit, ut hoc fiat) sed pauperioribus Clericis, vel alio quadam ecclesiastico munere surgentibus ratione facultatum Ecclesiasticarum habita detur. Quippe si locuples sit Episcopatus, nequaquam prohibemus, quo minus in eos, qui ministeriis Ecclesiasticis inserviunt, & inopem vitam traducunt, velut ex beneficentiâ munuscula quadam conferantur.*

XCII. Dum verò circa annum DCCXLIV. Zacharias Papa multis verbis sepurgat ab Simonie crimine, per Bonifacium Archiepiscopum sibi objecto, *epist. 5.* facile licet inde colligere rationem, cur Bonifacius, cum antea pro tribus Archiepiscopis in Galliâ pallia ab eo postulasset, mutatâ sententiâ unum tandem petierit pro uno Grimone. (rediderat scil. rumori, tam cara Romæ esse pallia, ut illis comparandis vix ullæ sufficerent Ecclesiæ. Sed Pontifex neque pro palliis sese expetere quicquam, neque pro chartis aliquid accepisse docet, & anathema dicit illis, qui secus fecerint. Sed quod ita de se prædicavit Zacharias, vix sibi omnes tribuere potuerunt Episcopi reliqui. Certè ex Nicolao Aragonio Cardinali circa annum MLV. notat

notat Cardinalis Baronius num. 16. eo tempore Simoniacam hæresin totam Italiam & Burgundiam occupasse. Clâm enim hominibus cum perpetrari ista talia soleant, non prius animadverti possunt, quam post plurimum infectionem & reatum. Ejusque rei exemplum sumi potest ex actis Concilii Remensis anno MXLIX. habiti, ubi plurimi semetipsos criminis ejus reos prodiderunt Episcopi. Imò verò ipsam etiam Romanam sedem non toto post Zachariam seculo labe ista contaminatam fuisse docet caput II. Concilii Parisiensis VI. celebrati anno DCCCXXIX. Proinde oportet, ut in electione & ordinatione Sacerdotis, valde execranda Simoniaca hæresis, quæ propter quorundam avaritiam & ambitionem modernis temporibus dignitatem Sacerdotalem fuscare comprobatur, nihil sui detestandi juris habeat. -- Quæ etiam DEO odibilis pestis primum necesse est, ut Imperiali autoritate & potestate cum consensu venerabilium Sacerdotum, à Romanâ Ecclesiâ amputetur: quoniam si caput languerit, membra incassum vigeant necesse est &c. Possent propiora Zachariæ ævo tempora allegari, quibus inquinata hoc vitio Romana sedes dicta fuit, si quidem credendum esset Tarasîæ Patriarchæ Constantinopolitani epistolæ, quam scripsit ad Hadrianum Pontificem Romanum, prout ea latine legitur in Jure Græco-Rom. lib. 3. & adducitur à Baronio ad ann. 787. n. 61. In illâ enim hæc leguntur verba: *Fraterna ergò vestra sacerdotalis sanctitas, quæ non jure nec ex DEI voluntate pontificale munus administrat, magna laborat infamiâ.* Quæ verba faciunt, ut & Baronius d. l. n. 60. & Severinus Binius tom. 3. Concil. pag. 262. imposturæ reum faciant Theodorum Balsamonem, quòd dolosè epistolam hanc supposuerit. At verò si Græcos istorum verborum legatur contextus, qualem eum sustinet jus Græco-Romanum, & cum versione latinâ exhibet Guilielmus Beveregius in *Synodico Ecclesiæ Græcæ*, tom. 2. pag. 184. planè contrarium inde evincitur. Sic enim se habent: *Ἡ ἐν ἀδελφικῇ ὑμῶν ἱεροπρεπῆς ἀρχιερωσύνη ἐνθέσμως, καὶ κατὰ θεῶν βέλῃσιν προτυνεύσασα τὴν ἱεραρχικὴν ἀγιστίαν, διαβίητον ἔχει τὴν δόξαν.* i. e. *Fraterna ergò vestra sacerdotalis sanctitas, quæ legitimè atque ex DEI voluntate pontificale munus administrat, percelebrem habet gloriam.* Non est igitur, quod ita succenseant Balsamoni Baronius & Binius, quibus plerumque vapulat ille, si quid vel pro *προεσείοις* Sedis Constantinopolitanæ, vel contra Sedem Romanam scripserit singulare.

XCIII. Ad praxin sequioris Ecclesiæ si descendendum fuerit, per ora semper inveniuntur & frequentiora exempla. Fundamentum & rationem ejus rei ita explicat Petrus Svaivis in *hist. Conc. Trid. lib. 6. In Occidentali (Ecclesiâ) bonis licet frementibus, negotiatio alibi magis, alibi minus obtinuit ad usq; annum salutis millesimum, quo tempore facta inter ordinationem & collationem beneficii distinctione, ordinatio cœpit gratuito concedi, sed in collatione precium ex-*

igri manifestus. Ex eo crevit semper abusus, variis impostis denominationibus, utpote annatarum, minorum servitorum, scriptura, sigilli, & istiusmodi tegumentorum, quibus cooperitus grassatur per Ecclesiam, exigua spe ejus aliquando tollendi, quoad Christus ipse alia vice nummulariorum mensas evertat, & flagello nundinatores istos e templo ejiciat. Verum ordinationi, que a collatione beneficii separata gratis administrabatur, non diuturnum fuit id gaudium. Episcopi enim spreta ea, tanquam abjecta & infructuosa ad alteram solam, unde emolumentum percipiebant, erant attenti. Unde a veris Episcopis in solo temporali administrando occupatis, relicta pedetentim ordinationum administratione instituti episcopi titulares, qui ministeria Episcoporum Ecclesiastica obirent. His, quod redditus nullos possiderent, necessum erat e functionibus, quas obibant, sibi vicium parare: itaque vicissim, quos ad ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur, primum elemosyne nomine, sive oblationis, dein honoratiore titulo donationis, ac denique ne, cum debitum esset, omitteretur, imposito nomine mercedis, non que Episcopo ordinanti, sed famulis ejus, aut tabellioni, aut aliis inter ordinandum ministrantibus cederet.

XCIV. Hinc igitur tot in scriptis veterum inveniuntur querelæ, quibus pessimos seculi sui mores detestantur, & Ecclesiasticam disciplinam, pristinamque integritatem revocatam cupiunt. Glaber Rodolphus, cujus antea feci mentionem, Historicus ævi sui non contemnendus, lib. 2. c. 6. ex professo quasi satyram scribit, inter alia his verbis: Jamdudum muneribus mentis excoecatis pene universis Principibus deservit hæc pestis, longè lateq; in ecclesiarum quibusq; prelatiis toto terrarum orbe diffusis, deniq; omnipotentis Christi Domini gratuitum ac venerabile donum ad propria damnationis cumulum converterunt in avaritiæ lucrum. Ideoq; hujusmodi videlicet prelati tanto minus ad divinum peragendum opus inveniuntur idonei, quanto constat, quia non ad illud accesserunt per aditum principalis ostii. Et licet adversus talium personarum procacitatem multipliciter clamet sacrarum Scripturarum canon, nunc tamen solito multiplicius comperitur fieri in diversis Ecclesiarum ordinibus. Nam ipsi Reges, qui sacre religionis idonearum decretores personarum esse debuerant, munerum largitione corrupti, potiore quempiam ad regimen Ecclesiarum vel animarum dijudicant illum videlicet, a quo ampliora munera suscipere sperant. Atq; idcirco permaxime quiq; procaces ac turgore superbia inflati, sese ultrò cuiq; prelationi ingerunt, minus formidantes incurrere lapsum neglectæ pastoralis curæ, quoniam tota solummodo illorum fiducia pendet ex loculis collectæ pecuniæ, non ex perceptæ donis sapientiæ, tantq; amplius adepto regimine student avaritiæ, quando constat propriam ex illâ ambitionem implese: ac velut idolo sibi pro DEO constituto illi serviunt, per quam scilicet informati ad tale nomen absq; merito vel opere proruperunt, sitq; minus cautis deceptoris imitandi forma, ac perinde vicissim

con-

contumax invidentia &c. Plura sequuntur, quibus crimen hoc graviter persequitur.

XCIV. Pelagius Alvarus Episcopus Sylvensis seculo XIV. scripsit & edidit insigne opus de planctu Ecclesiæ, in quo tum ipsius Papæ, tum Cardinalium, tum & prælatorum aliorumque Sacerdotum vitia acerrimè perstringit. Inter alia de prælatis lib. 2. art. 9. ita plangentem facit Ecclesiam: Pro pecuniis celebrant. Corpus Christi pro pecuniâ vendunt, pro pecuniis consecrant & ordinant, pro pecuniâ omnia conferunt Sacramenta. Sacramenta emunt, Sacramenta vendunt, sed gratiam non conferunt, quam non habent. Nihil datur gratis, nihil accipitur gratis. Et art. 7. Ordinationes in Ecclesiâ, prout communiter auro emuntur, auro venduntur, auro Sacramenta emuntur, & aurum querunt. Eodem modo Æneas Sylvius, qui postea Pontifex creatus fuit, epist. 56. Nihil est, quod absq; argento Romana Curia dedat. Ipsa manuum impositio, & Spiritus S. dona venduntur, nec peccatorum venia nisi nummatis impenditur. Et Antonius Florentinus Archiepiscopus in Chron. part. 3. tit. 22. ad ann. 1388. Tempore hujus Bonifacii curia infamis habebatur de labe Simoniæ, ut beneficia non tam meritis conferrentur, quam plures pecunias afferentibus. Et replevit orbem terrarum indulgentiis plenariis, ita ut parvæ Ecclesiæ in suis festivitatis parvo pretio eas obtinerent.

XCVI. Ne nimius sim in coacervandis ejusmodi testimoniis, unicum adjicere libet Franciscum Petrarcham, qui in lib. 1. de remed. utr. fort. dial. 107. hunc in modum de pontificatu maximo verba facit: Solebant primi ex hoc statu ad martyrium peti. Nunc ad delicias vocari credunt, ideoq; certatim hic locus appetitur, & huc omnium fermè mortalium vota suspirant. Quis autem vel Romanum vel quemcumq; pontificatum aliam cupit ob causam, nisi quo potentior ac ditior sit? Contra justitiæ præceptum præesse queritur non prodesse, quodq; sacrilegium pudendumq; vel dictu est, magnis sæpe muneribus, quin & patris & sponsoribus spes emitur sacerdotii pinguioris. O vertigo morum pessima, ad quod olim consueverant & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non possunt, & tam præceps fervet ambitio, ut non Christianus pudor ac modestia videatur, sed ardor & pervicacia paganorum, quam in hujusmodi petitionibus tantam fuisse didicimus, ut de Julio Cesare lectum sit, quod pontificatum maximum petiit non sine profusissimâ largitione, in quam reputans magnitudinem æris alieni, cum manè ad Comitium descenderet prædixisse matri osculanti fertur, domum se nisi Pontificem non reversurum; nec sefellit, Pontifex est reversus. --- At Christiano homini, cui propositum sit servire, dominiq; sui jugum ferre, pontificatum, quomodo liceat ambire non video, non modo largitione profusissimâ, sed quod non multo minus est turpe, blanditiis atq; mendaciis, indignis Viro artibus, sed communibus adeo, ut hæc ferè jam unica sit in altum via.

XCVII. Qui-

XCVII. Quibus ita sufficienter explicatis, nulla nunc nobis cura est de cavillationibus Moralistarum, uti vocantur, quando illi omne suum studium ponunt in eo, ut per mentis directionem illicitum constituatur in genere licitorum. Hæc enim quotidiana eorum hodie est speculatio. In specie de Simoniâ scribit Gregorius de Valentia tom. 3. disp. 6. q. 16. p. 3. Dupliciter potest quis conferre spirituale propter temporale principaliter & tanquam propter finem. Uno modo, si temporale æstimet pluris, quàm ipsum spirituale; & tunc omninò committit talis Simoniâ. Altero modo potest quis conferre spirituale propter temporale principaliter, tanquam propter finem, ita ut temporale apud eum non sit finis ipsius rei spiritualis. Quasi temporale pluris ab eo quàm spirituale æstimetur: sed tantummodo voluntatis sive applicationis animi ad actum conferendi spirituale: & hoc non est Simoniâ. Et paulo post: Cum petitur temporale pro Spirituali, non tanquam pretium debitum ex justitiâ, sed tanquam finis applicationis animi ad conferendum spirituale, minimè erit Simoniâ, etiamsi principaliter intendatur & expectetur. Eadem est sententia Tanneri Jesuitæ: Quando, inquit ille, datur spirituale propter temporale vel contra, solum tanquam propter motivum aut solum ex gratitudine & per aliquam compensationem gratuitam, non accidit Simoniâ, saltem in foro conscientie, atq; id procedere ait, tametsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis. Exagitat istas sententias & perstringit Ludovicus Montaltius epist. provinc. 12. Hæc est scilicet subtilitas illa & industria Theologiæ accommodatitiæ quam vocant, & hi ejus fructus, ut explicentur viæ, quibus absq; Simoniâ per ambages expediri potest, quod Patres vetustioris Ecclesiæ pro Simoniaco habuerunt. Et multum sanè interest, ex Novatorum, sententiâ quâ ratione verba illa, propter pecuniam, vel ob pecuniam, accipiantur. Illa enim aliquando pretium Simoniacum significant, aliquando autem nullam planè Simoniâ involvunt, quando scilicet pecuniâ nec datur, nec petitur ut precium, sed tantum intervenit, ut motivum superandi difficultates, quæ aliâs impedimento essent. Vid. Renatus à Valle in Hipparcho num. 139. Non multum ab his discedit, quod statuunt Canonistæ ad c. 23. X. de Simon. post jus quæsitum seu obtentum beneficium aut aliud spirituale donum non esse Simoniâ, redimere vexationem, quæ pro jure tollendo injustè intertur, vel probabiliter timetur. Nolumus nos confutandis his inhærere, quippe quæ suam ipsa ex se produunt futilitatem, & per subtiles ac spinosas interpretationes veritatem obfuscant.

XCVIII. Pateret hic insuper latissimus de annatis, notissimo in Curriâ Romanâ vectigali, disferendi campus, tum de origine earum, tum in primis de justitiâ, & num Pontifex Romanus, dum eas exigit, ab Simoniæ vitio liberari queat? Trepide hic incedit, nec tam constanter atque firmiter, ut

ut aliâs solet, pedem figit, omnem laudem superans Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis *lib. 6. de Concord. Sacerdot. & Imper. cap. 12.* Qui annatas illas in subsidium terræ sanctæ occupandæ, aut ad indigentiam Papæ & Cardinalium sublevandam introductas primùm fabulantur, cum temporaria tantùm illa sit exceptio, & omnis jamdudum terræ sanctæ occupandæ spes decollavit, indigentia etiam ita desierit, ut immodicus hodie luxus potius Romæ conspiciatur, parum excusatum reddunt Pontificem. Nec video sanè ego, quid differat hæc Pontificum Romanorum exactio ab factò Antonini Episcopi Ephesini, quod improbatum à Concilio Chalcedonensi dixi supra. Nec frustra sanè deliberatum fuit & tractatum in Concilio Viennensi, ut refert Johannes Andreas *ad c. inter cætera in fin. de off. ordinari.* de imponendâ vicesimâ reddituum omnium beneficiorum pro victu Papæ & Cardinalium, ut ab annatis & aliis exactiõibus abstinerent, sed omissum, quia, ut inquit, tam insatiabilis est avaritia Pontificum, ut hoc & illud exigèrent. Sed neque vicesimâ hæc opus erit in tantâ Romæ affluentia & Cardinalium omnium apparatu planè Regio. Nobis verò destinatum nunc in animo non est, ut quid de annatis illis lentiendum sit, prolixius exponamus. Hoc certum est, anxiam sæpè onus istud deprecata fuisse Germaniam, uti patet ex gestis in Concilio Constantiensi & Basileensi, tum & in Comitiiis aliis pluribus.

XCIX. Quæ verò dicta hæcenus à nobis sunt, dubitare nos faciunt, utrum approbari queat decretalis Alexandri III. *in c. 18. de Simon.* Anxius erat de electione suâ Archiepiscopus Strigoniensis, quod Simoniæ labe contaminata videretur; laboraverat enim pro eâ Apostolicæ Sedis legatus, & huic dono dederat equum frater Archiepiscopi, eo tamen incio. Interrogatus igitur de hoc casu Pontifex hunc in modum respondit: *In hoc, quod P. presbyter Cardinalis Apostolicæ Sedis legatus pro electione tuâ, & ut pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus ejus præsciens necessitatem, ei equum unum te ignorante transmisit: quoniam per mare veniens nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cùm in accipiendis vel dandis muneribus tria sunt maximè attendenda: personæ scilicet dantis & accipientis qualitas: quantitas muneris & donationis tempus. Qualitas personarum, ut à quo, & cui, videlicet, an à paupere diviti, vel e converso, sive à divite locupleti datum fuerit: estimatio muneris & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo, Cardinali equum unum transmitti, quem etiam joculari non petenti Vir tantus & tam abundans forte donaret. Verum si temporis necessitatem perpendimus, non aliâ intentione hoc constat factum fuisse, quàm ut Cardinali subveniretur in articulo prænotato. Quod*

autem scriptum est: *Beatus qui exentis manibus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent: quoniam si ipsa etiam persona electi offerat Ordinatori vel Consecratori suo electuarium, aut de vino, sive de aliis huiusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare vel movere non debeant: non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere vel donantem.*

C. Verum enim verò verendum est maximè, ne per hanc sententiam improbitati & avaritiæ quàm sæpissimè velum obtendatur. Etsi enim excusari in certo statu munerum acceptio queat, atque in hanc rem circumstantiæ personarum dantium & accipientium, munerum ipsorum, ut & temporis atque occasionis attendi debeant; in praxi tamen non leves sese exferent difficultates, cum parum proficit, si apud homines nos absolvant distinctiunculæ, & conscientiæ nos apud DEUM accusent. Licet enim, quæ offeruntur, minutula sæpè sint gratitudinis aut affectionis symbola, quæ animum accipientis corrumpere haud videantur, nec tanti sit electuarium aliquod, ut Ordinator inde in transversum se rapi patiatur; quia tamen etiam in minimis sustinetur affectio, & ex levioribus ad majora vel optanda vel captanda facilis est transitus, insuper etiam exiguo dono ita occupari animus hominis potest, ut in electione donanti magis faveat, quàm alii alicui æquè digno aut etiam digniori, ille etiam qui donat illud intendere potest, ut sibi benevolam reddat electorem, satius erit, circa actum electionis & ordinationis omnibus in univèrsum largitionibus, quantumcunque illæ fuerint, abstinere.

CAP. VI.

De Postulatione.

I.

Postulationis vocabulum antiquum est quidem, sed significatio ejus, de quâ nunc agendum est, recentior. Clerici etiam olim quandoque & haud rarò ad populi postulationem eligebantur, uti indicium ejus apparet ex *l. 49. Cod. Theod. de decurion.* sed postulatio tum & electio non ita distinguebantur, uti hodiè communiter fieri solet. Postulatio & electio eo tempore promiscuè dici solebant *c. literas dist. 63.* si quidem à populo primùm nominatio Episcopi facta fuisset. Nam & B. Ambrosius electus dicitur, apud Gratianum *c. Valentinianus d. dist. 63.* qui à populo Mediolanensi primùm postulatus fuit. Inerat enim electioni postulatio, quandoquidem non ordinabantur Episcopi sine electione cleri & petitione plebis.

bis. Sequioribus verò temporibus inter nomina ista differentia satis magna statuta fuit. Postulationis enim vocabulum acceptum fuit pro precibus populi sibi polcentis eum, quem vel alius nexus vel Clericalis vitæ dispar conditio ab electione removebat, & definiri cœpit, quod sit personæ non idoneæ ad dignitatem vacantem superiori facta præsentatio, ut tollat defectum & cum postulato dispenset. Sive, uti definit Henricus Cardinalis Hostiensis in *summ. ad h. t. n. 1.* est alicujus personæ, quæ eligi prohibetur, non propter vitium, sed propter defectum, qui tamen postulatum non omninò inhabilem reddit, ad providendum Ecclesiæ concors & certa capituli facta petitio. Et ex hoc scilicet tantum deinceps inter electionem & postulationem credi debuit discrimen, ut nullo modo conjungi amplius possent. Nec licuit adeò cuiquam suffragium suum ita formare: *Eligo & postulo, prout melius de jure valere potest; vel: eligo postulando, & postulo eligendo, vel: eligo postulandum & postulo eligendum. c. un. h. t. in 6.*

II. Quo autem tempore ita discriminari cœperint hi duo vocationis modi, & quando postulatio ad personas minus idoneas restricta fuerit, difficile erit explicare. Nec enim id, quod ab antiquo usu in partes planè diversas & contrarias recessit, uno simplici actu invalescere potuit; sed, uti in aliis rebus & negociis omnibus fieri communiter solet, sine dubio etiam hic res ab exiguis profecta initiis, nemine ferè animadvertente, eò crevit sensim, ut infinitis tandem intervallis distare faceret, qui conjuncti antehac fuerant, sacerdotii acquirendi modos. Et probabile est, tum temporis, cum ab electione primùm excluderetur populus, nec tamen impediri semper posset, quo minus animi sui sensa circa eligendos exponeret, postulationis vocabulum ad eum casum applicatum fuisse, quando populo petenti & Episcopum nominanti à præsentate Clero consensus præstaretur. Postquam verò ad solos Canonicos electio translata fuit, etiam ab illis solis postulatio fieri cœpit, ut hodiè ex doctrinâ Canonistarum, quando de postulatione agunt, nullus amplius respectus sit habendus ad populum, ut olim, sed ad solum Collegium Ecclesiæ Cathedralis, quod ex canonicis constat.

III. Sanè eo tempore, quo populus adhuc pastore destitutus Regem suppliciter postulabat, ut virum à se designatum Episcopum esse permitteret, non ideò postulabat, quod inidoneus ille esset & ejus conditionis atque notæ, ut ad dignitatem Ecclesiasticam per viam ordinariam canonicæ institutionis evehi non posset, sed quod ipse solus Episcopum eligere non posset, atque adeò non Regis tantum autoritate, sed etiam Cleri consensu opus esset. Nec enim in formulâ, quam nobis conservavit Marculus Monachus *lib. 1. c. 7.* ulla fit mentio alicujus inhabilitatis, neque in eâ petitur, ut habilem eum reddat Rex aut Senior imploratus, sed simpliciter, ut per-

tionam nominatam confirmare velit. Quoniam, (ita se habent verba) sanctæ memoria Vir Apostolicus ille, illius Urbis Episcopus, sine adpropinquante ab hac luce migravit, tempore natura complenti, ne destituta sint, quod absit, oves decedente pastore, in loco ejusdem suppliciter postulamus, ut instruere dignemini illustrem Virum illum, aut venerabilem illum cathedræ illius successorem, in quo est perspicuitas sublimis, ingenuitas nationis, elegantia resurgens, diligentia castitatis, charitatis locuples, voluntatis irrefragabiliter manu nostrâ hunc decretum consensus roborare. Vixit Marculus & scripsit circa annum Christi DC LX. quo quidem tempore nulla talis adhuc inter electionem & postulationem cognita fuit differentia.

IV. Ex quo verò tanto inter se intervallo distingui istæ cœperunt, ut conjungi nullo deinceps modo amplius possent, valdè laboratum est, ut quæ antea sub tali caractere incognita erat, postulatio, in certam quasi redigeretur artem. Quâ quidem in re maximè occupatus fuit Innocentius III. Pontifex, cum pleraque ea, quæ disciplinæ causâ traduntur, ex ejus decretalibus addiscenda sint, nec ad antiquiorem autoritatem provocari facile queat. Quæ tamen singula, cum novioris Ecclesiæ inventa sint, longo ordine hic explicare nostrum non fert institutum. Videntur verò pleraque ea, ut alia plura, eum præcipuè in finem excogitata primum fuisse, ut Curia Romanæ ærarium pro impertiendâ gratiâ & dispensatione aliquod haberet emolumentum.

CAP. VII.

De Provisionibus papalibus.

I.

IGNOTA prorsus fuit veteribus ratio hæc constituendi Episcopos, & seculo decimo tertio demum maximè invaluit. Jam enim inoleverat, (inquit Cranzius lib. 9. metrop. c. 23. & loquitur de Verdensi Ecclesiâ à Clemente V. provisâ) ut Apostolicâ provisione darentur Episcopi, posthabitâ capitulorum legitimâ electione. Natæ verò fuerunt provisiones istiusmodi sine dubio exinde, quod in ipsis electionibus Ecclesiarum Cathedralium plurimum tributum fuerit Pontifici Romano, atque is haud veritus sit Metropolitanorum jura sibi adscribere. Quod si enim divita essent eligentium suffragia aut quid aliud incidisset, quod electioni aliquod vitium inferret, ad Metropolitanum quidem judicium decisio ejus rei pertinebat, sed ita, ut ad Romanam Sedem deinceps per modum appellationis recurreretur. Quod si porro negligentes fuissent electores, aut scientes volentes eligissent indignum, aut formam electionis præscriptam non observassent, eligendi

gendi potestate privabantur, & ad Pontificem Romanum ea potestas devolvebatur, c. 17. de elect. in 6. Accesit deinde, quod Pontifex Romanus sibi uni reservasset jus admittendi cessiones Episcopatum, disponendi circa translationes Episcoporum, & constituendi Coadjutores cum futurâ successione. Et sic, quod ab initio totius fuit Ecclesiæ, jus eligendi præpositos Canonici primùm sibi vindicarunt, & tandem etiam horum auctoritate & potestate contemptâ rapuit Pontifex Romanus.

II. Hanc verò artem præcipuè exercuit Johannes XXII. Pontifex & in Britannia potissimum atque Germaniâ. Testaturque Albertus Cranzius d. lib. 9. c. 16. vacante sub eo Ecclesiâ Bremensi, neminem fuisse, qui ad pontificatum aspiraret, scientibus cunctis, quod frustra niterentur, cum Apostolicâ provisione sedes implenda putaretur. De eodem ita scribit Henricus Rebdorff in annalibus: Johannes XXII. prius vocatus Jacobus de Cathurio de Wasconia multas gratias de Ecclesiasticis beneficiis fecit, & ita pingues clausulas formis gratiarum suarum apposuit generaliter, quales antea ab aliquo Papâ non emanaverunt, & dispositioni suæ tot prælaturas reservavit, quod ante ipsum ita communiter consuetum non erat. Et porro sub anno MCCCXXXIII. In Alemanniâ, inquit, magnum schisma est in Clero & populo ex provisionibus sedis Apostolicæ ad Episcopatus, solemnnes prælaturas & alia beneficia, que idem Ludovicus in odium Sedis Apostolicæ fortiter impedivit, multos etiam provisos à sede dejecit. Anglia verò per ejusmodi provisiones tum temporis multis modis vexata fuit. Jam enim illa de Episcopatibus providendis Papalis consuetudo ad immoderatam licentiam excreverat, ut Episcopatus in Angliâ nullus vacaret (refero verba Adami Murimutensis, prout ea historiæ de antiquitate Britannicæ Ecclesiæ inseruit Johannes Josselinus in vitâ Simonis Mepham) cui ille ante prioris Episcopi mortem de Successore longè ante non providisse contenderet. Ita & eligendi jura violavit, & Episcopatus pro suo arbitrio imperitioribus plerumq; contulit. Ac priores papæ modum saltem in hac providendi injuriosâ licentiâ aliquem retinuerunt. Sed isti posteriores justitiæ finibus ab antecessoribus suis semel violatis, modum in injuriâ nullum probabant, sed de omnibus sine discrimine providere cœperunt &c.

III. Inde verò non opibus tantum, sed potentiâ etiam valde aucta est monarchia Papalis. Quia enim non nisi ex arbitrio & beneplacito Pontificis Romani constituebantur Episcopi, dependere illi solebant ex ejus nutu, & sic mera erant mancipia, nec tam studebant Ecclesiæ suæ, quàm ut placerent auctori & creatori suo. Erarium autem Curie Romanæ, quanta ex talibus provisionibus acceperit incrementa, docere nos potest Gobelinus Persona in Cosmodromio etat. 6. cap. 85. ubi sic ait: Episcopatus plurimi & per Alemanniâ ferè omnes istius Papæ (Bonifacii scilicet IX.) temporibus vacaverunt: multisq; Ecclesiis persone indigne vel inutiles præfictæ sunt.

Et qui plus solvit Papa, Episcopatum obtinuit: unde pro expeditione circa Italia opportuna multi expenderunt decies tantum, quantum solverunt Camera Apostolica prædecessores eorum, nam quidam impetrantes Archiepiscopatus, XL. milia, alii LX. milia nonnulli LXXX. milia florenorum Papa solverunt. Qui ipsi, quando cathedras occuparunt, id studuere semper, ut impensas factas quantocyus reciperent, & facultates suas tanto damno affectas novis imperatis collectis repararent. Nec quisquam adeo tam sanctus existere solet, qui, dum Episcopatum precio sibi comparavit, administrare eundem animo perdendi illud precium velit. Memorabile est, quod refert Cranzius lib. 10. c. 10. Nicolaum quendam de Misna Priorem & Lectorem in Conventu Lipsiensi à Pontifice creatum fuisse Episcopum Lubecensem. Is verò cum ad Ecclesiam suam Lubecensem pervenisset, non sibi tantopere complacuit in eâ, majorem enim verò spem conceperat de illa, arbitratus, civitatem Lubecensem temporali ejus dominio pertinere: quod cum secus reperisset, graviter sibi indignatus, quod non ante perquisisset rerum qualitatem, ut non tanti laboris & sumptuum impendia fecisset.

IV. Idem Cranzius lib. 11. cap. 24. occasione provisionis à Papâ Romano in Ecclesiâ Mindensi factæ, per digressionem quandam excurret in descriptionem amplificatæ Ecclesiæ Romanæ, per allegoriam ex piscatione Petri desumptam. *Apud Sedem Apostolicam, inquit, unde est impetrata translatio, etiam obtenta fuit Ecclesiæ relicta provisio. Sic enim statuerunt Pontifices, ut quotquot Ecclesiæ majores vel minores apud Sedem eandem vacentur, provisio spectare debeat ad summum Pontificem. Bene Petrus laxavit retia, bene duxit in altum, & traxit rete plenum magnis piscibus: unde meritò audivit etiam in hoc casu à communi Domino: Modicæ fidei, quare dubitasti? num potens sum tibi dare provincias & regna? tu dubitasti. -- Amplificarunt per tempora summi Pontifices magnificè ditionem Ecclesiæ non per eminentiam Constantini donationem, quæ nunquam facta est, sed per munificentiam aliorum Principum, sive de Gotbis sive de Longobardis, sive per Magnum Carolum. Amplificarunt in Ecclesiasticis rebus per reservationes, confirmationes & provisiones simbrias suas. Laxarunt retia & omnia traxere in suam potestatem. Mirabitur, quisquis annales antiquorum temporum legerit, temporum mutationes, tum in cæteris, tum maximè in Ecclesiasticâ potestate &c.*

V. Quanta verò Ecclesiis inde nata fuerint incommoda, dum præficiabantur sæpè alienigenæ proffus, & peregrini, qui & linguâ & moribus à gente, quam regendam accipiebant, ita discrepabant, ut nulla omnino ab eis expectari & sperari posset *ἡσυχία*, ex historiâ Ecclesiasticâ, quæ eo tempore conscripta est discere licet. Extat elegans epistola Eduardi III. Regis Anglorum ad Clementem VI. Pontificem Romanum apud Thomam Wallinghamum *in vitâ ipsius*, in quâ vehementer expostulat & exagi-

rat

tat provisiones Papales, quod per eas contingeret beneficia conferri alienigenis, quorum fides Regi suspecta esset, non residentibus & qui vultus concediti gregis minimè cognitos haberent, neque linguam callerent, & propterea animarum curâ, quæ ipsis maximè commendata esse deberet, omisâ nil aliud nisi lucrum ex Episcopatu quærerent. Sed quod dolendum est, inquit, ipsius vineæ propagines degenerantur in labrascas & exterminant eam apri de sylvâ, singularesq; fere depascunt eam, dum per impositiones & provisiones Sedis Apostolicæ, quæ solito gravius invalescunt, ipsius peculium contra piam voluntatem & ordinationem donatorum, manus occupant indignorum, & præsertim exterorum, & ejus dignitates & beneficia conferuntur pingui personis alienigenis, plerumq; nobis suspectis, qui non resident in dictis beneficiis, & vultus commissorum eis pecorum non agnoscunt, linguam non intelligunt, sed animarum curâ neglectâ, velut mercenarii solummodo temporalia lucra quærun: & sic diminuitur Christi cultus, animarum cura negligitur, subtrahitur hospitalitas, ecclesiarum jura depereunt, ruunt ædificia Clericorum, attenuatur devotio populi, clerici dicti regni viri magnæ literaturæ & conversationis honestæ, quæ curam & regimen possent sibi salubriter peragere, & forent pro vestris & publicis consiliis opportuni, studium deserunt propter promotionis congruæ spem ablatam.

VI. Quæ aliquando, ne unis quidem vicibus, turbæ datæ in Ecclesiis fuerint, dum aliâ capitularibus Ecclesiæ vacantis electus, alius verò Romanâ vel Avinione à Pontifice missus cathedram occupavit, quæve inde contentiones, imò bella sæpè exorta fuerint, longum esset hîc per exempla enumerare. Nec puduit sanè Pontifices ex istiusmodi contentionibus locupletari, suamque rem multo cum emolumento agere. Quæ inter Gisbertum Bredenrodium & Davidem Burgundionem de Episcopatu Ultrajectensi subortæ fuerunt controversiæ, diligenter exposuit Suffridus Petri in appendice ad Johannis de Beka Chronicon. Electus erat Gisbertus, & pro eo Romæ petita erat confirmatio, numerata etiam jam pecunia, quam annatam vocant, ut ad eò admissa videretur electio. Sed Pontifex, qui tùm erat Calixtus III. à Philippo Duce Burgundiæ corruptus Davidi de Ecclesiâ Trajectensi providebat, multis id indignè ferentibus, uti scribit Wilhelmus Heda in vitâ Gisberti, etiam illis, qui Romæ erant, absq; eo, quod pecunia Gisberto restitueretur, cujus procuratorem Pontifex spe fovebat inani. Nam cum denunciaret, rumorem in Urbe versari, quod alteri esset provisum, & saccæ concessæ, repetens idcirco pecuniam depositam, nihil aliud fertur sibi respondisse Pontifex nisi: *Fili crede nobis & non aliis, verba enim nostra faciunt fidem &c.*

VII. Sæpè tamen admissi non fuerunt, qui ita provisî ex Urbe Romanâ Ecclesias occupare voluerunt. De Ecclesiâ Paderbornensi refert Gobelinus Persona in Cosmodrom. at. 6. cap. 85. quâ ratione post electionem Wilhelmi Ducis de Monte intrusus fuerit spreto Wilhelmo Bertrandus de Aruas-

Aruassanis Canonicus Ecclesiæ Ravennatensis, natione Lombardus. Eum verò ex Italiâ ad hanc suam Ecclesiam venientem recipere noluerunt Ministeriales ejus Ecclesiæ, qui convenientes, in *Wilhelmum* concorditer consentire se dixerunt, ut ipse Dominus eorum esset, hunc Italicum penitus execrando, ipsumq; Dominum *Bertrandum* accedentes dixerunt ei, quod ipsi eum pro domino suo nequaquam essent recepturi, nec regimen suum ejus posse prodesse. Et hec omnia per interpretem ei narrabant, quia lingua Teutonice ignarus erat. Et si verò *Bertrandus* hic multa deinceps machinatus fuerit, ut locum suum & cathedram sustineret, captus tamen tandem *Wilhelmo* resignare Episcopatum coactus fuit, receptisq; duobus equis & XX. florenis per Capitulum sibi sponte donatis, sub certis juramentis & scripturarum munimentis per eum praestitis, dimissus, cum non modicâ confusione recessit.

VIII. Nec verò Episcopatus tantum & Præfulatus, sed sacerdotia etiam omnia paulo opimiora per provisiones & reservationes Papales rapiabant Itali, vel ut ipsi fruerebantur, vel ut aliis concederent, quos immoderatus licitari observassent. Ea res excitavit quandoq; bonas mentes, ut in provisiones istas acrius insurgerent, & Romanam sedem satis insignitè atque asperè perstringerent. Celebris eâ de re est epistola *Roberti* *Lincolniensis* in Angliâ Episcopi, quam recenset *Matthæus* *Paris* in *Henrico III. ad ann. MCCLIII.* Compertum scilicet factâ inquisitione fuerat, redditus annuos exterorum, septuaginta millia marcarum confecisse, cum Rex ipse viginti vix millia quotannis perciperet. Id indignè ferens *Robertus* Episcopus Romam decrevit ipse proficisci, ut de remedio aliquo tantis malis adhibendo cum Pontifice ageret. Sed cum verba tantum ei darentur, nec quisquam esset, qui emendationi studeret, & Papa, qui tùm *Innocentius IV.* erat, ab ejusmodi provisionibus impertiendis non desisteret, epistolâ perscriptâ acriter illum adortus est, nec parere voluit præcepto Pontificio de conferendâ in suâ Ecclesiâ alicui ita provisio præbendâ. Noverit, inquit, discretio vestra, quod mandatis Apostolicis affectione filiali devotè & reverenter obedio: iis quoq; que mandatis Apostolicis adversantur, paternum zelans honorem, adversor & obsto. Ad utrumq; enim teneor ex divino mandato. -- -- Propter hoc, his que in prædictâ literâ continentur, unice, filialiter, & obedienter non obedio, contradico, rebello. -- -- Breviter autem recolligens dico, Apostolicæ sedis sanctitas non potest, nisi que in edificationem sunt, & non in destructionem. He autem, quas vocant provisiones, non sunt in edificationem, sed in manifestissimam destructionem. Non igitur eas potest beata Sedes Apostolica acceptare; quia caro & sanguis, que regnum DEI non possidebunt, eas revelavit, & non Pater Domini nostri *Jesu Christi*, qui est in cælis.

IX. Propter hanc *Roberti* iracundiâ tantum ac stomacho exarsit Pontifex, sed etiam in provisionibus, pravâ jam consuetudine

dine in jus quoddam resolutis, nihil quicquam remisit. Testantur eâ de re, qui historias Ecclesiarum Britannicarum scripserunt. In Galliâ minus potuere in tali negotio Pontifices, quod illa pragmaticis suis sanctionibus perpetuò resisteret, nec provisiones facillè attenderet. Et fuit sane hæc ei Regno gloria quasi propria, quod libertatem Ecclesiæ suæ ab impeditionibus Papalibus masculè defenderit & conservaverit, nec quicquam veritum fuerit excommunicationes & fulmina Lateranensia. Maximè verò huc facit Ludovici IX. quem Sanctum vocant anno MCCXXXVIII. promulgata constitutio, quâ prædecessorum suorum vestigiis insistens, & canones antiquos restituens adversus novas inventiones, reservationes & præventiones curiæ Romanæ statuit, ut Episcopi cæterique prælati Regni sui, similiter tam patroni quàm collatores beneficiorum Ecclesiasticorum, jus suum plenarium habeant, & unicuique sua jurisdictio servetur: insuper Ecclesiæ cathedrales & aliæ liberas electiones habeant, & earum effectum integraliter prosequantur: volens & ordinans, promotiones, collationes, provisiones & dispositiones prælaturarum, dignitatum & aliorum quorumcunque beneficiorum Ecclesiasticorum Regni sui secundum ordinationem & dispositionem juris communis, sacrorum Ecclesiæ DEI conciliorum, atque institutorum sanctorum Patrum fieri. Similes constitutiones ediderunt Ludovici Successores, quas veluti in compendio refert Benignus Milletotus in solidissimo scripto & aureo libello, *de delicto communi & casu privileg. pag. 12. seq.* Et in hunc modum autoritate Regiâ libertatem suam conservavit Ecclesia Gallicana.

X. Non eadem fuit felicitas Ecclesiarum in Germaniâ, quippe quæ tam fortiter resistere Papparum machinationibus non valuerunt, quod altissimis jam radicibus in illis defixa esset tyrannis Pontificum. Viderant, quibus pars aliqua Reip. concredita erat, quanta quotidie ex ejusmodi invasionibus nascerentur mala, illisque ut remedium aliquod sive precibus sive quocunque aliquo modo adhiberetur, non unis vicibus postulabant, sed irritò plerumque conatu, & voto planè frustraneo. Inter avisamenta, uti vocantur, per deputatos provinciarum nationis Germanicæ in Concilio Constantiensi concepta, *capitulo statim primo hæc legitur consultatio: Pro illorum scandalorum materia rescanda videtur, quod per hoc sacrum generale Concilium tolli, auferri & revocari debeant reservationes omnium & singulorum beneficiorum Ecclesiasticorum tam majorum quàm minorum, quæ saltem in corpore juris non clauduntur: ut sunt videlicet illæ, quæ introductæ sunt in existentia ad regimen, aut per quascunq. regulas Cancellariæ, &c. quod hujusmodi reservationes futuris temporibus nullatenus per quemcunq. Summum Pontificem fiant sine declaratione, autoritate, consensu, & approbatione Concilii generalis.* In

capitulo 3. plenius adhuc in quibusvis prælaturis observari præcipiuntur canones de electione & postulatione, exclusâ gratiâ expectativâ.

XI. Eodem modo inter avisamenta, quæ tempore Concilii Basileensis à Statibus Imperii Moguntiæ in publico conventu deliberata fuerunt, cap. 4. petitum fuit, ut ad relevamen gravaminum poscentibus sibi per gratiam indulgere & in singulare privilegium concedere velit Pontifex Romanus, quod jure exigere poterant. Primum verò eorum postulatum capite mox sequente hoc fuit: *Inprimis siquidem casset, annulet, & irritet omnes & singulas reservationes tam generales, quam speciales, sive particulares Ecclesiarum Metropolitanorum, Cathedralium, Collegiatarum, monasteriorum, dignitatum, & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque, quibus pro electione provideri consuevit, sive per extravagantes ad regimen, & execrabilis, aut per regulas Cancellariæ, seu quascunq; alias constitutiones aut ordinationes introductæ sint, reservationibus in corpore juris clausis duntaxat exceptis &c.* Quæ in corpore juris contentæ sunt, etsi & ipsæ hactenus iniquæ & contra purioris Ecclesiæ instituta introductæ fuerint, inviolatæ tamen relinquuntur à Statibus Imperii, minus aliquod malum toleraturis, ut majori remedium impetrent. Talis reservatio, exempli gratiâ est, quando Electores suo officio non funguntur, aut si scientes minus habilem & idoneum elegerint, aut aliquid aliud, ad electionem canonicam necessarium quod est, omiserint. Tum enim jure eligendi cadebant & privabantur, sibiq; Pontifex jus instituendi aut creandi Episcopum vindicabat.

XII. In ipso Basileensi Concilio Sess. 31. deliberatum eâ de re & decretum fuit hunc in modum: *Hoc unum singulari sollicitudine prosequendum arbitrat, (Concilium) ut per singulas Ecclesias ministri instituantur idonei, qui scientiis & virtutibus effulgeant, ad Christi gloriam & universi populi Christiani edificationem salutarem, cui rei grave impedimentum hactenus afferre visa est gratiarum expectativarum multitudo, quæ gravem ordini & Statui Ecclesiastico perturbationem variasq; inordinationes ac plurima discrimina comperitur injecisse. -- -- Volens itaq; hæc sancta Synodus super his opportunum remedium adhibere, statuit & decernit, ut Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas aut nominationes nullo modo nullâve ex causâ concedat, cum ipse præ cæteris, ne sit tantorum occasio malorum, abstinere debeat. -- -- Cessentq; de cætero jam factæ, & tam ipsæ, quam etiam fiendæ, si quæ fiant, nullæ sint ipso facto, exceptis illis gratiis & nominationibus, super quibus processus jam sint expediti. -- -- Reservationes etiam particulares, quæcunq; fuerint beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quam per legatos Sedis Apostolicæ de cætero nullæ sint ipso facto &c.*

XIII. Post aliquod temporis intervallum anno nimirum MCCCCXLVII. secuta fuerunt Concordata nationis Germanicæ cum Sede

Sede Romanâ, quibus modificatæ fuerunt, uti loquuntur transigentes, constitutiones Pontificum anteriorum de provisione Ecclesiarum & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque reservatione. Sed nec ista concordata à Pontificibus observata, imò fortè nec à Statibus Imperii comprobata fuisse ostendunt gravamina nationis Germanicæ anno MDX. exhibita Maximiliano Imperatori, tum & gravamina alia, quæ à Principibus Germanicæ in Comitibus Noribergensibus anno MDXXII. Oratori Pontificio oblata fuerunt. In his ultimis *sub num. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.* prolixè refertur, quibus technis & strategematibus dignitatum Ecclesiasticarum collatio ad Pontificem & ejus Curiales trahatur, quantisque fraudibus circumveniantur, qui electionis jure nituntur, & unâ cum illis ipsi etiam Candidati, imò verò ipsi etiam haud rarò dignitatum istarum possessores. Viderat corruptelas istas Nicolaus de Clemangiis, Vir insigniter eruditus, & propterea *in epist. 2.* quam scripsit ad Benedictum XIII. in Romanam Cathedralam evectum, ita earum mentionem facit, ut non obscure Papatum in Ecclesiæ jus occupatam tyrannidem arguat. *Qui vacatis, inquit, Presulatum, aliarumque dignitatum Ecclesiasticarum electionibus, sublato præterea à Patronis omnibus jure, collationem, dispensationem omnium graduum totius Ecclesie ad vestrum revocastis arbitrium. Utrum salubriter, pro vobis, ipsi videritis, utrum verò utiliter pro Ecclesiâ, non est epistolaris angustia discutere &c.*

CAP. VIII.

De Confirmatione.

I.

His ita ex corrupto Ecclesiæ statu veluti per satyram expositis redimus ad electionem, optimum scil. constituendi Episcopi modum & materias ei cognatas. Dixi, electionem antiquitus à Clero & populo, & totâ adeò Ecclesiâ peractam fuisse. De noviore enim illo usu, quo ad solos Canonicos Ecclesiarum Cathedralium jus electionum translatum est, cum id recentius sit, & sub finem seculi duodecimi demum invaluerit, nulla nobis nunc cura est. Convenientibus igitur in vacante Ecclesiâ Clero & populo de electione novi Episcopi deliberatum, & ex suffragiis decretum de certâ personâ factum fuit, qui per illud electus dicebatur. Sed propterea tamen Episcopus dici illicò non poterat, quandoquidem plura restabant, quæ ad constitutionem ejus concurrere aut accedere potius oportebat. Decretum igitur istud mittebatur ad Metropolitanum eum in finem, ut examine prævio vel approbaret electionem vel reprobaret,

Kkk 2

pro

pro ratione habitatis, quæ in electo sese exsereret, & pro ratione ipsius electionis, quatenus ea conformis esset canonibus, aut adversa. Quod si nihil esset, quod improbari posset, confirmari dicebatur electio & electus.

II. Quo tempore confirmationis illius ritus introductus fuerit in Ecclesiâ, exactè definiri nequit. Vetus tamen eum esse, & simul cum ipsis metropolitanis cœpisse credibile est, quod illi totius provinciæ & omnium Ecclesiarum Episcopaliû curam habuerint. In constitutionibus Apostolicis *lib. 8. cap. 4.* aliqua ejus fit mentio, dum jubetur ille, qui inter reliquos princeps est Episcopus, percontari presbyteros & populum, an dignus sit, quem præesse petunt hoc magno & illustri munere præsendi? an quæ ad pietatem erga DEUM pertinent rectè peregerit? an vita ei per omnia honestè & laudatè acta fuerit? &c. Sed enim ad quam ætatem referri constitutiones istæ debeant, incertum est, quod nulla planè earum mentio totis tribus prioribus Christianismi seculis, ac ne quarto quidem, nisi jam inclinato ac præcipiti occurrat. Certius, nî fallor, hujus rei vestigium invenitur in Concilio Nicæni Canone IV. ubi agitur de ordinatione Episcoporum, & additur: *Τὸ δὲ κύριον τῶν γειρομένων δίδωσθαι καὶ ἐκείνην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ.* Confirmatio autem, sive ut Dionysius Exiguus vertit, *firmitas eorum, quæ geruntur, in unâquâque provinciâ, tribuatur metropolitanis.* Nec ergò poterit Episcopus aliquis constitui, καὶ δίδωσθαι, nisi accesserit, quæ ad τὸ κύριον refertur, approbatio Metropolitanis. Idque expressè statuitur in dicto Concilio Nicæno *can. 6.* *Illud autem omninò manifestum est, quod si quis præter sententiam Metropolitanis factus sit Episcopus, hunc magna Synodus statuit, non oportere esse Episcopum.*

III. Metropolitanus examen istud & discussionem plerumque suscipiebat cum Episcopis comprovincialibus, quos per literas convocare oportebat, uti habetur in *canone 19.* Concilii Antiocheni. Atque illi cum suffragia sua ferebant sive præsentibus, sive per literas, sicubi impediti fuerint & ab itinere faciendo prohibiti. Iste discussionis actus vocabatur iudicium Episcoporum, *Ἐπίσκοπος Ἐπισκόπων* in eodem Concilio Antiocheno *can. 23.* *Servetur autem statutum Ecclesiasticum, quod continet, non aliter fieri oportere, nisi cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum, qui dignus extiterit, promovere.* Ita & in Concilio Laodiceno *can. 12.* dicitur, quod oporteat Episcopos iudicio Metropolitanorum & finitimorum Episcoporum ad ecclesiasticum magistratum constitui. Et Cyprianus *lib. 1. epist. 4.* de Sabino Episcopo scribit: *Ut de universæ fraternitatis (h. e. Cleri & populi) suffragio & de Episcoporum, qui in præsentia convenerant, iudicio, Episcopatus ei deferretur.* Repetendum tamen hîc, quod ante dixi, in his actibus τὸ κύριον semper in violabile mansisse penes Metropolitanum, cui præcipuæ partes in omnibus istiusmodi negociis delatæ perpetuò fuerunt.

IV. In

IV. In duobus verò maximè occupata erat ista discussio, quorum unum ipse erat electionis actus, num is per omnia canonibus antiquis conformis esset, alterum verò de electi qualitate examen continebat. Quod primum concernit, cum non uno semper consensu electio fieret, sed in plures personas haud verò dividerentur eligentium suffragia, tum utique Metropolitanis & Episcoporum comprovincialium iudicio præferebatur is in quem major pars eligentium consenserat, dum tamen ipse idoneus esset, sive, qui majoribus studiis juvabatur & meritis, uti ait Leo Papa apud Gratianum *dist. 63. c. fin.* Et hunc in discordantibus sententiis processum approbat etiam Concilium Nicænum c. 6. Si verò communi omnium suffragio rationi consentaneo & secundum Ecclesiasticum canonem duo aut tres contentiosè seu propriâ pertinaciâ inducti contradixerint, obtineat plurimorum sententia. Nec verò poterit aliter ex diversis sententiis conclusum aliquod elici, ubi quisque independenter suffragandi facultate pollet. Licet enim, qui cedere coguntur, suffragiorum numero superentur, non tamen superantur, quatenus effectivè, in ordine longitudinis, causanti alicui succumbunt, sed quatenus in latitudine oppositi contrario robori cedere oportet. Et sic electus dicetur ille, in quo majoris partis electorum suffragia consentiunt.

V. Quod ipsam electi personam attinet, plurima sunt, quæ inquirenda veniunt, ut constet, an aliquo impedimento Canonico prohibeatur Episcopatu, utrum eâ doctrinâ præditus sit, quæ Episcopo necessaria est, & utrum in professione fidei Catholicæ sanum & orthodoxum se præstet. In Concilio Carthaginensi IV. hæc præscripta leguntur apud Gratianum *c. qui episcopus dist. 23.* quod examinari debeat, si natura sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vitâ castus, si sobrius, si pervigil, si semper suis negotiis cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus cautus vel acutus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat &c. Hoc scilicet examine probandi erant, qui ordinandi forent piscopi; quod qui ad alios docendos deligerentur, probatæ spectatæque deberent esse scientiæ & vitæ. Non minus enim & aliquando, si extraneus erat, haud paulo magis de vitâ, quàm de eruditione inquisitio instituebatur, cum sufficeret secundum adductum canonem Carthaginensem verbis simplicibus fidei dogmata asserere.

VI. Elegans est, & dignum, ut exempli loco hic legatur, quod in appendice tom. 2. Concil. Gall. formul. 11. refertur examen Willeberti Catalaune (is ordinandi Episcopi ab Hincmaro Archiepiscopo Remensi institutum. Tunc Hincmarus Archiepiscopus dixit: Quia Willebertum eligitis, & nos illum non cognoscimus, ostendite illum nobis, ut sciamus quis sit, & perscrutemur, si tanto honore dignus inveniri poterit. Qui in presentia veniens interrogatus

est, unde esset? Isq; respondit: Pago Turonico oriundus. Iterum interrogatus, cujus conditionis esset? Et ille: peccatis quidem obnoxius, sed DEI gratia naturaliter liber. Item, ubi didicisti? Item ipse: in scholâ Turonicâ liberalibus disciplinis erudiendus traditus sum. Item, cujus ordinis, vel cujus es ordinatus? Item ipse: presentis patris mei domni Herardi per singulos gradus, usq; ad diaconum sum ordinatus. postea autem ab eodem patre meo Herardo literis ad Erpoinum datis presbyterii onus suscepi. Item Hincmarus: Quâ de causâ in nostram diocesin venisti? Et ille: per licentiam presentis mei Archiepiscopi Herardi à parentibus meis regis sum mancipatus obsequiis. Item Hincmarus: Quod ministerium in regio obsequio suscepisti? Et ille Inbreviator sive descriptor stipendiorum regalium & relator à domno Rege sum constitutus. Item Hincmarus: Quia conductor alienarum rerum fuisti, audi quid sanctum Calchedonense inde dicat Concilium. Et lectum est hoc capitulum. Ad quod respondit: Sicut dixi, non fui conductor alienarum rerum, nec turpia lucra vel exactiones, sive tormenta in hominibus exercens; sed ut præfatus sum, descriptor & relator solummodo stipendiorum regalium. Unde interrogati sunt hi, qui in corte degebant, si scirent, in illo ministerio hoc illum exercuisse, quod sacerdotali ministerio minime conveniret. Qui responderunt, & clerici & nobiles laici, quod nullo modo in eodem ministerio perpetratum haberet, quæ sacris canonibus, & suo ministerio in aliquo obviare deberent. Iterum interrogatus est, si aliquod ministerium de rebus Ecclesiasticis aliquo haberet loco. Qui respondit, quod præposituram monasterii S. Vedasti, jubente Johanne Episcopo, & consentientibus fratribus susceperit. Et de hac jussione literæ Johannis Episcopi ibi relectæ sunt id ipsum continentēs: & etiam testimonio fratrum de eodem monasterio, quod ita se res haberet, & de bonâ vitâ & conversatione suâ, & quod non in eodem monasterio quiddam contra sacras regulas egerit, confirmatum est. Prosecutus est dominus Hincmarus: Quia ministeria domni Regis habuit, nescimus, si isdem dominus Rex ab eo aliquid repetit, vel repetere debeat; unde nobis sua voluntas vel auctoritas necessaria foret. Et porrectæ sunt literæ cum sigillo domni Regis, continentēs, quod de omnibus quæ illi commisit optime ei rationem reddiderit: & nihil ab eo repetebat, vel unquam repetere deberet. Insuper & si eum dignum ad onus Episcopale invenire valerent, Episcopum Catalaunio eum ordinari petebat. Denique de his supra scriptis coram omnibus testimonio multorum & literis idoneo approbato, Hincmarus Episcopus ad Herardum Archiepiscopum dixit: Quia vester natus, nutritus vel educatus & ordinatus dinoscitur, & Clerus ordo & plebs Catalaunica illum exposcit, habeamus vestram licentiam, ut regulariter undè vobiscum eum examinemus, si tanto oneri vel honori dignus existat. Qui libentissimè annuit, & jussus est sedere coram eis. Data est ei regula Pastoralis Gregorii. Et jussus est, ut relegeret capitulum de eo, qui præesse debet, ubi scribitur: Nulla ars docere præsumitur. Quo electo interrogatum illi est, si illud intelligeret, & secundum hoc vivere vel docere vellet? Qui respondit:

dit: utique. Iterum datum & ei adrelegendum Capitulum de canonibus, ubi scribitur: Qui ordinandus est &c. & professus est se omnia intelligere & obedire velle. Tunc relecta sunt ei placita, quæ Episcopus jam ordinatus ab ordinatoribus & electoribus suis suscipere debet: ubi continetur, qualiter vivere, docere & subditos suos regere debet secundum sacros canones diem præferentia & Consulem. Et interrogatum est, si secundum ea omnia agere vellet. Quæ minimè abnuit &c.

VII. Ex eadem formulâ discimus, examen istud à metropolitano quidem, Hincmaro scilicet Remensium Archiepiscopo, institutum & peractum fuisse, sed præsentibus & audientibus quam plurimis, qui convenerant, Episcopis provincialibus, tum & extraneis aliis, & ipso denique populo Catalaunico. Sic enim habet initium ejus formulæ: Anno ab incarnatione Domini DCCCLXVIII. indictione secundâ III. nonas Decembres, convenientibus apud Carisiacum in Ecclesiâ Sancti III. pro examinatione Willeberti presbyteri, qui futurus erat Catalaunensis Episcopus, Hincmaro dioceseos Remensium Archiepiscopo, item Hincmaro Laudunensium Episcopo, Hodone Belginacorum Episcopum cum Legatis Hrotbadi, Erpoini, Hilmeradi, Raginemi, & Johannis, ejusdem diocesis Coepiscoporum, vicem eorundem patrum suorum cum tractoriis, sicut regulæ præcipiunt, exhibentibus, & quampluribus Abbatibus, canonicis, monachis, presbyteris, diaconibus, atque subdiaconibus. Convenientibus nihilominus Archiepiscopis & Episcopis aliarum provincialiarum, Wenilone videlicet Rotomagensium Archiepiscopo, Herardo Turonorum Archiepiscopo, Egilone Senonum Archiepiscopo & Fulcrico ipsius Coepiscopo, præsentibus adfuerunt Clerus, Ordo & plebs Catalaunica, decessionem sui patris Erchanrani quondam Episcopi dolentes &c.

VIII. Hæc ita in conventu & congregatio Episcoporum peragi solebant, qui à metropolitano convocati erant, ut post confirmationem, ordinationis actui præsentibus adessent, quos quidem omnino tres esse oportebat, cum inde à Concilii Nicæni temporibus pauciores non sufficerent. Sed quia in examine tali contingere poterat, ut adversus personam electi contradictio aliqua oboriretur, noluerunt Patres Africani in Concilio Carthaginiensi III. à tribus tantum illis præsentibus causæ cognitionem suscepi, sed auctum cupiverunt numerum, ut iudicium eo rectius procederet. Canon, qui in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ est quinquagesimus, & legitur apud Gratianum c. illust. dist. 23. ita se habet: Sed & illud statuendum est, ut quando ad eligendum Episcopum convenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres Episcopi jam: sed postuletur ad numerum supradictorum unus vel duo (apud Gratianum legitur, duo vel tres; Sed in Græco itidem dicitur, εἰς ἢ δύο, quæ verba mihi videntur numerum indefinitum innuere, addi scilicet debere numero Episcoporum prædicto unum aut alterum,) & in eadem

eâdem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primò personæ contradicentium. Postremò etiam illa, quæ obijciuntur, pertractentur, & cum purgatus fuerit in conspectu publico, ita demum ordinetur.

IX. Hæc omnia, uti dixi, peragi solebant à Metropolitanò & Episcopis comprovincialibus. Quod si Episcopi isti convocati à Metropolitanò & consulti non fuissent, statùs quæstio moveri poterat noviter ordinato, eò quod canonibus conformis non esset ejus constitutio. Senonensium Præsuli Leutherico id vitio vertit ejus suffraganeus Fulbertus Episcopus Carnotensis, quod sine suo præscitu Episcopos ordinaret. Sic enim scribit ad eum, epist. 28. satis acerbè: *Quod me Pater amicum appellas, gratanter adnuerem, si te quoque exhiberes amicum. Sed cum sine meo consilio Episcopos ordinando dignitatem suam Ecclesiæ Carnotensi derogas, cumq; in eodem negotio legem Canonicam multimodè solvis, non solum me lædis, sed omnes pariter, qui justitiam colunt, & ego quidem mecum adhuc multa patior. -- Sed tu pater non solum mirandus, sed insuper exhorrendus, quem nec imprudentia fallit, nec casus turbat, nec urget ulla necessitas: sed scienter & quasi cum deliberatione quâdam ultrò te atq; alios perdas.*

X. Sequioribus autem temporibus, uti electiones ipsæ, ita & confirmationes valdè corruptæ & turbatæ fuerunt à Romanis Pontificibus, qui eas de manibus Metropolitanorum ereptas variis artibus, vi sæpè additâ sibi vindicarunt, miraturq; Eckius l. 3. de primat. Petr. c. 4. quomodo contra jura suas confirmationes Episcopi, præsertim Germani, ex Urbe Româ petant. *Forfitan, inquit, Viri magni & potentes, ac natalibus illustres dedignabantur confirmari ab humilîs generis metropolitanò.* Et ita à pristinâ consuetudine paulatim tam procul recessum est, ut hodiè etiamnum Episcoporum confirmationes Româ petere oporteat. Sed quàm faciles sint Pontifices in rejiciendis illis, quos sine justâ causâ Episcopos esse nolunt, ostendunt ea, quæ post obitum Richardi Archiepiscopi Cantuariensis de electione Successoris scribunt Historici Ecclesiæ Anglicanæ.

CAP. IX.

De Consecratione sive Ordinatione.

I.

Quando confirmata erat electio, & electi persona approbata pergebant Metropolitanus & Episcopi congregati ad consecrationem, sive ordinationem, quæ est publica & solennis testificatio, quâ vocatio ejus personæ, quæ ordinatur, in conspectu DEI & nomine ipsius declaratur esse legitima, quâve persona ista solenniter per certas ceremonias in

con-

conspetu totius Ecclesie segregatur à negociis seculi & à reliquo populo ad munus Ecclesiasticum, & per preces additas DEO commendatur ad ulteriorem gratiam & dona spiritualia impertienda. Quanquam enim nihil omnino faciat ordinatio ad vocationis essentiam, & vocatio jam ante suum implementum & perfectionem habeat, non destituitur tamen ea utilitate sua, ut omitti plane nequeat. Primum enim publico illo ritu significatur, hoc opus, licet sit mediatum, esse tamen verè divinum. DEO namque sistitur persona, & ostenditur, eam per legitima media ab ipso DEO mitti, & ad prædicandum Evangelium destinari. Et qui hoc modo vocatus DEO sistitur, is quasi mancipatur DEO ad ministerium. Deinde per actum istum persona electa etiam sistitur Ecclesie, ut hæc quoque admoneatur, DEUM per hanc personam & ejus ministerium velle ipsos docere, & ad salutem æternam promoveri, velleque adeò per ejus personam efficacem esse. Denique per actum ordinationis etiam illud intenditur, ut, dum pericula à carne nostrâ, Satana, & mundo oboriri solita proponuntur, eò magis homines ad obtinendam divinam gratiam sibi in periculis istis necessariam excitentur, & eò ardentiores fiant in precibus suis, quo difficile istud munus à persona electa eo felicius & facilius expleatur & sustineatur.

II. De ritu ipso & ceremoniis adhibendis liberum est Ecclesie arbitrium, dum ne illis plus justo tribuatur, nec salutis æternæ pars aliqua in illis constituatur. In veteri Ecclesia obtinuit illa simplicitas, ut in ordinatione Episcoporum aliud nihil adhiberetur, præterquam impositio manuum. Et fatendum quidem, nullum extare in Scripturis mandatum DEI, quod hic præcisè & non alius ritus ordinationi sit adhibendus; nec testimonium ullum afferri potest, quod promiserit DEUS, se per hunc ritum daturum gratiam & dona supernaturalia, sicut de baptismo & cœnâ Domini testimonia extant; Nihilominus tamen ritus ille imponendi manûs ab Apostolis liberâ & indifferenti usurpatione introductus etiamnum sanctè retinetur, gratia autem divina haudquâquam ad eum alligatur. Admodum frequens enim erat olim manûs impositio non tantum in designandis rebus, sed etiam quando super personam aliquam specialiter nomen Domini invocabatur. Hæc namque ratione persona illa quasi offerebatur DEO & sistebatur in conspectum ejus additis supplicationibus, ut DEUS gratiam & benedictionem suam illi largiri dignaretur. Et *χειροθεσίαν* istam apud Judæos maximè usitatam & solennem fuisse constat, à quibus in omni fere sacra civilique ad publicum aliquod munus sive etiam ad simplicem dignitatem promotione manûs impositio adhibebatur, nec adeò quisquam inter eos erat, sive judex sive Doctor, Magister, aut Rabbinus, qui per manûs impositionem non fuisset in istum talem ordinem cooptatus. Istum ritum ita à majoribus acceptum, quippe omnibus notissimum,

liberâ usurpatione retinere maluerunt Apostoli, quàm insufflatione in le-
 à Magistro suo exercitâ uti. Itaque hoc ritu id tantum significatum vide-
 tur, preces, quas ut plurimum vel pro seipsis vel pro multis in communi fa-
 cere solent, qui precantur, nunc proprie ac singulariter pro isto cui manus
 imponuntur, fieri, hujus caput DEO sisti, gratiâ divinâ donisq; spiritua-
 libus & benedictione ornandum, coronandumque.

III. Quæ superadditæ sunt sequioribus temporibus ceremoniæ, to-
 lerari possent, nisi necessitas earum ita adstrueretur, ut effectus quidam
 spirituales deficere crederentur, si illæ omisæ fuissent. Ut taceam, Ec-
 clesiam Latinam immani ceremoniarum mole cultum divinum in plerisq;
 omnibus partibus penè obruisse, ut verè dixerit Georgius Wicelius in *viâ
 reg. ad artic. de discrim. cibor.* totum fermè cultum divinum nostris seculis
 ceremoniosum apparere. Et ante eum Walafridus Strabo *de reb. Eccl.
 cap. 26.* ingenuè profitetur, crescente apud nos processu temporum reli-
 gionis honore, institutionum Ecclesiasticarum usque ad plenitudinem de-
 cus crevisse. Non improbamus solemnitates quasdam cultui divino in-
 fervientes, & agnoscimus, non consistere posse religionem sine certis riti-
 bus, & habere adeò illam necessariò ancillantes sibi & adhærentes exter-
 nos quosdam ritus & ceremonias; sed hoc improbamus, si ingentem &
 infinitum ceremoniarum numerum, nihil aliud offerat Ecclesia ali-
 qua, aut parum certè, quod ad promovendum & sustinendum cultum
 divinum faciat. Sunt enim verò ceremoniæ in multiplici differentiâ con-
 stitutæ. Sunt quædam necessaria: Sunt adiaphoræ ab illis aliæ: Stultæ
 sunt quædam & inutiles: multæ aliquando irrationabiles: non paucæ no-
 xiæ & periculosæ, ut pluribus docet Augustinus *question. in Num. 59.* Quæ,
 nisi probè discernantur, dedecori magis sunt Christianæ religioni, quàm
 ornatum. Sed in his immorari, & ad specialia circa hanc materiam decur-
 rere nunc nihil attinet.

IV. Temperare tamen mihi nequeo, quin adscribam hinc solennitates
 seculo nono in Galliâ usitatas, quo scilicet ordine consecrati tum fuerint
 Metropolitanus, atque diœcesanus Episcopus. Eas describit Hinemarus
 Archiepiscopus Remensis *ad Adventium Episcopum Metensem* his verbis:
*Sabbatò precedente Dominicam, quando electus est ordinandus, convenire debent
 Episcopi diœceseos ad principalem Ecclesiam Metropolis, & publicè coram omni-
 bus debet recitari decretum & interrogare debent Episcopi, si omnium vota, sicut
 ibi continetur, in eundem electum concordent. Et post responsionem illorum de-
 bent interrogare Episcopi, si has virtutes, quæ ibidem continentur, credunt vel
 sciunt esse in eodem electo. Et acceptâ inde responsione debent interrogare
 Episcopi, si aliquis ibi est, qui contra eundem electum aliquid dicere, vel ordina-
 tioni Episcopali contrarium illi velit obijcere, ut exeat, & dicat memor com-
 munitio-*

munionis sue. Quod si aliquis quiddam illi objecerit, habetis in canonibus, quid inde sit faciendum. Sin autem omnes concordēs fuerint in ejus electione, referendū sunt ab omnibus DEO laudes, & examinandus est idem electus ab Episcopis secundum capitulum Carthaginensis Concilii, quo manifestatur, qualis debeat ordinari Episcopus. Si ita credat, & simplicibus verbis Catholicam fidem profiteatur, sicut ibidem scriptum habetur, & tunc monendus est idem electus, ut ipsā nocte, secundum traditionem Apostolicam, se studeat Domino commendare. Dominicā autem die maturius Episcopi dioceseos & clerus ac plebs convenire debebunt ad locum, ubi secundum consuetudinem solet Metropolitanus Episcopus ordinari. Et preparatis omnibus, & Episcopis & Ecclesiasticis ministris in vestibus sacris & stantibus Episcopis secus altare, idem electus indutus pontificalibus vestibus à primoribus Clericis ejusdem Metropolis de sacrario debet educi, & in ultimo loco post Episcopos collocari. Is autem Episcopus diocesanus, qui consecrationem futurus est super eum, incepto introitu ad Missam secundum morem procedat. Et finito introitu dicatur, Kyrie eleison, prosequente ab ipso Episcopo Gloria in excelsis DEO. Et post Gloria in excelsis Deo dicat hanc orationem, quæ prima est in rotula consecrationis. Statim autem post completam ipsam orationem, antequam legatur Apostolus, commoneat clerum & plebem, ut orent pro ordinando electo & pro ordinatoribus ejus & accipiat electum manu suâ dexterâ per manum illius, & incipiatur litania, & tam ipse cum electo, quam ceteri, qui adfuerint Episcopi, incurventur ante altare, usque dum breviter pro tempore finiatur litania. Ut autem Clerus inceperit dicere Agnus DEI, erigant se Episcopi, & qui fundet consecrationem accipiat quatuor Evangelia & aperiat per medium & incurvato ipso electo ante altare, mittat ipse Evangelia super collum & cervicem ejus, & teneant ipsa Evangelia super eum duo Episcopi, unus ex unâ parte, alter ex alterâ, & tam consecrator, quam omnes Episcopi teneant manûs dexterâs suas super caput ordinandi, & dicat Consecrator: Oremus. Propitiare Domine supplicationibus nostris, & reliqua. Et oratione completâ, & respondentibus omnibus Amen, dicat Consecrator: Dominus vobiscum, Sursum corda, Gratias agamus Domino DEO nostro. Et respondente Choro ad singula, incipiat consecrationem cantando, Verè dignum & justum est, usque ad eterne DEUS, & tunc, sicut ipsa consecratio consequitur, & semper teneant manûs dexterâs Episcopi super caput ordinandi. Ut autem ventum fuerit ad loca, in quibus sunt cruces signatæ, accipiat Consecrator vas cbrismatis in sinistrâ manu & cum dextro pollice, cantans quæ ibidem continentur, per singula loca faciat crucem de chrismate in verticem consecrandi. & perfectâ consecratione, & respondentibus omnibus Amen, tollantur ab Episcopis Evangelia de collo ejus, & mittat annulum in dextrâ manûs digito, qui præcedit minimum. Dicens, ad quid illi annulus datur. Signum est enim fidei, ut audientibus se ex divinis mysteriis signet quæ & quibus signanda sunt, & aperiat, quæ & quibus aperienda sunt. Deinde donet

illi baculum sancti regiminis, & det à se ordinato pacem, & sic per ordinem ordinatus osculetur Episcopos, & ponatur sella juxta eum, qui illum ordinavit, & sedeat ibi Metropolitanus Episcopus: alioquin si non esset Metropolitanus, in ordine consecrationis sue sedere deberet. Et tunc legatur Apostolus ex epistola ad Timotheum, qualis debeat esse Episcopus, & expletà missà ordinatus Metropolitanus Episcopus ducatur, vel deportetur ad cathedram principalis Ecclesie, cantantibus Clericis ea, quæ ad hoc opus conveniunt. Illuc autem perveniens resideat in principali cathedra, & commendet ministris Ecclesiasticis, ut unusquisque in suo ordine ministret sibi atque sibi commissæ Ecclesie. Inde pergat in sacrarium, & incepto introitu ad Missam, secundum morem procidat, & salutato altari adscendat ad sedem suam, & stet ibi, donec in suo loco incipiat Gloria in excelsis DEO, de gradibus sedis, & post datam orationem resideat in sede sua, consedentibus secum Episcopis & presbyteris. Et completà missà habeat Episcopus, qui eum ordinavit, literas manibus suis subscriptas, quas sacri canones ordinato ab ordinatoribus suis jubent accipere, preferentes diem & Consullem: & antequam ordinatus ab altari discedat, mittant easdem literas super altare, unde eas accipiant & donent illas à se ordinato. Et sic perfectis omnibus benedicatur Dominus. Ceterum, quando provincialis ordinatur Episcopus, ipse canonice literæ à Metropolitanis & ceteris Episcopis subscribende sunt, quamdiu legitur Apostolus, & cantatur responsum & alleluja, & statim post missam finitam dantur ab Episcopis ante altare ordinato provinciali Episcopo, & Archiepiscopo & alii Episcopi vadunt ad sua. Ipse autem ordinatus cantat Missam, ubi locus est opportunus &c. Hæc ita leguntur in operibus Hincmari tom. 2. num. 43. pag. 717. Pergimus nunc ad alia, quæ circa hanc materiam observatu digna occurrunt.

V. Primum id maxime cavebatur, ne quis ad sacros ordines admitteretur, qui non speciali Ecclesie ejusque ministerio destinatus esset. Quod non in presbyteris tantum & diaconis, sed etiam, & potiori quidem ratione, in Episcopis observandum erat. Generaliter statutum fuit, in Concilio Chalcedonenfi c. 6. neminem absolute (*ἀπολελυμένως* sine certo loco, aut certâ Ecclesia, in quâ munus susceptum obeat,) ordinari, nec presbyterum, nec diaconum, nec quemlibet omnino eorum, qui sunt in ordine Ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, aut vici, aut martyrio, vel monasterio is, qui ordinandus est, prædicetur &c. Idque multis aliis deinceps Conciliorum canonibus confirmatum fuit. Ex quo regula illa universalis confecta est, neminem sine titulo ordinari posse. Tituli autem appellatione antiquis illis bonisque temporibus denotatum fuit munus aut ministerium obeundum. In valetentibus verò corruptelis tituli nomine insigniri cœpit reditus, unde victus comparatur. Et prioribus quidem temporibus nulla omnino erat, & irrita fiebat, quæ erat sine titulo ordinatio. Verum id sequioribus seculis immutatum fuit, constitutumq; ut valeret quidem ordinatio absque titulo facta, sed

sed teneretur tum qui ordinavit, alimenta ordinato subministrare, nisi talis ordinatus & de sua vel paternâ hereditate subsidium vitæ posset habere, c. 4. X. de prebend. Tum enim is intelligitur ordinari ad titulum sui patrimonii, uti loquitur glossa *ibid.* per ea verba satis explicans, quid tituli nomine significatum velit. Ex hoc scilicet principio jubebantur à Rege Gunthramno Bertheraminus Orestesque sive Palladius Episcopi Faustinianum jussu Gundobaldi Aquensis Urbis Episcopum creatum; mox verò à sede sua remotum idèò quod eum benedixerant, vicibus pascere, centenosque ei aureos annis singulis ministrare, uti scribit Gregorius Turonensis *lib. 8. hist. cap. 20.* Erat enim Faustinianus invito & inscio Chilperico Rege ordinatus, qui Nicetio Episcopatum illum conferri præceperat, adeoque Faustinianus sine titulo ordinatus videbatur. Ratio autem posterioris hujus juris dari solet ista, ne ordinati in opprobrium cleri mendicare cogentur: cum tamen Episcopos nonnullos manibus propriis victum sibi ad exemplum Pauli quaesivisse legamus, neque id improbent antiqui canones. Vid. Gratianus *dist. 91.* Cæterum Episcopos aliquando sine titulo ordinatos fuisse, ostendit exemplum Barfis & Eulogii; quos Sozomenus *lib. 6. c. 32.* Episcopos fuisse scribit, non alicujus Urbis, sed honoris duntaxat causâ, tanquam ad repensanda præclara ipsorum facinora, in suis monasteriis ordinatos.

VI. Ubi verò ordinandum ipsum alligatum esse oportebat certæ Ecclesiæ, ita non admittebant, ut quis alibi, quam in civitate illâ, in quâ sedes vacabat, aut in provinciâ saltem, cujus civitas illa pars erat, ordinaretur. Diserte Concilium Aurelianense IV. *can. 5.* Id etiâ regulariter esse perspicuum decernendum, ut Episcopus in civitate, in quâ per decretum eligitur ordinandus, in suâ Ecclesiâ, cui præfaturus est, consecratur. Sanè si subito necessitas temporis hoc implere non patitur, licet melius esset in suâ Ecclesiâ fieri, tamen aut sub præsentia Metropolitanæ, aut certè cum ejus auctoritate intra provinciam omninò à comprovincialibus ordinetur. In Hispaniâ liberum fuit Metropolitanæ eligere locum consecrationis, uti patet ex Concilio Toletani IV. *can. 19.* ut tamen intra provinciam id fieret. Diversum aliquando tentaverat Hugo Sedis Apostolicæ Legatus in Galliâ, dum electum Niuernensem Episcopum diœceseos Senonensis absque necessitate aliquâ consecrandum extra provinciam Augustodunum vocasset. Sed ei tum masculè restitit Ivo Carnotensis epist. 61. Verum, inquit, de eo, quod consecrationem Niuernensis electi ad nostram diœcesin pertinentem Augustoduni facere disposuistis: simpliciter dico paternitati vestræ, quia nec dispositionem vestram reprehendimus, quoniam reverentiæ vestræ deferimus, nec tamen approbamus, quia nec ex auctoritate nec ex consuetudine ordinem hujus consecrationis habemus, nec in consuetudinem ducere sine multa deliberatione audemus, timentes rei fieri sponsonis, quam metropolitane

na sedi fecimus. -- Cùm ergo metropolitana Sedis ad præsens ab hoc officio suspensa sit, (nondum enim tùm temporis consecratus erat Daimbertus noviter electus Ecclesiæ Senonensis Archiepiscopus, prohibente id Hugone Legato) possemus nos pro sede metropolitana confratribus nostris secundum consuetudines nostras intra diœcesin hoc sacramentum consecrationis implere, confirmata per ministerium vestre legationis prætaxatæ persona electione. -- Quod si aliquando contigit penuriâ Catholicorum Episcoporum, à comprovincialibus non fuisse consecratum, non debent hæc exempla præjudicium facere legi communi vel generali consuetudini &c. Cum igitur Nivernensis Episcopus, de cuius ordinatione quæstio erat, Senonensis Archiepiscopi suffraganeus esset, Augustodunum autem in provinciâ Lugdunensi situm, absurdum visum fuit Ivoni, & canonibus, tùm & consuetudini hæctenus receptæ prorsus contrarium, ut Augustoduni ordinaretur, qui Nivernensium esse deberet Episcopus. Sanè cum ab officiis ita suspensio Archiepiscopo Senonensi electus esset Sancio Episcopus Aurelianensis, non dubitavit Ivo eundem consecrare, uti patet ex *epist. 54*. Speciale est, nec ad exemplum trahendum, quod Proculo Masfiliensi Episcopo concessit Concilium Taurinense *can. 1*. ut is in provinciâ Narbonensi ordinandi potestatem haberet, quam litigiosam ipsi fecerant istius regionis Episcopi. Hoc enim non tam civitati ejus, ut ibi dicitur, quam ejus personæ, quoad vixerit, concessum fuit. Neq; extra hunc casum circa metropoles quicquam immutatum fuit.

VII. Hoc scilicet est τὸ κτλ. istud, & hæc præcipua juris metropolitici pars, quod nullus Episcopus suffraganeus sine præsentia aut jussu saltem & consensu Metropolitanæ ordinari potuit. *Illud omninò manifestum est* (sunt verba canonis VI. Nicæni) *quod si quis præter sententiam Metropolitanæ ἁγῶντος ἔ Μητροπολίτη factus sit Episcopus, hunc magna synodus statuit non oportere esse Episcopum.* Metropolitanæ tùm officium erat, ad ordinationem omnes ἐπαρχίωτους sive Episcopos comprovinciales convocare, atque illi antiquitus, nisi physicè impediti essent, constituto die comparere, tenebantur. Postea verò sufficere visum fuit, si tres saltem præsentessent, cæteris consensum suum per literas exponentibus; nec ipsius quoq; Metropolitanæ præsentia exigebatur præcisè, sed ejus tantum jussus & auctoritas requirebatur, cùm is utique vel infirmitate corporis vel aliâ justâ causâ impediri potuerit. Perspicui in hanc rem sunt Concilii Nicæni canon quartus: *Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus, qui sunt in provinciâ, Episcopis constitui. Si verò hoc difficile fuerit, aut propter urgentem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tres omninò in idipsum convenientes, dummodo consenserint, qui absunt, & per literas approbaverint, ordinationem faciant.* Confirmatio autem eorum, quæ in quâq; provinciâ geruntur, tribuatur Metropolitanæ. Concilii Antiocheni canon XIX. *Episcopus ne ordinetur absq;*

absq; synodo & presentia metropolitani provincie, eo autem presente omnino melius est, omnes una cum eo adesse comministros, qui sunt in provincia, & eos per literas Metropolitanum convocare. Et si quidem omnes accesserint, bene est; si autem hoc difficile fuerit, plures omnino adesse oportet, aut certe per literas una cum illis suffragium ferre, & sic cum plurimum presentia aut suffragio ordinationem fieri. Concilii Arelatensis II. canon V. Episcopum sine Metropolitano vel epistola Metropolitanus vel tribus comprovincialibus, non liceat ordinare: ita ut alii comprovinciales epistolis admoneantur, ut se suo responso consensisse significant. Concilii Carthaginensis II. canon. 12. Placet omnibus, ut inconsulto primatu cujuslibet provincie tam facile nemo presumat, licet cum multis in quocumq; loco sine ejus precepto Episcopum ordinare. Concilii Carthaginensis IV. canon. 1. Cum in his omnibus examinatus fuerit inventus plene instructus: tunc cum omni consensu clericorum & laicorum & conventu totius provincie Episcoporum maxime metropolitani vel auctoritate vel presentia ordinetur Episcopus. Concilii Aurelianensis IV. canon 7. supra a nobis adductus. Concilii Aurelianensis V. canon. 10. Episcopus a Metropolitano vel quem in vice sua premiserit, cum comprovincialibus pontifex consecratur. Concilii Toletani IV. canon 19. Secundum synodalia vel decretalia constituta cum omni Clericorum vel civium voluntate, ab universis comprovincialibus Episcopis, aut certe a tribus in sacerdotium die Dominica consecrabitur, convenientibus ceteris; qui absentes fuerint, literis suis, & magis auctoritate vel presentia ejus, qui est in metropoli constitutus.

VIII. *Agrippa* hoc metropolitanum in Ecclesia longo temporis usu ita confirmatum erat, ut ipsi etiam Pontifices Romani convellere illud aliquando vererentur. Apud Helmoldum *lib. 1. cap. 81.* cum Bremensis Archiepiscopus Geroldum Aldenburgeris Ecclesie se infcio electum consecrare recusaret, electus Adrianum III. Pontificem adiit, qui consecraturum libenter professus est, si sine injuria Metropolitanus id fieri posset. Et Johannes VIII. non ausus fuit Liponem ad episcopatum Sarfennatensis Ecclesie promotum ordinare, sed mandat Archiepiscopo Ravennatensi, *epist. 154.* cui metropolitanum id jus competebat, ut ipse eum ordinaret, sub poena correptionis canonice. Idem Johannes *epist. 281.* rescribit Cleofo & populo Genevensi, consecrasset se Oprandum Episcopum, salvo deiniceps ejusdem loci privilegio antiquo propriae metropolis. Ipse etiam Gregorius VII. qui jura Episcopalia alias valde turbavit, Melitensem Episcopum consecrare noluit, nisi confiteretur Metropolitanum Rhegitano eum non esse subjectum. Sic enim scribit *lib. 9. epist. 24.* ad Comitem quendam: De eo autem, quod super electo Melitensi postulasti, moverit nobilitas tua, nobis esse intimatum, ad jus Ecclesie Regitane pertinere. Unde non aliter annuendum postulacioni tuae perpendimus, nisi diligenter examinata justitia Melitensem Ecclesiam

clesiam ad præfatæ Regitanæ parochiæ consecrationem non attingere constiterit &c. Nec aliter Pontifices Romani extra dioccesin suam jus consecrandi sibi vindicarunt, nisi, ob negligentiam metropolitani. Ita Stephanus V. Gualbertum patriarcham: *Nunc verò iteratò tibi scribimus, nolentes alicujus Ecclesiæ privilegium infringere, licet apostolicâ prerogativâ possimus de qualibet Ecclesiâ Clericum ordinare &c.* apud Gratian. *c. nunc verò 9. q. 3.* At verò quis hodiè sit Ecclesiæ Romanæ usus, universò orbi notum est. Nihil enim veræ potestatis vel auctoritatis Metropolitanis eorumque Conciliis in Episcoporum ordinatione relictum est: ejus vis omnis ab uno Pontifice Romano pendet, & ab iis, quibus seu sponte, seu invitus ejus partem concessit. Ipsi etiam Præsules non alii, quam ei uni hujus beneficii gratiam habent, neque aliter nomina sua inscribere solent, quam sub hæc formulâ: *N. miseratione divinâ & sanctæ sedis Apostolicæ gratiâ Episcopus.* Cujus formulæ nulum ullibi in antiquis monumentis extat vestigium.

IX. Semper igitur & quolibet in casu necessaria olim erat Metropolitanæ autoritas, qui propterea ordinationum potestatem habere dicitur *can. 2.* Concilii Taurinens. Necessaria etiam erat præsentia Episcoporum comprovincialium, trium saltem, si convenire omnes non possent. Quod si in provinciâ tres tantum essent Episcopi, omnes comparere oportebat, nisi adversâ valetudine afflicti fuissent. Alias enim canonica in contumacem decerni poterat pœna. Quale exemplum occurrit in epistolâ Innocentii III. *92. lib. 1.* ubi à Burdegalensi Archiepiscopo suspensus legitur Episcopus Pictavensis, quod ad ordinationem Petragoricensis vocatus venire nolisset. Quod si in provinciâ aliquâ unum tantum contingerit remanere Episcopum, superstes Episcopus convocare debuit Episcopos vicinæ provinciæ, & cum eis ordinare comprovinciales sibi Episcopos, uti statutum fuit in Concilio Sardicensi, & legitur apud Gratianum *c. si fortè fin. dist. 65.* Duorum autem numerus & præsentia ad actum hunc sufficiens non videbatur, uti de Siderio quodam Palebisæ Episcopo refert Synesius *epist. 67.* eum non, ut fas est, declaratum fuisse, imò verò contra fas, quia non à tribus Episcopis fuerit constitutus. Et ex hæc ratione statuit etiam Concilium Arausicanum I. *can. 21.* ut sicubi contigerit *duos Episcopos Episcopum invitum facere, auctoribus damnatis, unius eorum Ecclesiæ ipse, qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondet; & alter in alterius dejecti loco nihilominus ordinetur. Si voluntarium duo fecerint, & ipse damnabitur, quò cautius ea que sunt antiquitus, statuta servantur.* Igitur ex canonibus certum est, convocari debere omnes Episcopos provinciales ad ordinationem Episcopi, & justâ causâ exceptâ, tres ei ritè peragendæ sufficere: hos verò necessario à Metropolitano cogendos. Absentes verò vel literas vel legatos mittere debere. Unde & Fulbertus *epist. 61.* rationem reddit, quod

Theo-

Theodoricum quendam constituto die non ordinaverit. *Una, inquit, causam hanc fuit, quia die illo, quo sacrandus esse videbaris, comprovincialium Episcoporum, qui aberant, nec literas, nec legatos habuimus.*

X. Quod dixi, ad Episcopos provinciales potissimum pertinere actus hujus exercitium, & in casu necessitatis invitari debere Episcopos alterius provinciae, id non accipiendum est, ac si solo necessitatis casu & nullatenus extra eum admitti deberent Episcopi finitimi. Quin potius ex Theodoriti historiâ Ecclesiasticâ discimus, Episcopos provinciae pro arbitrio suo invitasse etiam alios extra provinciam. Sic enim ex recensione ejus canonem Concilii Nicæni interpretatur epistola Synodica Concilii Constantinopolitani, lib. 5. cap. 9. *Ut in singulis provinciis Episcopi illius provinciae, & si illis placuerit, una cum ipsis finitimi, prout utile judicaverint, ordinationes faciant.* Sed illos invitatos esse oportebat, uti disertè dicitur in canone 2. Synodi Constantinop. *Non vocati autem Episcopi ultra diœcesin ne transeant, ad ordinationes vel aliquas alias administrationes Ecclesiasticas.* Et in Concilio Antiocheno can. 13. *Nullus Episcopus audeat ab una provinciâ in aliam transire, & ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesiâ ordinare, nec si alios secum inducat, nisi venerit literis accersitus metropolitani & Episcoporum qui sunt cum ipso, in quorum regionem accedit. Si autem nullo vocante, inordinatè adveniat, ad aliquorum ordinationem & ecclesiasticarum rerum ad se non pertinentium constitutionem, sint quidem irrita, quæ ab ipso geruntur. Ipse verò suæ perversitatis & præter rationem factæ aggressionis, pœnas det, exinde scilicet à sanctâ Synodo depositus.*

XI. Nec dubito, eos, qui ita ex finitimis locis invitabantur certæ Ecclesiæ addictos, & titulos, uti loquebantur, esse debuisse. Qui enim incertæ ordinationis erant, & passim vagabantur in provinciis, neque presbyteros quidem aut diaconos ordinare poterant. Sic enim constitutum fuit anno DCCLV. in Concilio Vernenf. can. 13. *De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum, qualiter fuit, placuit juxta instituta sanctorum Patrum, ut in alterius parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine jussione Episcopi, cujus parochia est.* Et paulo ante anno DCCLII. in Concilio Vermeriens. c. 14. *Ut ab Episcopis ambulantiibus per patrias ordinatio presbyterorum non fiat.* Add. Concil. Cabilonenf. II. c. 43. Vice versâ in Consilio Westmonasteriens. can. 5. prohibitum fuit, ne ordinandi ad tales Episcopos commearent. *Quia quidam Clerici desperantes ab Episcopis suis ordinari, vel propter imperitiam, vel propter vitæ incontinenciam, vel nativitatibus conditionem, aut tituli defectum, aut ætatem minorem, ex ratione provinciam suam interdum etiam à transmarinis Episcopis ordinantur, vel ordinatos se mentiuntur, ignota sigilla Episcopis deferentes, statuimus, talium ordinationem irritam esse habendam.*

XII. Dum ordinationis actum ab Episcopis peragi volumus, non facimus cum iis, qui jure divino ἀξίωμα istud constitutum tradunt, quique ministerium ordinationis ita annexum esse volunt Episcopatu, ut si minister alius, qui Episcopus non est, consecret Episcopum alium aut Sacerdotem, sive ordinet, consecratio prorsus irrita sit jure divino. Supra lib. 1. cap. 3. abunde docuimus, præcunte Chryostomo, illam ordinandi potestatem ab Episcopis titulo non satis bono presbyteris ereptam, & in eâ presbyteros ab Episcopis circumventos atque defraudatos fuisse. Tota ergo, quæ circa hoc negocium Episcopis cecidit, ὑπεροχή, ex usurpatione ortum habet, cui deinceps accessit consuetudo & præscriptio, & ipsa denique in Conciliis facta confirmatio. Quid ergo si alicubi nulli inveniuntur Episcopi, & neque ex vicinâ commodè accerfiri queant? Hic sine dubio non admittent Canonistæ, consecrationem fieri debere. Rectius tamen, ni fallor, docuit Guilielmus Antisiodorensis in 4. sentent. dist. 25. Si non essent, inquit, in mundo, nisi tres tantum simplices Sacerdotes, oporteret, quod aliquis eorum consecraret alium in Episcopum & alium in Archiepiscopum.

XIII. Cæterum cum electus nondum consecratus officio suo defungi nequeat, ne Ecclesia Pastore suo destituta incommodum aliquod patiatur, in Concilio Chalcedonensi utiliter constitutum fuit, ut intra tres menses post electionem expediri debeat consecratio. Verba canonis 25. hæc sunt: *Quoniam quidam metropolitani (sicut ad nos pervenit) greges sibi commissos negligunt, & Episcoporum ordinationes differunt, visum est sanctæ Synodo intra tres menses fieri ordinationes Episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit tempus dilationis prorogari. Si autem hoc non fecerint, eos ecclesiastica correctioni subjici.* Quapropter Metropolitanus, postquam ei de electione certæ personæ fides facta fuisset, intra tres menses diem constituerat, quo consecratio fieri debuit. Idque conqueritur Ivo Episcopus Carnotensis epist. 8. quod sibi electo, & ordinationem desideranti Metropolitanus suus, qui erat Richerius Archiepiscopus Senonensis diem præfigere noluerit: *Cumque, inquit, clericis petentibus & pulsantibus nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere, interea consilium mihi fuit, electioni eorum non omnimodè assensum præbere, donec certus fierem & de Gaufridi depositione & summi Pontificis voluntate: ad quem cum pervenissem ad petitionem Ecclesiæ Carnotensis Apostolicâ autoritate sum constrictus, & ita in Episcopum consecratus.* Infensus scilicet erat Richerius & malè affectus erga Ivonem, magisque favebat Gaufrido exauctorato & remoto. Idcirco diem ex die trahebat, atque tergiversabatur, nec volebat adeò Ivonis consecrationi diem præstitueret suoq; munere fungi. Id quod exprobrat ei Ivo.

XIV. E contrario verò ipse etiam electus urgendus est, ut consecrationem suam promoveat, sicubi differre eam temerè vilis fuerit. *Malè audis*

audit in historiâ Britannicâ Gaufridus, vel ut alii pronunciant Galfridus Henrici II. Regis Anglorum filius nothus, quod cum ex Archidiacono Lincolnienſi Eccleſiæ ejus Episcopuſ electuſ eſſet, ordinationem ſuam per integrum ſeptennium protraxerit, nec eam tamen expetierit deinceps, ſed poſtquam per tanti temporis ſpaciū reddituſ percepſſet, Episcopatuſ, inſtigante patre, proutſ renuciaverit. Sic enim de eo Guilielmus Neubrigenſiſ lib. 2. c. 22. *Cum ille ampliffimè contentuſ reddituſ, ut liberiuſ vacaret deliciis, canonicæ conſecrationiſ tempuſ protraheret, ovesq; Dominicas neſciens paſcere & doctuſ tondere multo tempore Lincolnienſi Eccleſiæ ſub electi nomine incubaret, -- -- Rex poenitentiaſ ductuſ, quod delicatū juvenem & tanti honoris apici miniſ congruentem, carnali affectu ita promovere voluiſſet, cum tandem ad refutandū juſ & nomen electi prudenter induxit. Sed proſectò ipſe quoque Pontifex Romanuſ Alexander III. procrastinationem illam conſenſu ſuo ratam habuit, dum de eo ſic ſcribit Petruſ Bleſenſiſ epif. 75. Scis, quia Lincolnienſiſ Episcopatuſ, pro quo ſpecialiter miſſi ſumus, quindecim annis aut ampliuſ, jam vacavit: Dominuſq; Cantuarienſiſ recepit à ſummo Pontifice in mandatiſ, ut compellat electū conſecrationiſ munuſ & officiuſ Episcopale ſuſcipere, aut ibi aliuſ omni occasione & appellatione remota, non differret ordinare. Reſ autem in contrariū verſa eſt: nunc enim de novo conſecrationem electi diſtulit in trienniuſ Romana Eccleſia. Ideoq; temerariū eſſet noſ rigore uti, quem evacuat diſpenſatio aliena &c.*

XV. Dixi, à Metropolitanò præſigi debere certū diem conſecrationiſ actui. Hiſc verò valde ſuperſtitioſoſ ſe præbent in aſſignandiſ temporibuſ Pontificeſ Romani. Gelafii apud Gratianum c. ſin. diſt. 75. hæc eſt definitio: *Ordinationeſ preſbyterorum & diaconorum niſi certis temporibuſ & diebuſ exerceri non debent, id eſt, quarti menſiſ (h. e. Junii. Nam à Martio primū menſem numerabant,) & ſeptimi (id eſt, Septembris) & decimi (id eſt, Decembris) ſed etiam quadrageſimaliſ initii (id eſt, in primâ ſeptimā quadrageſimæ) ac medianæ hebdomadæ, & ſabbati jejunio circa veſperam ordinationeſ noverint celebrandaſ. Quæ verò ſit ratio, cur hiſ & non aliis temporibuſ fieri queant ordinationeſ, parū commodè explicant Canoniftæ. Johannes Baptiſta Vivianuſ in Rationali ad c. 3. §. de temp. ord. hanc reddit, quia ſacri ordineſ propter eorum majorem excellentiam, exigunt majorem reverentiam, quā ordineſ minoreſ: & quoniam inter cætera requiſita eſt, ut conſerantur jejunii & à jejuniiſ; idè ad illorum collationem ſtatuuntur iſta præcipua tempora jejuniorum, quæ ad illoſ conſerendos nec nimium ſepè nec nimis raro veniunt in anno. At verò, uti non negamus, miniſtrorum Eccleſiæ ordinationeſ jejunio juvari, quod & ipſa rei ratio eſt Apoſtolorum in actiſ exemplum ſvadent, ita non ſequitur, ordinationeſ in jejuniiſ iſtiſ ſoleniſ ſieri debere, ut jam taceam inconstantē admodum de jejuniiſ iſtiſ qua-*

tuor temporum reperiri sententias, uti eruditè notat Johannes Dallæus de *jejun. lib. 4. c. 7.* Nihilominus tamen tempora ordinationis accuratè observari voluit Ivo Carnotensis, & negat alio tempore se consecrare posse, uti postulaverat Congregatio Senonensis, *epist. 58.* Petitorio vestro, inquit, *mandavit nobis vestra fraternitas, ut electum vestrum in purificatione beate Marie, pro officio nostro ordinemus in presbyterum, sequenti autem Dominicâ consecremus in Episcopum. Sed Apostolica institutio & paterni canones habent, ut non fiat Levitica vel Sacerdotalis ordinatio, nisi jejuniis quarti mensis, septimi & decimi, aut initio quadragesime vel sabbato mediane quadragesime. Et quia periculum est ordinatoris & ordinati, citra ordinem à patribus traditum, sacrum ordinem tradere vel accipere, expectet interim vestra fraternitas legitima tempora &c.*

XVI. Dies iste, quo ordinatus quisque fuit, locum dedit & sessionem inter comprovinciales Episcopos. Ex hâc enim temporis prærogativâ ~~recedere~~ jus deducebatur, ita ut quanto quisque prior Ecclesiæ & muneri Ecclesiastico fungendo allectus esset, tanto cæteros collegas, sedendi & suffragii ferendi ordine præcederet. In Concilio Bracarenli *I. can. 24.* placuit, *ut conservato metropolitani Episcopi primatu, ceteri Episcoporum secundum suæ ordinationis tempus alius alio sedendi deferat locum.* Et in Concilio Toletano *IV. can. 3.* ubi agitur de ratione & formâ habendæ Synodi, jubentur Episcopi *convenientes introire, & secundum ordinationis suæ tempus residere.* Ita & Gregorius Magnus, cum pallium mitteret Syagrio Episcopo Augustodunensi, *lib. 7. epist. 114.* simul decrevit, ut Ecclesia Civitatis Augustodunæ secundum post Lugdunensem Ecclesiam locum obtineret, *ceteri verò Episcopi secundum ordinationis suæ tempus, sive ad considerandum in concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet aliâ re sua attendere deberent loca, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicare.* Et Hincmarus Remensis in epistolâ ad Episcopos de jure metropolitanorum, quæ habetur in editione Sirmondi *tom. 2. sub num. 44.* Inter quos, inquit, *sicut & inter reliquos Episcopos hæc conditio regularis servatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur.* Et hinc intelligi potest, quod dicitur in *l. 29. C. de episc. audient. accusationem Episcopi institui debere apud Metropolitanum convenientibus tribus religiosissimis Episcopis, qui ceteris propter ordinationem præferuntur.*

XVII. Ut verò de certitudine temporis & diei, quo quisque ordinatus fuerat, constaret, neve inane propterea litigium moveretur, constituerunt Patres Africani, ut Ordinatores testimonia ejus rei scripta darent, ut testator canon *89. in Cod. can. Eccles. African.* Placuit, *ut quicumque deinceps ab Episcopis ordinantur per provincias Africanas, literas accipiant ab Ordinatoribus suis, manu eorum conscriptas, continentes consuetum & diem: ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.*

Iste

Iste ipse ordo etiam observabatur in tractoriis sive Synodicis Epistolis, quibus Episcopi ad concilium habendum convocabantur, cujus rei testis est Augustinus in epist. ad Victorinum: Quod si & ex eis (Mauritaniis provinciis) ad Numidiam convocandum esset concilium, oportuit utique, ut aliquorum Maurorum Episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur. Quod in ista tractoria non reperiens miratus sum. Deinde ad ipsos Numidas ita perturbato & neglecto ordine scriptum ut nomen meum tertio loco invenerim, qui novi, quam post multos Episcopos, factus sum. Que res & aliis injuriosa est satis, & mihi invidiosa. Qualiter autem conceptæ fuerint literæ ab ordinatoribus noviter creato Episcopo exhiberi solitæ, discere possumus ex documento de ordinatione Electranni Episcopi Redonensis, quod extat inter formulas, in appendice ad tom 2. Concil. Gall. n. 15. Anno incarnationis Jesu Christi Domini nostri DCCCLXVI. indictione XIV. anno piissimi Regis Caroli XXVII. Kalendas Octobris, in parochia Turonica ordinamus & ad Pontificalem sedem Redonensis Ecclesie consecramus ELECTRANNUM, electione atq; decreto Cleri & plebis ejusdem Ecclesie nos in DEI nomine Antistites, Herardus Turonica Metropolis, Actardus Namnetensis, atq; Rodbertus Cenomanensis, cum consensu & literis cæterorum diocæsanorum adhibito. -- -- Hec ergo aliq; ad institutionem & informationem fidelis Viri, fratris & filii nostri ELECTRANNI, die præfixo, verbo pariter & stylo promulgantes, Pontificali eum insulâ adornantes, sacrâ quoq; benedictione more sanctæ Ecclesie ditantes, annulo quoq; dotantes, & baculo decorantes, sanctæ Redonensis Ecclesie Pontificali eum ordine præferimus, & paternè cathedrali solio sublimantes, confratrem, confacerdotem & comparticipem in regimine & gubernaculo Ecclesie sanctæ nobis ex integro in DEI nomine efficimus, manuum quoq; annotationibus confirmavimus.

XVIII. Antequam verò consecrationis actus plenè absolveretur, oportebat ordinandum professionem fidei facere, quam scripto aliquando tradebat Metropolitanus suo, uti id docet instrumentum eâ de re ab Adalberto Morinensi Episcopo confectum, tom. 2. Concil. Gall. in append. num. 12. Antiquitus quidem nullam Metropolitanis promittebant obedientiam, uti exc. 3. X. de major. & obed. eruditè colligit Petrus de Marca de concord. sacer. & imp. lib. 6. c. 3. n. 13. & c. 7. n. 6. Postea verò invaluit, ut in professione fidei simul obedientiæ mentio fieret, quam Metropolitanis exhibere oportebat consecrandum. Et Gregorius IX. c. 13. X. de major. & obed. permittit, ut secundum eandem formulam Metropolitanis præstaretur juramentum obedientiæ, quam ipse ab Episcopis sibi subiectis reciperet. Sedi autem Apostolicæ tum temporis cæteros inferioris ordinis Episcopos professionem fidei fecisse, negat Petrus de Marca d. l. n. 14. quanquam negari nequeat, à metropolitanis, multis ante temporibus Apostolicæ sedi subje-

ctionem & obedientiam promissam fuisse, uti testatur formula in append. ad d. vol. 2. Concil. Gall. n. 13.

XIX. Uti verò latius deinceps fimbrias suas explicavit Episcopus Romanus, & professionem fidei cum juramento à quovis Episcopo exigere cœpit: ita etiam legati ejus simili honoris cultu se affici voluerunt. Scripserat Leo I. Pontifex ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem: *De personâ consecrandi Episcopi & de Cleri plebisq; consensu Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat: quodq; in provinciâ benè placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoq; confirmet autoritas, que rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum; uti legitur apud Gratianum, c. de persona dist. 65.* Quæ verba Hugo Lugdunensis Archiepiscopus Apostolicæ Sedis Legatus sibi quoque dicta putavit, & hinc non simplicium tantùm Episcoporum, sed ipsius etiam Metropolitanæ Senonensis præsentationem fieri sibi debere contendit, uti patet ex Ivonis epist. 59. & 60. Sed cordatè ei respondit Ivo, de Episcopis quidem simplicibus d. ep. 59. Quod verò *mibi scripsistis, propter officium legationis vobis injunctæ prius hoc ad notitiam vestram fuisse referendum, ut tunc cum demum consecrarem, cum quod vobis benè placeret, agnosceremus: quoniam sic præcepit Leo Papa Anastasio Thessalonicensi Episcopo Legato suo; personale hoc fuisse intelligimus fuisse privilegium, non generale decretum, maxime cum secundum eundem Leonem, Legationis officium pars sit Apostolicæ sollicitudinis, non plenitudo potestatis.* De metropolitanano vero, epist. 60. his verbis: *Cum ergò tam ista, quàm alia generalia instituta tam absolutè consecrationem metropolitanæ contineant, miramur, cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & consuetudines removere contenditis, præcipiendo, ut Senonensis electus ante consecrationem suam vobis presentetur, & jure primatis vestri subjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hætenus nec in Senonensi provinciâ, nec in aliis provinciis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit. -- Quod si privilegio vestræ legationis eum vobis contenditis presentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab aliquo est accusatus, non ita Papa Leo Anastasio instituit Thessalonicensi Episcopo Vicario suo, sed ut tantùm de nomine electi ad notitiam ejus provinciales referant Sacerdotes, ipse autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus justas fatigaret electiones.*

XX. In hunc igitur modum ampliatum fuit τὸ κῆρⓄ Metropolitanæ, ut non reverentia tantùm, sed etiam obedientia ei cum jurejurando promitteretur. Quod si Metropolitanus ipse præsens in ordinationis actu non fuisset, spondebat Episcopus & jurabat, se ut primùm posset, Metropolitanam sedem visitaturum, in signum, ut loquuntur, reverentiæ corporalis. Concilium Tarraconense cap. 5. Si quis in Metropolitanâ civitate Episcopus non fuerit ordinatus, susceptâ benedictione per Metropolitanæ literas honorem sue-

rit

rit adeptus Episcopi, id optimum esse decernimus, ut postmodum statuto tempore, id est, impletis duobus mensibus se Metropolitanis sui presentet aspectibus, ut ab illo monitis Ecclesiasticis instructus plenius, quid observare debeat, recognoscat. Quod si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus à fratribus corrigatur: etsi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit impeditus, hoc suis literis Metropolitano indicare procuret. Refertur à Gratiano c. si quis dist. 65. Ita postquam in Concilio Toletano XII. can. 6. placuisset, ut qui Regi & Episcopo Toletano probati essent, ad Episcopatum ordinarentur, mox subjungunt canonis ejus autores: Sic tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis sue tempus intra trium mensium spacium proprii metropolitani presentiam visurus accedat, qualiter ejus autoritate vel disciplinâ instructus, condignæ susceptæ sedis gubernacula teneat.

XXI. Illud insuper notandum, in consecratione Episcoporum auditas quandoque voces acclamantis populi, cui solenne fuit per vocabulum αὐτῶν suas exprimere gratulationes & judicia. De Alexandri ordinatione in sede Constantinopolitanâ scribit Photius: καὶ ὁ λαὸς μὲν Φωνῆ σὺν αὐτῷ βασιλεῖ ὄντι πλείους ὥρας ἐβόα τὸ ΑΞΙΟΣ. Et Philostorgius lib. 9. hist. Eccles. c. 10. ut Demophilum Constantinopoli à Theodoro Heracleæ Episcopo ordinatum odiosum magis redderet & acerbius perfringeret, multos ex præsentente populo αὐτῷ τῷ ΑΞΙΟΣ exclamasse scribit ΑΝΑΞΙΟΣ, quod indignus fuerit isto Episcopatu.

XXII. Denique nec illud omitti debet, quod accuratè hodiè distingui soleat à Canonistis inter benedictionem & consecrationem, ita ut Episcopi consecrari, Abbates verò benedici tantum dicantur. Et videtur ista distinctio jam tum ætate Ivonis obtinuisse, qui epist. 73. ita scribit: Quid ergò est disceptandum de benedictione Abbatis, à quocumq; Episcopo eam fuerit consecutus, in quâ nec fit manûs impositio, nec consecratio, sed simplex oratio. Idem tamen Ivo epist. 88. benedictionis vocabulum utrique & Episcopo & Abbati applicat. Sic & Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 6. loquentes ad Catonem presbyterum refert Episcopos: Veni, consenti nobis, & benedicentes consecremus te ad Episcopatum. & lib. 8. c. 20. ait, Faustinianum eâ conditione remotum, ut eum Berthramnus Orestesq; sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascere. Differentiæ ratio videtur primùm accersita exinde, quod ordinationem Sacramentum esse statuerunt Ecclesiæ Latinæ Doctores, atque id applicari noluerunt Abbatibus, quippe quos in ordine esse negant.

CAP. X.

CAP. X.

De Usu & autoritate pallii.

I.

AD executionem officii necessariam esse Archiepiscopis pallii susceptionem, imò verò, antequam id fiat, minus omninò posse Archiepiscopum, quam simplicem Episcopum, qui nullo pallio indiget, perpetua est horum temporum apud Romanos doctrina. Rationem reddit Innocentius III. in c. 28. §. super eo. X. de elect. quia id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videtur. Hincque adeò fit, ut Archiepiscopus ante pallii susceptionem uni ex suffraganeis alterius ordinationem mandare possit, ipse verò ordinare non possit, ut maximè simplicis Episcopi necessarias qualitates & conditiones omnes sustineat. c. 11. X. de elect. Etsi enim non negent Canonistæ, accepisse electum & consecratum potestatem Archiepiscopi, neque hanc à pallio demum conferri, negant tamen, habere eum exequendi facultatem, antequam pallium à sede Romanâ acceperit, & nec Archiepiscopum interim dici debere, per c. 3. §. de us. & aut. pall. Rem exemplo declarat Franciscus Bosquetus ad Innocentii III. epist. 47. lib. 1. Legatus propriam habet jurisdictionem, at eam exercere non potest, imò nec habere videtur, nisi ipsâ à Pro-Consule mandatâ, l. 13. ff. de off. Procons. Ita, inquit, etiam Archiepiscopus, qui vices Pontificis & Legationis officium fungi passim dicitur in jure, propriam quidem habet jurisdictionem, sed antequam per pallium demandata sit, exercere non potest. Et porro: quemadmodum proconsul ipse jurisdictionem non habet, antequam provinciam ingressus fuerit, l. 4. §. 5. ff. de off. procons. mandare tamen jurisdictionem nihilominus potest, l. seq. ff. eod. ita & Archiepiscopus mandare potest, antequam recipiat, ea quæ sunt jurisdictionis Episcopalis. Unde si quærat, quid accipiant Archiepiscopi per consecrationem, in promptu responsio est, per consecrationem Archiepiscopum acquirere plenitudinem pontificii potestate, non actû: quoad ordinem, non quoad executionem ordinis; quia ante pallii susceptionem, pontificalia munia obire prohibeatur. Anton. Dadin. Alteserra ad c. 3. X. b. t. Disputatum inde fuit anno Christi MCCCXXCI. in Angliâ, utrum liceret Wilhelmo Courtney designato Archiepiscopo Cantuariensi crucem à Priore & conventu acceptam ante se deferri, antequam à Papa pallium accepisset? & porro, quia Regis Boëmiæ Soror Angliæ Regi Richardo II. nuptura expectabatur, utrum liceret Archiepiscopo isti jure metropolitico sibi competente nuptias illas copulatione Ecclesiasticâ confirmare & Reginam coronare?

nare? Sed is perplexus dubitationis scrupulus non à JCrīs & caufidicis, sed à Monachis Cantuariensibus, qui actus crebros & frequentes rerum similiter sine pallio gestarum proferebant & Cantuariensis Ecclesiæ consuetudinem allegabant, facillè sublatus est, referente Johanne Josselino in *antiq. Eccles. Cantuar. in vitâ dicti Wilhelmi*. Sed nec deserendum ministerium, propter negatum à Papâ pallium, ad Turonensem Archipræfulem scribit Fulbertus Carnotensis epist. 47.

II. Pallium ipsum à Lothario Cardinale, qui postea fuit Innocentius III. lib. de offic. miss. describitur hoc modo: *Pallium istud, quo majores Episcopi utuntur, est de candidâ lanâ contextum, desuper habens circulum humeros constringentem, & duas lineas ab utrâq. parte pendentes, quatuor cruces purpureas, ante retrò, à dextris à sinistris, sed à sinistris duplex est, & simplex à dextris. Tres etiam acus aureæ insiguntur pallio ante pectus, super humerum & post tergum, super dextrum humerum non insiguntur, hæc quelibet acus pretiosum continet lapidem.* Horum omnium, quid unumquodque significet, mysticam interpretationem subjungit Lotharius. Brevius ita explicat Pontifex ipse Clemens II. in diplomate ad Johannem Archiepiscopum Salernitanum apud Baronium ad ann. 1047. n. 12. In quo, *quia de vellere ovis est, intellige, te ovium pastorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoscas & undiq. circumspicias, ne aliqua erret, & in morsibus incidat luporum. Quod si aliquando, quod absit, contigerit, eam habeas in humeros ad caulam reportare, & pristinae societati coadunare. Quod verò ante & retrò crux Domini habetur, illud Apostolicum semper docet ante oculos tuæ mentis habere: mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Add. Joh. Steph. Durantum de ritib. Eccles. Cathol. lib. 2. c. 9. n. 44. Et hujus pallii dignitatem suo tempore tanti æstimavit Bernardus Abbas Claravallensis, ut in epist. 246. ad Papam Eugenium scribere animum induxerit, se tolerabilius habuisse sibi interdicti missarum celebrationem, quàm Bituricensi Archiepiscopo usum pallii.

III. Sic autem conficitur, ut ipsorum habet ceremonia. In die Agnetis Virginis, qui est Januarii dies XXI. in templo D. Agnetis Romæ, cum in missâ imploratur Agnus DEI, super altare ponuntur agni duo candidi, postea traduntur Basilicæ D. Petri subdiaconis: hi mittunt illos in pascua, suoque tempore tondent, ex eâque lanâ, permixtâ reliquæ lanæ, cum in filum deducta fuerit, parantur pallia. Latitudine sunt ad tres digitos, ab humeris propendunt in pectus atque renes: ad extremum sunt laminæ plumbeæ tenues, ejusdem latitudinis. Ad hunc modum contexta deferuntur ad corpora D. Petri & Pauli, ac certis ibi precibus expeditis, relinquuntur per noctem unam: alterâ die subdiaconi recipiunt: & honesto loco diligenter asservant, donec qui opus habet, Archiepiscopus aut ejus procurator sibi dari petit. Traditur autem multis cum ceremoniis, & de-

ferentibus mandatur, ne supra noctem unam, si modo fieri possit, in eodem loco subsistant, aut commorentur. Hanc adeo nec operosam neque sanè preciosam mercem Archiepiscopos maximà vi pecuniæ redimere oportet à Pontifice, ut postea dicendum erit.

IV. Cum pallio hoc Archiepiscopi & nomen & potestatem actu conferri, idque Archiepiscopi quasi proprium esse volunt, unde & Archiepiscopalis insula dicitur à Frodoardo in *Chron. ad ann. DCCCXXIII. Seu Iso Archiepiscopo Archiepiscopalis insula, quæ pallium nominatur, ab Johanne Papa transmittitur.* Sæpè tamen etiam aliis Episcopis minoribus id concedi à Pontifice Romano solet, vel ex speciali gratiâ atque privilegio, vel ex consuetudine. Ita Episcopus Ostiensis, dum Episcopum Romanum consecrat, pallio utitur, quod ex Marci Papæ constitutione profectum refert Anastasius Bibliothecarius in *ejus vitâ.* Sed Severinus Binius *ibid.* consuetudinem illam multo antiquiorem esse tradit, ejusque sententia confirmari potest ex appendice Roberti de Monte ad Sigeberti Gemblacensis *Chron. ad ann. 1181.* dum scribit: *Ex hac consuetudine, (quam refert ad tempus Dionysii Episcopi Romani) exinde Ostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet pallium solummodo ad ea, quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani Pontificis.* Si tamen credendum fuerit Petro de Marca *de concord. Sacerd. & imper. lib. 6. c. 6. in fin.* suspicatur ille, ætate Theodosii, quæ incidit in seculum quintum, pallium nondum fuisse in usu apud Ecclesiam. Ex simili consuetudine etiam Episcopo Papiensi, & Ardicensi, & Massano comperere usum pallii refert Henricus Cardinalis Hostiensis in *summ. ad b. t.* Consimiliter Samsoni Dolensi Episcopo concessum pallium à Pelagio I. Syagrio Angustodunensi Episcopo à Gregorio I. Ticinensi ab Anastasio III. Lucensi in Thusciâ à Gregorio VII. Bambergeni in Germaniâ à Leone IX. Aniciensi ab Urbano II. & sic aliis ab aliis.

V. Fieri autem vix potuit, ut specialia hæc simplicibus Episcopis concessa privilegia non aliquando bilem moverint eorum Metropolitanis, quippe qui indignè ferebant, insignia hæc sua & singularia ornamenta cum sibi subjectis communicari. Miserat Johannes VIII. Papa Waloni Episcopo Metensi tale pallium, ut tamen ipse solus, quoad viveret, eo uteretur, nec simili privilegio gauderent Successores. Id verò diffensionem excitavit inter Berthulfum Treverensem Archiepiscopum, & istum Walonem ejus suffraganeum. Epistolam ipsam Johannis Papæ, & rem gestam ex MS. historia Treberorum recenset Petrus de la Lande in *supplem. Concil. Gall. ad ann. 878.* his verbis: *Bertolfus Metropolitanus audiens Walonem in secundâ die Paschæ cum pallio procedere, missis literis evocatum Treberis percunctatus est, quando vel quomodo, vel à quo procedere cum pallio fuerit concessum. Walo lecto in auribus omnium qui aderant, quod sibi à Papâ transmissum fuerat de usu pallii,*

pallii, privilegio, asseruerit, non se primum, sed quintum fuisse, quem Apostolica Sedes hoc honore dignata sit sublimare, salvâ tamen in omnibus Metropolitanis subiectione, primum Urbicium, secundum Pipini Regis ex sorore nepotem, Grodegangum, tertium Angelramnum, quartum Drugonem Karoli Imperatoris filium. Bertolfus his assertionibus non flexus, capitulo canonum lecto, quo asseritur (nulli suffraganeorum novum, Et quod non ab omnibus in Ecclesiâ suâ prædecessoribus habebatur, absque Metropolitanis sui consilio Et licentiâ præsumendum) interdixit ei per sanctam, quam in omnibus Ecclesiasticis negociis sibi deberet, obedientiam, ne ulterius, nisi ab eo petita Et concessâ licentiâ, pallio uteretur. Cumq; Walo Apostolicam autoritatem prætenderet, Archiepiscopus Metropolitanorum jura defenderet, graves utrinque constatae sunt inimicitiae. Hincmarus igitur Reverendissimus Remorum Archiepiscopus, ac eloquentiâ clarus, audiens dissidentiam, epistolam Waloni transmisit sapientie ac sani consilii sale conditam, per quam eum ad Metropolitanis sui instruxit obedientiam, Et sic restituit concordiam.

VI. Sed nec metropolitanis quidem pallium concedebatur, nisi obnixè & summis precibus, sive, uti Gregorius ad Brunichildem Reginam Francorum scribit, lib. 7. epist. 5. fortiter postularetur, c. prisca, dist. 100. Idque probat formula apud veterem auctorem rituum Ecclesiasticorum lib. 1. tit. 10. cap. 5. descripta: *Ego N. electus Ecclesiæ N. instanter, instantius Et instantissimè peto mihi tradi Et assignari pallium, Et c.* Sed & præsentem esse oportebat Metropolitanum, nec licebat domi expectare, ut illud mitteretur. Quâ de re monitum voluit Brunonem Episcopum Veronensem Gregorius VII. Papa, lib. 1. epist. 24. *Dilectionem tuam in his, quæ à nobis exposulasti, id est, in pallii concessione ad præsens non recompensamus, quia antecessorum nostrorum decrevit autoritas, nisi præsentis personæ pallium non esse concedendum. Unde si fraternitas tua Apostolicæ Sedis privilegiis munita ad nos venerit, honorem, quem Rom. Pontifices antecessoribus tuis contulerunt, nos tibi DEO concedente conferemus.* Hujus vestigiis insistens Urbanus II. ut singulare quid & speciale jactitat, quando, apud Platinam, ad Archiepiscopum Mediolanensem his verbis pallium mittit: *Literis tuis exorati, cum Apostolicæ Sedis benedictione pallium fraternitati tue mittimus, quod quidem dignitatis genus nulli ante nisi præsentis concessum est.* Nec tamen id semper ita ab antecessoribus observatum fuisse, docet antea allegata Gregorii ad Brunichildem epistola, in quâ dum causas refert, propter quas denegari Syagrio Episcopo debeat pallium, nullam facit mentionem ejus, quod præsentem ipse se non stiterit, sed tantum, quod ille specialiter pallium non expetierit. Nihilominus tamen eidem absentis id mittit per nuncium suum, sub hâc conditione, si petitionem ille suam nuncio exposuerit: *Nos tamen, inquit, ne vestra excellentiæ desiderium sub pretextu cujusquam excusationis forsitan videamur velle differre, dilectissimo filio nostro Candido presbytero pallium prævidimus*

(forte: prauimus) dirigendum, injungentes ei, ut vice nostra congrua id debeat observatione tribuere. Unde necesse est, ut ex opere suo superscriptus frater, & Coepiscopus noster Syagrius, facta cum aliquantibus Episcopis suis petitione hoc sperare, atque eam predicto debeat dare presbytero, quatenus dignè ejusdem pallii usum cum DEI gratiâ valeat adipisci. Consimiliter Clemens II. Papa, turbatâ post mortem Burchardi Archipræsulis Ecclesiâ Lugdunensi, Odiloni Cluniacensis monasterii Abbati pallium simul & anulum misit, jusfitque ejus Ecclesiæ esse Episcopum, uti refert Glaber Rodolphus *lib. 5. hist. c. 4.* Sic & Wilhelmus Courtney Archiepiscopus Cantuariensis, referente Joselino *in ejus vitâ*, per procuratores petiit & accepit pallium.

VII. Ufus pallii nec promiscuè ubique, nec semper concessus intelligitur, secundum tradita Ecclesiæ Romanæ. Siquidem uti eo licet Archiepiscopo tantum in Ecclesiâ suâ, h. e. in quâlibet Ecclesiâ suæ provinciæ, & certis tantum diebus *c. 4. §. b. t.* quos ibi enumerat Glossa. Ex singulari tamen privilegio Agapitus II. Brunoni Colonienfi Archiepiscopo pallium misit, quo si vellet, quotidie uteretur, scribente Rotgero *in ipsius vitâ*. Et Hincmaro Remensi Episcopo Lotharii precibus pallium ad quotidianum usum concessit Leo IV. id nulli se antea concessisse nec deinceps concessurum obtestatus, teste Flodoardo *lib. 3. hist. cap. 10.* Cumque ab Alexandro II. Romano Pontifice, Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi, duo pallia, honoris alterum, alterum amoris concessa legantur apud Scriptores historiæ Anglicarum, dubium mihi non est, id, quod amoris signaculum esse debuit, ad quotidianum usum datum fuisse.

VIII. Cum igitur unum tantum regulariter cuius Metropolitanò à Pontifice Romano detur pallium, id maximè dederunt operam in Romanâ Curiâ, ne istud unquam personam ejus, cui concessum est, egrederetur, neve quis adeò antecessoris sui pallio uteretur. Inter crimina, de quibus accusatus fuit Stigandus Cantuariensis Ecclesiæ Archiepiscopus, etiam hoc fuit, quod Roberti antecessoris sui injustè ex Angliâ pulsi pallio Cantuariæ relicto aliquandiu usus fuerit. Et propterea ne id fieret, statuerunt Pontifices Romani, ut quisque cum pallio suo sepeliatur. Quod si ad aliam Ecclesiâ Archiepiscopus aliquis transferatur, nec tum quidem ei ejusdem pallii usum permittunt, quo in priore Ecclesiâ usus fuit, sed aliud petere cogunt, ut tandem, ubi defunctus fuerit, cum utroque sepeliatur. Quid ita? non certè aliam ob causam, nisi ut novum quotidie incrementum capiat ærarium Pontificium. *Tanti enim venditur pallium unum* (sunt verba Georgii Wicelii *in elencho abusuum, pr.*) *quanti multa etiam ditissimi cujusq. latifundia, contra apertissimos canones Gregorii Magni, & aliorum: ut bodienihil aliud sit pallii redemptio, nisi Germaniæ ac aliarum nationum tacita direptio.*

IX. Audiamus eâ de re verba nationis Germanicæ ex gravaminibus anno MDX. Cæsareæ Majestati oblatis, quæ leguntur apud Goldastum tom. 2. Constitut. Imper. pag. 120. Sedes Moguntina olim solùm dedit decem millia florenorum. Quæ cùm quidam illic electus dare renueret, sicq; usq; ad mortem suam persisteret, electus post eum confirmationis cupidus se opponere timuit Sedi Apostolicæ, offerens antiquam summam; puta decem millium florenorum. Is nec confirmationem impetrare potuit, nisi Et reliqua decem millia simul redderet, quæ ad huc extabant à suo prædecessore nondum persoluta. Sicq; cogebantur dare viginti millia florenorum, quæ tunc indubiè in registrum Camere signata sunt, Et usq; ad nostram ætatem à singulis Archiepiscopis exacta: Et nedum viginti millia, sed Et viginti quinq; propter nova officia Et novos Pontificum familiares. Tandem excrevit summa usq; ad viginti septem millia, quæ Archiepiscopus Jacobus cogebatur nuper persolvere, ut retulit Vicarius in spiritalibus Moguntinensis. Sicq; in vitâ unius hominis septies viginti quinq; millia à solo Archiepiscopatu Moguntinensi pro confirmatione Archiepiscopi Romam pervenerunt. Et cum Archiepiscopus Jacobus vix quatuor annos sedisset in Archiepiscopatu, mox post eum electus Dominus Uriel ad minus viginti quatuor millia coactus est persolvere: quorum partem mutuò forsitan accepit à mercatoribus, sed ut illis satisfaciat, imponere coactus est subsidium aut exactiorem in suos populos Et pauperes agricolas, quorum aliqui nondum satisfecerunt tributo aut exactiõni pro pallio à suo prædecessore Jacobo impositæ. -- Non sine causâ Jacobus Archiepiscopus Moguntinensis jam ferè moriens dixit, se de morte suâ non adeò dolere, quàm ob id, quod subditi sui pauperes iterum pro pallio gravem exactiorem dare cogentur Et c. Haud paulo felicior in hoc genere fuit Anglia, cujus Rex Canutus, cùm Religionis causâ Romam petiisset, obtinuit, ut Episcopi Angliæ liberi deinceps essent à solvendis pecuniis, quæ ab eis Romæ exigebantur propter impetratum pallium. Conquestus iterum sum (ita scribit Rex ad Agelnothum Cantuariensem & Alfricum Eboracensem Archiepiscopos) coram Domino Papa, Et mihi valdè displicere dixi, quod mei Archiepiscopi in tantum angariabantur immensitate pecuniarum, quæ ab eis exigebantur, dum pallio accipiendo, secundum morem, Apostolicam Sedem expeterent, decretumq; est, ne id deinceps fiat Et c. Vid. Wilhelmus Malmesburiens. de gest. Reg. Angl. lib. 2. c. 11.

X. Illud denique notandum, Pontificem Romanum violentâ quâdam præsumptione sibi arrogasse jus conferendi pallium per totum terrarum Orbem, & ex nimia sui æstimatione statuisse, Patriarchas Orientales jus non habere conferendi illud ex sese, sed cùm à sede Romanâ ipsi obtinissent, tum demum Metropolitanis suis impertire id posse. c. antiqua 23. X. de privileg. Verum, uti hoc Innocentius sibi ipsi blandiens in propriâ causâ inauditâ parte alterâ decrevit, & quidem contra decreta Concilii Nicæni, quæ unumquemque Patriarcham in propriâ diœcesi voluerunt esse

independentem : ita mirum non est, parum observatam in oriente hanc Pontificis definitionem, & nec olim quidem usum ita receptum fuisse, ut pallium patriarchæ à Pontifice Romano acciperent. De Alexandrinâ enim Ecclesiâ testatur Liberatus Diaconus in *breviar. cap. 20.* consuetudinem ibi fuisse, illum qui defuncto succedit excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram ejus capiti suo imponere, & sepulto manibus suis, accipere collo suo B. Marci pallium, & tunc legitime sedere. Ubi notetur B. Marci pallium vocari, à primo ejus Ecclesiæ autore, nec adeo accepisse Alexandrinos Patriarchas pallia sua ex Urbe Româ, quæ ex corpore Petri sumpta dicebantur, c. 4. *X. de elect.* De Antiochenâ verò Ecclesia scribit Guilielmus Tyrius *lib. 14. c. 10.* quod Rudolphus Mamistanus, factus Patriarcha Antiochenus pallium de altari B. Petri ipse sibi sumpserit, utramque esse D. Petri cathedram, & hanc quidem antiquiorem asserens.

XI. Quæ dixi hæctenus, pleraque omnia noviori juri & sequioribus temporibus adscribenda sunt. Antiquitatis enim diversa erant omnia, & ipsum etiam pallium diversæ & formæ & materiæ. Nec verò negari potest, diu id in usu fuisse, sed ut pallium verum & suo nomine dignum, non ut fasciam tantum aut circulum aliquem humeros ambientem, qui ut nomen pallii sustinere queat, difficile erit explicare. Pallium utique nihil aliud denotat, quam *Πίλημα* seu *πέλισμα* aliquod, vago & libero discursu cæteras vestes interiores ambiens, atque tegens. Fascia verò illa, quâ totum hodiè Archiepiscoporum pallium absolvitur, tam aliena est ab isto significatu, ut non nisi æquivocè, imò prorsus absurdè pallium dici queat. Quia tamen nomen adhuc superest, non ineptè inde colligitur, & ex antiquitatis fontibus eruitur, longè aliam fuisse olim pallii hujus Episcopalis & formam & usum. In quâ re cum egregiam operam præstiterit olim illustrissimus Petrus de Marca *de concord. sacerdot. & imp. lib. 6. cap. 6.* non puto facturum me impudenter, si vestigiis ejus insistentem aliquid ex laboribus ejus decerpam, & alienam purpuram vestimento huic meo assuam, atque insignem tanti Viri eruditionem gratâ memoriâ prosequar.

XII. Et certum quidem est, ipsaque nominis ratio ostendit, pallium istud olim fuisse indumentum totius corporis ad talos neque promissum, & splendidissimum quidem atque preciosum. Lanea enim ejusmodi fasciola tam insignis ornamenti, uti id describunt veteres, laudem non meretur. Pelagius I. in *epist. 6. ad Sapaudum Episcopum Arelatensem* his verbis id commendat: *Usum quoque pallii tibi alacriter affectuoseque concedimus, pariter etiam pallium dirigentes, ut in tanti loci fastigio constitutus præclaro quoque habitu decoreris.* Eodem modo etiam Gregorius I. magnis istud extollit laudibus *lib. 7. epist. 114.* *Pallii te usu prævidimus honorandum, -- ut habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret. Cujus ne indumenti munificentiam nu-*
dam

dam videamur quodammodo contulisse &c. Scripsit ita ad Syagrium Episcopum Augustodunensem, eumque mox admonet, ita se gerat, ut cultui vestium actionis quoque ornamenta convenient. Quæ sanè verba habitum istum ita describunt, ut de fasciâ laneâ accipi & explicari minimè queant. Nec accipi similiter de fasciâ vix trium digitorum latâ commodè possunt, quæ Acacio Episcopo Constantinopolitano contigisse refert Liberatus Archidiaconus Ecclesiæ Carthaginensis in *breviar. cap. 18.* Damnatus is erat à Felice Papâ Romano, qui illi damnationis scripturam miserat per Totum defensorem. Sed Acacius *eas non suscepit, patrociniò fultus Imperatoris, ita ut cogentur, qui eas detulerunt per quendam monachum Achimetensem, ipsam chartam damnationis dum ingrederetur ad celebranda sacra, suspendere in ejus pallio, & discedere.* Maximè autem huc facit locus Johannis Diaconi in vitâ S. Gregorii, ubi eum describit, quod in veteribus picturis videatur indutus pallio ex bysso candente contexto, & nullis acubus perforato, quod in morem vestis humeros ejus obtexerit. *Pallium ejus, inquit, bysso candente contextum, nullis acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas devolutum fuisse, non autem confixum, sicut vetustissimis musivis vel picturis ostenditur.*

XIII. Cum igitur pallium Episcopale vestimenti genus fuerit, & ad humum usq; demissum, facile inde patet, simile id fuisse pallio Imperatorio, ab initio quidem solis Græcis proprio, sed postea Imperatoribus quoq; Romanis usitato. Apud Vopiscum jubet Valerianus dari Aureliano, inter alia, pallia proconsularia duo. Et in epistolâ Commodi ad Albinum: *Sanè ut tibi insigne aliquod Imperialis majestatis accedat, habebis utendi coccinei pallii facultatem.* Nec dubium est, ab Imperatoribus tale concessum fuisse patriarchis, à quibus deinde etiam cum Metropolitibus communicatum fuit. Negare id nequeunt, qui donationem Constantini, uti eam recenset Gratianusc. *Constantinus dist. 96.* pro genuinâ & authenticâ habent, quanquam confictam eam esse inter eruditos nullum amplius sit dubium. In eâ autem fingitur Constantinus donasse *diadema, videlicet coronam capitis sui, simulq; Phrygium, nec non & superhumeralia, videlicet lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum: verum etiam chlamydem purpuream, atq; tunicam coccineam & omnia Imperialia indumenta.* Quid Phrygium hic sit, quid superhumeralia sive lorum, eruditè, ut solet, explicat Marca d. l. Dum ergo & chlamydem, id est, pallium Imperiale, & lorum, h. e. fasciam, quâ indumentum istud ornatum erat, confert pseudo-Constantinus Papæ Sylvestro, non censendus est Sylvester solius lori, abjectâ chlamyde, usum sibi servasse. Adeoque pallium, quod Constantinus contulisse fingitur, utrumque complexum fuit, chlamydem & lorum, non lorum tantum. Et hinc scilicet intelligitur, quare tantoperè commendent Pelagius I. & Gregorius supra memorati pulchritudinem & splendorem hujus pallii.

XIV. In-

XIV. Indumentum igitur hoc cum Imperatorum origine suâ fuerit, & ab Imperatoribus primitus concessum, uti negare nequeunt, qui dictæ donationi Constantini tantam adscribunt autoritatem, quantam ex se nunquam habuit, nec habere potest, non poterit sanè ejus usus, nisi ex concessione Imperatorum continuari. Id cum optimè novisset Anthimus Patriarcha Constantinopolitanus, cum sede suâ cedere coactus esset, pallium quod habuit Imperatoribus (Justiniano & conjugii ejus Theodoræ) reddidit, uti refert Liberatus Archidiaconus *breviar. cap. 21.* reddidit, inquam, hoc est restituit illis, à quibus accepit. Reddere enim ad eum refertur, à quo res quæpiam accepta est. Accepisse igitur eum hoc pallium ab Imperatoribus haud vana præsumptio est.

XV. Eodem Justiniano imperante petierat Auxanius, cum in Sedem Arelatensem evectus fuisset, à Pontifice Vigilio pallium. Ei verò respondit Pontifex *epist. 6.* De his verò, *quæ charitas vestratam de usu pallii, quam de aliis sibi à nobis petiit debere concedi, libenti hoc animo etiam in presenti facere sine dilatione potuimus, nisi cum Christianissimi Domini filii nostri Imperatoris hoc, sicut ratio postulat, voluissimus perficere notitia, DEO auctore ut & vobis gratior præstitorum causa reddatur, dum quæ postulatis cum consensu Christianissimi Principis conferuntur, & nos honorem fidei ejus servasse cum competenti reverentiâ judicemus.* Rationem hoc postulare dicit, ut pallium conferatur cum consensu Imperatoris, quæ ratio in hoc consistit, quod pallium istud sit Imperatorum proprium, neque sine eorum consensu cuiquam id induere liceat, cum nec Cæsari quidem habitum Augustalem gerere, neque calceis coccineis uti, neque cinnabari subscribere licitum esset. Vid. quæ in hanc rem collegit Albericus Gentilis *ad l. 7. C. de malef. & Mathem.* Honor fidei autem consistebat in eo, quod fidem dedisset & promississet Vigilius Imperatori, se sine ejus consensu tale nihil concessurum, & hanc fidem cum reverentiâ se servaturam dicit. Cum verò deinceps pallii usum ei concessisset, hortatur eundem, ut preces ad DEUM fundat pro Justiniano & Theodorâ, qui annitente Belisario patritio consenserant, ut Vicariatus ille ei tribueretur, atq; pallium simul concederetur. *epist. seq. 7.*

XVI. Auxanio defuncto successerat in Ecclesiâ Arelatensi Aurelianus, cui eundem honorem, vicariatum scil. impertit Vigilus, eidemque ad majorem autoritatem comparandam simul concedit usum pallii, sed ita, ut haud obscurè prodat, Imperatoris Justiniani consensum impetrari prius oportuisse. Verba ejus in *epist. 10.* hæc sunt: *Sed ne in aliquo sedis nostræ Vicarius minor suis decessoribus videatur, necessarium fore credimus pallii vobis usum, quemadmodum decessori vestro hætenus dederamus, presenti auctoritate concedere. -- Et hoc quoq; vestrum facere desideramus affectum, ut glorioso Viro filio nostro Patritio Belisario destinatis scriptis gratias referatis, qui homini vestro*

vestro laborem ad clementissimum principem abstulit transeundi, sed mox ut responsum recepit, nobis suis literis indicavit. Mittendus nempe erat ab novo Episcopo ad Justinianum Imperatorem, qui ab eo, nomine Episcopi, consensum peteret pro impetrando pallio. Istum laborem & sumptus itineris sublatos & levatos voluerat Belisarius, & consensum Principis obtinuerat, antequam nuncius eò venisset. Et hoc nomine jubet Vigilius Aurelianus gratias referre Belisario.

XVII. Gregorius Magnus eundem in conferendo pallio observavit procedendi modum. Etsi enim *lib. 4. epist. 53.* quâ de pallio à se Virgilio Arelatensis civitatis Episcopo concessio agit, nullam faciat mentionem Imperialis permissionis probabile tamen est, illam non fuisse neglectam, cum referat, se pallii usum, sicut prisca habuit consuetudo, concessisse. Consuetudo autem tum fuit, ex Imperatoris aulâ ut potestas acciperetur. Idque confirmat, quod *lib. 7. epist. 5.* ad Brunichildam Francorum Reginam scribit idem Gregorius. Augustodunensis Ecclesiæ Episcopus tum temporis electus fuerat Siagrius. Pro eo intercesserat precibus suis Regina apud Gregorium, ut conferre illi vellet pallium. Respondet Gregorius: *Fratri & Coepiscopo nostro Siagrio pallium dirigere secundum postulationem vestram volumus: propter quod & serenissimi Domini Imperatoris, quantum nobis diaconus noster, qui apud eum responsa Ecclesiæ faciebat, innotuit, prona voluntas est, & concedi hoc omnino desiderat &c.* Et hæc ita Justiniani ævo in usu erant. Nec tamen tenebantur tum temporis metropolitani pallium quærere, nisi fortè illi, qui ad consecrationem Pontificis Romani pertinebant. Reliqui enim in provinciis non facile ornatum istum vel petebant, vel accipiebant, nisi quando vices Pontificis Romani sustinebant. Tum namque ut honoratior esset persona cum vicariatu plerumque simul pallium conferebatur. Nec ita venale tum temporis erat illud; quanquam ætate Gregorii corruptelam aliquam talem invaluisse, non obscure prodant, qui apud Gratianum inveniuntur, *c. novit dist. 100. & c. nullus, cum seq. 1. q. 2.* ubi prohibetur, ne pro pallio quidquam detur, vel accipiatur. Prohibitio autem supponit, datum aliquid tale vel factum fuisse.

XVIII. Elegancia sunt, quæ ex posteriorum temporum historiâ de artificibus Sedis Romanæ observat Petrus de Marca *cap. 7.* nempe, seculo VIII. à Pontificibus Romanis institutum fuisse, ut Metropolitani promiscuè in Occidente omnes à Sede Romanâ pallium peterent, ut eâ ratione magis obnoxii fierent ei Sedi, ac præcipuo quodam jure & sub specie eximii honoris Pontifici Romano subicerentur. Id verò suboluisse Episcopis Gallicanis, & propterea hæsitasse eos, quid in hoc negotio sibi faciendum esset. At mox Pontificem per Legatos suos ostendisse, pallium

non ob aliud Archiepiscopis tribui, quam ut hoc exteriori signo à suffraganeis suis distinguerentur, & ut ejus intuitu admonerentur, teneri se ad vitam severiorem & sanctiorem. Atque sic eos deceptos honorem ita oblatum amplexos fuisse, collaq; adeò dominatui Romano submississe, & antiquam suam libertatem perdidisse.

XIX. Ab eo tempore pretium quoque statui cœpit, quod pro pallio daretur, atque licitè id deinceps dari & accipi posse creditum fuit, et si summâ cum contentione olim in id operam suam posuisset Gregorius Magnus, ut pravam illam consuetudinem evelleret. Nec hodiè quidem id facile gratis conceditur, aut si omninò conceditur, facilè inveniuntur modi, quibus aliunde refarciatur damnum istud aut potius lucrum cessans. Cum Alexander VII. Petrum de Marca ex Tholosanâ Ecclesiâ in Parisiensem transferret, indulgit quidem & condonavit expensas in id negocium faciendas; sed quâ ratione id factum fuerit, exponunt literæ Cardinalis Chifii ad eundem Petrum de Marca, quas evulgandas curavit Dn. Stephanus Baluzius: *Eâ occasione actum est de condonandâ impensâ expeditionis. Ac multa quidem erant, quæ sacro Collegio svadere videbantur, ne à veteri instituto & a constitutionum decretis recederetur: taxæ tenuitas, comparatione annuorum reddituum: diœcesis tranquillitas, nullis armorum motibus, nulla terræ cælive calamitate per hos annos interpellata: superiorum Archiepiscoporum exempla, quibus nihil condonatum fuit: inopia deniq; ærarii Apostolici, temporum injuriâ valde imminuti. Vicit tamen hæc omnia consideratio meritorum, quæ illustrissima Dominatio vestra sibi apud Sanctam hanc Sedem comparavit, quæq; comparare in posterum facile poteris in hoc recenti gradu dignitatis; inisq; via est, quâ & illustrissima Dominationi vestræ honos haberetur & consuleretur rationibus sacri Collegii, aliorumq; qui titulo oneroso in partem veniunt expeditionum ejusmodi, quemadmodum a procuratore suo cognoscere poterit.*

XX. Et hæc quidem de pallio Archiepiscopali dicta nunc sufficiant. Unicum addam, quod omitti non debet, nempe ante receptionem pallii professionem fidei à metropolitanis petentibus fieri debuisse. Gratianus *dist. 100. c. 1.* hanc in rem adducit verba Pelagii Papæ, quæ tamen num ejus sint revera, dubitare licet. Ea autem sic habent: *Quoniam quidam metropolitanarum fidem suam secundum priscam consuetudinem sanctæ sedi Apostolicæ exponere detrectantes, usum pallii neq; expetunt, neq; percipiunt, ac per hoc Episcoporum consecratio viduatâ Ecclesiis non sine periculo protelatur: placuit, ut quisquis metropolitanus ultra tres menses consecrationis suæ ad fidem suam exponendam, palliumq; suscipiendum ad apostolicam sedem non miserit, commissâ sibi careat dignitate &c.* Inde verò conficiunt nonnulli, pallium istud fuisse symbolum conformitatis in fide & doctrinâ, cum non daretur prius, quam de conformitate istâ constaret. Alias autem solebant etiam Patriarchæ sibi

sibi invicem per literas, quas vocabant, synodicas, fidem suam declarare, & confessionem edere, quales non tantum à Proterio Patriarcha Alexandrino ad Leonem Pontificem Romanum, & à Sophronio Patriarcha Hierosolymitano ad Honorium, & à Nicephoro Patriarchâ Constantinopolitano ad Leonem III. itemque à Petro Constantinopolitano ad Leonem IX. missæ referuntur; sed etiam à Gregorio Magno ad Johannem Patriarcham Constantinopolitanum, ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum, ad Gregorium & Anastasium Antiochenos, ad Johannem Patriarcham Jerosolymitanum editæ legi adhuc possunt in ejus regestro, uti vocatur, *lib. 1. epist. 24.* Et hoc illum præstitisse ait Johannes Diaconus in *vit. Greg. l. 2. c. 3. & 5.* secundum præcessorum suorum morem.

CAP. XI.

De Cruce Patriarchis & Archiepiscopis anteferri solitâ.

I.

CRUCIS signum magno in honore semper habitum fuisse à Christianis, ex historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus copiosa extat memoria. Factum id tum propter publicam contumeliam ignominiamque, cui illa communi omnium mortalium judicio exposita erat, ut hæc ratione Ecclesiam suam laxiore intervallo à cœtu gentilium disjunctam significarent, tum verò vel maxime propter divinissimum illud redemptionis nostræ pretium, quod in eâ fuit oblatum & solutum. Frequens hoc Ethnicorum scomma Christianorum auribus obstrepuit: *Tu adoras crucifixum?* uti refert Chrysostomus *hom. 2. in ep. ad Rom.* Insignis enim amentix argumentum esse duxerunt, si quis honorificè sentiret de isto, quod in cruce fiebat, supplicii genere, tam invisò omnibus & ignominioso. Eam ob causam, qui Christo nomen dederant, in plerisque omnibus suis sermonibus, totâque vitæ suæ ratione, crucis signum tanto magis ornare atque extollere consueverunt, ut inimicis crucis Christi Judæis pariter & gentilibus ægrè facerent, majoremque in animis illorum dolorem excitarent. Nec puduit adeò illos, ut Chrysostomi verbis utar, crucis signum & rebus suis gestis & facultatibus omnibus, tanquam legitimum quoddam insigne adscribere. Hinc adeò soliti fuerunt post destructa idolorum templa & delubra in locum eorum Christi crucem tanquam trophæum statuere, illudque in vestibulis, in parietibus, in fenestris, in postibus, in columnis, denique in in-

Ooo 2

signi-

signibus, vexillis, signis, scutis, nummis exprimere, ut quocunque oculus sese converteret, in sacrosanctum crucis signum incurreret.

II. Sed & in quibusdam cultus divini partibus cruces adhibebantur, e. g. in procesionibus publicis, quas faciebant, & in litanis. De tali enim earum usu loquitur Justinianus *novell. 123. c. 32.* Sed & ipsas honorandas cruces, cum quibus & in litanis ingrediuntur, non alibi, nisi in venerabilibus locis reponi, & si quando opus vocaverit ad litanias celebrandas, tunc solum ipsas sanctas cruces accipere eos, qui consuetè eas portare solent, & cum Episcopo & Clericis litanias celebrare &c. Ex quibus verbis patet, procesiones jam ævo Justiniani in usu fuisse, quanquam antiquioribus temporibus procesio publica & δημοσία πρὸς τὸν Θεὸν nihil aliud significaverit, quàm εἰσόδον, συναγωγήν, publicam frequentationem, & popularem conventum in Ecclesiâ, uti optimè observat Franciscus Florens in *dissertat. jur. Canon. ad c. auditis* &c. de *prescript. cap. 4.* Cruces autem in procesionibus ejusmodi gestari solitas à Chrystostomo primùm excogitatas fuisse, & quidem eum in finem, ut cereas faces accensas impositas haberent, quia scilicet conventus illi nocturni erant, testis est Socrates *lib. 6. hist. Eccl. cap. 8.* Atque id accidit imminente seculo V.

III. Quod ita primum ad pietatem excitandam institutum fuerat, versum mox fuit in pompam, invalescente scilicet consuetudine, ut eximiarum dignitatis Viri ad Urbem accedentes crucibus antelatis exciperentur. Sic enim exarchos & patritios exceptos fuisse Romæ notat Anastasius Bibliothecarius in *vitâ Hadriani 1.* Atque inde putant nonnulli, natum fuisse etiam illud, ut à proceribus Ecclesiæ istiusmodi cruces usurparentur, quando ipsi quoque licet extra supplicationes publicas, procederent. Ego verò ex æmulatione potius id factum existimo, quia magistratibus civilibus sua esse insignia, quæ præferrentur, in conspectu habebant, ut quemadmodum ante Rectores provinciarum, Consules aliosque magistratus superiores, imò ipsos Imperatores, imagines Principum, falces, gladii, ignis & alia insignia deferri solebant: sic ipsi quoque haberent illustre aliquod & conspicuum signum, per quod ab reliquis Episcopis suæ dioceseos dignosci possent, & per quod si non superiores, saltem pares haberentur magistratibus civilibus. Et sic quod ab initio signum devotionis esse cœpit, degeneravit tandem in signum *κατοχής* & eminentiæ singularis, quemadmodum etiam procesiones, quas à pietate & sanctitate tantoperè commendant Ecclesiæ Latinæ Doctores, tandem cœperunt numerari & recenseri inter argumenta jurisdictionis, *c. 15. &c. de prescript. &c. 13. &c. de sentent. & re jud.*

IV. Postquam ita in crucis prælatione singulare aliquod honoris & dignitatis argumentum sese exseruit, quod quidem, uti dixi, ex pravâ hominum impositione exortum fuit, cœpit ea mox communis fieri non Patriarchis

chis tantum & primatibus, sed etiam Archiepiscopis, cum hâc tamen distinctione, quod Patriarchis ubique locorum crucem elatam præferre liceat, præterquam in Urbe Româ aut ubi Pontifex Romanus præsens fuerit, aut ipse Papa Romanus in propriâ causâ, inauditis patriarchis *in c. antiqua 23. X. de privileg.*) sed Archiepiscopis in suâ tantum id liceat provinciâ, nisi ex privilegio id habeant summi Pontificis speciali. Et Archiepiscopis ideo id denegari in aliis provinciis ajunt Canonistæ, quia in illis hoc insigne denotat superioritatem & potestatem in loco, quæ extra locum istum exspirat. Nec diversum quidem etiam de patriarchis dicendum esse, nisi communi jure illi muniti essent, ut propterea in his crucis extra provincias suas prælatio dignitatem magis personæ, quàm potestatem denotet. Aug. Barbosa *de offic. Episc. part. 1. tit. 3. cap. 1. n. 23.* qui idem *sub num. 25.* adhuc aliam facit differentiam, quod scilicet patriarchis in signum eminentiæ & superioritatis crux gemino ligno transverso, Archiepiscopis autem unico tali constans præferri soleat.

V. Quandoquidem verò hâc ratione cruces suum officium, quod habuerunt olim, prorsus perdididerunt, neque in tali negotio amplius adhibentur, ut pia ceremonia, quæ orationi adjecta animos fidelium ad crucis Christi memoriam eveheret, sed ut materiæ alicui terrenæ, aut figuræ, aut gestui affixa, eumque in finem, ut temporale aliquid, ut est jurisdictio, denotaret, mirum non est, mutato ita rerum usu controversias natas esse propter hoc crucis *ἀξίωμα* tantum non internecinas & immortales. Multa passim refert Historia Anglicana de contentione sæpè iteratis inter Archiepiscopum Cantuariensem & Eboracensem propter crucis hoc insigne, quibus sopiendis auctoritatem suam non unis vicibus interposuerunt non Reges tantum, sed Pontifices etiam Romani. Utriusque Archiepiscopi rationes, quibus quisque instructus erat, sollicitè conquisivit & congescit Gulielmus Neubrigensis *rer. Angl. lib. 5. cap. 10.* Nos eas quidem nunc non discutiemus, sed tamen quid hinc inde factum fuerit, & quâ ratione quisque partes suas tutatus fuerit, breviter dispiciemus, ut appareat inde, quàm perverse, & improbè uti soleant prælati signo crucis, quod symbolum esse debuit passionis divinæ.

VI. Fuerunt hi duo Metropolitani, uti scribit Stubbesius apud Franciscum Godwinum *in vitâ Thoma I. Archiepiscopi Eboracensis*, ante Normanorum adventum non solum potestate, dignitate & officio, idque ex constitutione Gregorii I. Papæ, sed etiam suffraganeorum numero pares censebantur. Nunc autem Cantuarienses novo & credulo Regi Guilielmo persuaserunt, Eboracensem Ecclesiam Cantuariensi debere subjici: & utile esse ad Regni firmitatem, ut Britannia uni quasi primati subderetur. Alioqui posse contingere, ut de exteris gentibus, quæ

quæ Eboracum navigio venientes, regnum infestare solebant, unus aliquis ab Eboracensi Archiepiscopo & ab illius provincia indigenis Rex crearetur, & sic regnum turbatum scinderetur. Gregorii epistola ad Augustinum Legatum suum eâ de re habetur lib. 12. num. 15. ubi, cum pares Archiepiscopos illos inter se esse voluerit primum, mox tamen hanc distinctionem observari jubet, ut ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Quâ ratione autem ab Rege Guilielmo, qui Conquæstor alias dicitur, Eboracensis Ecclesia Cantuariensi subjecta fuerit, ex diplomate constat, quod refert Johannes Josselinus in antiq. Britann. in vit Lanfranci. Idque promulgatum fuit anno salutis MLXXII.

VII. Controverfiam hanc de primatu utcunque fopitam excepit mox alia de prælatione crucis, quam sibi ex privilegio Honorii II. Pontificis Romani concessam habuerat Thurstanus Eboracensis Archiepiscopus. Eâq; concessione cum uteretur Rogerus successor, sed ab Archiepiscopo Cantuariensi prohiberetur, ad Pontificem Romanum Alexandrum III. res delata est, qui non auditâ parte alterâ privilegium illud primo sui Pontificatus anno confirmavit. Id verò indignè ferens Thomas Archiepiscopus Cantuariensis inhibitionem mox impetravit ab eodem Alexandro, ne in provinciâ Ecclesiæ Cantuariensis id amplius auderet Archiepiscopus Eboracensis, quandoquidem id jus nunquam antea ei competierit. Acceptâ verò hâc inhibitione Eboracensis plurimorum annorum possessionem allegavit, atque eâ injustè se dejici ostendit, fecitque, ut Pontifex revocatâ inhibitione possessionem suam tueretur, quoad in judicio petitorio aliud decretum fuisset. Et in hanc sententiam concepta est decretalis epistola Alexandri III. in c. 1. §. ut lite pend. nihil. innov. quæ tamen, ut de negotio isto plenior habeatur cognitio, supplenda est ex antiquâ collectione secundâ eod. tit. ex recensione Antonii Augustini: *Memoria nostra non excidit, qualiter in primo anno nostræ promotionis transcriptum literarum felicis memorie prædecessoris nostri Honorii nobis feceris presentari, in quo continebatur antecessoribus tuis Apostolicâ benignitate esse indultum, ut tamen, quàm successoribus suis liberum esset per totam Angliam ante se crucem deferre, nos verò antecessoris nostri vestigiis inhaerentes tibi subscripti nostri munimina confirmamus, quod antecessoribus tuis fuerat à prædecessore nostro clementer indultum. Postmodum verò sanctæ & venerandæ memorie T. quondam Cantuariensis Archiepiscopus existimans hoc in præjudicium sui juris & suæ dignitatis redundare, exinde cepit questionem movere. Unde propter hoc ad sedem Apostolicam appellavit affirmans, si benè meminimus, quod tibi & prædecessoribus tuis id nullatenus licuisset, sicq; factum est, quod per nostra nos tibi scripta prohibuimus, ne in provinciâ Cantuariensis Ecclesiæ, donec de ipsâ causâ cognoscatur, ante te crucem deferre aliqua ratione audeas. Quia ergo per dil. f. nostros J. & A. clericos tuos gravem*

coram

coram nobis querimoniam deposuisti, asserens, quod de possessione hujus rei, quam tu Et Antecessores tui habuistis, ante cognitionem iudicii spoliassemus. Nos volentes tibi, tanquam venerabili nostro fratri deferre, Et jura tua integra Et illibata servare, presentibus literis statuimus Et. Sequuntur ea, quæ habentur in compilatione Gregorii IX.

VIII. Brevi post tempore Rogero in Ecclesiâ Eboracensi adhuc vivo, postquam Richardus in Sedem Cantuariensem evectus fuisset, resuscitata est ea de cruce gestandâ controversia. Quam ut componeret, missus est à Pontifice, Hugocio Legatus. Is cum advenisset, concilium ex utriusq; provinciæ Clero coëgit, sed successu parum felici & perquam faceto. Cum enim dies inchoandi concilii adesset, Legatus in sublimi sedens folio dexteram Cantuariensi Archiepiscopo concessit. Eboracensis verò finistram dedignatus se medium inter Legatum & Cantuariensem intrudere conatus fuit; hoc verò nullatenus cedente in Primatis sui gremio tandem resedit. Tam inusitato spectaculo Episcopi præsentis consternati hanc tantam temeritatem reprehenderunt acriter, sed frustra. Quapropter famuli ac ministri Cantuariensis contumeliâ hâc Domino suo illatâ irritati Eboracensem è gremio Cantuariensis vi detrahunt, humi dejectum pedibus conculcant, pugnis contundunt, & Archiepiscopales vestes in frustra dilacerant. Hæc videns Legatus & sibi malè metuens discescit properè, eumque è vestigio sequitur Cantuariensis cum famulis suis, relicto Eboracensi humi prostrato, qui anhelus tandem & semianimis exsurgens properat ad Regem, sic ut erat pulverulentus, pannis obsitus, sanguine conpersus, ac attonito vehementerq; miranti, quid rei esset, querimoniam contra Cantuariensem instituit gravem; sed intellectâ veritate, iracundia regia jam pullulans, in risum & cachinnos soluta est.

IX. Rogeri successor Godefridus sive Galfredus parum abfuit, quin eandem fortunam expertus fuisset. Expectabatur in Angliâ anno MCXCIV. reditus Richardi Regis, quem Henricus VI. Imperator hæctenus captivum tenuerat. Paulo ante etiam electio Huberti Archiepiscopi Cantuariensis expedita fuerat. In utroque isto actu qualem se gesserit Archiepiscopus Eboracensis, hunc in modum referunt Annales: *Omnes jam ordines adventanti Regi occurrunt. Inter quos Godefridus Eboracensis Archiepiscopus Regis ex illicito coitu frater, cum in itinere cruce ante se latâ Cantuariensem provinciam attingeret, Regiâ viâ progredi cum cruce metuit. Itaque ne crucem videretur deponere, per devia atq; dumos progressus crucem magnificè gestans Sandwici, quo Rex appulerat, omnesq; concurrebant, ei obviam dat. Id Hubertus ægrè tulit, Et de injuriâ illâ cum Rege conquestus est. Rex has sive nugas, sive minutas controversias à se ad Papam transtulit. Idem Godefridus in Episcoporum conventum, qui de Huberti electione Londini habitus est, ante cum cruce gloriosius venerat.*

Cui

Cui à Roffensi Episcopo graviter & acutè reprehensò, omniumq; clamoribus cum cruce expulso, à nemine assurrectum est. Tùm verò in plateis incessit cum cruce magnificentius, adulterinâ suâ nobilitate & cognatione fretus. Sed minis civium, quos fastu suo incenderat, & consilio Magnatum, qui Regis causa ei prospexerant, erucem deposuit, & ne vi rumperetur aut adimeretur, abscondit.

X. Prolixum esset singula enumerare, quæ inter istos duos Archiepiscopos propter crucis insigne contigerunt. Igitur potioribus tantum quibusdam delibatis contenti erimus. Anno MCCXXC. habitum fuit Concilium Lamethi, quo durante Eboracensis Archiepiscopus, ut Regem adiret, Cantuariensem provinciam cruce ante se gestatâ ingressus est. Itaque Johannes Peckam Cantuariensis Archiepiscopus per totam suam provinciam promulgatis sub excommunicationis pœnâ jusfit, ne quis Eboracensi (fuit is Gulielmus Wickwane) aut suis famulis esculenta, potulenta, seu quæcunque ad victum necessaria ministraret, ulliusve publici aut privati negotiî commercium cum illis haberet. Cujus rei severitate cum aut provincia infectis negotiis exeundum aut fame pereundum esset Eboracensibus, crux illa tanto fastu erecta humiliter deposita aut dejecta fuit. De eodem Eboracensi actum adhuc alium refert Chronici Osneiensis autor his verbis: *Cum reversus (Româ, ubi pallium & consecrationem acceperat) applicasset in Angliam, & per provinciam Cantuariensem erectâ cruce, quam ante se more prædecessorum fecerat deportari pompaticè, pertransiret, quidam de familiâ D. Cantuariensis crucem ipsam de manibus bajuli violentis ausibus abstulerunt, ipsamq; minutatim in frustra confregerunt.*

XI. Duraverat ista de cruce gerendâ controversia annos penè trecentos, præsertim, cum eam contrariis sæpè rescriptis fovissent Pontifices Romani. Tandem verò Eduardus III. Rex circa annum M CCCC. totâ lite ab utroque Archiepiscopo ejus arbitrio commissâ eam hoc modo composuit: Ut uterque in alterius provincia crucem suam liberè ante se ferre possit; sed Eboracensis in subjectionis signum & singuli ejus successores secundo mense postquam deinceps Cantuariensem provinciam ingressi fuerint, pro pacificâ crucis delatione nuncium aliquem solennem videlicet vicarium suum in spiritualibus generalem, vel causarum auditorem, vel aliquem legum Doctorem, vel militem ad Ecclesiam Cathedralem Cantuariensem cum unâ imagine aureâ valoris XL. L. Sterl. sculptâ ad similitudinem Archiepiscopi crucem in manu suâ deferentis, vel altero jocali aureo prædicti valoris mittat. Cumque hujusmodi nuncius ad Ecclesiam Cantuariensem accesserit, imaginem illam vel jocale ad delubrum Thomæ Becket in præsentia prioris, superioris vel alterius præfidentis offerat publicè ac devotè. In parlamentis autem, tractatibus & consiliis Regis cum Cantuariensis & Eboracensis Archiepiscopi simul interfint, quia Cantuariensis

riensis Ecclesia antiquior & præ eminentior fore dignoscitur, Cantuariensis Archiepiscopus dexterâ, & Eboracensis sinistrâ Regis occupabunt, eorum crucibus eodem modo à dextris ac sinistris sepositis. In Consiliis etiam, convocationibus, synodis ac similibus congressibus, quibus utriusque interfuit, primus locus Cantuariensi, secundus verò Eboracensi tribuatur. Tum crucigeri, cum in viâ amplâ atque latâ convenerint, cruces simul deferant, sed in portarum introitu atque exitu locisque angustioribus Cantuariensis crucifer præibit & Eboracensis sequetur. Hanc compositionem Rex sigillo suo roboratam in palatio suo Westmonasteriensi promulgavit 20. Aprilis. Quam Innocentius VI. Papa 5. Kal. Martii ex suâ certâ scientiâ, non obstante, quod tunc in compositione hujusmodi suffraganeorum, prælatorum, conventuum & capitulorum utriusque provinciæ consensus jure requisitus non accesserit, omnemque alium tam juris quam facti defectum supplens confirmavit.

XII. En verò signum Christi in cruce passi patientiam, humilitatem, mansuetudinem, & subjectionem quod repræsentare debuit, quantis superbiz & arrogantiz motibus atque procellis expositum fuit. Non alia magis Gentilibus scandalo esse potuisset, quam hæc de crucis prælatione inter Archiepiscopos tot annos continuata altercatio. Crucis signo usi fuerunt Christiani veteres, non ut inflarent animos ad intolerabilem superbiam, & aliquam inde sibi prærogativam tribuerent, sed ut intelligere facerent Gentiles, cogitationes suas ad Christum referri, Christi; auspiciis se universas suas actiones absolvere. Hoc namque est, quod docet Apostolus, omnem nostram gloriam in Christi cruce positam esse. Gloriantur & Archiepiscopi in cruce Christi, non tamen ut Apostolus, qui eam laudis viam rectissimam esse putavit, quæ Christi impressa vestigiis appareat. Hæc autem est crucis dilectio, contumeliarum amor, hilaris ac prompta egestatis, ægritudinis, animi corporisque cruciatuum atque omnium calamitatum malorumque perperio; à quâ viâ & gloriâ longe absunt Episcopi illi, qui non Christi, sed suam gloriam quærunt, qui non gloriantur in cruce, nisi materiali, ad pompam factâ, & inanem quandam excellentiam significante.

XIII. Cæterum non licuit olim Archiepiscopo cuius crucis hæc prælatione uti, & nec in suâ quidem provinciâ, nisi ex privilegio speciali hoc ei concessum fuisset. Illi tamen plerumque hoc jure gaudebant, quibus vices suas Pontifex Romanus delegaverat, ita ut in successores etiam haud raro illud transferretur. Ita Viennensi Archiepiscopo cum primatus conferretur & vicaria potestas à Callisto II. simul crucis elatæ præferendæ gratia facta fuit, uti patet ex decreto, quod Petri de Marca de primatibus dissertationi in appendice adjunxit Dn. Baluzius *sub num. 13.* Semper tamen

limitata erat potestas illa, & intra provinciam, cui quisque præerat, restricta. Ex quo non tantum protestatus fuit Benedictus Archiepiscopus Tarraconensis adversus Sancium Archiepiscopum Toletanum, quod is crucem ante se ferri passus fuerit in provinciâ Tarraconensi, sed etiam Episcopos & universum Clerum in provinciâ suâ admonuit decreti provincialis ab antecessore promulgati, ut loca ad quæ Archiepiscopus Toletanus cum cruce erecta venerit, penitus cessare debeant à divinis, & ut ipse quoque Toletanus Archiepiscopus excommunicationis sententiæ subiaceat; uti docent instrumenta ab eodem Dn. Baluzio *ibid. num. 18. & 19.* adducta. Clemens vero V. universis Archiepiscopis concessit, ut elatâ cruce in omnibus provinciæ suæ locis, etiam exemptis, procedere possint, *Clem. 2. de privileg.* Imò verò habitus fuit hic honor aliquando etiam illis, qui Archiepiscopi non erant, uti probat exemplum Ottonis Episcopi Bambergensis, cui Paschalis II. permisit, ut vexillum crucis ante se in suâ dicecesi portari faceret. Vid. Dn. Baluzius *in not. ad Concil. Narbonens. pag. 40.*

CAP. XII.

De Translatione Episcoporum.

I.

Religiosè id observarunt veteres, ut non admitterent facile Episcoporum in alias Ecclesias translationem; sed tenebatur quisque in eâ permanere, quam ab initio sibi quasi desponsatam habuit. Hanc enim, ex indissolubilitate conjugii sive matrimonii, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, rationem ut plurimum causam faciunt prohibitæ hujus translationis, de quâ comparatione quid sentiendum, supra explicavimus. Certum tamen est, eam suo modo posse admitti, in primis quoad effectus tales, qui eandem utriusque vinculi rationem subesse ostendunt, & pari obligationi maritum & Episcopum subjiciunt. Finis autem prohibitionis hujus circa mutationes Episcopatuum præcipuus est ille, ut avaritia & ambitio Episcoporum coerceretur, & ne persecutionis aut aliarum calamitatum tempore Ecclesia suo pastore destitueretur, quippe quo necessaria ipsi maxime esset ejus cura & opera.

II. Aperta in eam rem sunt testimonia tum Conciliorum, tum privata aliorum Doctorum. In Concilio Nicæno *c. 15.* constitutum fuit: *Propter tumultus & seditiones, quæ sunt, placuit omninò consuetudinem tolli, quæ præter canonem in quibusdam partibus invenitur, ut à civitate in civitatem nec Episcopus nec presbyter, nec diaconus transferatur, si quis autem post definitionem san-*
Et

Et si magna synodi tale quid aggressus fuerit, vel se rei ejusmodi dederit, quod factum erit, omnino infirmabitur, & Ecclesie restituetur, cui fuerat Episcopus aut presbyter vel diaconus ordinatus. Prohibitio hæc videtur ad solos tumultus & seditiones restricta esse, generaliter tamen eam interpretatur Hieronymus epist. ad Oceanum: In Nicænâ Synodo à Patribus decretum, ne de aliâ in aliam Ecclesiam Episcopus transferatur. Et quod canonis alicujus anterioris meminit canon iste Nicænus, refertur ab Interpretibus ad canonem Apostolicum, uti vocatur, decimum quartum, quo statutum fuit: Episcopo non licere alienam parochiam propriâ relicta pervadere, licet cogatur à plurimis. Nisi forte quis cum rationabili causâ compellatur, tanquam qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre, & in causâ religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc non à semetipso pertinet, sed multorum Episcoporum judicio & maximâ supplicatione perficiat. Et huic canoni innixus Eusebius Cæsariensis Episcopus transferri noluit ad Episcopatum Antiochenum, à populo licet summo studio expetitus, uti refert ipse de vit. Constantini lib. 3. c. 59. 60. 61. 62.

III. In Concilio Antiocheno haud paulo severior facta fuit prohibitio, quippe in quo can. 21. statutum fuit: Episcopus ab aliâ parochiâ in aliam ne transeat, nec se suâ sponte ingerens, nec à populis vi adactus, nec ab Episcopis necessitate compulsus: maneat autem in eâ Ecclesiâ, quam ab initio à DEO sortitus est, nec ab eâ recedat, secundum definitionem de eâ re primùm editam. Canon Apostolicus exceperat casum, si major utilitas ex translatione speretur, & multorum Episcoporum judicium atq; populi postulantis enixum studium accesserit; sed neque hunc quidem casum admittere videntur Patres Antiocheni, verùm indefinitè & in genere omnem omnino prohibent translationem. Id tamen non videtur diu observatum, quandoquidem post annos viginti, anno nimirum CCC LX. in ipsam Ecclesiam Antiochenam translatus fuit Meletius Sebastianæ Episcopus. At verò factum id ab Arianis, quibus solenne fuit in favorem suæ hæreseos undecunque Episcopos sibi consentientes accersere, & in alias Ecclesias promoveri. Et simulaverat quidem initio Meletius ἐπιπορευσιον, atque Imperatoris voluntati inserviens Ariminensi formulæ subscripserat, ut haud vulgaria sibi emolumenta ab eo sperarent Ariani; postquam verò ad Sedem Antiochenam subvectus fuit, fervidus præter omnium expectationem extitit ἐπιπορευσιον propugnator, & ex eo factum, ut non ab Ecclesiâ solùm ejiceretur, sed etiam in exilium mitteretur. Sozomen. lib. 4. cap. 28.

IV. Finito hoc Concilio Antiocheno videtur scripta epistola Julii I. Pontificis Romani ad Orientales in causâ Athanasii, tom. 1. concil. pag. 405. in quâ exprobrat Eusebianis, quod translationes Episcoporum tam frequentes faciant, populisq; per mutationes istas injurias inferant. Episcopi abripiuntur, inquit, & suis e sedibus propelluntur: alii verò aliunde in eorum loca

reponuntur, alii verò insidiis appetuntur, ut subditi & de abreptis doleant, & à summissis vim patiantur, ut quos optant, frustra requirant; quos nolunt, inviti recipiant. Et quia Ariani non desinebant mutationes ejusmodi continuare, sæpè etiam Orthodoxi easdem admittebant, repetita mox fuit prohibitio in Concilio Sardicensi c. 1. Osius Episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quam pernitiōsa corruptela funditùs eradicanda est, ne cui liceat Episcopo de suâ civitate ad aliam transire civitatem. Manifesta est enim causa, quâ hoc facere tentant, cum nullus in hâc re inventus sit Episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet, avaritiæ ardere eos inflammarî & ambitioni servire, & ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujusmodi pernitiōs severius & austerius vindicetur, ut nec Laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt universi: placet. Obiter noto, per communionem Laicam Clericum propter admissum delictum ordine suo motum redigi ad statum Laicum, h. e. non quidem penitus privati talem communionem Ecclesiasticâ, hanc tamen ei concedi non aliter, quàm Laico, ita ut non ampliùs inter Clericos admittatur ille ad S. Eucharistiam, sed inter Laicos loco separato, & Laicis proprio.

V. Longiùs adhuc progressus fuit Damasus Papa in epistolâ synodicâ ad Paulinum Episcopum Antiochenum, in quâ prorsus excommunicat eos, qui in aliam transeunt Ecclesiam. Epistolam istam recenset Theodorus lib. 5. c. 11. cujus verba huc facientia hæc sunt: Eos quoq; qui de Ecclesiis ad Ecclesias migraverunt tamdiu a communionem nostrâ habemus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus primùm sunt constitui. Quod si alius alio transmigrante in locum viventis est ordinatus, tamdiu vacet sacerdotii dignitate, qui suam deseruit civitatem, quamdiu successor ejus quiescat in Domino. Scripta est hæc Damasi epistola anno CCC XXCII. uti colligit Henricus Valefius ad Theodorit. d. l. quo tempore in Orientis partibus valdè invaluerant Episcoporum translationes. Nec putaverim tamen Gregorii Nazianzeni, uti vocatur, eo ævo florentis exemplum referri huc commodè posse. Et si enim is, cum à Sasimorum episcopatu ejectus fuisset, Nazianzi aliquando substiterit, & illius loci Ecclesiam gubernaverit; Episcopus tamen ipse illic nunquam fuit, sed tantum Coadjutor Patris sine ullo successionis vinculo. Dehinc verò cum episcopatum Constantinopolitanum aliquandiu sustinisset, & vix aliquod paucas hebdomadas in eo regimine transegisset, abdicato eo in Cappadociam reversus est, adeo ut dubitare liceat, utrum alicujus certæ fedis Episcopus unquam fuerit, uti observat Valefius ad Socratis lib. 4. c. 26.

VI. Quod si quis, qui inordinato appetitu ad aliam Ecclesiam se contulit, cedere eâ noluerit, à brachio seculari opem atque auxilium expectare jusserrunt Patres Carthaginenses in Concilio III. can. 38. qui in Codice canonum Eccle-

Ecclesiæ Africanæ est canon. 48. Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenariâ synodo videtur statutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Villa Rbogensis Episcopus plebe suâ derelictâ Tubiensem invasit Ecclesiam, & usq; hodiè commonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere eandem, quam invaserat, plebem contempsit. Adversus istum, quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audivimus; sed petimus, secundum quod nobis mandatum est, ut dignemini dare fiduciam (h. e. licentiam) quo jam necessitate ipsa cogente liberum nobis sit Rectorem provinciæ secundum statuta gloriosissimorum Principum adversus illum adire, ut qui mihi admonitione sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitum, autoritate judiciariâ protinus excludatur. Aurelius Episcopus dixit, servata formâ discipline non estimabitur appetitus, si à vestrà charitate modeste conventus recedere detrectaverit, cum fuerit suo contemptu & contumacia faciente, etiam autoritate judiciariâ conventus &c.

VII. Fuit tamen sententia hæc in Concilio Carthaginiensi IV. valdè temperata, ita ut exciperetur utilitas Ecclesiæ, & hujus intuitu translatio facile permitteretur. Canone enim 27. hæc leguntur verba: *Ut Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis Clericus. Sanè si id utilitas Ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo Clericorum & Laicorum Episcopis porrecto, in presentia synodi transferatur, nihilominus alio in loco ejus Episcopo subrogato. Inferioris verò gradus sacerdotes vel alii Clerici, concessione suorum Episcoporum, possunt ad alias Ecclesias transmigrare.* Hæc ratione repetitum fuit id, quod canone Apostolico statutum fuisse diximus supra. Suppleri autem illicò vult Canon Carthaginiensis locum decedentis Episcopi, quandoquidem permissum neutiquam fuit, ut quis duarum Ecclesiarum simul esset Episcopus, uti supra plenius explicavimus.

VIII. Exceptio hæc & limitatio multo remisfiozem fecit rigorem antehac in Ecclesiâ usitatum, & frequentiora peperit exempla translationis Episcopalis. Adèd apud majores nostros, inquit Eusebius lib. 7. hist. Eccl. c. 36. promiscui usus res fuit, Episcopum ab aliâ civitate in aliam transferre, quoties necessitas postularet. Et Pelagius II. Papa in epist. 10. ad Benignum Archiepiscopum: *Quod enim in canonibus legitur, non debere Episcopum de civitate transire vel transferri, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate majorum hoc agunt; sed de his qui avaritiæ ardore inflammati sponte suâ profluant, & potiùs ambitioni, quam utilitati Ecclesiæ servire, & ut dominationem agant, insistere cupiunt. -- -- Nam aliud est sponte transire, & aliud est coactè aut necessitate venire; unde non isti mutant civitates, sed mutantur, quia non sponte sed coactè hoc agunt. -- -- Quis dicat sanctos non esse multos alios Episcopos, qui de civitatibus ad civitates translati sunt, aut meritum Pontificatus*

ficatis perdidisse, quorum nomina si inciperem enumerare, ante dies transiret, quam omnino transcribere possem, & prolixior fieret epistola quam necesse foret. Videbantur vero huic Pelagii sententiæ ob stare canones antea adducti, in primis ille, qui in Concilio Antiocheno editus fuerat, eosque sine dubio ob jecerat Benignus, incertus & fluctuans, quatenus illi moribus utentium applicari debeant. Respondet autem Pelagius: *Non ergò bene intelligunt Ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causâ utilitatis aut necessitatis fieri non posse, quoties communis necessitas aut utilitas persuaserit. Nullum enim ex his, aut ex aliis qui meliori consilio mutaverunt civitates, necessitate quâdam vel utilitate Ecclesiasticâ aut Laicâ communionem carere reperimus, ne ullatenus unquam fieri debeat. Sententia verò, que in Antiocheno Concilio habetur: Ut Episcopus ab aliâ parochiâ nequaquam migret ad aliam terram, atq; omnes sententiæ de eâdem re, nihil praxato modo translationibus Episcoporum actis vel agendis nocent &c.*

IX. Et sub hoc modo admittit etiam Heraclius Imperator translationes Clericorum, nempe ut illæ fierent cum consensu & præscitu atque mandato Patriarchæ Constantinopolitani, qui scilicet de necessitate & utilitate Ecclesiæ judicium exactius ferre posset. Constitutio ejus legitur in jure Græco-Rom. lib. 2. num. 4. In eandem sententiam respondit seculo XIII. Manuel Patriarcha Constantinopolitanus ad interrogationem Johannis Episcopi Ezerensis: *Nostra mediocritas cum sacro suo fratrum cœtu hæc communi consilio tractans talia quædam synodice pronuntiavit. Siquidem synodi metropolitanus suorum Episcoporum consensu dare cupiam voluerit, incrementi ratione, aliam episcopem in suâ provinciâ sitam, sine præjudicio id faciet. Nam & à nobis tali per modum fraternæ dilectionis quotidie fiunt. Et faciet Episcopus etiam in eâ Episcopo totaq; ejus diœcesi administrationem omnium pontificalium jurium, quæcumq; genuinus antistes ejus: excepto eo, ne in sacro contubro collocetur. Quod si rursus sum suâ synodo metropolitanus ob causam laudabilem & probabilem prætextum (utilitas autem hæc animarum & ecclesiastici status administratio) comprobaverit, ut quis episcoporum sub se positurum deponat quidem sedem & episcopi nomen, ad aliam autem sub ipso metropolitano existentem transferatur episcopen, id sine dubio & impedimento faciet, quod hominum salutem & ecclesiasticum decus nostra mediocritas, sacraq; ipsius fraternitas, cum affectione requirat. Quamobrem & admittenda censebitur translatio ob prædictam causam, & rata firmaq; manebit, ut cui nihil adversetur. Canonica enim observatio novit diversis temporibus translationes antistitum, episcoporum, & metropolitanorum factas, non in æquales sedes, sed & in sublimiores & excellentiores, propter rationalium Ecclesiæ Christi ovium refocillationem & ecclesiasticarum rerum gubernationem. Extat in jure Græco-Rom. lib. 3. pag. 241.*

X. Ex his verbis simul discimus illud, ad Metropolitanam & Episcoporum comprovincialium cognitionem pertinuisse, utrum utilitas aliqua Ecclesiae ex translatione speranda sit. Neque enim, quae hodie inculcari a Canonistis solet doctrina, soli scilicet Pontifici Romano hanc competere cognitionem, in Orientis partibus obtinuit. Imò neque in Occidente quidem ita creditum olim fuisse, non tantum ex *canone 27. Concilii Carthaginensis IV.* supra adducto patet; sed etiam ex *Pelagii II. epistolâ 1. ad Benignum Archiepiscopum*, quae ejusdem tenoris est cum *epistolâ 10. supra allegatâ*, haud paulo tamen prolixior. Consultus fuerat Pelagius, utrum necessarius esset Apostolicae sedis consensus, si qua translatio Episcopi faciendâ esset? *Significasti*, inquit, *litteris tuis, quendam fratrem, nomine S actu DEI servum causâ utilitatis mutare te velle in locum S civitatem defuncti, licet quidam dicant, hoc fieri non licere, nisi consensum Apostolicae sedis habuisses.* Ad quaestionem hanc ita respondet Pelagius: *Quapropter, charissime, his Apostolicis fultus auctoritatibus, mutua Episcopum causâ necessitatis aut utilitatis, super quo consulere nos voluisti, S alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas aut utilitas compulerit, agere doce: quia hoc, quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Quia sicut potestatem habemus, Episcopos S Sacerdotes regulariter titolare S ordinare, ita, ut praedictum est, causa necessitatis aut utilitatis habes S mutare, ac de titulo ad titulum transferre, licet de minori ad majorem urbem mutandus sit.*

XI. Cæterum, quod Latini hodie soli Pontifici Romano, id Græci olim soli Imperatori vindicare studuerunt. Extant in Jure Græco-Romano *lib. 5. Demetrii Chomatani Archiepiscopi Bulgariae responsiones ad Constantinum Cabasilam archiepiscopum metropolis Dyrhachii.* Quaesiverat Cabasilas: an oporteat eum, qui electus est, & suscepit dignitatem, amplexusque est, transferri in aliam episcopem? Respondet Demetrius: *Hoc Canonicum quidem non est, neque scriptæ aut non scriptæ Ecclesiasticæ traditionis. Fit autem sæpe, jubente Principe per aliquam dispensationem publicè conducentem, S factum est tempore inlyti Imperatoris Domini Manuëlis Comneni Porphyrogenetæ. Cum enim sapientissimus ille Eustathius, qui, secundum *Florum*, magnæ Ecclesiae diaconus S rhetorum magister in Ecclesiam Lyctorum Myreorum electus esset, S electionem admisisset, amplexatusq. fuisset, jamq. ad ordinationem paratus: jussio beati principis illius ad synodum prodiiit, quâ præcipiebatur, ut Eustathius ad inlytam Thessalonicensium Metropolin, quam suscipere recusabat, accederet, utpote tunc vacantem. Sola igitur, ut diximus, Imperatoria jussio mutandi hæc innovandiq. potestatem habet. Imperator enim, ut communis Ecclesiarum *ἡγεμόνων* existens S nominatus, synodalibus præest sententiis S robur tribuit, ecclesiasticos ordines componit, ut legem dat vitæ politicæq. eorum, qui altari serviunt: hoc amplius judicis Episcoporum Clerorumq. S va-*

Et vacantium Ecclesiarum suffragiis, è minore etiam honore ad majorem reducit, ab episcopo videlicet in metropolin, vel Viri virtutem vel civitatem ornans. Hec autem omnia Studioso facile est discere ex sacrorum divinorumq. canonum comprehensione Et Justiniana novellâ constitutione posita in toto libro tertio Basilicorum Sc.

XII. Illud insuper notandum, antiquitus eum, qui in aliam Ecclesiam per ambitionem se transferri passus fuerat, Ecclesiæ suæ, quam deseruerat, restitutum fuisse, nisi illa jam alium accepisset Episcopum. Tùm enim quiescendum primo illi fuit, quoad posterior hic diem obiisset suum. Uti patet ex verbis Damasi supra adductis. Sed Leo Pontifex eam constituit poenam, ut neutrius Ecclesiæ *ἴκρον* habeat, & non suâ tantùm, sed etiam speratâ careat Ecclesia. Si quis Episcopus, inquit, suæ civitatis mediocritate despectâ, administrationem celebrioris loci ambierit, Et ad majorem plebem se quâcunq. ratione transtulerit, à cathedrâ quidem pellatur alienâ, carebit etiam propriâ; ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprexit. Suis igitur terminis contentus quisq. sit, nec supra mensuras juris sui affectet augeri. Ita refert Gratianus c. si quis 7. q. 1. Benignior tamen fuit Successor Leonis Hilarus Papa, qui, cum Irenæus Episcopus ad Episcopatum Barcinonensem promotus fuisset, remittere eum jusit ad priorem suam Ecclesiam, uti constat ex epistolâ Hilari ad Ascanium Et reliquos Tarraconensis provinciæ Episcopos.

CAP. XIII.

De Renunciatione Episcoporum.

I.

ADjiciamus nunc aliqua de renunciatione, quippe quæ omnibus promiscuè Episcopis & sine causâ permitti non solet. Nec enim licitum est pastori deserere gregem suum pro lubitu, præsertim cum tale intercedat vinculum, quod instar vinculi conjugalis dirimi non facile potest. Non decet pios & religiosos DEI servos agyras esse, sed oportet eos in statione suâ manere & præsentibus esse contentum. Ut maximè ergò alibi opulentiùs vivere liceat, alibi majore cum honore, sub clementiore cælo alibi, alibi etiam commodiùs saltem, & in patriâ, atque cum cognatis suis, cogitandum est, placuisse ita DEO, ut hic & non alibi vitam tuam transigas. Optares tibi cum humaniore populo esse negocium: offendit te ejus vel ingratitude, vel ferocitas, vel superbia, denique tibi cum ingenio & moribus gentis minimè convenit. Atqui luctandum tibi est tecum, & vis quodammodo contrariis votis afferenda, ut Spartam, quam nactus es, Atque

Atque hinc non ab illis tantum, qui temerè & studio vitæ commodioris Ecclesiam suam deseruerunt, pravè id factum semper visum fuit, sed ab illis etiam, qui persecutionis tempore fugâ sibi consulere maluerunt, quàm gregi suæ adfistere, & boni pastoris munus sustinere. Quò facit *c. suggestum 7. q. 1.* Est enim verò pastor instar arietis in grege, instar Ducis in exercitu, instar antesignani in populo DEI; si ille fugam arripiat, quis non animum despondebit? & quis resistere oppugnantium telis audebit?

II. Nihilominus tamen frequentissima occurrunt exempla eorum, qui Episcopatibus, quos longâ possessione tenuerunt, renunciarent tandem, & ut Ecclesiæ suæ aliis committerentur, per discessum suum ansam dederunt. Longum eorum catalogum conscripsit David Blondellus *in apol. de Episc. & presbyt. pag. 195.* qui tamen sine justâ ratione & prægnante causâ Ecclesiam suam deseruit, plerumque famâ haud sincerâ est apud historiam Ecclesiasticâ Scriptores. Atque idè Bernhardus Abbas Clavallensis *epist. 82.* rescribens ad eum, qui Ecclesiam suam, cui præerat, relinquere idè volebat, ut Hierosolymam pergeret; *Quâ ratione, inquit, curam tibi creditam animarum exponere debeas, omninò non video. Quid enim? blanditur depositæ sarcinæ libertas, sed charitas non querit, quæ sua sunt: Fortè quietis provocat, & oeci gustus savorior, sed evacuatur dispendio pacis. Alligatus es uxori, noli querere solutionem &c.* Sic & Fulbertus. Episcopus Carnotensis Ebalò Archiepiscopo Remensi talem renunciacionem intendenti dissvadere hoc animi propositum, & rectiores cogitationes suggerere conatus est, *epist. 53.* Præterea, inquit, Beroldo Episcopo referente, *audivi sic te mœrore afflictum, ut curam gregis Domini relinquere velis. Quod ego acriter & amice redarguo, testans te, si hoc egeris, non fuisse pastorem.* Elegantia sunt, quæ in simili consultatione scribit Petrus Blesensis *epist. 44. ad Arnulphum Episcopum Lexoviensem: Quod si Principis indignationem aut capituli vestri vexationes aut alias hujus vitæ molestias formidatis, & idè pacem eligitis & quietem, hominem degeneris & dejecti animi decet hæc facere, non vos: quàm constat præ cæteris cor magnificum & munificum habuisse. Sanè in hæc requie non inveniretis requiem, & ecce in pace vestrà esset amaritudo amarissima, dum recoleretis, cum angustia spiritus gementes, vos ibi defecisse, ubi fortius erat standum, abjectos, spiritu consilii & fortitudinis videretis vos à pusillanimitate spiritus & modicâ tempestate subversum. Ad resignationem Episcopatus nulla, si mihi creditis, vexatio vos inducet. Nam hæc omnia fortasse operatur Dominus, ut det vobis vexatio intellectum. Trituratur granum, ut reponatur in horreo: quadratur lapis, ut sine sonitu mallei in templi edificio collocetur: movetur turbo, ut Elias rapiatur in cælum &c.* Nihil tamen profecerunt hæc Petri admonitiones, quandoquidem, uti Robertus de Monte *ad Sigeberti chron. sub anno MCXXCI.* testatur, Arnulphus hic Episcopatus prorsus renunciavit, &

Parisiis in ædibus à se constructis reliquum vitæ transegit. Quapropter probari haud poterat renunciatio, nisi talis aliqua causa subeslet, quæ excusatum reddere poterat renunciantem.

III. Inter causas istas refertur à Canonistis conscientia criminis, non promiscuè cujusvis, sed illius duntaxat, propter quod ipsius officii executio impeditur. Talia crimina dicunt esse homicidium, Simonia, hæresis &c. Dicerem ego, omne istud delictum, quod in vulgus notum est, & scandalum præbet, sufficientem præstare causam renunciacioni. In fornicationis crimen delapsus fuerat Rogerus quidam presbyter. Id acriter in eo reprehendit Ivo Carnotensis *epist.* 29. & svalor est, ut officio suo renunciaret, ne plus damni det inter parochianos suos, quam ædificet. *Svadeo ergo tibi, inquit, seu vera seu verisimilia sint, quæ dicuntur, ut à candelabro, cui superpositus es, inventâ honestâ occasione descendas: ne amodò fumum magis, quam splendorem circumstantibus effundas.* (Dixerat antè, fuisse eum tanquam lucernam ardentem & lucentem super candelabrum positum) *Quod si honore gaudens & quærens tua præesse magis desideras, quam prodesse: conventus ille pauperum fratrum tibi commissus non tantum per manum tuam ultra non multiplicabitur, sed etiam quotidianis defectibus ad nihilum redigetur.* In eundem modum scribit ad Aldebertum Cenomanensis Ecclesiæ electum, eodem vitio notatum, *epist.* 277. *Dicunt enim quidam de majoribus Cenomanensis Ecclesiæ, qui antea vitam tuam se nosse testantur, quod ultra modum laxaveris frena pudicitie: in tantum, ut post acceptum Archidiaconatum accubante lateribus tuis plebe muliercularum, multam genueris plebem puerorum & puellarum. -- Unde consule tibi secundum testimonium conscientie tue, ut vel honestè & cautè cepta perficias, vel saluti tue consulens sponte ipse deficias. Jucundus enim debet esse defectus, in quo salutis speratur effectus.*

IV. Justa etiam renunciacionis causa est debilitas corporis, quæ oritur vel ex infirmitate, vel senio, & talis quidem, per quam Episcopus ad exsequendum officium pastorale redditur impotens. Ita namque ob ætatem simul & molem corporis Episcopatu cessit Gaufridus Sylva, nectensis Episcopus, & transtulit se ad monachos Karoli loci Cisterciensis Ordinis, teste Rigordo *in gest. Philippi Augusti sub anno MCCXIII.* Ita etiam Hugo Dolensis Episcopus, postquam oculis captus & luminibus orbatus fuisset, Episcopatum abdicavit, uti refert Robertus de Monte *in append. ad Sigeberti Chron. sub anno MCLXII.* In capite jejunii apud Cenomannos Hugo Archiepiscopus Dolensis cæcitate debilitatus presentibus Henrico Rege Anglorum & duobus Legatis Romane Ecclesiæ Henrico de Pisis & Wilhelmo de Papia reddidit Archiepiscopatum, quem ferè per sex annos tenuerat. Nec tamen hoc casu cogendus est Episcopus, ut muneri suo renunciaret, sed renunciatio ab ejus arbitrio expectanda, nec invito ei Episcopatus auferendus est. Nolenti ta-

men,

men, si debilitas contumax fuerit, nec spes restitutionis superfit, Coadjutor aliquando datus fuit. Quod si omninò renunciacionem interponere placuerit, in ejus locum quidem electus tùm fuit alius; sed ita tamen, ut quousque ægrotantem Episcopum in hoc seculo vita tenuerit, sumptus ei debiti & sufficientes ex eadem Ecclesiâ ministrarentur. *c. quamvis 7. q. 1.* Antequam verò renunciatio hoc casu fieret aut reciperetur, aut etiam Coadjutor constitueretur, sacerdotes & vicini Episcopi ad aliquod temporis spacium vicariam & subsidiariam operam præstare tenebantur, uti patet ex *c. pontifices 7. q. 1.* De senectute hoc observo, non promiscuè quamvis à munere hoc liberare, sed eam, quæ inhabilem reddit ad munus expediendum. Sanè Alexander III. noluit admittere renunciacionem Episcopi Londonensis, ut maximè hic à senectutis impedimentis missionis suæ causas accerferet, sed jusfit eum in regimine Ecclesiæ suæ pergere, quia, ut ait, *vergente deorsum conditione, corporeâ, fervor spiritus in sublimiora conscendit c. 1. X. b. t.*

V. Inter justas renunciacionis causas referri etiam solet malitia plebis, quando ea tam duræ cervicis existit, ut, qui ei præest, Episcopus proficere apud ipsam amplius nequeat. Sed hanc rationem non usquequaque probandam esse, colligimus ex verbis Petri Blesensis supra allegatis. Significantiùs adhuc Chryostomus in *cap. 2. epist. ad Galat.* Noli, inquit, *cum Orbem terræ salvum sacre non possis, etiam parva contemnere, neque majorum desiderio à parvis te abstrahas. Si centum nequis, decem curam suscipias; si decem non possis, noli quinq; despiciere; si quinq; vires tuas excedunt, unum ne contemnas. Quod sine hoc quoq; possis, noli desperare, noli labori cedere.* Fuerunt tamen, qui ex hac causâ abdicare se Episcopatu non fuerunt veriti, quos quidem eatenus excusatos esse existimo, quatenus à plebe suâ vel non recepti vel ejecti fuerint. Hos enim tales excusatos reddere videtur *canon 18. Concilii Antiocheni.* Et huc refero exemplum Martyrii Episcopi Antiocheni, de quo refert Theodorus Lector *lib. 1.* quod cum instigante Petro Fullone tumultuantes adversus se Antiochenes atque Fulloni Episcopatum affectanti faventes animadvertisset, ab Sede suâ discesserit, his verbis usus: *Clero contumaci & populo immorigero & Ecclesiæ contaminatæ renuncio, servatâ mihi Sacerdotii dignitate.*

VI. Dubium non est, plurimis sæpè adversitatibus involvi Episcopale officium, & si quis teneræ est conscientia, valdè affligi, si populum habeat immorigerum & in malitiâ suâ contumacem. Ex quo sæpè contingit, ut de abdicando hoc munere cogitationes obrepere soleant, præsertim illis, qui subjectorum sibi populorum utilitati & saluti plus quam suæ propriæ, consulunt. *Quid est, inquit Ivo Carnotensis epist. 17.* & in tali tentatione alloquitur seipsum, *episcopatus, nisi cruciatus? Quid aliud est hic honor, nisi*

onus? Quid est hæc sublimitas, nisi naufragosa tempestas? Unde si inventa honesta occasione huic oneri te subtraheres & tibi soli vacares, nullo impediendo stadium hujus vite percurrens ad brauium supernæ vocationis expeditiis pervenires. Assume ergo tibi pennas columbæ & avolabis à molestiis & requiesces, & inhabitabis in solitudine mentis. &c. Eandem repetit querelam epist. 25. Unde quia video me præesse, sed nulli ferè prodesse, sæpè delibero renunciare curæ pastorali & ad pristinam quietem redire, ubi illum expectem qui salvum me faciat à pusillanimitate spiritus & tempestate. Et in epist. 219. in fin. Unum restat mibi tutum & totum consilium, assumptis pennis columbæ à molestiis inutilibus avolare, & in solitudine mentis requiescere, ubi expectem eum, qui salvum me faciat à pusillanimitate mentis & inquietudine, cum: Sante Episcopatum & in Episcopatu semper voluntas mea fuerit, magis in loco humili salvari, quàm in alto periclitari, & in domo DEI magis abjectum esse, quàm illis præesse, quibus non possem prodesse.

VII. Agnoscit tamen idem Ivo, his cogitationibus non esse inhærendum, sed ad providentiam divinam recurendum, & ex eâ consilium petendum, nec adeò debere quenquam officii sui Ecclesiastici pertæsum suis commodis inferyire, suisque studere compendiis & utilitatibus. In hæc meâ de liberatione, pergit d. epist. 17. & quadam commodorum & incommodorum veluti liberatione plurimum mibi placet illa sententia: ut summopere optem mibi occasione justitiæ aliquam inferre violentiam, ut exoneratus sarcinâ pastorali plenâ amaritudinis fastidioso, plenâ curæ nubilose vertere me possim, quò me invitat honestum otium, plenum dulcedinis non fastidioso, plenum securitatis delitiose & luminose. Sed rursus in hæc sententiâ quodammodo mibi displiceo, timens voluntatem DEI non sequi, sed prævenire meâ desiderio. Et tandem securè mibi consult ratio, ut sicut non præveni voluntatem DEI episcopatum ambiendo, sic non præveniam contemnendo, sed voluntati ejus in omnibus obnoxius de manu Domini æquo animo suscipiam prospera & aspera. -- Ideò non audeo manus subtrahere suscepto regimini. Non audeo officium linguæ meæ negare populo DEI quotidie ad consulta animæ suæ recurrenti, ne plebs ar pœnâ servi mali & pigri. Ad eundem modum, cum Waltharius Abbas Fossatenfis locum suum deserere vellet, Ivo his verbis ad eum rescripsit epist. 26. Hæc forsitan bona intentio est, sed summâ & frequenti libratione pensanda: ne angelus Satanae transfigurans se in angelum lucis sub hoc pallio pida intentiones te à rectitudinis tuæ statu dejiciat & sic paulatim ad perpetranda aliqua inordinata latenter inducat. Nam si aliquibus ibi prodesse potes, non est sanum consilium, ut fratres tibi ordinatè commissos inordinatè relinquant; sed omnem sollicitudinem tuam intus & foris illis impendens bonos verbo & exemplo ad meliora provoces, malos corrigendo tolères, omnes communiter ames. Quæ eodem modo de pastoratu & Episcopatu explicata, quid agendum sit, optimè declarant.

VIII. Insuper etiam scandalum referri communiter solèt inter justas abdicationis causas. Neque id improbat Augustinus lib. 2. contra Crescon. cap. 11.

cap. 11. Deniq; inquit, nonnulli sanctâ humilitate præditi Viri propter quadam in se offendicula, quibus piè religioseq. movebantur, Episcopatus officium, non solum sine culpâ, verum etiam cum laude posuerunt. Laudari propterea solet Gregorius, Nazianzenus vulgò dictus, quod Cathedram Constantinopolitanam, ad quam evectus fuerat, sponte reliquerit, ne scilicet scandalo esset illis, qui translationem suam oppugnabant, & canonibus adversam esse dicebant. Vid. Theodorit. lib. 5. cap. 8. Laudatur ob eandem rationem ab Augustino Maximianus Bagajensis Episcopus ex Donatistarum schismate ad Ecclesiam Catholicam conversus, quod, cum pacificè à populo haud reciperetur, bono pacis consulens ipse Episcopatu cedendum existimaverit, deq; eâ re literas ad Synodum Milevitana[m] miserit. Vid. Baron. ad ann. CCCCII. n. 59. Quò & refero, quando quis vitiosæ suæ promotionis conscius eam detestatur, & sibi ipsi infestus est, suoque adeò veretur officio defungi. In eam rem eleganter declamat Petrus Blesensis epist. supra laudatâ 44. Porrò aliunde subesse potest legitima resignationis occasio. Cum enim scriptum sit, quia proni sunt sensus hominis ab adolescentiâ in malum: dicitur, quod ab adolescentiâ cœpisti Ecclesiasticos honores olfacere, & ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis atq; intercessionibus, & aliis ambitionis humane suffragiis adspirare. Currite ergo ad conscientie vestre testimonium, & si inveneritis vos minus canonicum habuisse ingressum, sitis sollicitus de egressu. Nam hęc resignatio habet locum. Beato enim Gregorio teste, qui in ovile ovium non per ostium, sed aliunde ascendit, ad æternæ salutis bravium in vanum se fatigat, nisi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat. Sancta ergò & salubris est cogitatio facta de Episcopatus cessione, privatam eligere vitam, si recolitis conscientiam vestram jam dictæ promotionis obtentu fuisse vel in modico vulneratam. Si meæ parvitat[is] acceptatis consilium, nihil omnino retinebitis penes vos, quod acquisieritis per peccatum. --- Deponite sarcinas ambitiosæ supelletilis, ne vos luctator occultus inveniat oneratum. Nudus athleta fortius dimicat. Nator exiit, ut flumen transeat. Viator exoneratur a sarcinis, ut expeditius currat &c.

IX. Possunt & aliæ renunciationis sese offerre causæ, quas generalis irregularitatis nomine comprehendere solent. Canonistæ, quasque omnes & singulas speciatim enumerare longum foret. Quanticunq; tamen momenti aliqua earum fuerit, non licuit cuiquam olim propriâ autoritate sese ab onere isto liberare, sed proponere eam oportuit Metropolitanis & Synodo provinciali, à quibus præviâ cognitione missio impetrari debuit. Nec videtur sufficiens fuisse olim, ut vivâ voce excusatio proponeretur, sed libello opus erat, quo causæ istæ perspectæ magis essent, & deliberatè magis congestæ. Illæ scilicet prægnantes visæ fuissent, decretum fiebat à Synodo, continens consensum, & faciens potestatem novæ electionis. Testimonium ejus rei ex sæculo V. suppeditat Concilium Ephesinum Oecumenicum,

Cujus epistola Synodica ad Synodum Pamphiliæ de abdicatione Eustathii Metropolitanæ extat in actis ejus Concilii tom. 2. in append. 1. cap. 1. Verba nonnulla huc adscribenda sunt: *Tale quiddam passum esse pientissimum & DEI amantissimum Episcopum Eustathium contigit. Nam ordinatus quidem est, & testimonium habet canonicè. Ubi autem à quibusdam turbatus est, & in sollicitudines inexpectatas incidit, & cum præ multo otio pondus curarum sibi impendentium ferre non esset adsvetus, nec valeret convitia insidiantium repellere, cessionis suæ, nescimus quomodo, obtulit libellum. Oportebat enim semel concreditam Sacerdotalem curam cum tanto spiritali robore geri, ut labores & sudorem sponte ferat. Quoniam autem pusillanimum se declaravit, hoc ex inconsiderantiâ rei magis, quàm ignavia vel torpore passus, ordinavit necessariò vestra pietas pientissimum & DEO amantissimum fratrem nostrum & Coepiscopum Theodorum &c.*

X. Videtur Eustathius libellum abdicationis obtulisse Synodo suæ provinciali Pamphiliæ, & quidem non dilectu aliquo aut sapientiâ ductus, sed impetu potius & temeritate quâdam; Ei verò cum assensum suum præbisset Synodus, pœnituisse, & à Concilio Ephesino hoc tantum petiisse, ut liceret sibi non Episcopatum ipsum, sed honorem tantum & nomen retinere. Et hoc ei concesserunt Patres Ephesini, præviâ tamen ex suâ etiam parte aliquâ cognitione. Sic enim pergunt: *Festinavimus, ut addisceremus, num legitimam depositionem pertulisset memoratus, hoc est, à quibus obretractatoribus & de quibus absurdis rebus redargutus esset. Didicimus autem nihil tale, sed magis evenisse illi pro crimine ipsam cessionem. Unde neq; vestram pietatem reprehendimus, quæ ordinavit in locum ejus memoratum pientissimum Episcopum Theodorum. Quoniam autem non valdè contendendum est cum Viro ob amorem otii ejus, sed miserandum potius seni, extra natalem civitatem & patrias conversationes longè distito, justum esse decrevimus, ut absq; omni contradictione habeat Episcopi nomen & honorem ac communionem: sic quidem ut neq; ipse ordinet, neq; in Ecclesiam propriâ autoritate ordinaturus veniat, nisi fortè coassumatur, sive admoneri contingat à fratre & Episcopo secundum affectionem & charitatem in Christo.*

XI. Ex hac synodicâ epistolâ refutant Theodorus Balsamon & Johannes Zonaras in commentar. eos, qui statuunt, licere Episcopis Ecclesias suas salvâ dignitate Episcopali dimittere, quandoquidem quod hîc Eustathio conceditur, singulari dispensatione & privilegio merè personali permissum intelligi debeat. Nec adeò honorem Episcopi nec nomen amplius competere renuncianti, cum sine dubio non petiisset ea Eustathius, si salva habuisset. Et confirmatur hæc sententia ex libello abdicationis sive renunciationis, quem Patriarchæ & Coepiscopis suis obtulit Theodorus Critopolus Metropolitanus Heracliensis, in jure Græco-Rom. lib. 6. ubi concludit: *Maneat aliis haud ablata pontificatus dignitas, qui sacerdotio functi sunt, secundum ordinem Christi, æterni Pontificis: aliorum in solia collocationes nulli obno-*

xie mutationi sint, in quibus illustratio spiritus sedem suam fixit. Mibi queritor obedientia, vestis que pilis constans. & lacruma pœnitentiæ, quo abluantur facinora mea. Renuntio sedi & dignitati & sacerdotio. Simul hisce verbis tum illum exhortor, qui me olim exhortabatur; tum quem spiritus ille consolator ad Apostolatuum suum segregabit. Salve pastorum deinceps & pater patrum: precibus me tuis deducito, tuoq; sive pastoricio sive paterno pedo me fulcito. Quippe non jam ego pastor sum amplius, qui munere pastoris imperitè fungebari, sed ovicula, sed filius &c.

XII. Quandocumque verò renunciatio admitti debuit, puram eam esse oportuit, non in favorem certæ alicujus personæ, ne scilicet fraus fieret Canonis vigesimo tertio Concilii Antiocheni. Constitutum in eo fuit, Episcopo non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in fine vite. Si quid autem tale fiat, irritam esse hujusmodi constitutionem. Servetur autem statutum Ecclesiasticum, quod continet, non aliter fieri oportere, nisi cum Synodo & judicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promovere. Et si verò nonnulla reperiantur exempla eorum, qui adhuc vivi sibi Successores destinaverint; singularia tamen ea sunt, & ex hoc valida, quod ejusmodi nominationes Successorum cum cleri & populi consensu, cumq; judicio Episcoporum comprovincialium factæ fuerint, uti id explicatum à nobis est lib. 1. cum de Coadjutore ageremus.

XIII. Dixi supra, renunciations & resignationes Episcopatum factas fuisse Metropolitano & Synodo provinciali; Quod si verò metropolitano à Sede suâ discedere animum induxerit, patriarchæ id significari debuit, & potuit tamen Synodus provincialis de causâ cognoscere suamque rem agere, uti patet exemplo Eustathii modo adducti. Jure noviori Pontifices Romani negotium istud penes se expediri voluerunt, nec renunciations valere statuerunt, nisi suo consensu stabilitas & confirmatas. Nata verò inde fuit inter Canonistas nova disquisitio, an quia Papa Romanus nullum habet superiorem, in cujus manibus renunciari possit, Pontificatum & ipse resignare valeat? Hæsitavit eâ de re ipse aliquando Cœlestinus V. suo tamen exemplo comprobavit tandem, & habitâ cum Cardinalibus deliberatione decrevit, Romanum Pontificem posse liberè renunciare, uti refert, qui ei deliberationi ut Cardinalis interfuit, ejus Successor Bonifacius VIII. c. 1. de renunciat in 6. Ejus verò constitutionis causa & ratio quæ fuerit, non erit hic alienum paucis delineare.

XIV. Erat Cœlestinus Vir bonus ac simplex, placido ingenio, opportunus injuriæ & metuens magis quam metuendus. Proposuerat ille sibi reformare Ecclesiam & mores suorum Aulicorum, atque idcirco à se ipso incipiens Christi exemplo a se vehi destinaverat, & Cardinales idem facere jusserat. Id illi in contemptum sibi cœcere interpretantes, pro deliro & fatuo eum habere & puerilibus delectari crepundiis in vulgus sparge-

bant,

bant, ut quam necesse esset, alium in ejus locum substitui, nemo non cognosceret. Nec defuit sibi, qui Papatum maximè affectabat, Cardinalis Benedictus, creberrimè eì ingerendo, quanto oneri ille succumberet, quamque periculosa res esset totius Ecclesiæ Christianæ regimen sustinere, tot myriades animarum in illâ inveniri, pro quibus omnibus & singulis reddi aliquando deberet ratio. Quin & Canali in ejus cubiculum immisso hanc vocem quasi divinitus effusam exclamari fecit: *Cælestine, Cælestine, dimitte Papatum, si vis salvus fieri, negotium supra vires est*: ut se ab angelo compellatum putaret. His artibus facilè persuasit homini minimè malo, ut de pontificatu resignando cogitationes susciperet. Hærentem autem animo ejus hunc scrupulum, possetne id facere salvâ conscientia, Benedictus facilè exemit, multisq; rationibus adductis, Decretalem sanciri pervicit: Romanum Pontificem posse liberè resignare. Et hæc fuit occasio hujus constitutionis.

XV. Glossa ad d. c. 1. mentionem facit alterius Pontificis Romani, Cyriaci scilicet qui itidem papatui renunciaverit, sed eam utpote absurdissimam ac planè anilem fabulam omiserunt editiones noviores. In antiquioribus verò adhuc legitur his verbis: *Datur autem certum exemplum de Cyriaco papâ, de quo legitur, quod cum Ursulâ & undecim millibus virginum martyrizatus est. Scribitur enim de ipso, quod sibi quondam revelatum est, quod esset cum illis virginibus palmam martyrii recepturus. Tunc congregatis Clero & Cardinalibus omnibus invitatis præcipue Cardinalibus coram ipsis renunciavit dignitati & officio. Sed iste Cyriacus in Catalogo Romanorum Pontificum non denominatur, quia creditum fuit per Cardinales, quod non propter devotionem, sed propter oblectamenta virginum papatum dimisisset.* Hanc glossam in noviore editione frustra quæsi veris, nec tamen eam deleri jus sit Index expurgatorius Madrici editus, sed summarium tantum à Carolo Molinæo in margine adscriptum.

XVI. Quid novioribus temporibus receptum fuerit circa resignationes beneficiorum & Episcopatum, parum faciet ad institutum nostrum, quod nobis propositum sit, ea ferè persequi, quæ antiquior observavit Ecclesia. Videri tamen poterit Claudius Espencæus in cap. 1. *epist. ad Tit.* ubi ex principiis Ecclesiæ Romanæ receptis docet, per resignationes tum usitatas fieri, ut jura plerumque omnia Episcopalia ei competant, qui amplius non est Episcopus, fiat autem Episcopus, qui nullum Episcopi jus habeat, quandoquidem qui resignat, fructus omnes sibi reservare soleat, tantum ut aliquid assignet resignatario, pro suâ dignitate utcunque tuendâ. Et addit exemplum: *Nuper, inquit, ex nostratibus Cardinalibus quidam obiit, quinque Episcopatum, præter abbatias totidem, fructus percipiens, assignato quatuor resignatariis, pro suâ cuiq; scilicet, dignitate vix ac ne vix quidem tuenda, nisi quod totidem vultures uni illi cadaveri inbiantes, spem interim precio emebant.*

LIBER III.